



ความคิดเห็นของประชาชนทั้งหมดที่เห็นอยู่ในรูปนี้ในคราวที่ตนมาทรงพระ  
 ศึกษานานที่นครวัดตามเมืองจันทร์ ดับเขตเมืองจันทร์ จังหวัดตราด

พระอธิการสุทนต์ ฐานุตฺตโม (เมืองจันทร์)

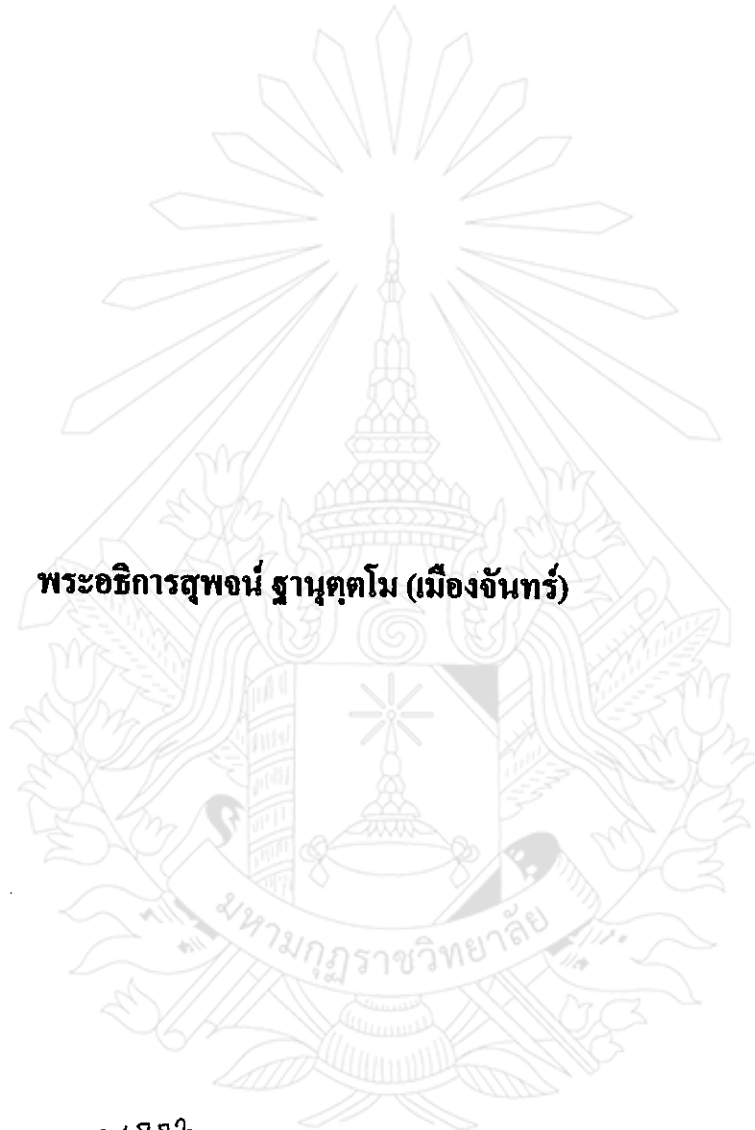
พิมพ์ที่โรงพิมพ์... (text is faint and partially obscured)

สาขาวิชา... (text is faint)

ที่... (text is faint)

พ.ศ. ๒๕๕๓

**ความคิดเห็นของประชาชนที่มีต่อกำนัน ผู้ใหญ่บ้านในการพัฒนาชุมชน :  
ศึกษาเฉพาะกรณีตำบลเมืองจันทร์ อำเภอเมืองจันทร์ จังหวัดศรีสะเกษ**



๒๖๗๖

**วิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรศาสตรมหาบัณฑิต  
สาขาวิชารัฐศาสตร์การปกครอง  
บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย  
พุทธศักราช ๒๕๕๓**

**CITIZENS' OPINIONS ON VILLAGE HEADMAN CHIEFS AND  
VILLAGE HEADMEN IN COMMUNITY DEVELOPMENT :  
A CASE STUDY OF TAMBON MUEANG CHAN,  
MUEANG CHAN DISTRICT,  
SI SAKET PROVINCE**

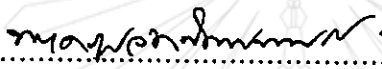
**PHRAATHIKANSUPHOT THANUTATMO (MUEANGCHAN)**



**A THESIS SUBMITTED IN PARTIAL FULFILLMENT OF THE REQUIREMENTS  
FOR THE DEGREE OF MASTER OF ARTS  
DEPARTMENT OF GOVERNMENT  
GRADUATE SCHOOL  
MAHAMAKUT BUDDHIST UNIVERSITY  
B.E. 2553 (2010)**


หัวข้อวิทยานิพนธ์ : ความคิดเห็นของประชาชนที่มีต่อกำนัน ผู้ใหญ่บ้านในการพัฒนาชุมชน :  
ศึกษาเฉพาะกรณีตำบลเมืองจันทร์ อำเภอเมืองจันทร์ จังหวัดศรีสะเกษ  
ชื่อนักศึกษา : พระอธิการสุพจน์ ฐานุตโตโม (เมืองจันทร์)  
สาขาวิชา : รัฐศาสตร์การปกครอง  
อาจารย์ที่ปรึกษา : ดร. สุรสิทธิ์ ไกรสิน  
อาจารย์ที่ปรึกษาร่วม : ผศ. สุนทร อางนิยม

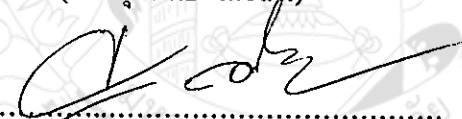
บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย อนุมัติให้รับวิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรศาสนศาสตรมหาบัณฑิต


  
..... คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย  
(พระครูปลัดสัมพิพัฒน์วิริยาจารย์)

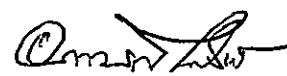
คณะกรรมการสอบวิทยานิพนธ์

  
..... ประธานกรรมการ  
(พระครูปลัดสัมพิพัฒน์วิริยาจารย์)

  
..... อาจารย์ที่ปรึกษา  
(ดร. สุรสิทธิ์ ไกรสิน)

  
..... อาจารย์ที่ปรึกษาร่วม  
(ผศ. สุนทร อางนิยม)

  
..... กรรมการ  
(พระมหาวิโรจน์ คุตตวีโร (ดร.))

  
..... กรรมการ  
(รศ. อุดม พิริยสิงห์)

ลิขสิทธิ์ของบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย

Thesis Title : Citizens' Opinions on Village Headman Chiefs and Village Headmen in  
Community Development : A Case Study of Tambon Mueang Chan,  
Mueang Chan District, Si Saket Province

Student's Name : Phraathikan Suphot Thanutatmo (Mueangchan)

Department : Government

Advisor : Dr. Surasit Kraisin

Co-Advisor : Asst. Prof. Suntorn Artniyom

---

Accepted by the Graduate School, Mahamakut Buddhist University in Partial  
Fulfillment of the Requirements for the Master's Degree.

*P. Sampipattanaviriyajan* ..... Dean of Graduate School  
(Phrakhrupaladsampipattanaviriyajan)

Thesis Committee

*P. Sampipattanaviriyajan* ..... Chairman  
(Phrakhrupaladsampipattanaviriyajan)

*Surasit Kraisin* ..... Advisor  
(Dr. Surasit Kraisin)

*Suntorn Artniyom* ..... Co - Advisor  
(Asst. Prof. Suntorn Artniyom)

*V. Kuttaveero* ..... Member  
(Phramaha Viroj Kuttaveero (Dr.))

*Udom Piriyasing* ..... Member  
(Assoc. Prof. Udom Piriyasing)

หัวข้อวิทยานิพนธ์	: ความคิดเห็นของประชาชนที่มีต่อกำนัน ผู้ใหญ่บ้านในการพัฒนาชุมชน : ศึกษาเฉพาะกรณีตำบลเมืองจันทร์ อำเภอเมืองจันทร์ จังหวัดศรีสะเกษ
ชื่อนักศึกษา	: พระอธิการสุพจน์ ฐานุคฺโตโม (เมืองจันทร์)
สาขาวิชา	: รัฐศาสตร์การปกครอง
อาจารย์ที่ปรึกษา	: คร. สุรสิทธิ์ ไกรสิน
อาจารย์ที่ปรึกษาร่วม	: ผู้ช่วยศาสตราจารย์ อุนทร อางนิยม
ปีการศึกษา	: ๒๕๕๒

### บทคัดย่อ

วิทยานิพนธ์นี้มีวัตถุประสงค์ดังนี้ ๑) เพื่อศึกษาความคิดเห็นของประชาชนที่มีต่อกำนัน ผู้ใหญ่บ้านในการพัฒนาชุมชน ตำบลเมืองจันทร์ อำเภอเมืองจันทร์ จังหวัดศรีสะเกษ ๒) เพื่อเปรียบเทียบความคิดเห็นที่มีต่อกำนัน ผู้ใหญ่บ้านในการพัฒนาชุมชน ตำบลเมืองจันทร์ อำเภอเมืองจันทร์ จังหวัดศรีสะเกษของประชาชนที่มีเพศ อายุ และระดับการศึกษาต่างกัน และ ๓) เพื่อศึกษาข้อเสนอแนะเกี่ยวกับบทบาทของกำนัน ผู้ใหญ่บ้านในการพัฒนาชุมชน ตำบลเมืองจันทร์ อำเภอเมืองจันทร์ จังหวัดศรีสะเกษ กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ หัวหน้าครัวเรือนที่อาศัยในเขตตำบลเมืองจันทร์ อำเภอเมืองจันทร์ จังหวัดศรีสะเกษ จำนวน ๓๐๐ คน เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลเป็นแบบสอบถามมาตราส่วนประมาณค่าห้าระดับ จำนวน ๒๒ ข้อ สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน t-test และ F-test โดยใช้การวิเคราะห์ข้อมูลและประมวลผลด้วยคอมพิวเตอร์ และนำเสนอผลการวิจัยโดยการพรรณนาวิเคราะห์

#### ผลการวิจัยพบว่า

ความคิดเห็นของประชาชนที่มีต่อกำนัน ผู้ใหญ่บ้านในการพัฒนาชุมชน ตำบลเมืองจันทร์ อำเภอเมืองจันทร์ จังหวัดศรีสะเกษ โดยรวมทั้งสี่ด้านอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านอยู่ในระดับมากทุกด้าน เรียงลำดับตามค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย คือ ด้านการเสริมสร้างความเข้มแข็งให้แก่ชุมชน โดยกระบวนการประชาคม ด้านการป้องกันภัยฝ่ายพลเรือน ด้านการปกครอง และรักษาความสงบเรียบร้อย และด้านการปฏิบัติงานร่วมกับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น หน่วยราชการ หน่วยงานของรัฐ และรัฐวิสาหกิจในพื้นที่

ผลการเปรียบเทียบความคิดเห็นของประชาชนที่มีต่อกำนัน ผู้ใหญ่บ้านในการพัฒนาชุมชน ตำบลเมืองจันทร์ อำเภอเมืองจันทร์ จังหวัดศรีสะเกษ พบว่า ประชาชนที่มีเพศ อายุ และระดับ

การศึกษาต่างกัน มีความคิดเห็นต่อกำหนด ผู้ใหญ่บ้านในการพัฒนาชุมชน ตำบลเมืองจันทร์ อำเภอเมืองจันทร์ จังหวัดศรีสะเกษ โดยรวมไม่แตกต่างกัน

ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับบทบาทกำนันผู้ใหญ่บ้านในการพัฒนาชุมชน ตำบลเมืองจันทร์ อำเภอเมืองจันทร์ จังหวัดศรีสะเกษ คือ ควรให้คำแนะนำเกี่ยวกับข้อกฎหมายที่เกี่ยวกับชีวิตประจำวัน การเสียภาษีอากร ประเภทต่าง ๆ ควรระดมทรัพยากรที่มีอยู่ในหมู่บ้าน ชุมชน รวมทั้งประสานแหล่งทรัพยากรจากภายนอกชุมชนมาใช้ให้เกิดประโยชน์ต่อหมู่บ้าน ชุมชน และควรจัดมีการตั้งดูู๋ยามและจัดเวรยามรักษาความปลอดภัยประจำหมู่บ้าน



**Thesis Title : Citizens' Opinions on Village Headman Chiefs and Village Headmen in Community Development : A Case Study of Tambon Mueang Chan Mueang Chan District Si Saket Province**

**Student's Name : Phraathikan Suphot Thanutatmo (Mueangchan)**

**Department : Government**

**Advisor : Dr. Surasit Kraisin**

**Co-Advisor : Asst. Prof. Suntorn Artniyom**

**Academic Year : B.E. 2552 (2009)**

---

### **ABSTRACT**

The objectiveis of this thesis's paper were as follows : 1) to explore citizens' opinions on village headman chiefs and village headmen in community development in Tambon Mueang Chan of Si Saket province's Mueang Chan district, 2) to compare the former's opinions on the latter in community development therein following the former's differing genders, ages and educational backgrounds and, 3) to examine the formers' suggestions on the latter in community development of the same tambon. The sampling group counted in 300 family heads residing herein. The tool used for conducting the research was the questionnaire containing twenty-two questions endowed with five rating scales. The statistics utilized for analyzing data encompassed: percentage, mean, standard deviation, t-test and F-test with analyzing and processing data by making use the computer program. The research's results were presented through the analytical description.

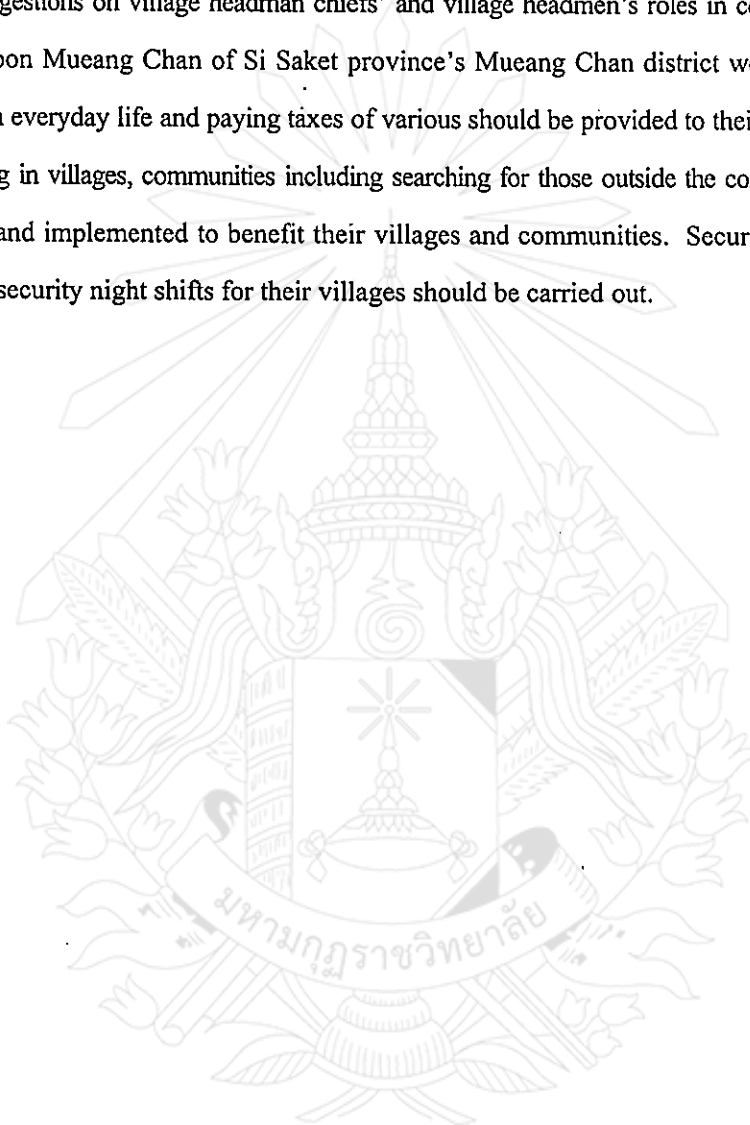
**The results of research were found as follows :**

Citizens' opinions on village headman chiefs and village headmen in community development in Tambon Mueang Chan of Si Saket province's Mueang Chan district in the overall perspective of four aspects were at the high level. Taking in account a single aspect, all aspects were at the high level. Those aspects listed in descending order were: reinforcing strength to communities through community processes, disaster relief of civil operations, government and keeping laws and orders, cooperation of work with local bodies, official sectors, central government sectors and state enterprises in its area.



The comparative results of citizens' opinions on village headman chiefs and village headmen in community development in Tambon Mueang Chan thereof were found in the overall aspect that their differing genders, ages and educational backgrounds were identically correlated with their participation in drawing up its development plans.

Citizens' suggestions on village headman chiefs' and village headmen's roles in community development in Tambon Mueang Chan of Si Saket province's Mueang Chan district were: First, advice on laws used in everyday life and paying taxes of various should be provided to their citizens. Next, resources existing in villages, communities including searching for those outside the communities should be mobilized and implemented to benefit their villages and communities. Security kiosks should be put up and security night shifts for their villages should be carried out.



## กิตติกรรมประกาศ

วิทยานิพนธ์เรื่อง ความคิดเห็นของประชาชนที่มีต่อกำนัน ผู้ใหญ่บ้านในการพัฒนาชุมชน : ศึกษาเฉพาะกรณีตำบลเมืองจันทร์ อำเภอเมืองจันทร์ จังหวัดศรีสะเกษ ผู้วิจัยได้รับความเมตตากรุณาจากหลายฝ่ายด้วยกัน ที่ให้โอกาส ให้คำปรึกษา ชี้แนะ และให้กำลังใจในการจัดทำด้วยดีตลอดมาจนประสบผลสำเร็จ

ขอกราบขอบพระคุณท่านเจ้าคุณพระสุทธิสาร โสภณ รองอธิการบดี มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตอภัยภูเบศร์ พระครูปลัดสัมพิพัฒน์วิริยาจารย์ คณะบดีบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย และท่านคณะกรรมการทุกท่าน ที่ได้กรุณาชี้แนะแนวทาง การปรับปรุงแก้ไขให้วิทยานิพนธ์มีความสมบูรณ์ถูกต้องมากยิ่งขึ้น และขออนุโมทนาเจ้าหน้าที่บัณฑิตวิทยาลัยทุกท่าน ที่ให้ความช่วยเหลือแนะนำด้วยดีตลอดมา

ขออนุโมทนา ดร. สุรสิทธิ์ ไกรสิน และผู้ช่วยศาสตราจารย์สุนทร อางนิยม อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ ที่ได้มีกรุณาเสียสละเวลาให้ความรู้ คำแนะนำ ข้อคิดเห็นต่าง ๆ ตลอดจนการแก้ไขปรับปรุง จนทำให้วิทยานิพนธ์ฉบับนี้สำเร็จและมีความสมบูรณ์

ขออนุโมทนา ดร.ประพิศ โบราณมูล อาจารย์เยี่ยม อามาตย์มุลตรี และนายกำธร สุอรุณ ที่กรุณาเป็นผู้เชี่ยวชาญ ช่วยตรวจสอบเครื่องมือในการวิจัย และให้คำปรึกษาแนะนำทำให้การทำวิทยานิพนธ์สำเร็จด้วยดี

ขออนุโมทนากำนัน ผู้ใหญ่บ้าน และหัวหน้าครัวเรือนที่อาศัยในเขตตำบลเมืองจันทร์ อำเภอเมืองจันทร์ จังหวัดศรีสะเกษ ทุกท่านที่ให้ความร่วมมือด้วยความมีมิตรไมตรี ในการตอบแบบสอบถามเป็นอย่างดี ทำให้ได้ข้อมูลสำหรับการทำวิทยานิพนธ์ฉบับนี้

คุณค่าและประโยชน์ของวิทยานิพนธ์ฉบับนี้ ผู้วิจัยขออุทิศเป็นเครื่องแสดงความกตัญญูกตเวทิตาเพื่อบูชาแด่ พระอุปัชฌาย์ บูรพาจารย์ พระคุณบิดา มารดา และผู้มีพระคุณทุกท่านที่ให้การศึกษอบรมสั่งสอนให้สติปัญญาและคุณธรรมเครื่องชี้นำสู่ความสำเร็จในชีวิต

พระอธิการสุพจน์ ฐานุตตโม (เมืองจันทร์)

## สารบัญ

	หน้า
บทคัดย่อภาษาไทย	ก
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ	ค
กิตติกรรมประกาศ	จ
สารบัญ	ฉ
สารบัญตาราง	ณ
สารบัญภาพ	ท
สารบัญแผนภูมิ	ฒ
<b>บทที่ ๑ บทนำ</b>	<b>๑</b>
๑.๑ ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา	๑
๑.๒ วัตถุประสงค์ของการวิจัย	๒
๑.๓ สมมุติฐานการวิจัย	๓
๑.๔ ขอบเขตของการวิจัย	๓
๑.๕ ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ	๔
๑.๖ คำนียามศัพท์เฉพาะที่ใช้ในการวิจัย	๔
<b>บทที่ ๒ เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง</b>	<b>๗</b>
๒.๑ แนวคิดเกี่ยวกับความคิดเห็น	๗
๒.๒ แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับการพัฒนา	๑๓
๒.๓ แนวคิดเกี่ยวกับการสร้างความเข้มแข็งของชุมชน	๒๑
๒.๔ บทบาทของกำนัน ผู้ใหญ่บ้านในการพัฒนาชุมชน	๓๕
๒.๕ สภาพพื้นที่ที่ใช้ในการวิจัย	๕๕
๒.๖ งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	๖๑
๒.๗ สรุปกรอบแนวคิดที่ใช้ในการวิจัย	๖๘

<b>บทที่ ๓ วิธีดำเนินการวิจัย</b>	๖๕
๓.๑ ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง	๖๕
๓.๒ เทคนิควิธีการสุ่มตัวอย่าง	๗๐
๓.๓ เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย	๗๒
๓.๔ การสร้างและตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือ	๗๓
๓.๕ การเก็บรวบรวมข้อมูล	๗๕
๓.๖ การวิเคราะห์ข้อมูล	๗๕
๓.๗ สถิติที่ใช้ในการวิจัย	๗๖
<b>บทที่ ๔ ผลการวิเคราะห์ข้อมูล</b>	๘๐
๔.๑ สัญลักษณ์ที่ใช้ในการเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูล	๘๐
๔.๒ ขั้นตอนการวิเคราะห์ข้อมูล	๘๐
๔.๓ ผลการวิเคราะห์ข้อมูล	๘๑
ตอนที่ ๑ ผลการวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับปัจจัยส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถาม	๘๑
ตอนที่ ๒ ผลการวิเคราะห์ข้อมูลความคิดเห็นของประชาชนที่มีต่อกำหนดผู้ใหญ่บ้านในการพัฒนาชุมชน ตำบลเมืองจันทร์ อำเภอเมืองจันทร์ จังหวัดศรีสะเกษ	๘๓
ตอนที่ ๓ ผลการเปรียบเทียบความคิดเห็นของประชาชนที่มีต่อกำหนดผู้ใหญ่บ้านในการพัฒนาชุมชน ตำบลเมืองจันทร์ อำเภอเมืองจันทร์ จังหวัดศรีสะเกษ	๘๕
ตอนที่ ๔ ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับบทบาทกำนัน ผู้ใหญ่บ้านในการพัฒนาชุมชน ตำบลเมืองจันทร์ อำเภอเมืองจันทร์ จังหวัดศรีสะเกษ	๑๐๔
<b>บทที่ ๕ สรุปผล อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ</b>	๑๐๖
๕.๑ สรุปผล	๑๐๗
๕.๒ อภิปรายผล	๑๐๘
๕.๓ ข้อเสนอแนะ	๑๑๕
๕.๓.๑ ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย	๑๑๕

๗

**๕.๓.๒ ข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัย**

๑๑๗

**บรรณานุกรม**

๑๑๘

**ภาคผนวก**

๑๒๒

ภาคผนวก ก รายชื่อผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบเครื่องมือ

๑๒๓

ภาคผนวก ข หนังสือขอความอนุเคราะห์เป็นผู้เชี่ยวชาญ

๑๒๕

ภาคผนวก ค หนังสือขอความอนุเคราะห์เก็บรวบรวมข้อมูล

๑๒๕

ภาคผนวก ง แบบสอบถาม

๑๓๑

ภาคผนวก จ ค่าอำนาจจำแนก และค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถาม

๑๓๘

ภาคผนวก ฉ ตาราง แสดงการคำนวณหาดัชนีความสอดคล้องความเหมาะสม  
ของเนื้อหาของแบบสอบถาม

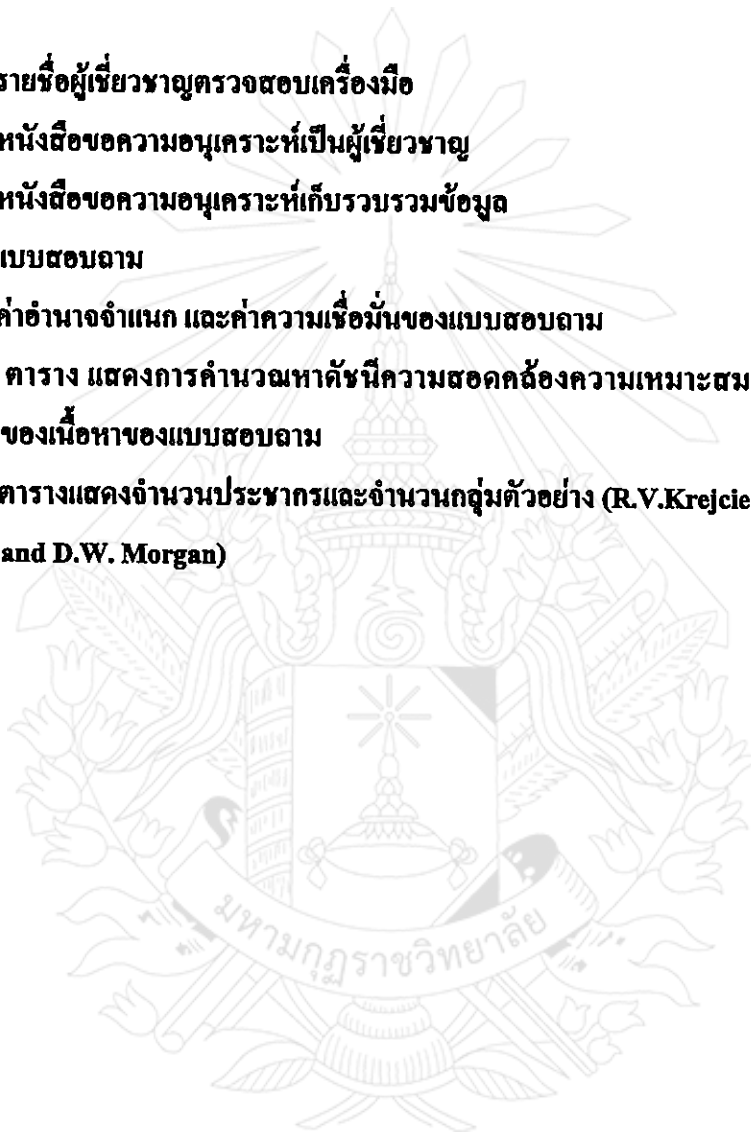
๑๔๐

ภาคผนวก ช ตารางแสดงจำนวนประชากรและจำนวนกลุ่มตัวอย่าง (R.V.Krejcie  
and D.W. Morgan)

๑๔๓

**ประวัติผู้วิจัย**

๑๔๖



## สารบัญตาราง

	หน้า
ตารางที่ ๓.๑ แสดงจำนวนประชากรและกลุ่มตัวอย่าง	๓๑
ตารางที่ ๔.๑ จำนวน และร้อยละของผู้ตอบแบบสอบถาม จำแนกตามเพศ	๘๑
ตารางที่ ๔.๒ จำนวน และร้อยละของผู้ตอบแบบสอบถาม จำแนกตามอายุ	๘๑
ตารางที่ ๔.๓ จำนวน และร้อยละของผู้ตอบแบบสอบถาม จำแนกตามระดับการศึกษา	๘๒
ตารางที่ ๔.๔ แสดงค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับความคิดเห็นของประชาชน ที่มีต่อกำนัน ผู้ใหญ่บ้านในการพัฒนาชุมชน ตำบลเมืองจันทร์ อำเภอเมืองจันทร์ จังหวัดศรีสะเกษ โดยรวมและรายด้าน	๘๓
ตารางที่ ๔.๕ แสดงค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับความคิดเห็นของประชาชน ที่มีต่อกำนัน ผู้ใหญ่บ้านในการพัฒนาชุมชน ตำบลเมืองจันทร์ อำเภอเมืองจันทร์ จังหวัดศรีสะเกษ ด้านการปกครองและรักษาความสงบเรียบร้อย โดยรวมและรายข้อ	๘๔
ตารางที่ ๔.๖ แสดงค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับความคิดเห็นของประชาชน ที่มีต่อกำนัน ผู้ใหญ่บ้านในการพัฒนาชุมชน ตำบลเมืองจันทร์ อำเภอเมืองจันทร์ จังหวัดศรีสะเกษ ด้านการปฏิบัติงานร่วมกับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น หน่วยงานราชการ หน่วยงานของรัฐ และรัฐวิสาหกิจในพื้นที่ โดยรวมและรายข้อ	๘๕
ตารางที่ ๔.๗ แสดงค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับความคิดเห็นของประชาชน ที่มีต่อกำนัน ผู้ใหญ่บ้านในการพัฒนาชุมชน ตำบลเมืองจันทร์ อำเภอเมืองจันทร์ จังหวัดศรีสะเกษ ด้านการป้องกันภัยฝ่ายพลเรือน โดยรวมและรายข้อ	๘๖
ตารางที่ ๔.๘ แสดงค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับความคิดเห็นของประชาชน ที่มีต่อกำนัน ผู้ใหญ่บ้านในการพัฒนาชุมชน ตำบลเมืองจันทร์ อำเภอเมืองจันทร์ จังหวัดศรีสะเกษ ด้านการเสริมสร้างความเข้มแข็งให้แก่ชุมชน โดยกระบวนการประชาคม โดยรวมและรายข้อ	๘๗
ตารางที่ ๔.๙ แสดงค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับความคิดเห็นของประชาชน ที่มีต่อกำนัน ผู้ใหญ่บ้านในการพัฒนาชุมชน ตำบลเมืองจันทร์ อำเภอเมืองจันทร์ จังหวัดศรีสะเกษ โดยรวม จำแนกตามเพศ	๘๘



- ตารางที่ ๔.๑๘ แสดงค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับความคิดเห็นของประชาชน ที่มีต่อกำนัน ผู้ใหญ่บ้านในการพัฒนาชุมชน ตำบลเมืองจันทร์ อำเภอเมืองจันทร์ จังหวัดศรีสะเกษ ด้านการปกครองและรักษาความสงบเรียบร้อย จำแนกตาม ระดับการศึกษา ๕๔
- ตารางที่ ๔.๒๐ แสดงค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการเปรียบเทียบความคิดเห็นของ ประชาชนที่มีต่อกำนัน ผู้ใหญ่บ้านในการพัฒนาชุมชน ตำบลเมืองจันทร์ อำเภอเมืองจันทร์ จังหวัดศรีสะเกษ ด้านการปกครองและรักษาความสงบ เรียบร้อย จำแนกตามระดับการศึกษา ๕๔
- ตารางที่ ๔.๒๑ แสดงค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับความคิดเห็นของประชาชนที่มี ต่อกำนัน ผู้ใหญ่บ้านในการพัฒนาชุมชน ตำบลเมืองจันทร์ อำเภอเมืองจันทร์ จังหวัดศรีสะเกษ ด้านการปฏิบัติงานร่วมกับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น หน่วยงานราชการ หน่วยงานของรัฐ และรัฐวิสาหกิจในพื้นที่ จำแนกตามเพศ ๕๕
- ตารางที่ ๔.๒๒ แสดงค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการเปรียบเทียบความคิดเห็นของ ประชาชนที่มีต่อกำนัน ผู้ใหญ่บ้านในการพัฒนาชุมชน ตำบลเมืองจันทร์ อำเภอเมืองจันทร์ จังหวัดศรีสะเกษ ด้านการปฏิบัติงานร่วมกับองค์กรปกครอง ส่วนท้องถิ่น หน่วยงานราชการ หน่วยงานของรัฐ และรัฐวิสาหกิจในพื้นที่ จำแนก ตามเพศ ๕๕
- ตารางที่ ๔.๒๓ แสดงค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับความคิดเห็นของประชาชน ที่มีต่อกำนัน ผู้ใหญ่บ้านในการพัฒนาชุมชน ตำบลเมืองจันทร์ อำเภอเมืองจันทร์ จังหวัดศรีสะเกษ ด้านการปฏิบัติงานร่วมกับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น หน่วยงานราชการ หน่วยงานของรัฐ และรัฐวิสาหกิจในพื้นที่ จำแนกตามอายุ ๕๖
- ตารางที่ ๔.๒๔ แสดงการเปรียบเทียบความคิดเห็นของประชาชนที่มีต่อกำนัน ผู้ใหญ่บ้านใน การพัฒนาชุมชน ตำบลเมืองจันทร์ อำเภอเมืองจันทร์ จังหวัดศรีสะเกษ ด้านการ ปฏิบัติงานร่วมกับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น หน่วยงานราชการ หน่วยงานของรัฐ และรัฐวิสาหกิจในพื้นที่ จำแนกตามอายุ ๕๖
- ตารางที่ ๔.๒๕ แสดงค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับความคิดเห็นของประชาชน ที่มีต่อกำนัน ผู้ใหญ่บ้านในการพัฒนาชุมชน ตำบลเมืองจันทร์ อำเภอเมืองจันทร์ จังหวัดศรีสะเกษ ด้านการปฏิบัติงานร่วมกับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น หน่วยงานราชการ หน่วยงานของรัฐ และรัฐวิสาหกิจในพื้นที่ จำแนกตามระดับการศึกษา ๕๗



- ตารางที่ ๔.๒๖ แสดงค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการเปรียบเทียบความคิดเห็นของ  
ประชาชนที่มีต่อกำนัน ผู้ใหญ่บ้านในการพัฒนาชุมชน ตำบลเมืองจันทร์  
อำเภอเมืองจันทร์ จังหวัดศรีสะเกษ ด้านการปฏิบัติงานร่วมกับองค์กรปกครอง  
ส่วนท้องถิ่น หน่วยราชการ หน่วยงานของรัฐ และรัฐวิสาหกิจในพื้นที่ จำแนกตาม  
ระดับการศึกษา ๕๗
- ตารางที่ ๔.๒๗ แสดงค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับความคิดเห็นของประชาชน  
ที่มีต่อกำนัน ผู้ใหญ่บ้านในการพัฒนาชุมชน ตำบลเมืองจันทร์ อำเภอเมืองจันทร์  
จังหวัดศรีสะเกษ ด้านการป้องกันภัยฝ่ายพลเรือน จำแนกตามเพศ ๕๘
- ตารางที่ ๔.๒๘ แสดงค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการเปรียบเทียบความคิดเห็นของ  
ประชาชนที่มีต่อกำนัน ผู้ใหญ่บ้านในการพัฒนาชุมชน ตำบลเมืองจันทร์  
อำเภอเมืองจันทร์ จังหวัดศรีสะเกษ ด้านการป้องกันภัยฝ่ายพลเรือน จำแนก  
ตามเพศ ๕๘
- ตารางที่ ๔.๒๙ แสดงค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับความคิดเห็นของประชาชน  
ที่มีต่อกำนัน ผู้ใหญ่บ้านในการพัฒนาชุมชน ตำบลเมืองจันทร์ อำเภอเมืองจันทร์  
จังหวัดศรีสะเกษ ด้านการป้องกันภัยฝ่ายพลเรือน จำแนกตามอายุ ๕๙
- ตารางที่ ๔.๓๐ แสดงการเปรียบเทียบความคิดเห็นของประชาชนที่มีต่อกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน  
ในการพัฒนาชุมชน ตำบลเมืองจันทร์ อำเภอเมืองจันทร์ จังหวัดศรีสะเกษ  
ด้านการป้องกันภัยฝ่ายพลเรือน จำแนกตามอายุ ๕๙
- ตารางที่ ๔.๓๑ แสดงค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับความคิดเห็นของประชาชน  
ที่มีต่อกำนัน ผู้ใหญ่บ้านในการพัฒนาชุมชน ตำบลเมืองจันทร์ อำเภอเมืองจันทร์  
จังหวัดศรีสะเกษ ด้านการป้องกันภัยฝ่ายพลเรือน จำแนกตามระดับการศึกษา ๑๐๐
- ตารางที่ ๔.๓๒ แสดงค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการเปรียบเทียบความคิดเห็นของ  
ประชาชนที่มีต่อกำนัน ผู้ใหญ่บ้านในการพัฒนาชุมชน ตำบลเมืองจันทร์  
อำเภอเมืองจันทร์ จังหวัดศรีสะเกษ ด้านการป้องกันภัยฝ่ายพลเรือน จำแนกตาม  
ระดับการศึกษา ๑๐๐
- ตารางที่ ๔.๓๓ แสดงค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับความคิดเห็นของประชาชน  
ที่มีต่อกำนัน ผู้ใหญ่บ้านในการพัฒนาชุมชน ตำบลเมืองจันทร์ อำเภอเมืองจันทร์  
จังหวัดศรีสะเกษ ด้านการเสริมสร้างความเข้มแข็งให้แก่ชุมชน โดยกระบวนการ  
ประชาคม จำแนกตามเพศ ๑๐๑

<p>ตารางที่ ๔.๓๔ แสดงค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการเปรียบเทียบความคิดเห็นของ ประชาชนที่มีต่อกำนัน ผู้ใหญ่บ้านในการพัฒนาชุมชน ตำบลเมืองจันทร์ อำเภอเมืองจันทร์ จังหวัดศรีสะเกษ ด้านการเสริมสร้างความเข้มแข็งให้แก่ ชุมชน โดยกระบวนการประชาคม จำแนกตามเพศ</p>	<p>๑๐๑</p>
<p>ตารางที่ ๔.๓๕ แสดงค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับความคิดเห็นของประชาชน ที่มีต่อกำนัน ผู้ใหญ่บ้านในการพัฒนาชุมชน ตำบลเมืองจันทร์ อำเภอเมืองจันทร์ จังหวัดศรีสะเกษ ด้านการเสริมสร้างความเข้มแข็งให้แก่ชุมชน จำแนกตามอายุ</p>	<p>๑๐๒</p>
<p>ตารางที่ ๔.๓๖ แสดงการเปรียบเทียบความคิดเห็นของประชาชนที่มีต่อกำนัน ผู้ใหญ่บ้านใน การพัฒนาชุมชน ตำบลเมืองจันทร์ อำเภอเมืองจันทร์ จังหวัดศรีสะเกษ ด้านการ เสริมสร้างความเข้มแข็งให้แก่ชุมชน จำแนกตามอายุ</p>	<p>๑๐๒</p>
<p>ตารางที่ ๔.๓๗ แสดงค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับความคิดเห็นของประชาชน ที่มีต่อกำนัน ผู้ใหญ่บ้านในการพัฒนาชุมชน ตำบลเมืองจันทร์ อำเภอเมืองจันทร์ จังหวัดศรีสะเกษ ด้านการเสริมสร้างความเข้มแข็งให้แก่ชุมชน จำแนกตาม ระดับการศึกษา</p>	<p>๑๐๓</p>
<p>ตารางที่ ๔.๓๘ แสดงค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการเปรียบเทียบความคิดเห็นของ ประชาชนที่มีต่อกำนัน ผู้ใหญ่บ้านในการพัฒนาชุมชน ตำบลเมืองจันทร์ อำเภอเมืองจันทร์ จังหวัดศรีสะเกษ ด้านการเสริมสร้างความเข้มแข็งให้แก่ ชุมชน จำแนกตามระดับการศึกษา</p>	<p>๑๐๓</p>
<p>ตารางที่ ๔.๓๙ ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับบทบาทของกำนัน ผู้ใหญ่บ้านในการพัฒนาชุมชน ตำบลเมือง จันทร์ อำเภอเมืองจันทร์ จังหวัดศรีสะเกษ</p>	<p>๑๐๔</p>

### สารบัญภาพ

หน้า

ภาพประกอบที่ ๒.๑ ภาพประกอบที่ ๒.๑ วิวัฒนาการของแนวคิดพื้นฐานของการพัฒนา

๑๕



## สารบัญแผนภูมิ

แผนภูมิที่ ๒.๑ แสดงสรุปกรอบแนวคิดที่ใช้ในการวิจัย

หน้า

๖๕



## บทที่ ๑

### บทนำ

#### ๑.๑ ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

สถาบันทางการปกครองที่มีประวัติความเป็นมายาวนาน และผูกพันวิถีชีวิตประชาชนชาวไทยมาตลอด โดยเฉพาะตำแหน่งกำนัน ผู้ใหญ่บ้านเกิดขึ้นมานานแล้วเพียงแต่ในสมัยก่อนเจ้าพนักงานผู้ปกครองตำบล หมู่บ้านมีชื่อเรียกอย่างอื่นมากมายหลายอย่าง เช่น ในสมัยสุโขทัย เรียกนายบ้าน (ผู้ใหญ่บ้าน) ปกครองคนราวร้อยหลังคาเรือน ขึ้นตรงต่อนายแคว้น (กำนัน) หรือในกฎหมายเก่าสมัยกรุงศรีอยุธยาบัญญัติไว้ว่า ให้ผู้มีทุกข์ภัยจากโจรผู้ร้ายฯ นำความร้องต่อแขวงกำนัน พันทนายบ้าน เป็นต้น โดยผู้ที่จะเป็นกำนัน หรือผู้ใหญ่บ้าน จะมาจากการแต่งตั้งของผู้ว่าราชการเมือง ตำแหน่งกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ได้รับการปรับปรุงฟื้นฟูให้เป็นระบบระเบียบแบบแผนเดียวกันทั่วประเทศในรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ ๕ เนื่องจากสมัยนั้นประเทศไทยกำลังเผชิญกับการคุกคามของมหาอำนาจตะวันตกที่แผ่ขยายอิทธิพลเข้ามาถึงประเทศเพื่อนบ้านของไทย ได้แก่ อังกฤษทางพรมแดนไทยด้านตะวันตกและด้านใต้และฝรั่งเศสทางพรมแดนไทยด้านตะวันออก ขณะที่การปกครองของไทยขณะนั้นยังคงล้าสมัย ไม่มีเอกภาพในทางการปกครองอย่างแท้จริง เป็นอันตรายต่อความมั่นคงของราชอาณาจักร พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว จึงทรงตัดสินใจพระทัยที่จะปฏิรูปการปกครอง เพื่อเสริมสร้างความเข้มแข็งและรักษาเอกราชของชาติไว้ จากการศึกษาจะเห็นได้ว่า ตำแหน่งกำนันผู้ใหญ่บ้านมีวิวัฒนาการทางประวัติศาสตร์ชาติไทยต่อเนื่องมาโดยลำดับ เป็นตำแหน่งที่มีบทบาทและความสำคัญอย่างยิ่งในสังคมไทย โดยเฉพาะสังคมชนบทและท้องถิ่นต่างๆ มาเป็นเวลายาวนาน โดยในอดีต กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน เปรียบเสมือนพ่อบ้านทำหน้าที่เป็นหัวหน้าราษฎร ดูแลทุกข์สุขราษฎร ตลอดจนรักษาความสงบเรียบร้อยในพื้นที่ตำบลอย่างเป็นระบบแบบแผน เป็นกลไกพื้นฐานสำหรับการบริหารราชการของประเทศ มีผลทำให้ท้องถิ่นและชุมชนมีความผาสุกร่มเย็น<sup>๑</sup>

สืบเนื่องมาจากความเจริญทางด้านสังคม และวัตถุประสงค์การเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจและการเมืองทั้งภายในประเทศและสังคมโลก บวกกับกระแสผลักดันของการกระจายอำนาจสู่ท้องถิ่น

<sup>๑</sup>กรมการปกครอง, **คู่มือปฏิบัติงานกำนันผู้ใหญ่บ้าน**, (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์อสาธาภิบาลดินแดน, ๒๕๔๔), หน้า ๑.

ส่งผลให้กำนันผู้ใหญ่บ้านต้องเตรียมความพร้อมทั้งทางด้านร่างกาย จิตใจในการปฏิบัติงานพร้อมที่จะเผชิญปัญหา และอุปสรรคต่าง ๆ รวมทั้งต้องมีการปรับบทบาทภารกิจ หน้าที่ ให้เหมาะสมและสอดคล้องกับสถานการณ์การเมือง การปกครองที่เปลี่ยนแปลงไปกระทรวงมหาดไทยจึงได้พิจารณาปรับบทบาทของกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน<sup>๒</sup> ดังนี้ ๑) ด้านการปกครองและรักษาความสงบเรียบร้อย ๒) ด้านการปฏิบัติงานร่วมกับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น หน่วยราชการ หน่วยงานของรัฐ และรัฐวิสาหกิจในพื้นที่ ๓) ด้านการป้องกันภัยฝ่ายพลเรือน และ ๔) ด้านการเสริมสร้างความเข้มแข็งให้แก่ชุมชน โดยกระบวนการประชาคม จากบทบาทและหน้าที่ดังกล่าวจะเห็นได้ว่า การปฏิบัติหน้าที่ของกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน มีผลอย่างยิ่งต่อการพัฒนาชนบทในระดับหมู่บ้าน และตำบล กล่าวคือ ถ้ากำนัน ผู้ใหญ่บ้านคนใดมีความรู้ความเข้าใจในบทบาทและหน้าที่ของตนเอง ตั้งใจปฏิบัติหน้าที่ที่รับผิดชอบอย่างทุ่มเท เสียสละและมีการประสานงานกับหน่วยงานต่าง ๆ อย่างต่อเนื่อง สม่่าเสมอ การพัฒนาตำบลและหมู่บ้านที่รับผิดชอบย่อมบรรลุผลตามเป้าหมาย ในทางตรงกันข้ามถ้ากำนัน ผู้ใหญ่บ้านคนใดไม่เข้าใจบทบาทหน้าที่ของตนเอง การพัฒนาตำบล และหมู่บ้านที่รับผิดชอบย่อมประสบความล้มเหลว ปัญหาและความต้องการของราษฎรไม่ได้รับการแก้ไขตอบสนองเท่าที่ควร

องค์การบริหารส่วนตำบลเมืองจันทร์ ตั้งอยู่เลขที่ ๗๐ หมู่ ๖ ตำบลเมืองจันทร์ อำเภอเมืองจันทร์ จังหวัดศรีสะเกษ ตั้งอยู่ที่ศิวใต้ของอำเภอเมืองจันทร์ ห่างจากอำเภอเมืองจันทร์ ประมาณ ๖ กม. อยู่ห่างจากจังหวัดศรีสะเกษ ๓๘ กม. มีเนื้อที่ประมาณ ๒๓,๘๗๕ ไร่ ประกอบด้วยหมู่บ้าน ๒๕ หมู่บ้าน<sup>๓</sup> มีพื้นที่อยู่ในเขตการปกครองขององค์การบริหารส่วนตำบลเมืองจันทร์ เต็มทั้ง ๒๕ หมู่บ้าน จากการศึกษาข้อมูลเบื้องต้นเกี่ยวกับการปฏิบัติหน้าที่ของกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ทุกคนปฏิบัติหน้าที่เป็นไปตามบทบาทที่กำหนดไว้ใน พรบ. ลักษณะปกครองท้องที่ พ.ศ. ๒๕๔๗ แต่การปฏิบัติหน้าที่ของกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน แต่ละคนประสบปัญหาแตกต่างกัน ซึ่งสภาพดังกล่าวมีผลต่อการพัฒนาพื้นที่ชนบทแตกต่างกัน และด้วยความแตกต่างนี้ส่งผลกระทบต่อวิถีชีวิตของประชาชนในตำบลที่รับผิดชอบ จากการศึกษาดังกล่าวผู้วิจัยจึงสนใจที่จะศึกษาความคิดเห็นของประชาชนที่มีต่อกำนัน ผู้ใหญ่บ้านในการพัฒนาชุมชน ตำบลเมืองจันทร์ อำเภอเมืองจันทร์ จังหวัดศรีสะเกษ เพื่อนำข้อมูลที่ได้ไปใช้ประโยชน์ในการกำหนดรูปแบบและแนวปฏิบัติ ตลอดจนพัฒนาการปฏิบัติหน้าที่ของกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ให้มีประสิทธิภาพมากขึ้นในอนาคตต่อไป

<sup>๒</sup> ทิตยา สุวรรณชญ, **สังคมวิทยา**, (กรุงเทพมหานคร : ไทยวัฒนาพานิช, ๒๕๒๗), หน้า ๒๕.

<sup>๓</sup> องค์การบริหารส่วนตำบลเมืองจันทร์, “แผนพัฒนา ๓ ปี”, ศรีสะเกษ : องค์การบริหารส่วนตำบลเมืองจันทร์, ๒๕๕๑, (อัดสำเนา).

## ๑.๒ วัตถุประสงค์ของการวิจัย

๑.๒.๑ เพื่อศึกษาความคิดเห็นของประชาชนที่มีต่อบทบาทกำนัน ผู้ใหญ่บ้านในการพัฒนาชุมชน ตำบลเมืองจันทร์ อำเภอเมืองจันทร์ จังหวัดศรีสะเกษ

๑.๒.๒ เพื่อเปรียบเทียบความคิดเห็นที่มีต่อบทบาทกำนัน ผู้ใหญ่บ้านในการพัฒนาชุมชน ตำบลเมืองจันทร์ อำเภอเมืองจันทร์ จังหวัดศรีสะเกษ ของประชาชนที่มี เพศ อายุ และระดับการศึกษา ต่างกัน

๑.๒.๓ เพื่อศึกษาข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการปฏิบัติงานของ กำนัน ผู้ใหญ่บ้านในการพัฒนาชุมชน ตำบลเมืองจันทร์ อำเภอเมืองจันทร์ จังหวัดศรีสะเกษ

## ๑.๓ สมมติฐานของการวิจัย

๑.๓.๑ ประชาชนที่มีเพศต่างกัน มีความคิดเห็นต่อกำนัน ผู้ใหญ่บ้านในการพัฒนาชุมชน ตำบลเมืองจันทร์ อำเภอเมืองจันทร์ จังหวัดศรีสะเกษ แตกต่างกัน

๑.๓.๒ ประชาชนที่มีอายุต่างกัน มีความคิดเห็นต่อกำนัน ผู้ใหญ่บ้านในการพัฒนาชุมชน ตำบลเมืองจันทร์ อำเภอเมืองจันทร์ จังหวัดศรีสะเกษ แตกต่างกัน

๑.๓.๓ ประชาชนที่มีระดับการศึกษาต่างกัน มีความคิดเห็นต่อกำนัน ผู้ใหญ่บ้านในการพัฒนาชุมชน ตำบลเมืองจันทร์ อำเภอเมืองจันทร์ จังหวัดศรีสะเกษ แตกต่างกัน

## ๑.๔ ขอบเขตของการวิจัย

### ๑.๔.๑ ขอบเขตด้านประชากร

ได้แก่ หัวหน้าครัวเรือนที่อาศัยในเขตตำบลเมืองจันทร์ อำเภอเมืองจันทร์ จังหวัดศรีสะเกษ จำนวน ๒๕ หมู่บ้าน รวมทั้งสิ้น ๑,๓๖๖ คน

### ๑.๔.๒ ขอบเขตด้านเนื้อหา

ได้แก่ ความคิดเห็นของประชาชนที่มีต่อกำนัน ผู้ใหญ่บ้านในการพัฒนาชุมชน ตำบลเมืองจันทร์ อำเภอเมืองจันทร์ จังหวัดศรีสะเกษ จำแนกเป็น ๔ ด้าน ได้แก่

๑) ด้านการปกครองและรักษาความสงบเรียบร้อย

๒) ด้านการปฏิบัติงานร่วมกับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น หน่วยราชการ หน่วยงานของรัฐ และรัฐวิสาหกิจในพื้นที่

๓) ด้านการป้องกันภัยฝ่ายพลเรือน

๔) ด้านการเสริมสร้างความเข้มแข็งให้แก่ชุมชน โดยกระบวนการประชาคม

### ๑.๔.๓ ขอบเขตด้านพื้นที่

ได้แก่ เขตการปกครองของตำบลเมืองจันทร์ อำเภอเมืองจันทร์ จังหวัดศรีสะเกษ

## ๑.๕ ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

๑.๕.๑ ทำให้ทราบความคิดเห็นของประชาชนที่มีต่อบทบาทกำนัน ผู้ใหญ่บ้านในการพัฒนาชุมชนตำบลเมืองจันทร์ อำเภอเมืองจันทร์ จังหวัดศรีสะเกษ

๑.๕.๒ ทำให้ทราบผลการเปรียบเทียบความคิดเห็นที่มีต่อบทบาทกำนัน ผู้ใหญ่บ้านในการพัฒนาชุมชน ตำบลเมืองจันทร์ อำเภอเมืองจันทร์ จังหวัดศรีสะเกษ ของประชาชนที่มี เพศ อายุ และระดับการศึกษา ต่างกัน

๑.๕.๓ ทำให้ทราบข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการปฏิบัติงานของ กำนัน ผู้ใหญ่บ้านในการพัฒนาชุมชน ตำบลเมืองจันทร์ อำเภอเมืองจันทร์ จังหวัดศรีสะเกษ

๑.๕.๔ ทำให้เป็นข้อสนเทศในการนำผลการศึกษาไปใช้ประโยชน์ เพื่อพัฒนาการปฏิบัติหน้าที่กำนัน ผู้ใหญ่บ้านในการพัฒนาชุมชน ตำบลเมืองจันทร์ อำเภอเมืองจันทร์ จังหวัดศรีสะเกษ ให้สอดคล้องกับความต้องการของประชาชนต่อไป

## ๑.๖ คำนิยามศัพท์เฉพาะที่ใช้ในการวิจัย

**ความคิดเห็น** หมายถึง ความคิดเห็นเป็นการสรุปผล หรือการตัดสินใจพิจารณาเกี่ยวกับสิ่งใดสิ่งหนึ่งที่อยู่ตัวขึ้นภายในจิตใจของแต่ละบุคคล หรือเป็นการแสดงออกของบุคคลที่มีวิจาร์ณญาณ โดยยึดความรู้ และประสบการณ์ของบุคคลนั้นเป็นหลัก โดยไม่จำเป็นต้องเอาความรู้ที่ถูกต้องหรือข้อพิสูจน์ใด ๆ มาพิสูจน์เกี่ยวกับกำนัน ผู้ใหญ่บ้านในการพัฒนาชุมชน ตำบลเมืองจันทร์ อำเภอเมืองจันทร์ จังหวัดศรีสะเกษ

**ประชาชน** หมายถึง หัวหน้าครัวเรือนที่อาศัยในเขตตำบลเมืองจันทร์ อำเภอเมืองจันทร์ จังหวัดศรีสะเกษ จำนวน ๒๕ หมู่บ้าน รวมทั้งสิ้น ๑,๓๖๖ คน

**กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน** หมายถึง เจ้าพนักงานฝ่ายปกครอง ซึ่งเป็นผู้ที่ได้รับการเลือกเข้ามาดำรงตำแหน่งในหมู่บ้านทุกหมู่บ้าน ในเขตการปกครองของตำบลเมืองจันทร์ อำเภอเมืองจันทร์ จังหวัดศรีสะเกษ ตามพระราชบัญญัติลักษณะปกครองท้องที่ พ.ศ. ๒๕๔๗

**การพัฒนาชุมชน** หมายถึง การทำให้ชุมชนมีการเปลี่ยนแปลงไปในทางที่ดีขึ้น ทั้งในด้านการเมือง เศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรม ตลอดจนถึงการยกระดับคุณภาพชีวิตของประชาชนในชุมชนให้ดีขึ้น



**สภาพพื้นที่ที่ใช้ในการวิจัย** หมายถึง พื้นที่ในเขตการปกครองของตำบลเมืองจันทร์ อำเภอเมืองจันทร์ จังหวัดศรีสะเกษ

**ความคิดเห็นของประชาชนที่มีต่อกำนัน ผู้ใหญ่บ้านในการพัฒนาชุมชน** หมายถึง ความคิดเห็นของประชาชนที่มีต่อกำนัน ผู้ใหญ่บ้านในการพัฒนาชุมชน ตำบลเมืองจันทร์ อำเภอเมืองจันทร์ จังหวัดศรีสะเกษ จำแนกเป็น ๔ ด้าน ได้แก่

๑) **ด้านการปกครองและรักษาความสงบเรียบร้อย** หมายถึง กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน เป็นผู้เร่งรัดการปฏิบัติงานตามอำนาจหน้าที่ ตามพระราชบัญญัติลักษณะปกครองท้องที่ และกฎหมายอื่นที่เกี่ยวข้อง กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน เป็นพนักงานฝ่ายปกครองมีอำนาจ และหน้าที่ในการปกครองมีอำนาจ และหน้าที่ในการปกครอง ดูแลรักษาความสงบเรียบร้อยจับกุมผู้กระทำความผิดอาญาเป็นนายทะเบียนในเรื่องการตรวจความถูกต้องของการทะเบียนราษฎรรวมทั้งการดูแลรักษาสิ่งซึ่งเป็นสาธารณประโยชน์ต่าง ๆ ในเขตการปกครองของตำบลเมืองจันทร์ อำเภอเมืองจันทร์ จังหวัดศรีสะเกษ

๒) **ด้านการปฏิบัติงานร่วมกับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น หน่วยราชการ หน่วยงานของรัฐ และรัฐวิสาหกิจในพื้นที่** หมายถึง กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ปฏิบัติงานร่วมกับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น หน่วยราชการ หน่วยงานของรัฐและรัฐวิสาหกิจในพื้นที่ทำหน้าที่ประสานงานให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นทราบถึงความต้องการของประชาชน และประชาชนสัมพันธ์สร้างความเข้าใจระหว่างประชาชน กับองค์กรส่วนท้องถิ่นสอดส่อง ดูแล ตรวจสอบการทำงานขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น หน่วยราชการ และรัฐวิสาหกิจให้เป็นไปตามกฎหมายและเจตนารมณ์ของราษฎรในท้องถิ่นนั้น ๆ เมื่อเห็นว่ามีกรณีปฏิบัติหรือละเว้นการปฏิบัติที่ผิดกฎหมายให้รายงานนายอำเภอทราบ

๓) **ด้านการป้องกันภัยฝ่ายพลเรือน** หมายถึง กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ปฏิบัติงานการป้องกันภัยฝ่ายพลเรือนในกรณีฉุกเฉินเมื่อมีสาธารณภัยในกรณีฉุกเฉินเมื่อมีสาธารณภัยทางอากาศหรือก่อวินาศกรรมเกิดขึ้น และยังไม่มีการป้องกันหรือระงับให้ทันท่วงทีให้กำนัน ผู้ใหญ่บ้านมีอำนาจเข้าจัดการ และสั่งให้บุคคลใด ๆ เข้าช่วยเหลือเท่าที่จำเป็น เพื่อขจัดภัยเหล่านั้นไปพลางก่อนได้

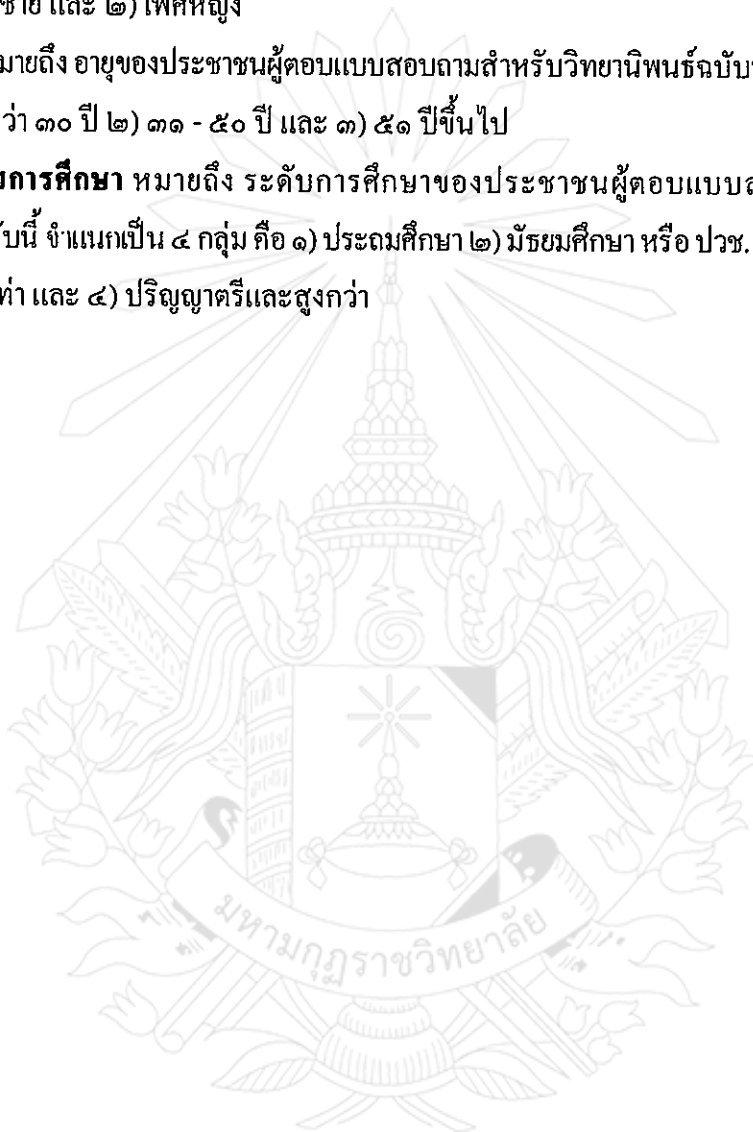
๔) **ด้านการเสริมสร้างความเข้มแข็งให้แก่ชุมชน โดยกระบวนการประชาคม** หมายถึง กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ปฏิบัติงานการเสริมสร้างความเข้มแข็งให้กับชุมชน โดยกระบวนการชุมชน กระตุ้นการดำเนินการจัดการให้มีเวทีประชาคมเพื่อให้กลุ่มหรือองค์กรประชาชน รวมกลุ่มกันอยู่อย่างหลากหลาย ร่วมกันระดมความคิดเห็น เพื่อศึกษาปัญหาวิเคราะห์ปัญหา ระดมทรัพยากรให้ชุมชนและจากภายนอกเพื่อใช้ในแผนพัฒนาชุมชน ส่งเสริมการจัดเวทีชาวบ้านอย่างต่อเนื่องเพื่อให้เกิดกระบวนการเรียนรู้ การร่วมกันแก้ไขปัญหา การช่วยเหลือซึ่งกันและกัน

**ปัจจัยส่วนบุคคล** หมายถึง เพศ อายุ และระดับการศึกษา ของประชาชนผู้ตอบแบบสอบถามเกี่ยวกับ กำนัน ผู้ใหญ่บ้านในการพัฒนาชุมชน ตำบลเมืองจันทร์ อำเภอเมืองจันทร์ จังหวัดศรีสะเกษ

**๑) เพศ** หมายถึง เพศของประชาชนผู้ตอบแบบสอบถามสำหรับวิทยานิพนธ์ฉบับนี้ จำแนกเป็น ๒ เพศ คือ ๑) เพศชาย และ ๒) เพศหญิง

**๒) อายุ** หมายถึง อายุของประชาชนผู้ตอบแบบสอบถามสำหรับวิทยานิพนธ์ฉบับนี้ จำแนกเป็น ๓ ช่วง คือ ๑) ต่ำกว่า ๓๐ ปี ๒) ๓๑ - ๕๐ ปี และ ๓) ๕๑ ปีขึ้นไป

**๓) ระดับการศึกษา** หมายถึง ระดับการศึกษาของประชาชนผู้ตอบแบบสอบถามสำหรับวิทยานิพนธ์ฉบับนี้ จำแนกเป็น ๔ กลุ่ม คือ ๑) ประถมศึกษา ๒) มัธยมศึกษา หรือ ปวช. ๓) ปวส./อนุปริญญา หรือเทียบเท่า และ ๔) ปริญญาตรีและสูงกว่า



## บทที่ ๒

### เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

เอกสารในการศึกษาครั้งนี้เป็นการศึกษา ความคิดเห็นของประชาชนที่มีต่อกำนัน ผู้ใหญ่บ้านในการพัฒนาชุมชน ตำบลเมืองจันทร์ อำเภอเมืองจันทร์ จังหวัดศรีสะเกษ ดังนั้นจึงมีแนวคิดและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องดังนี้

- ๒.๑ แนวคิดเกี่ยวกับความคิดเห็น
- ๒.๒ แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับการพัฒนา
- ๒.๓ แนวคิดเกี่ยวกับการสร้างความเข้มแข็งของชุมชน
- ๒.๔ บทบาทของกำนัน ผู้ใหญ่บ้านในการพัฒนาชุมชน
- ๒.๕ สภาพพื้นที่ที่ใช้ในการวิจัย
- ๒.๖ งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง
- ๒.๗ สรุปกรอบแนวคิดที่ใช้ในการวิจัย

#### ๒.๑ แนวคิดเกี่ยวกับความคิดเห็น

##### ๒.๑.๑ ความหมายของความคิดเห็น

ความคิดเห็นเป็นเรื่องของส่วนบุคคลต่อสิ่งใดสิ่งหนึ่งที่มีขอบเขตตามประสบการณ์ของบุคคล ต่อสิ่งนั้น ๆ ซึ่งมีข้อแตกต่างคล้ายคลึงหรือความหลากหลายของแต่ละบุคคล ด้วยเหตุนี้ นักสังคมวิทยานักจิตวิทยาได้ให้ความหมายของคำว่า “ความคิดเห็น” ไว้ดังนี้

**สุชา จันทร์เอม** ได้ให้ความหมายความคิดเห็นว่า “ความคิดเห็นเป็นส่วนหนึ่งของทัศนคติ เราไม่สามารถแยกความคิดเห็นและทัศนคติออกจากกันได้ เพราะความคิดเห็นมีลักษณะคล้ายกับทัศนคติ แต่ความคิดเห็นแตกต่างจากทัศนคติตรงที่ ทัศนคติเป็นความพร้อมทางจิตใจที่มีต่อสิ่งหนึ่ง ที่อาจแสดงออกมาได้ทั้งคำพูด และการกระทำ ทัศนคติไม่เหมือนกับความคิดเห็นตรงที่ไม่ใช่สิ่งเร้า

ที่จะแสดงออกมาได้อย่างเปิดเผย หรือตอบสนองอย่างตรง ๆ และลักษณะของความคิดเห็นไม่ลึกซึ้ง เหมือนกับทัศนคติ”<sup>๑</sup>

**ประภาเพ็ญ สุวรรณ** ที่ได้ให้ความหมายความคิดเห็นไว้ว่า “ความคิดเห็นเป็นการแสดงออก ทางด้านทัศนคติอย่างหนึ่ง การแสดงความคิดเห็นมักมีอารมณ์เป็นส่วนประกอบและเป็นส่วนที่พร้อม ที่จะมึปฏิกิริยาเฉพาะอย่างต่อสถานการณ์ภายนอก”<sup>๒</sup>

**ศวาท ชมพล** กล่าวว่า “ความคิดเห็นเป็นการแสดงออกทางด้านความรู้สึกหรือความเชื่อมั่นที่ นำไปสู่การตัดสินใจในเรื่องใดเรื่องหนึ่ง โดยอาศัยความรู้ ประสบการณ์ สภาพแวดล้อมของบุคคล นั้น ๆ เป็นพื้นฐานในการแสดงออก ซึ่งเป็นการแสดงออกโดยไม่มีกฎเกณฑ์แน่นอนตายตัว แต่จะ ขึ้นอยู่กับการพิจารณาตัดสินใจนั้น ๆ และลงความเห็นออกมาตามที่ได้คิดไว้ของแต่ละบุคคล”<sup>๓</sup>

**วิทยา ศรีวิไล** กล่าวว่า “ความคิดเห็นเป็นความรู้สึกนึกคิดของบุคคลที่มีสิ่งใดสิ่งหนึ่งเรื่อง ใดเรื่องหนึ่ง การแสดงออกของความคิดเห็นจะเกี่ยวข้องกับการประเมินค่า ก่อนที่จะตัดสินใจแสดง ความคิดเห็นในเรื่องนั้น ๆ”<sup>๔</sup>

**อุทัย หิรัญโต** ให้ความเห็นว่า “ความคิดเห็นของมนุษย์มีด้วยกัน หลายแบบ ทั้งแบบผิวเผิน และแบบลึกซึ้ง โดยความคิดเห็นที่เป็นทัศนคติจัดเป็นความคิดเห็นที่ลึกซึ้งและติดตัวไปเป็นเวลานาน ซึ่งเป็นความคิดเห็นทั่ว ๆ ไป ที่มีอยู่ประจำตัวทุกคน ส่วนความคิดเห็นที่ไม่ลึกซึ้งและเป็นความคิดเห็น เฉพาะอย่างจะมีอยู่เพียงช่วงเวลาสั้น ๆ เป็นความคิดเห็นที่ไม่ตั้งอยู่บนรากฐานของพยานหลักฐานที่ เพียงพอแก่การพิสูจน์ และมักเป็นเรื่องของอารมณ์ความรู้สึกเกิดขึ้นได้ง่ายและสลายลงอย่างรวดเร็ว”<sup>๕</sup>

<sup>๑</sup>สุชา จันท์เอม, **จิตวิทยาทั่วไป**, (กรุงเทพมหานคร : ไทยวัฒนาพานิช จำกัด, ๒๕๓๖), หน้า ๕๔.

<sup>๒</sup>ประภาเพ็ญ สุวรรณ, **ทัศนคติการวัดการเปลี่ยนแปลงและพฤติกรรมอนามัย**, พิมพ์ครั้งที่ ๒, (กรุงเทพมหานคร : ไทยวัฒนาพานิช, ๒๕๓๖), หน้า ๓.

<sup>๓</sup>ศวาท ชมพล, “ความคิดเห็นของข้าราชการในหน่วยงานระดับจังหวัดลำปางต่อการจัด เขตปลอดบุหรี่ในสถานที่ทำงาน”, **วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต**, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหิดล), ๒๕๓๕, หน้า ๘.

<sup>๔</sup>วิทยา ศรีวิไล, “ความคิดเห็นของหัวหน้าครัวเรือนต่อการจัดการทรัพยากรธรรมชาติตาม โครงการวนศาสตร์ชุมชนบนพื้นที่สูง ในเขตพื้นที่หน่วยจัดการต้นน้ำแม่ส้าน จังหวัดเชียงราย”, **วิทยานิพนธ์ ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต**, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยเชียงใหม่), ๒๕๔๓, หน้า ๓๗.

<sup>๕</sup>อุทัย หิรัญโต, **หลักสังคมวิทยา**, (กรุงเทพมหานคร : โอเดียนสโตร์, ๒๕๑๕), หน้า ๘๐ - ๘๑.

**สวงวน สูทธิเลิศอรุณ** ให้ความหมายว่า “ความคิดเห็น คือ การแสดงออกซึ่งมีวิจารณ์ญาณที่มีต่อเรื่องใดเรื่องหนึ่งโดยเฉพาะ ความคิดเห็นมีความหมายแคบกว่าเจตคติ (Attitude) เพราะความคิดเห็นของบุคคลเปลี่ยนแปลงไปตามข้อเท็จจริง (Fact) และเจตคติ (Attitude) ของบุคคล ความคิดเห็นเป็นการอธิบายเหตุผลที่มีต่อสิ่งหนึ่งสิ่งใดโดยเฉพาะ”<sup>๖</sup>

**สุโท เจริญสุข** กล่าวว่า “ความคิดเห็นเป็นสภาพความรู้สึกทางด้านจิตใจที่เกิดจากประสบการณ์และการเรียนรู้ของบุคคลอันเป็นผลให้บุคคลมีความคิดต่อสิ่งใดสิ่งหนึ่งในลักษณะที่ชอบ ไม่ชอบ หรือเฉย ๆ”<sup>๗</sup>

**ลาวัญย์ จักรานูวัฒน์** ได้ให้ความหมายของคำว่า “ความคิดเห็น หมายถึง ความเชื่อหรือการลงความเห็นที่ไม่ได้เป็นความรู้สึกอันแท้จริง แต่ในบางครั้งความคิดเห็นในบางสิ่งบางอย่างอาจเป็นจริงได้”<sup>๘</sup>

จากความหมายต่างๆ ข้างต้น สรุปได้ว่า ความคิดเห็น หมายถึง การแสดงออกทางอารมณ์ความรู้สึก การยอมรับหรือไม่ยอมรับ การเห็นด้วยหรือไม่เห็นด้วยกับสิ่งใดสิ่งหนึ่งที่เกิดขึ้นด้วยการพูด เขียนหรือสื่อสารให้บุคคลอื่นได้รับรู้โดยอาศัยพื้นฐานความรู้ ประสบการณ์ ค่านิยม และสภาพแวดล้อม ตลอดจนอารมณ์ความรู้สึกของบุคคลนั้นเป็นปัจจัยที่ทำให้เกิดปฏิกิริยาตอบสนองซึ่งความคิดเห็นของแต่ละบุคคลอาจจะเป็นที่ยอมรับหรือปฏิเสธจากบุคคลอื่นก็ได้ ทั้งนี้ความคิดเห็นยังสามารถเปลี่ยนแปลงได้ตามกาลเวลาและสภาพแวดล้อมที่เป็นอยู่

### ๒.๑.๒ ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อความคิดเห็น

**ธีระพร อุวรรณโร** กล่าวว่า ความคิดเห็นเกิดขึ้นจากอิทธิตต่าง ๆ ดังนี้

๑. จากพ่อแม่ เป็นแหล่งอิทธิพลสูงสุด โดยเฉพาะในวันเด็กซึ่งกำลังมีการพัฒนาทางด้านค่านิยม ความเชื่อและความรู้สึกนึกคิดออกมาในกรอบของครอบครัวที่มีพ่อแม่เป็นผู้มีอำนาจให้คุณค่าเพื่อทำความดี ให้โทษเมื่อทำสิ่งไม่ดีหรือสิ่งที่พ่อแม่ไม่เห็นด้วย

๒. จากกลุ่มต่าง ๆ ในสถานศึกษา เช่น ครูและเพื่อน ๆ

<sup>๖</sup>สวงวน สูทธิเลิศอรุณ, **จิตวิทยาสังคม**, (กรุงเทพมหานคร : สิริชัยการพิมพ์, ๒๕๒๒), หน้า ๕.

<sup>๗</sup>สุโท เจริญสุข, **หลักจิตวิทยาและพัฒนการของมนุษย์**, (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์แพรววิทยา, ๒๕๒๔), หน้า ๕๘.

<sup>๘</sup>ลาวัญย์ จักรานูวัฒน์, “ความคิดเห็นของนิสิตนักศึกษาปริญญาโทภาคพิเศษ สาขาวิชามบริหารธุรกิจ (M.B.A.) สังกัดมหาวิทยาลัยของรัฐ เขตกรุงเทพมหานครต่อการจัดการศึกษาภาคพิเศษ”, **ปริญญา นิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต**, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ), ๒๕๕๐, หน้า ๕.

๓. จากประสบการณ์ส่วนตัว นักจิตวิเคราะห์เน้นเรื่องประสบการณ์ที่เป็นเรื่องเกี่ยวกับความรุนแรงและกระทบกระเทือนใจบุคคลได้นาน

๔. จากสื่อมวลชน เช่น การโฆษณาประชาสัมพันธ์ต่าง ๆ ที่พยายามเปลี่ยนความเห็นของคนให้หันไปนิยมผลิตภัณฑ์ต่าง ๆ ที่ต้องเข้าไปจำหน่ายให้กับกลุ่มเป้าหมายที่ต้องการองค์ประกอบของความคิดเห็น<sup>๙</sup>

**ศักดิ์ สุนทรเสถียร** สรุปว่า การก่อตัวของความคิดเห็นไปในทิศทางใดเป็นผลสืบเนื่องมาจากเงื่อนไข ๔ ประการ ได้แก่

๑. กระบวนการเรียนรู้ที่สะสมเพิ่มพูนขึ้น โดยเป็นการบูรณาการองค์ความรู้รวมเข้าด้วยกัน เช่น จากครอบครัว โรงเรียน เพื่อน เป็นต้น

๒. ประสบการณ์ส่วนตัว เนื่องจากมนุษย์ต่างมีประสบการณ์ที่แตกต่างกันออกไปซึ่งการสั่งสมของประสบการณ์ทั้งทางตรงและทางอ้อมจะก่อให้เกิดการสร้างรูปแบบเป็นของตนเอง ดังนั้นความคิดเห็นบางอย่างจึงเป็นเรื่องเฉพาะแต่ละบุคคล ที่พัฒนาไปตามวิถีชีวิต

๓. การเลียนแบบ การถ่ายทอดความคิดเห็นของคนบางคนได้มาจากการเลียนแบบ ความคิดเห็นของคนอื่นที่ตนเองเกิดความพอใจ ศรัทธา ชื่นชอบ เช่น ครอบครัว อาจารย์ คารานักการเมือง หรือบุคคลสำคัญ เป็นต้น

๔. อิทธิพลของกลุ่มสังคม การอยู่ร่วมในสังคมก่อให้เกิดการน้อมรับเอาความคิดเห็นของกลุ่มมาเป็นของตน ซึ่งอาจเป็นทั้งการยอมรับโดยสมัครใจหรือการยอมรับแบบจำยอม เพื่อมิให้เป็น การขัดหรือฝืนกระแสสังคมได้ทั้งนั้น ซึ่งกลุ่มสังคมที่มีอิทธิพลต่อมนุษย์อย่างมาก ได้แก่ กลุ่มศาสนา กลุ่มวัฒนธรรม สถาบันต่าง ๆ เป็นต้น<sup>๑๐</sup>

### ๒.๑.๓ ความสำคัญของความคิดเห็น

การสำรวจความคิดเห็น เป็นการศึกษารู้สึกของบุคคลที่มีต่อสิ่งใดสิ่งหนึ่ง แต่ละคนจะแสดงความเชื่อและความรู้สึกใด ๆ ออกมาโดยการพูดหรือการเขียน เป็นต้น การสำรวจความคิดเห็นจะมีประโยชน์ต่อการวางแผนนโยบายต่าง ๆ เพราะจะทำให้การดำเนินงานต่าง ๆ เป็นไปด้วยความเรียบร้อย โครงการพัฒนาใด ๆ ก็ตาม ถ้าจะให้สำเร็จ และบรรลุเป้าหมายอย่างแท้จริงแล้ว ก็ควรจะต้องได้รับความร่วมมือจากประชาชน การเผยแพร่โครงการและรับฟังความคิดเห็นจากประชาชนต่อโครงการ จึงจะเกิดผลดี คือ จะช่วยให้โครงการนั้นสอดคล้องเป็นไปตามความต้องการของท้องถิ่นอันเป็นสิ่งแวดล้อม

<sup>๙</sup>ธีระพร อุวรรณโร, **จิตวิทยาสังคม**, (กรุงเทพมหานคร : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๒๕), หน้า ๕๑ - ๕๔.

<sup>๑๐</sup>ศักดิ์ สุนทรเสถียร, **เจตคติ**, (กรุงเทพมหานคร : ดิ.ดี.บีคส์สโตร์, ๒๕๓๑), หน้า ๔.

ทางสังคมที่ใช้ประเมินโครงการและทำให้ประชาชนเกิดความรู้สึกในการมีส่วนร่วมทำให้เกิดการต่อต้านถ้าสาธารณชนมีส่วนร่วม หรือมีสิทธิ์แสดงความคิดเห็นในโครงการใด ๆ ที่จะพัฒนาประเทศนั้นก็ จะทำให้ประชาชนเกิดจิตสำนึกในการเป็นเจ้าของเปลี่ยนแปลงปรับปรุงหรือรักษาไว้ ซึ่งจะเป็นประโยชน์ ต่อการวางแผนนโยบายต่างๆ การเปลี่ยนแปลงนโยบายหรือการเปลี่ยนแปลงระบบงาน รวมทั้งการฝึกหัด การทำงานด้วย<sup>๑๑</sup>

### ๒.๑.๔ ประเภทของความคิดเห็น

**เรมเมอร์** จำแนกความคิดเห็นเป็น ๒ ประเภท คือ

๑. ความคิดเห็นเชิงบวกสุด-เชิงลบสุด (Extreme Opinion) เป็นความคิดเห็นที่เกิดจากการเรียนรู้ และประสบการณ์ ซึ่งสามารถทราบทิศทางได้ ซึ่งทางบวก ได้แก่ ความรักหลงและทางลบ ได้แก่ ความ รังเกียจ โดยความคิดเห็นนี้รุนแรง และเปลี่ยนแปลง ได้ยาก

๒. ความคิดเห็นจากความรู้ความเข้าใจ (Cognitive Contents) การมีความคิดเห็นต่อสิ่งใดสิ่งหนึ่ง โดยมีพื้นฐานจากความรู้ความเข้าใจสิ่งนั้น เช่น ความรู้ความเข้าใจในทางที่ดี ได้แก่ ชอบ ยอมรับ เห็นด้วย ความรู้ความเข้าใจในทางที่ไม่ดี ได้แก่ ไม่ชอบ รังเกียจ ไม่เห็นด้วย เป็นต้น<sup>๑๒</sup>

จากข้อความข้างต้นสรุปได้ว่า ความคิดเห็นสามารถเกิดจากการเรียนรู้เข้าใจในสิ่งต่าง ๆ ที่ได้ พบเห็นในชีวิตประจำวัน หรือมาจากประสบการณ์ที่เกิดจากสิ่งใดสิ่งหนึ่งที่มีผลต่อจิตใจและความคิด ประเภทของความคิดเห็นสามารถแบ่งได้ทั้งในทางที่ดี ได้แก่ การยอมรับและในทางที่ไม่ดี ได้แก่ การปฏิเสธอาจมีระดับความคิดเห็นในระดับธรรมดาและรุนแรง ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับความรู้สึกนึกคิดของ ผู้นั้น

### ๒.๑.๕ วิธีวัดความคิดเห็น

**ไพศาล หวังพานิช** ได้กล่าวไว้ว่า การวัดความคิดเห็นหรือเจตคติต้องยอมรับข้อตกลงเบื้องต้น ดังนี้

๑. เจตคติมีลักษณะคงเส้นคงวาอยู่ในช่วงเวลาหนึ่ง นั่นคือ ความรู้สึกนึกคิดของบุคคลที่มีต่อ สิ่งใดสิ่งหนึ่งไม่ได้เปลี่ยนแปลงอยู่ตลอดเวลา จะมีช่วงเวลาใดเวลาหนึ่งที่มีความรู้สึกต่อสิ่งใดสิ่ง หนึ่งซึ่งสามารถวัดได้

๒. เจตคติของบุคคลไม่สามารถวัดหรือสังเกตได้โดยตรง การวัดจะเป็นการวัดทางอ้อม โดยวัดจากแนวโน้มที่บุคคลจะแสดงออกหรือปฏิบัติอย่างสม่ำเสมอ

<sup>๑๑</sup> สงวน สุทธิเลิศอรุณ, **จิตวิทยาสังคม**, อ่างแล้ว, หน้า ๑๕ - ๒๐.

<sup>๑๒</sup> Remmer, **Introduction to Psychology**, อ่างใน เรื่องเดียวกัน, หน้า ๔๗.

๓. เจตคตินอกจากจะแสดงออกในรูปของความรู้สึกนึกคิด เช่น การสนับสนุนหรือคัดค้าน ยังมีขนาดหรือปริมาณของความรู้สึกด้วย ดังนั้นในการวัดทัศนคตินอกจากจะทำให้ทราบทิศทางแล้ว ยังสามารถบอกระดับความมากน้อยได้ด้วย<sup>๑๓</sup>

การวัดความคิดเห็นสามารถกระทำได้หลายรูปแบบ โดยรูปแบบที่เป็นที่นิยมในปัจจุบันมีด้วยกัน ๔ วิธี คือ

๑. วิธีของเทอร์สตัน (Thurston's method) เป็นวิธีการสร้างมาตรวัดออกเป็นปริมาณแล้ว เปรียบเทียบตำแหน่งของความคิดเห็น หรือทัศนคติไปในทางเดียวกัน และเสมือนว่าเป็นสเกลที่มีช่วงห่างเท่ากัน (Equal - Appending Intervals)

๒. วิธีของกัตต์แมน (Guttman's scale) เป็นวิธีวัดทัศนคติหรือความคิดเห็นในแนวเดียวกัน และสามารถจัดอันดับสูง-ต่ำ แบบเปรียบเทียบกันและกันได้ จากอันดับต่ำสุดถึงสูงสุดได้ และแสดงถึงการสะสมของความคิดเห็น

๓. วิธีจำแนกความแตกต่างในการตีความ (Semantic Differential Scale: S - D Scale) เป็นวิธีวัดทัศนคติหรือความคิดเห็น ๗ ระดับ (Seven - point scale) โดยแบ่งเป็นช่วง ๆ ตั้งแต่ด้าน ข้ายสุดของสเกลกำหนดให้เป็นค่าเชิงบวกสุด ด้านขวาลสุดของสเกลกำหนดให้เป็นค่าลบสุด ซึ่งอาศัยคู่คำคุณศัพท์ที่มีความหมายตรงกันข้าม (Bipolar adjective) เช่น ดี - เลว ขยัน - ขี้เกียจ เป็นต้น

๔. วิธีของลิเคิร์ต (Likert's method) เป็นวิธีสร้างมาตรวัดทัศนคติ และความคิดเห็นที่นิยมแพร่หลายเพราะเป็นวิธีสร้างมาตรวัดที่ง่าย ประหยัดเวลา ผู้ตอบสามารถแสดงทัศนคติในทางชอบหรือไม่ชอบโดยจัดอันดับความชอบหรือความไม่ชอบ ซึ่งอาจมีคำตอบให้เลือก ๕ หรือ ๔ คำตอบ และให้คะแนน ๕, ๔, ๓, ๒, ๑ หรือ + ๒, + ๑, ๐, - ๑, - ๒ ตามลำดับ<sup>๑๔</sup> ซึ่งการใช้แบบสอบถามสำหรับวัดความคิดเห็น นิยมระบุให้ผู้แสดงความคิดเห็นตอบว่าเห็นด้วยหรือไม่เห็นด้วยกับข้อความที่กำหนดให้ซึ่งแบ่งน้ำหนักความคิดเห็นออกเป็น ๕ ระดับ ได้แก่ เห็นด้วยอย่างยิ่ง เห็นด้วย ไม่แน่ใจ ไม่เห็นด้วยและไม่เห็นด้วยอย่างยิ่ง ทั้งนี้การให้คะแนนขึ้นอยู่กับใจความว่าจะเป็น ปฏิฐาน (Positive) หรือนิเสธ (Negative)

<sup>๑๓</sup>ไพศาล หวังพานิช, **วิธีวิจัย**, (กรุงเทพมหานคร : มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ, ๒๕๓๑), หน้า ๑๕๒.

<sup>๑๔</sup>พรเพ็ญ เพชรสุขศิริ, **การวัดทัศนคติ**, (กรุงเทพมหานคร : มหาวิทยาลัยมหิดล, ๒๕๓๑), หน้า ๓.



## ๒.๒ แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับการพัฒนา

### ๒.๒.๑ ความหมายของการพัฒนา

ตามพจนานุกรมราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. ๒๕๔๒ พัฒน หมายถึง ความเจริญ ส่วนคำว่า “พัฒนา” หมายถึง ทำให้เจริญ<sup>๔</sup>

ก่อนที่จะศึกษาความหมายของการพัฒนา ควรทำความเข้าใจ “แนวคิดพื้นฐานของการพัฒนา” อธิบายได้ว่า สืบเนื่องจากสภาพธรรมชาติที่มนุษย์เป็นสัตว์สังคม หมายถึง มนุษย์โดยธรรมชาติย่อมอยู่รวมกันเป็นกลุ่ม ไม่อยู่อย่างโดดเดี่ยว แต่มีข้อยกเว้นที่มนุษย์อยู่โดดเดี่ยวตามลำพัง เช่น ฤๅ การอยู่รวมกันเป็นกลุ่มของมนุษย์อาจมีได้หลายลักษณะและเรียกต่างกัน เป็นต้นว่าครอบครัว (Family) เผ่าพันธุ์ (Tribe) ชุมชน (Community) สังคม (Society) และประเทศ (Country) และเมื่อมนุษย์อยู่รวมกันเป็นกลุ่มย่อมเป็นธรรมชาติอีกทีในแต่ละกลุ่มจะต้องมี “ผู้นำกลุ่ม” และ “ผู้ตาม” คือ ประชาชนหรือคนในกลุ่ม รวมทั้งมี “การควบคุมดูแลกันภายในกลุ่ม” หรือ “การจัดระเบียบภายในกลุ่ม” ซึ่งอาจเรียกว่า การบริหารหรือการพัฒนาภายใน ทั้งนี้ เพื่อให้เกิดความสงบเรียบร้อยและความสุข และในบางกรณีการควบคุมดูแลอาจเกี่ยวข้องกับภายนอกด้วย เช่น กรณีการติดต่อประสานงาน การต่อสู้ หรือการทำสงครามกับกลุ่มอื่น สภาพเช่นนี้ได้มีวิวัฒนาการตลอดมาโดยผู้นำกลุ่มขนาดใหญ่ เช่น ในระดับประเทศอาจเรียกว่า “นักบริหาร” หรือ “ผู้บริหาร” ขณะที่การควบคุมดูแลหรือการจัดระเบียบนั้น เรียกว่า การบริหาร ที่กล่าวมานี้ เป็นมุมมองในแง่ของนักบริหารแต่ถ้าในมุมมองของนักพัฒนา อาจเรียกผู้บริหารและการบริหารนั้นว่า นักพัฒนาและการพัฒนาตามลำดับ ด้วยเหตุผลเช่นนี้ มนุษย์จึงไม่อาจหลีกเลี่ยงจากการพัฒนาได้ง่าย และทำให้กล่าวได้อย่างมั่นใจว่า “ที่ใดมีกลุ่ม ที่นั่นย่อมมีการพัฒนา”

ในมุมมองของนักพัฒนา สภาพของกลุ่มในยุคเริ่มแรกซึ่งธรรมชาติและทรัพยากรธรรมชาติอุดมสมบูรณ์ อิทธิพลของธรรมชาติจะมีต่อมนุษย์ที่รวมกันอยู่ในกลุ่มมาก โดยการดำรงชีวิต และการประกอบอาชีพของมนุษย์จะอยู่ใกล้ชิดกับธรรมชาติ อีกทั้งธรรมชาติและผู้นำเป็นตัวกำหนดแนวทางการพัฒนา ซึ่งครอบคลุมวิธีการประกอบอาชีพด้วย ลักษณะการพัฒนาและการประกอบอาชีพในยุคนี้ไม่ซับซ้อนและจำนวนประชากรก็มีไม่มาก

ต่อมา เมื่อจำนวนมนุษย์ที่รวมตัวกันอยู่ในกลุ่มมีจำนวนเพิ่มมากขึ้น ทำให้กลุ่มมีขนาดใหญ่ขึ้น เปลี่ยนเป็นชุมชน และเป็นประเทศ ในเวลาเดียวกัน ทรัพยากรธรรมชาติเริ่มเสื่อมโทรม ผู้นำ และผู้ตามคือประชาชน พยายามเอาชนะธรรมชาติ ได้ใช้ภูมิปัญญาชาวบ้าน (Folk Wisdom) และการลองผิดลองถูก (Trial and Error) เพื่อกำหนดแนวทางการพัฒนาและการประกอบอาชีพ เมื่อกลุ่มมีขนาดใหญ่และ

<sup>๔</sup>ราชบัณฑิตยสถาน, พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. ๒๕๔๒, พิมพ์ครั้งที่ ๖, (กรุงเทพมหานคร : บริษัท นานมีบุคส์พับลิเคชัน จำกัด, ๒๕๔๖), หน้า ๕๘๐.

มันคงขึ้นเป็นประเทศ ธรรมชาติและทรัพยากรธรรมชาติได้ถูกนำมาใช้เป็นจำนวนมาก บางส่วนเสื่อมสลาย ถูกทำลาย และสิ้นสภาพไปเป็นจำนวนมาก ประกอบกับผู้นำ และผู้ตามหรือประชาชนมีการศึกษาสูงขึ้น มีความรู้ ความสามารถ ประสบการณ์และความชำนาญ เข้ามามีส่วนร่วมในกิจกรรมเพิ่มมากขึ้น นำวิชาความรู้ที่เป็นศาสตร์ (Science) หรือความรู้ที่เป็นระบบ ข้อมูลข่าวสาร และเทคโนโลยีมาใช้เพิ่มขึ้น ยิ่งไปกว่านั้น จำนวนประชากรได้เพิ่มมากขึ้น เกิดการแข่งขันกันระหว่างกลุ่ม ระหว่างประเทศ หรือหลาย ๆ ประเทศเพื่อเร่งปริมาณและเวลาในการทำงานและการผลิต เป็นต้น เหล่านี้ ทำให้ผู้นำประเทศต้องค้นหาแนวทางการพัฒนาต่าง ๆ เพื่อเอาชนะธรรมชาติ พึ่งพาธรรมชาติน้อยลงหรือไม่ต้องอยู่ภายใต้อิทธิพลของธรรมชาติ เช่น เดิมมนุษย์อยู่ภายใต้อิทธิพลของธรรมชาติ ทุกปีจะเกิดน้ำท่วม ต่อมา มนุษย์มีวิชาความรู้ มีความสามารถ และมีเทคโนโลยีสูงขึ้น ได้สร้างเขื่อนป้องกันน้ำท่วม และยังนำธรรมชาติไปใช้ประโยชน์มากขึ้น เช่น มนุษย์นำน้ำจากน้ำตกไปผลิตเป็นพลังงานไฟฟ้า และมีหน่วยงานที่คอยเฝ้าระวังและเตือนภัยเกี่ยวกับธรรมชาติ เช่น กรมอุตุนิยมวิทยา เป็นต้น สิ่งที่มีมนุษย์สร้างขึ้น (Human Component) ถือว่าเป็นการประดิษฐ์คิดค้นหรือสร้างผลผลิตใหม่ (Innovation) เพื่อนำมาใช้แทนสิ่งที่ธรรมชาติสร้างขึ้น (Natural Component) หรือใช้แทนทรัพยากรธรรมชาติ (Natural Resource) ที่นับวันจะลดน้อยลง

ที่กล่าวมานี้ ถือว่าเป็นวิวัฒนาการของแนวคิดพื้นฐานของการพัฒนาของมนุษย์ (ผู้นำ และผู้ตาม) ที่ล้วนเกี่ยวข้องกับธรรมชาติ โดยเริ่มต้นจาก หนึ่ง การพัฒนาในสภาพที่มนุษย์อยู่ภายใต้อิทธิพลของธรรมชาติ และวิวัฒนาการมาเป็น สอง การพัฒนาที่มนุษย์พยายามเอาชนะธรรมชาติ จากนั้น จึงเป็นสาม การพัฒนาที่มนุษย์เอาชนะธรรมชาติได้ และนำธรรมชาติมาใช้ประโยชน์ ทั้งหมดนี้เป็นการพัฒนาเพื่อก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงในทิศทางที่ดีขึ้น (Better Change) ช่วยเพิ่มอัตราเร่งในการทำกิจกรรมหรือการผลิตให้รวดเร็วขึ้น (Better Speed) และทำให้สภาพความเป็นอยู่ของมนุษย์ดีขึ้น (Better Life) กว่าเดิมทั้งในด้านคุณภาพและปริมาณ โปรดดูภาพประกอบ



### ภาพประกอบที่ ๒.๑ วิวัฒนาการของแนวคิดพื้นฐานของการพัฒนา

สำหรับคำว่า การพัฒนา ได้มีผู้ให้ความหมายไว้หลายคน เช่น

**ตัณญา ตัณญาวิวัฒน์** ได้ให้ความหมายของคำว่า “พัฒนา หมายถึง การเปลี่ยนแปลงที่มี  
 การกำหนดทิศทาง (Directed Change) หรือการเปลี่ยนแปลงที่ได้วางแผนไว้แน่นอนล่วงหน้า  
 (Planned Change)”<sup>๑๖</sup>

<sup>๑๖</sup> ตัณญา ตัณญาวิวัฒน์, **การพัฒนาชุมชน**, พิมพ์ครั้งที่ ๓, (กรุงเทพมหานคร : ไทยวัฒนาพานิช,  
 ๒๕๒๖), หน้า ๕.

**ยูวัฒน์ วุฒิเมธี** ให้ความหมายของคำว่า “พัฒนา หมายถึง การกระทำให้เกิดขึ้น คือ เปลี่ยนจากสภาพหนึ่งไปสู่อีกสภาพหนึ่งที่ดีกว่า”<sup>๑๖</sup>

**อมร รักษาศักดิ์ และชัตติยา กรรณสูต** ได้ให้ความหมายของคำว่า “พัฒนา ว่าหมายถึง การเปลี่ยนแปลงในตัวระบบที่ทำการ ซึ่งเป็นการเปลี่ยนแปลงในตัวระบบที่ทำการ ซึ่งเป็นการเปลี่ยนแปลงด้านคุณภาพ (Qualitative Changes) ส่วนการแปลงรูป (Transformation) เป็นการเปลี่ยนแปลงสภาพแวดล้อมของตัวกระทำ (Environmental Changes) ซึ่งนอกเหนือจากการเปลี่ยนแปลงทางด้านคุณภาพและปริมาณ เช่น การคมนาคมของประเทศไทยเมื่อเริ่มแรกได้มีการใช้รถเทียมม้า แล้วปรับปรุงให้ดีขึ้นโดยใช้เครื่องจักรไอน้ำมาทำรถไฟ และค่อย ๆ ปรับปรุงให้ดียิ่งขึ้น ๆ เร็วยิ่งขึ้น ๆ การเปลี่ยนแปลงจากรถม้ามาเป็นรถไฟหรือเป็นรถยนต์ หรือเครื่องบิน จนเป็นจรวดก็ดี นับได้ว่าเป็นการพัฒนา”<sup>๑๗</sup>

**ทิตยา สุวรรณชฎ** ได้อธิบายการพัฒนา ไว้ว่า “การพัฒนา คือการเปลี่ยนแปลงที่ต้องการและได้กำหนดทิศทางและมุ่งที่จะควบคุมอัตราการเปลี่ยนแปลงด้วยสถานะการพัฒนามาเป็นสถานะสมาชิกของสังคมได้ใช้ความรู้ความสามารถของตนได้เต็มที่โดยไม่มีสถานะครอบงำ เช่น ความบีบคั้นทางการเมือง ความบีบคั้นทางเศรษฐกิจ หรือความไม่สมบูรณ์ในอนามัย ทุกคนสามารถที่จะนำเอาศักยภาพของตนออกมาใช้ให้เป็นประโยชน์อย่างเต็มที่ เช่น การเพิ่มผลผลิตทางการเกษตรของไทยไม่สามารถจะใช้รถแทรกเตอร์แบบอเมริกาได้ ม.ร.ว. เทพฤทธิ์ เทวกุล ได้ประดิษฐ์ “ควายเหล็ก” ขึ้นมาใช้ไถนาในสภาพแวดล้อมของสังคมไทย”<sup>๑๘</sup>

**วิทยากร เชียงภู** กล่าวไว้ว่า “การพัฒนาที่แท้จริงควรหมายถึงการทำให้ชีวิตความเป็นอยู่ของประชาชนมีความสุข ความสะดวกสบาย ความยุติกันดี ความเจริญทางศิลปวัฒนธรรมและจิตใจ และความสงบสันติ ซึ่งนอกจากจะขึ้นอยู่กับ การได้รับปัจจัยทางวัตถุเพื่อสนองความต้องการของร่างกายแล้ว ประชาชนยังต้องการพัฒนาทางด้านการศึกษาสืบเสาะหาความรู้ การพักผ่อนหย่อนใจ และการพัฒนาทางวัฒนธรรมและจิตใจด้านต่าง ๆ ด้วย ความต้องการทั้งหมดนี้บางครั้งเราเรียกกันว่าเป็น

<sup>๑๖</sup>ยูวัฒน์ วุฒิเมธี, **หลักการพัฒนารวมชนและการพัฒนาชนบท**, (กรุงเทพมหานคร : ส.ส.น. ไทยอนุเคราะห์ไทย, ๒๕๒๖), หน้า ๑.

<sup>๑๗</sup>อมร รักษาศักดิ์ และชัตติยา กรรณสูต, **ทฤษฎีและแนวความคิดในการพัฒนาประเทศ**, (กรุงเทพมหานคร : ชุมชนสหกรณ์การขายและการซื้อแห่งประเทศไทย, ๒๕๑๕), หน้า ๒ - ๘.

<sup>๑๘</sup>ทิตยา สุวรรณชฎ, **วิทยาศาสตร์สังคม**, (กรุงเทพมหานคร : สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์, ๒๕๑๗), หน้า ๑๘๗ - ๑๘๘.

การพัฒนา “คุณภาพ” เพื่อให้เห็นว่า การพัฒนาไม่ได้ขึ้นอยู่กับปริมาณสินค้าหรือการเพิ่ม รายได้เท่านั้น หากอยู่ที่การเพิ่มความพอใจความสุขของประชาชนมากกว่า”<sup>๒๐</sup>

**พัทธยา ตายบู** เห็นว่า การพัฒนา แปลว่า “การทำให้เจริญ... การทำให้เปลี่ยนแปลงไปในทาง ที่พึงปรารถนา”<sup>๒๑</sup>

**ที. อาร์. แบทเทิน** (T. R. Batten) ผู้เชี่ยวชาญด้านพัฒนาชุมชนของอังกฤษได้ให้ความหมาย ของคำว่า “พัฒนา หมายถึง การเปลี่ยนแปลงได้ดีขึ้น”<sup>๒๒</sup>

๑) การพัฒนาในฐานะที่เป็นกระบวนการ ในความหมายนี้หมายถึงกระบวนการวิวัฒนาการ ของความเจริญเติบโตและการเปลี่ยนแปลงของสังคมมนุษย์รวมทั้งขององค์กรทางวัฒนธรรมด้วย การ พัฒนาในฐานะนี้เกี่ยวกับทฤษฎีวิวัฒนาการทั้งแนวเก่า แนวใหม่ ความแตกต่างทางสังคม การผสมผสาน และการปรับตัวด้วยการทำให้ดีขึ้น ตลอดจนขั้นตอนของวิวัฒนาการทางสังคม

๒) การพัฒนาในฐานะที่เป็นการปฏิสัมพันธ์ ในฐานะนี้ เป็นการมองการพัฒนาว่าเป็น กระบวนการเปลี่ยนแปลงและความเจริญเติบโตของสังคมด้วยการติดต่อสัมพันธ์กับสังคมต่าง ๆ ฮูเวิลท์ ได้อธิบายถึงการพัฒนาของสังคมที่ค่อยพัฒนาด้วยการติดต่อสัมพันธ์ทางการค้า ระบบพาณิชย์ ระบบ อาณานิคม อาณานิคมยุคใหม่ การแปลงสภาพโครงสร้างของสังคมดั้งเดิมด้วยการเป็นสมัยใหม่ภาพ ได้ลัทธิอาณานิคม การแพร่กระจายทัศนคติ ค่านิยม สถาบันต่าง ๆ ภายได้ลัทธิอาณานิคม และการ ขาดตอนของกระบวนการวิวัฒนาการ

๓) การพัฒนาในฐานะที่เป็นการปฏิบัติการ การพัฒนาในฐานะนี้ถือว่า การพัฒนาจะต้อง มีการวางแผนอย่างรอบคอบและตรวจสอบกระบวนการแห่งความเจริญเติบโตและการเปลี่ยนแปลง โดยมีเป้าหมายให้เลือกสำหรับการพัฒนาหลาย ๆ เป้าหมาย รวมทั้งรูปแบบของการพัฒนาเป็นต้น”<sup>๒๓</sup>

จากความหมาย การพัฒนา ที่ยกมาข้างต้นนี้ ทำให้สรุปได้ว่า การพัฒนา หมายถึง การเปลี่ยนแปลง ที่มีการกระทำให้เกิดขึ้นหรือมีการวางแผนกำหนดทิศทางไว้ล่วงหน้า โดยการเปลี่ยนแปลงนี้ต้อง เป็นไปในทิศทางที่ดีขึ้น ถ้าเปลี่ยนแปลงไปในทางที่ไม่ดี ก็ไม่เรียกว่าการพัฒนา ขณะเดียวกัน การ

<sup>๒๐</sup> วิทยากร เชียงกูล, **การพัฒนาเศรษฐกิจสังคมไทย : บทวิเคราะห์**, (กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์ฉบับแรก, ๒๕๒๗), หน้า ๑๗ - ๑๘.

<sup>๒๑</sup> เรื่องเดียวกัน, หน้า ๕๘๖.

<sup>๒๒</sup> T.R. Batten, **Community and Their Development**, อังโน ทิตยา สุวรรณชฎ, **วิทยาศาสตร์ สังคม**, อังแล้ว, หน้า ๑๕๕.

<sup>๒๓</sup> พิชญ์ สมพอง, **สังคมวิทยาว่าด้วยการพัฒนา**, (กรุงเทพมหานคร : กิ่งจันทร์การพิมพ์, ๒๕๒๕), หน้า ๑๘.

พัฒนามิได้หมายถึงการเพิ่มขึ้นปริมาณสินค้าหรือรายได้ของประชาชนเท่านั้น แต่หมายรวมไปถึงการเพิ่มความพึงพอใจและเพิ่มความสุขของประชาชนด้วย การพัฒนา อาจจัดแบ่งออกเป็นสามด้านใหญ่ ๆ ได้แก่

๑) การพัฒนาทางเศรษฐกิจ หมายถึง การพัฒนาด้านการผลิต การจำหน่ายแจก การแลกเปลี่ยน การลงทุนเพื่อทำให้ประชาชนไม่ยากจน เป็นต้น

๒) การพัฒนาทางสังคม หมายถึง การพัฒนาด้านจิตใจ แบบแผน พฤติกรรม รวมตลอดถึงความสัมพันธ์ของคนในสังคมเพื่อแก้ปัญหาต่าง ๆ ในสังคม เป็นต้น

๓) การพัฒนาทางการเมือง หมายถึง การเปลี่ยนแปลงทางการเมือง สร้างกระบวนการปกครองให้เป็นประชาธิปไตย และประชาชนในประเทศมีสิทธิเสรีภาพตามกฎหมาย เป็นต้น พร้อมกันนั้น ยังได้จัดกลุ่มการให้ความหมายคำว่า การพัฒนา ออกเป็นห้ากลุ่ม ดังนี้

**กลุ่มที่หนึ่ง** มีความเห็นว่า การพัฒนา หมายถึง ความเจริญเติบโต (Growth) อันเป็นการเพิ่มของผลผลิต (Output) ซึ่งกระทำโดยระบบสังคม (Social System) ร่วมกับสิ่งแวดล้อม (Environment) เช่น การผลิตข้าวเพิ่มขึ้น การสร้างถนน สะพาน เขื่อน หรือบ้านเรือน ให้ประชาชนได้มีโอกาสใช้สิ่งเหล่านี้มากขึ้น

**กลุ่มที่สอง** มีความเห็นว่า การพัฒนา หมายถึง การเปลี่ยนแปลงระบบการกระทำ (Development is Change in the with Performs) เช่น มีการเปลี่ยนแปลงระบบสังคม ระบบการเมือง และระบบบริหาร เป็นต้น

**กลุ่มที่สาม** มีความเห็นว่า การพัฒนา หมายถึง การเน้นที่วัตถุประสงค์เป็นหลักถ้าเป็นการบริหารจัดการก็ต้องบริหารจัดการด้วยวัตถุประสงค์ (Management by objectives) คือ การปฏิบัติงานมุ่งไปที่วัตถุประสงค์นั่นเอง การพัฒนาตามความเห็นของกลุ่มนี้จึงขึ้นอยู่กับวัตถุประสงค์ว่า ผู้กำหนดวัตถุประสงค์จะได้ระบุไว้อย่างไร มีอะไรบ้างที่ต้องการ ปัญหาต่อมาก็คือ วัตถุประสงค์ที่กำหนดขึ้นนั้นมีเหตุผลหรือ ได้รับความเห็นชอบและการสนับสนุนจากบุคคลที่เกี่ยวข้องมากน้อยเพียงใด ซึ่งถ้าวัตถุประสงค์ของประเทศประชาชนในประเทศก็น่าจะเป็นผู้มีส่วนรับรู้สนับสนุนหรือได้รับประโยชน์จากการพัฒนานั้นด้วย อย่างไรก็ตามวัตถุประสงค์ของประเทศกำลังพัฒนาทั้งหลายจะมีการกำหนดไว้กว้าง ๆ เช่น เป็นการสร้างความเจริญก้าวหน้าในด้านเศรษฐกิจ สังคม และการเมือง เป็นต้น

**กลุ่มที่สี่** มีความเห็นว่า การพัฒนา หมายถึงการเปลี่ยนแปลงโดยการวางแผนเพื่อนำไปใช้ในการดำเนินงาน ตามความเห็นของกลุ่มนี้เน้นว่าการพัฒนาอยู่ที่การมีแผน และการนำแผนไปดำเนินการเพื่อกำหนดหรือก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงตามความมุ่งหมายหรือวัตถุประสงค์นั้น ๆ

**กลุ่มที่ห้า** มีความเห็นว่า การพัฒนา หมายความว่า ทั้งในแง่ปริมาณและคุณภาพ โดยคุณลักษณะทั้งสองแง่นี้ไม่อาจแบ่งแยกออกจากกันได้เด็ดขาดคือทั้งปริมาณและคุณภาพต้องควบคู่กันไปเสมอในแง่ของปริมาณ ผลของการพัฒนาสามารถมองเห็นได้เป็นวัตถุ จับต้องและวัดผลได้ง่าย เช่น เงินเดือนเพิ่มขึ้น รายได้เพิ่มขึ้น มีถนนหนทาง โรงเรียน มหาวิทยาลัย หรือโรงพยาบาล ส่วนในแง่คุณภาพจับต้องไม่ได้วัดผลได้ยาก เช่น การพัฒนาให้ประชาชนมีความซื่อสัตย์สุจริต รู้จักเสียสละเพื่อส่วนรวม มีความอดทน ขยันหมั่นเพียร รักระเบียบวินัยและความสะอาด เป็นต้น และเป็นความจริงเสมอว่า การพัฒนาส่วนใหญ่จะเน้นในแง่ของปริมาณทั้งสิ้น เพราะสามารถที่จะวัดได้ ยิ่งสังคมเจริญมากขึ้นเท่าไร การพัฒนาจำต้องใช้ผู้เชี่ยวชาญเฉพาะด้านที่รู้เฉพาะเรื่องของสาขาที่ตนชำนาญ โดยขาดความสนใจในความเป็นมนุษย์ในวงกว้างออกไป การวัดผลการพัฒนาจึงเน้นไปที่ความสำเร็จในด้านสาขาวิชาชีพของตนเป็นส่วนใหญ่ เช่น นักเศรษฐศาสตร์จะวัดผลสำเร็จของตนด้วยการเพิ่มผลผลิต รายได้ประชาชาติ เพิ่มการส่งออก เพิ่มการอุตสาหกรรม และเพิ่มการลงทุน เป็นต้น โดยคำนึงถึงมนุษย์น้อยมาก<sup>๒๔</sup>

### ๒.๒.๒ แนวคิดพื้นฐานของการพัฒนา

ประเทศไทยได้เผชิญกับวัฏจักรแห่งความชั่วร้าย (Vicious Cycle) อันได้แก่ ความยากจนความเจ็บป่วย และความไม่รู้ วนเวียนสืบทอดกันมาช้านาน ประกอบกับการติดต่อกับต่างประเทศโดยเฉพาะประเทศทางตะวันตกเพิ่มมากขึ้นซึ่งในบางครั้งทำให้เกิดการเปรียบเทียบและเห็นข้อแตกต่างระหว่างสังคมไทยกับสังคมตะวันตก เช่น สังคมไทยด้อยพัฒนาหรือกำลังพัฒนา และล้าหลัง ส่วนสังคมตะวันตกพัฒนาแล้ว และทันสมัย เป็นต้น ในขณะที่เดียวกัน ประเทศไทยได้รับทฤษฎีหรือแนวคิดการพัฒนามาจากประเทศทางตะวันตกผ่านทางนักวิชาการ ตำราหนังสือ ตลอดจนการติดต่อสื่อสาร เช่น โทรทัศน์และวิทยุ ด้วย โดยเฉพาะอย่างยิ่ง แนวคิดเกี่ยวกับการพัฒนาชุมชน ซึ่งประเทศไทยได้รับเข้ามาเมื่อประมาณปี พ.ศ. ๒๕๐๐ โดยมีความเชื่อกันว่า แนวคิดนี้เหมาะสมที่จะนำไปพัฒนาชุมชนทั้งในเมืองและในชนบท ทุกวันนี้ ก็ยังมีหน่วยงานของรัฐ เช่น กรมการพัฒนาชุมชน ได้นำแนวคิดนี้ไปประยุกต์ใช้ ยังมีแนวคิดการพัฒนาที่ไทยรับมาจากต่างประเทศอีก เช่น การบริหาร การพัฒนา และการพัฒนาที่ยั่งยืน อย่างไรก็ตาม เป็นที่น่ายินดีว่าทุกวันนี้ประเทศไทยมีแนวคิดการพัฒนาของตนเอง ที่สำคัญคือ การพัฒนาตามแนวทางเศรษฐกิจพอเพียง ดังจะได้ศึกษารวมไว้ด้วย

เนื่องจากหัวข้อนี้เกี่ยวข้องกับทำให้ความหมายในทางสังคมศาสตร์ จึงควรทำความเข้าใจเรื่องการให้ความหมายของคำหรือถ้อยคำในทางสังคมศาสตร์ก่อน กล่าวคือ ในทางสังคมศาสตร์เป็น

<sup>๒๔</sup>ศ. ศิวรักษ์, **ศานตากับการพัฒนา**, (กรุงเทพมหานคร : บริษัทประชาชนจำกัด, ๒๕๑๕), หน้า ๘.

ธรรมชาติที่การให้ความหมายของคำใดคำหนึ่ง ย่อมหลากหลายและแตกต่างกันเป็นส่วนใหญ่ ไม่ว่าจะผู้ให้ความหมายมีประสบการณ์หรือมีพื้นฐานการศึกษาในสาขาเดียวกันหรือไม่ก็ตาม การให้ความหมายการพัฒนาซึ่งถือว่าเป็น “ศาสตร์” หรือวิชาความรู้ทางสังคมศาสตร์ ย่อมมีลักษณะเช่นว่านี้เหมือนกัน “ศาสตร์” มาจากคำว่า “Science” ซึ่งมีใช้หมายความว่า “วิทยาศาสตร์” เท่านั้น แต่ยังหมายถึง วิชาความรู้หรือความรู้ที่เป็นระบบที่มีรากฐานมาจากการสังเกต ศึกษา ค้นคว้า และทดลอง ตรงกันข้ามกับสัญชาตญาณ หรือการรู้โดยความรู้สึกนึกคิด หรือการรู้โดยความรู้สึกที่เกิดขึ้นเองในใจ (Intuition) คำว่า ศาสตร์นั้น แบ่งเป็น ๒ แขนงใหญ่ ๆ (Branch) คือ สังคมศาสตร์ (Social Science) และศาสตร์ธรรมชาติ (Natural Science)

ในทางสังคมศาสตร์ ซึ่งหมายถึง ความรู้ที่เป็นระบบที่เกี่ยวกับสังคม ครอบคลุมศาสตร์ (Science) ด้านศาสนา การศึกษา นิติศาสตร์ รัฐศาสตร์ และรัฐประศาสนศาสตร์ เป็นต้น ศาสตร์เหล่านี้ไม่เป็นสูตรสำเร็จที่ใช้ได้ทุกหนทุกแห่งและไม้อาจเป็นที่ยอมรับของทุกฝ่ายได้ง่าย ส่วนหนึ่งสืบเนื่องมาจากการเป็นวิชาความรู้ที่มีลักษณะไม่ตายตัว ผนวกกับการเกี่ยวข้องกับความรู้สึกนึกคิดการคาดการณ์ คาดคะเน หรือการคาดว่าจะเป็น อีกทั้งอคติของผู้ให้ความหมายความสามารถเข้าไปสอดแทรกอยู่ในความหมายที่ให้ไว้ได้ง่ายยิ่งไปกว่านั้น ยังไม่อาจสัมพัทธ์พิสูจน์และตรวจสอบได้ง่ายอีกด้วยทฤษฎีทางสังคมศาสตร์เป็นจำนวนมากมีลักษณะที่เรียกว่า ทฤษฎีปทัสถาน (Normative theories) ดังเช่น ทฤษฎีเทวสิทธิ์ ทฤษฎีพฤติกรรมศาสตร์ ตลอดจนทฤษฎีหรือแนวคิดประชาธิปไตย หรือแนวคิดการแบ่งแยกการใช้อำนาจ รวมตลอดทั้งทฤษฎีการพัฒนา เป็นต้น

ลักษณะของศาสตร์ทางสังคมศาสตร์แขนง (Branch) นี้ ค่อนข้างจะตรงกันข้ามกับศาสตร์อีกแขนงหนึ่ง คือ ศาสตร์ธรรมชาติ (Natural science) ซึ่งหมายถึง ความรู้ที่เป็นระบบเกี่ยวกับธรรมชาติและโลกทางวัตถุที่ชัดเจนและจับต้องได้ (the systematized knowledge of nature and the physical world) เช่น เคมี ฟิสิกส์ คณิตศาสตร์ พฤกษศาสตร์ และธรณีวิทยา ที่มีลักษณะแน่นอน ตายตัว สัมผัสได้ เป็นระบบทดสอบและพิสูจน์ได้ง่ายกว่าศาสตร์แขนงแรก รวมทั้งอคติของผู้เกี่ยวข้องเข้าไปสอดแทรกได้ยาก ศาสตร์ธรรมชาตินี้สอดคล้องกับแนวคิดหรือทฤษฎีที่แน่นอนชัดเจน (Positive Theories) ดังเช่น ทฤษฎีเส้นตรงทางเรขาคณิต และทฤษฎีทางคณิตศาสตร์ เป็นต้น<sup>๒๕</sup>

กล่าวโดยย่อ การให้ความหมายของคำในทางสังคมศาสตร์นั้น ไม่อาจให้ความหมายได้อย่างแน่นอนตายตัว จนเป็นที่ยอมรับของทุกฝ่ายได้ง่าย ส่วนหนึ่งสืบเนื่องจากธรรมชาติของลักษณะวิชาซึ่งแตกต่างจากศาสตร์ธรรมชาติดังกล่าว รวมทั้งขึ้นอยู่กับความรู้ ความคิด และประสบการณ์ของผู้ให้ความหมาย

<sup>๒๕</sup> พิชญ์ สมพงษ์, **ตั้งควมวิทยาว่าด้วยการพัฒนา**, อ้างแล้ว, หน้า ๒๕.



แต่แต่ละคน ดังนั้น จึงควรหลีกเลี่ยงหรือไม่ควรมาเสียเวลาถกเถียงกันในเรื่องการให้ความหมายของคำแต่ละคำว่าความหมายของใครถูกหรือผิด

## ๒.๓ แนวคิดเกี่ยวกับการสร้างความเข้มแข็งของชุมชน

### ๒.๓.๑ ความหมายของชุมชนเข้มแข็ง

เพื่อให้การพัฒนาประเทศเป็นไปอย่างยั่งยืน จึงต้องเริ่มจากการใช้จุดแข็งในสังคม และทุนทางสังคมที่มีอยู่ โดยเฉพาะอย่างยิ่ง ชุมชนซึ่งเป็นทุนทางสังคมที่สำคัญในการสร้างความเข้มแข็งให้กับชุมชนในการแก้ปัญหาได้ด้วยตนเอง

ในแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ ๘ ได้มีการให้แนวคิดและความหมายของชุมชน และความเข้มแข็งของชุมชน เพื่อเป็นแนวทางและการนำไปสู่การปฏิบัติตามยุทธศาสตร์และแนวทางการพัฒนาไว้ดังนี้

**ชุมชน** หมายถึง กลุ่มคนที่มีวิถีชีวิตเกี่ยวพันกัน และมีการติดต่อสื่อสารเกี่ยวข้องกันอย่างเป็นปกติต่อเนื่อง อันเนื่องมาจากการอยู่ในพื้นที่ร่วมกันหรือมีอาชีพร่วมกันหรือการประกอบกิจการซึ่งมีวัตถุประสงค์ร่วมกัน หรือการมีวัฒนธรรม ความเชื่อ หรือความสนใจร่วมกัน<sup>๒๖</sup> โดยความเป็นชุมชนอาจหมายถึงการที่คนจำนวนหนึ่งเท่าใดก็ได้มีวัตถุประสงค์ร่วมกัน มีการติดต่อสื่อสารหรือรวมกลุ่มกัน มีความเอื้ออาทรต่อกัน มีการเรียนรู้ร่วมกัน ในการกระทำ มีการจัดการ เพื่อให้เกิดความสำเร็จตามวัตถุประสงค์ร่วมกัน

จากความหมายข้างต้นจึงอาจกล่าวได้ว่า ชุมชนมีความหมายมากกว่าการที่คนแต่ละคนมาอยู่ร่วมกัน แต่ได้สร้างความสัมพันธ์กัน โดยมีหลักการ เงื่อนไข กติกา ซึ่งเราเรียกโดยรวมว่าระเบียบบรรทัดฐานของการอยู่ร่วมกัน ชุมชนจึงมีลักษณะเป็นองค์กรทางสังคมที่สามารถตอบสนองความต้องการในชีวิตประจำวันของสมาชิก และสามารถช่วยให้สมาชิกสามารถจัดการกับปัญหาต่างๆ ที่มีอยู่ร่วมกันได้

ความเข้มแข็งของชุมชน จึงหมายถึง การที่ประชาชนในชุมชนต่าง ๆ ของเมืองหรือชนบทรวมตัวกันเป็น “องค์กรชุมชน” โดยมีการเรียนรู้ การจัดการและการแก้ไขปัญหาาร่วมกันของชุมชนแล้วถึงได้เกิดการเปลี่ยนแปลงหรือการพัฒนาทั้งทางด้านเศรษฐกิจสังคมวัฒนธรรมและสิ่งแวดล้อมภายในชุมชนตลอดจนมีผลกระทบสู่ภายนอกชุมชนที่ดีขึ้นตามลำดับ โดยจะเรียกชุมชนนี้ว่า กลุ่ม ชุมรม สหกรณ์ บริษัท องค์กรชาวบ้าน เครือข่ายหรืออื่น ๆ ที่มีความหมายแสดงถึงการร่วมมือช่วยเหลือกันเพื่อผลประโยชน์ร่วมกัน และด้วยความเอื้ออาทรต่อชุมชนอื่น ๆ ในสังคมด้วย ทั้งนี้ องค์กรชุมชนหมายถึง กลุ่มหรือชมรมหรือสหกรณ์ หรือในชื่ออื่นใด โดยจะมีการจดทะเบียนตามกฎหมายหรือไม่ก็

<sup>๒๖</sup>ไพฑูย์ วัฒนศิริธรรม, **ทำให้องค์กรชุมชนเข้มแข็ง**, (กรุงเทพมหานคร : สถาบันพัฒนาองค์กรชุมชน, ๒๕๔๑), หน้า ๕๖.

ตาม อันเป็นองค์การที่เกิดจากการรวมตัวด้วยความสมัครใจของประชาชนจำนวนหนึ่งที่มีวัตถุประสงค์และอุดมคติร่วมกัน มีมิตรภาพและความเอื้ออาทรต่อกัน มีการเรียนรู้กันอย่างต่อเนื่องในการทำงาน เพื่อแก้ไขปัญหาและพัฒนาเศรษฐกิจ จิตใจ สังคม วัฒนธรรมและสิ่งแวดล้อม มีผู้นำตามธรรมชาติเกิดขึ้นโดยผ่านกระบวนการทำงานร่วมกัน

การเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชนอาศัยอยู่บนพื้นฐานของกระบวนการมีส่วนร่วมของประชาชน โดยในแต่ละชุมชนจะมีการพัฒนาไปสู่ความเข้มแข็งของชุมชนในมิติต่าง ๆ เช่น มิติทางด้านเศรษฐกิจ มิติทางด้านทรัพยากรธรรมชาติ มิติทางด้านสังคม และมิติทางด้านวัฒนธรรม ซึ่งในการสร้างความเข้มแข็งของชุมชนนั้น อาจพัฒนาความเข้มแข็งได้เพียงบางมิติเท่านั้น เนื่องจากเงื่อนไขและกระบวนการที่นำไปสู่ความเข้มแข็งในแต่ละมิติของแต่ละชุมชนมีความแตกต่างกัน

### ๒.๓.๒ องค์ประกอบของชุมชนเข้มแข็ง

จากการดำเนินงานเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชน คณะอนุกรรมเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชนเพื่อแก้ไขปัญหาวิกฤตภายใต้คณะกรรมการนโยบายสังคมแห่งชาติ ได้กำหนดกรอบองค์ประกอบของชุมชนเข้มแข็งไว้ว่าจะต้องประกอบด้วย

๑. บุคคลหลากหลายที่รวมตัวกันเป็นองค์กรชุมชนอย่างเป็นทางการหรือไม่ก็ตาม
๒. มีเป้าหมายร่วมกันและยึดโยงเกาะเกี่ยวกันด้วยประโยชน์สาธารณะและของสมาชิก
๓. มีจิตสำนึกของการพึ่งตนเอง รักษาเอื้ออาทรต่อกัน และมีความรักท้องถิ่น รักชุมชน
๔. มีอิสระในการร่วมคิด ร่วมตัดสินใจ ร่วมทำและร่วมรับผิดชอบ
๕. มีการระดมใช้ทรัพยากรในชุมชนอย่างเต็มที่และมีประสิทธิภาพ
๖. มีการเรียนรู้ เชื่อมโยงกัน เป็นเครือข่ายและติดต่อสื่อสารกันหลายรูปแบบ
๗. มีการจัดทำกิจกรรมที่เป็นสาธารณะของชุมชนอย่างต่อเนื่อง
๘. มีการจัดการบริหารกลุ่มที่หลากหลายและเครือข่ายที่ดี
๙. มีการเสริมสร้างผู้นำการเปลี่ยนแปลงที่หลากหลายของชุมชนสืบทอดกันตลอดไป

### ๒.๓.๓ ลักษณะของชุมชนเข้มแข็ง

ชุมชนที่มีความเข้มแข็งมีลักษณะที่สำคัญดังนี้คือ

๑. สมาชิกของชุมชนมีความเชื่อมั่นในศักยภาพของตนและชุมชนที่จะแก้ไขปัญหาและพัฒนาชีวิตความเป็นอยู่ของตนเอง
๒. สมาชิกของชุมชนพร้อมที่จะร่วมกันจัดการกับปัญหาของตนและชุมชน
๓. มีกระบวนการของชุมชนที่มีการเคลื่อนไหวอย่างต่อเนื่องจน เป็นวิถีของชุมชน ภายใต้การสนับสนุนของผู้นำองค์กรชุมชน ในลักษณะเปิดโอกาสให้กับสมาชิกทั้งหมดเข้ามามีส่วนร่วม โปร่งใส และพร้อมที่จะให้ตรวจสอบ

๔. สมาชิกทุกคนมีส่วนร่วมในการประเมินสถานการณ์ของชุมชนกำหนดวิสัยทัศน์ร่วม ร่วมคิด ตัดสินใจ ดำเนินงาน ติดตามและประเมินผลการแก้ปัญหาและการพัฒนาของชุมชนผ่านกระบวนการชุมชน

๕. สมาชิกชุมชนเกิดการเรียนรู้ผ่านการเข้าร่วมในกระบวนการของชุมชน

๖. มีแผนของชุมชนที่ประกอบด้วยการพัฒนาทุก ๆ ด้านของชุมชน ที่มุ่งการพึ่งตนเอง เอื้อประโยชน์ต่อสมาชิกชุมชนทุก ๆ คน และมุ่งหวังการพัฒนาชุมชนที่ยั่งยืน

๗. การพึ่งความช่วยเหลือจากภายนอก เป็นการพึ่งเพื่อให้ชุมชนสามารถพึ่งตนเองได้ในที่สุด ไม่ใช่การพึ่งพาตลอดไป

๘. มีเครือข่ายความร่วมมือกับภาคีการพัฒนา อาจเป็นหมู่บ้านชุมชนอื่น ๆ ท้องถิ่น ภาครัฐ องค์กรเอกชน นักธุรกิจ นักวิชาการ และอื่น ๆ ในลักษณะของการมีความสัมพันธ์ที่เท่าเทียมกัน

#### ๒.๓.๔ เสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชน

ในการเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชน เพื่อเป็นฐานรองรับการแก้ไขปัญหาและการพัฒนาทั้งทางด้านเศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรม ทรัพยากรธรรมชาติ และสิ่งแวดล้อมพร้อมกันทุกด้าน หน่วยงานทั้งภาครัฐและเอกชน รวมไปถึงภาคีการพัฒนาต่าง ๆ ทั้งภายในและภายนอกประเทศ จึงต้องผนึกกำลังดำเนินงานการเสริมความเข้มแข็งให้กับชุมชนในการแก้ไขปัญหาต่าง ๆ ได้ด้วยตนเอง ด้วยการกระตุ้นและสร้างกระบวนการทำงานแบบมีส่วนร่วม รวมทั้งการสร้างสภาพแวดล้อมให้ชุมชนร่วมกันคิด ร่วมกันทำและมีการเรียนรู้เพื่อช่วยเหลือซึ่งกันและกันอันจะนำไปสู่การพัฒนาที่ยั่งยืน ในระยะยาว ทั้งนี้มีกิจกรรมหลักที่ดำเนินการเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชน ได้แก่

๑. การส่งเสริมกระบวนการเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชนเพื่อเผชิญปัญหาวิกฤต โดยพัฒนาศักยภาพให้คนในชุมชนรวมกลุ่มกันร่วมคิดร่วมทำ ร่วมรับผิดชอบ และร่วมรักษาผลประโยชน์ของชุมชนด้วยตนเอง รวมทั้งให้ความสำคัญกับการปรับวิถีคิดและวิธีการทำงานของบุคลากรภาครัฐจากการเป็นผู้สั่งการเป็นผู้สนับสนุนในการจัดการและแก้ไขปัญหาของชุมชนเอง

๒. การส่งเสริมกระบวนการพัฒนาแบบมีส่วนร่วมของชุมชนในลักษณะ “ร่วมคิด ร่วมทำ และร่วมเรียนรู้” เพื่อส่งเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชน ประกอบด้วยกระบวนการส่งเสริมและสนับสนุนชุมชนได้มีการเรียนรู้ แลกเปลี่ยนประสบการณ์เพื่อการพัฒนาอาชีพและเศรษฐกิจชุมชน การพัฒนาสวัสดิการสังคมและสวัสดิภาพของชุมชนการฟื้นฟูอนุรักษ์และจัดการทรัพยากรธรรมชาติ

ของชุมชน การค้นหาศักยภาพและการพัฒนาภูมิปัญญาท้องถิ่น ตลอดจนการจัดทำแผนความต้องการของชุมชน รวมทั้งการสร้างประชาคมภายในชุมชนและการสร้างเครือข่ายของชุมชน<sup>๒๑</sup>

### ๒.๓.๕ ยุทธศาสตร์การสร้างความเข้มแข็งของชุมชนและสังคมให้เป็นรากฐานที่มั่นคงของประเทศ

การพัฒนาประเทศสู่ความสมดุลยั่งยืน จะต้องให้ความสำคัญกับการเสริมสร้างทุนของประเทศที่มีอยู่ ทั้งที่เป็นทุนทางสังคม ทุนทางเศรษฐกิจ และทุนทางทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมให้มากขึ้นและเชื่อมโยงกันเพื่อประโยชน์ในการพัฒนา ทั้งนี้การเสริมสร้างทุนทางสังคมจะเป็นพื้นฐานหลัก โดยต้องเริ่มจากการพัฒนาคุณภาพคนให้เป็นผู้ที่มีความรู้คู่คุณธรรม มีจิตสำนึกสาธารณะและรู้เท่าทันการเปลี่ยนแปลงเพื่อนำไปสู่การพัฒนาชุมชนให้มีความเข้มแข็ง ช่วยเหลือเกื้อกูลกันภายในชุมชนและระหว่างชุมชน และเป็นพลังของการพัฒนาประเทศ

ชุมชนเกิดจากการรวมตัวของผู้คนทั้งในชนบทและในเมือง ในหมู่บ้านและระหว่างหมู่บ้าน อำเภอ จังหวัด ในอาชีพหนึ่งหรือในความสนใจร่วมกันของคนหลายอาชีพจากหลายแห่งหลายพื้นที่ การรวมตัวกันดังกล่าวมีทั้งที่เป็นมูลนิธิ เป็นสหกรณ์ สมาคม หรือรูปแบบอื่นๆ ที่ไม่ได้จดทะเบียน รวมกันเป็นกลุ่มอาชีพ เป็นชมรม มีกติกาหลักการและกฎเกณฑ์ของการอยู่ร่วมกัน การเสริมสร้างให้ชุมชนมีการรวมตัวอย่างเข้มแข็งมาร่วมคิดร่วมเรียนรู้สู่การปฏิบัติ มีกระบวนการเรียนรู้และการจัดการองค์ความรู้ในรูปแบบที่หลากหลายตาม ภูมิสังคม ที่เหมาะสมสอดคล้องกับการดำเนินชีวิตบนฐานทรัพยากร ภูมิปัญญา และวิถีวัฒนธรรมชุมชน ด้วยความรอบคอบและระมัดระวัง มีคุณธรรม จริยธรรม มีความรักความเอื้ออาทร มีความสามัคคี เสียสละ มุ่งมั่นที่จะพัฒนาตนเองและผู้อื่น จึงเป็นการอัญเชิญปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงมาเป็นหลักในการดำเนินกิจกรรมร่วมกันของคนในชุมชน เพื่อมุ่ง ไปสู่ความสุขที่เกิดจากความสมดุล ความพอประมาณอย่างมีเหตุผล และมีภูมิคุ้มกันที่ดี สามารถพึ่งตนเองได้ ชุมชนสามารถบริหารจัดการใช้ประโยชน์จากทุนทางเศรษฐกิจ ทุนทางสังคม ทุนทางทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมที่มีอยู่อย่างมีคุณภาพสอดคล้องเชื่อมโยงกับขนบธรรมเนียมประเพณีและวัฒนธรรมชุมชน เพิ่มพูนความสัมพันธ์อันใกล้ชิดทางสังคมระหว่างผู้คนทั้งภายในและภายนอกชุมชน ทั้งนี้ การรวมตัวกันอย่างเข้มแข็งของคนในชุมชนนอกจากจะสามารถป้องกันและแก้ไขปัญหาที่ยากและสลับซับซ้อน โดยเฉพาะอย่างยิ่งปัญหาความยากจนที่มีความเป็นองค์รวมเกี่ยวพันทั้งในด้านเศรษฐกิจ สังคมและการเมืองการปกครอง ซึ่งต้องอาศัยชุมชนที่เข้มแข็งเป็นเสาหลักในการร่วมมือร่วมใจดำเนินการให้หลุดพ้นจากความยากจนตลอด ไปแล้ว ยังช่วยให้ชุมชนสามารถพัฒนาอนาคตของชุมชนได้อีกด้วย

<sup>๒๑</sup>ธีระพงษ์ แก้วหาญ, *กระบวนการเสริมสร้างชุมชนเข้มแข็งประชาคมประชาสังคม*, พิมพ์ครั้งที่ ๔,

(ขอนแก่น : ศูนย์ฝึกอบรมและพัฒนาการสาธารณสุขมูลฐาน, ๒๕๕๐), หน้า ๔๖.

การพัฒนาที่ผ่านมา มีการกระจายอำนาจให้ชุมชนและท้องถิ่นมีส่วนร่วมในการพัฒนามีมากขึ้น โดยส่งเสริมกระบวนการเรียนรู้เพื่อจัดทำแผนชุมชนแล้วจำนวน ๓,๖๕๗ ตำบล ส่งเสริมกระบวนการประชาคมในการจัดทำแผนพัฒนาขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและแผนพัฒนาอำเภอทุกชั้นตอน รวมทั้งมีส่วนร่วมตรวจสอบติดตามการดำเนินงานควบคู่กับการพัฒนาศักยภาพของผู้นำชุมชน มีวิสาหกิจชุมชนที่จดทะเบียนทั่วประเทศ ขณะนี้จำนวน ๒๘,๒๕๖ แห่ง รวมทั้ง มีการโอนเงินให้กองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแล้ว ๗๗,๕๐๘ ล้านบาท สำหรับประชาชนผ่านกระบวนการมีส่วนร่วมการสร้างงานสร้างอาชีพให้แก่ชุมชน อันเป็นความก้าวหน้าของการเตรียมความพร้อมแก่ท้องถิ่นและชุมชนรองรับการกระจายอำนาจการบริหารจัดการไปสู่ท้องถิ่นซึ่งจักต้องดำเนินการอย่างต่อเนื่องและทั่วถึง

วิกฤตเศรษฐกิจที่เกิดขึ้นสะท้อนถึงความไม่สมดุลของกระบวนการพัฒนาประเทศ ประกอบกับการที่ประเทศไทยก้าวเข้าสู่สังคมผู้สูงอายุอย่างรวดเร็ว ขณะที่กระแสโลกาภิวัตน์ได้นำพาระบบเศรษฐกิจยุคใหม่และการสื่อสารไร้พรมแดนเข้ามา ความรวดเร็วของการเปลี่ยนแปลงทางเทคโนโลยี ภาวะความเป็นเมืองมากขึ้น และพฤติกรรมกรการบริโภคเลียนแบบโลกตะวันตก ล้วนส่งผลกระทบต่อวิถีชีวิตของคนในชุมชนทั้งสิ้น ปัจจัยดังกล่าวจะเป็นภัยคุกคามหากชุมชนขาดความรู้เท่าทันการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้น ขณะเดียวกันอาจเป็น โอกาสในการพัฒนาของชุมชนได้เช่นกัน หากชุมชนสามารถปรับตัวและใช้ประโยชน์จากบริบทการเปลี่ยนแปลงได้อย่างเหมาะสม

เพื่อเสริมสร้างให้สังคมไทยอยู่เย็นเป็นสุข ด้วยวิถีปฏิบัติตามปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ชุมชนที่เข้มแข็ง จึงเป็นกลไกสำคัญในการขับเคลื่อนการพัฒนาชุมชน โดยที่ยุทธศาสตร์และแนวทางการพัฒนาจะช่วยสนับสนุนส่งเสริมให้ชุมชนสามารถจัดกิจกรรมที่เป็นองค์รวม มีกระบวนการเรียนรู้และการจัดการความรู้ร่วมกันของคนในชุมชนด้วยทุนทางทรัพยากรและศักยภาพของชุมชน มีการผลิตเพื่อเลี้ยงตัวเองอย่างพอเพียง พึ่งพาตนเองได้ มีการพึ่งพาอาศัยซึ่งกันและกันทั้งภายในและภายนอกชุมชน บนพื้นฐานการเคารพความหลากหลายทางวัฒนธรรม นำไปสู่การอยู่ร่วมกันอย่างสันติสุข เกิดความสามานฉันท์ มีการอนุรักษ์ พัฒนาและใช้ประโยชน์จากความหลากหลายทางชีวภาพที่มีอยู่ได้อย่างเหมาะสมยังยืมนำไปสู่สถานะดินค้ำน้ำชุ่ม ป่าไม้ พืชพรรณ สัตว์ป่าอุดมสมบูรณ์ และสิ่งแวดล้อมน่าอยู่ปลอดภัย อยู่ร่วมกับทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมได้อย่างสันติและเกื้อกูลเกิดความสงบสุขร่มเย็น สามารถแก้ปัญหาความยากจนอย่างมีบูรณาการ มีภูมิคุ้มกันสามารถต้านรับและใช้

ประโยชน์จากกระแสการเปลี่ยนแปลงต่าง ๆ อย่างรู้เท่าทัน และมีบทบาทที่เข้มแข็งในการพัฒนาประเทศ<sup>๒๔</sup>

## วัตถุประสงค์และเป้าหมาย

### ๑. วัตถุประสงค์

(๑) เสริมสร้างศักยภาพชุมชนให้เข้มแข็งเชื่อมโยงเป็นเครือข่าย ด้วยกระบวนการเรียนรู้ และการจัดการองค์ความรู้อย่างเป็นระบบ พัฒนาเป็นแผนชุมชนเพื่อการพัฒนาและแก้ไขปัญหาของชุมชนบนฐานของการพึ่งตนเองและการพึ่งพาซึ่งกันและกันในห้องถิ่น

(๒) พัฒนาเศรษฐกิจชุมชนและคุณภาพชีวิตบนฐานความเข้มแข็งของชุมชนและการใช้ทุนทางเศรษฐกิจ ทุนทางสังคมและทุนทางทรัพยากรธรรมชาติอย่างมีคุณภาพเพื่อสร้างภูมิคุ้มกัน ลดรายจ่าย สร้างรายได้ และการแก้ปัญหาคความยากจนอย่างบูรณาการ

(๓) เพื่อพัฒนาศักยภาพของชุมชนในการอยู่ร่วมกันกับระบบนิเวศได้อย่างเกื้อกูล สามารถอนุรักษ์ฟื้นฟู ฟื้นฟู เข้าถึงและใช้ประโยชน์ทรัพยากรธรรมชาติสิ่งแวดล้อมได้อย่างยั่งยืน นำไปสู่สังคมที่น่าอยู่สงบสุขและสมานฉันท์

### ๒. เป้าหมาย

**เป้าหมายเชิงคุณภาพ** ให้ชุมชนอยู่เย็นเป็นสุข มีกิจกรรมพัฒนาคุณภาพชีวิตและการจัดสวัสดิการชุมชน มีความมั่นคงด้านอาหาร มีคุณภาพในการดำรงชีวิตภายใต้ศักยภาพของฐานทรัพยากรและวิถีวัฒนธรรมที่ดำรงในชุมชน มีการบริหารจัดการที่ดี มีความสามารถในการพึ่งตนเอง มีภูมิคุ้มกันต่อการเปลี่ยนแปลงในบริบทสังคมไทยภายใต้กระแสโลกาภิวัตน์ และนำไปสู่การลดปัญหาคความยากจน

**เป้าหมายเชิงปริมาณ** ให้ทุกชุมชนมีแผนชุมชนแบบมีส่วนร่วม และองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น นำแผนชุมชนไปประกอบการจัดสรรงบประมาณเพื่อพัฒนาท้องถิ่น รวมทั้งขยายโอกาสการเข้าถึงแหล่งทุนที่ชุมชนมีส่วนร่วมตัดสินใจ<sup>๒๕</sup>

<sup>๒๔</sup> สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการสังคมและเศรษฐกิจแห่งชาติ, “ยุทธศาสตร์การสร้าง ความเข้มแข็งของชุมชนและสังคมเป็นรากฐานที่มั่นคงของประเทศ”, **แผนพัฒนาฯ ฉบับที่ ๑๐ : สังคมที่มีความสุขอย่างยั่งยืน**, (๑๕ มิถุนายน ๒๕๕๑) : ๗๕.

<sup>๒๕</sup> เฉลิมชัย จันทระเสนา, “บทบาทของผู้สูงอายุในเขตเทศบาลเมืองอำนาจเจริญที่มีต่อการพัฒนาชุมชน การศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรมประเพณี อำเภอมือง จังหวัดอำนาจเจริญ”, **วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต**, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาสารคาม), ๒๕๕๔, หน้า ๘.

## แนวทางการพัฒนา

**๑. การบริหารจัดการกระบวนการชุมชนเข้มแข็ง** ด้วยการส่งเสริมการรวมตัวเรียนรู้ร่วมคิด ร่วมทดลองปฏิบัติจริง รวมทั้งการเสริมหนุนกลุ่มที่มีการรวมตัวอยู่แล้วให้เข้มแข็ง เน้นศักยภาพความพร้อมของชุมชน เชื่อมโยงกับการทำมาหาเลี้ยงชีพตั้งแต่ระดับปัจเจก ระดับครอบครัวจนถึงระดับชุมชน คำนึงถึงความพอประมาณและความพออยู่พอกินเป็นลำดับแรกก่อนที่จะเชื่อมต่อกับชุมชนและสังคมภายนอก มีกระบวนการจัดการองค์ความรู้อย่างเป็นขั้นเป็นตอน มีเครือข่ายการเรียนรู้ ทั้งภายในและภายนอกชุมชน โดยการดำเนินการ ดังนี้

**๑) การส่งเสริมการรวมตัวของคนในชุมชนทำกิจกรรมเพื่อประโยชน์ของชุมชน** ในรูปแบบที่หลากหลายที่เป็นทางการและไม่เป็นทางการ ทั้งในเชิงพื้นที่หรือประเด็นความสนใจ และเสริมหนุนชุมชนที่มีการรวมตัวเป็นกลุ่มต่าง ๆ อยู่แล้วให้มีขีดความสามารถในการพัฒนามากขึ้น โดยการเปิดพื้นที่สาธารณะในการจัดกิจกรรมอย่างต่อเนื่อง เผยแพร่ข้อมูลข่าวสารที่เป็นประโยชน์ผ่านสื่อบุคคล สื่อการศึกษา สื่อท้องถิ่นและสื่อระดับชาติ รวมถึงการปรับปรุงกลไกทางกฎหมาย ระเบียบ ข้อบังคับ และมาตรการการเงินการคลังเพื่อเอื้ออำนวยให้ภาคส่วนต่าง ๆ เข้ามาร่วมสนับสนุนการสร้างชุมชนเข้มแข็ง

## ๒) การจัดการองค์ความรู้และระบบการเรียนรู้ของชุมชนอย่างครบวงจร

๒.๑) พัฒนารฐานข้อมูลชุมชนให้เป็นระบบและปรับให้ทันสมัยอยู่เสมอ ทั้งข้อมูลครัวเรือน ข้อมูลศักยภาพชุมชนในประเด็นต่าง ๆ อาทิ สถานะของกลุ่มต่าง ๆ กิจกรรมของชุมชน ทูนทางเศรษฐกิจ ทูนทางทรัพยากรธรรมชาติ ทูนภูมิปัญญาท้องถิ่นและปราชญ์หรือผู้นำตามธรรมชาติในชุมชน การสืบค้นประวัติศาสตร์ท้องถิ่นและวัฒนธรรมชุมชน เป็นต้น โดยจัดทำเป็นแผนที่ทุนของชุมชนที่คนในชุมชนสามารถเข้าถึงได้สะดวกและนำไปใช้เป็นฐานในการจัดการทรัพยากรของชุมชน และกำหนดทางเลือกการพัฒนาที่สอดคล้องกับวิถีชีวิต

๒.๒) จัดให้มีกระบวนการเรียนรู้ร่วมกันในชุมชนอย่างต่อเนื่องสม่ำเสมอ ร่วมคิดร่วมทำ ร่วมกำหนดแนวทางและกิจกรรมการพัฒนาของชุมชนที่ยึดหลักการพึ่งพาตนเองด้วยศักยภาพทรัพยากร ภูมิปัญญา วิถีชีวิต วัฒนธรรมและสิ่งแวดล้อมในท้องถิ่น โดยนำข้อมูลชุมชนมาวิเคราะห์หาปัญหาและสาเหตุ ค้นหาทางออก นำไปทดลองปฏิบัติจริง มีเครือข่ายการศึกษาฐานแลกเปลี่ยนเรียนรู้ มีการต่อยอดปรับใช้ประโยชน์ โดยใช้แหล่งทุนในชุมชน อาทิ ธนาคารประชาชน สหกรณ์เครดิตยูเนียน และกองทุนต่าง ๆ ของหมู่บ้าน/ชุมชน เป็นต้น พัฒนาความต้องการของชุมชนให้เป็นแผนชุมชน ไปเชื่อมโยงกับแผนพัฒนาท้องถิ่น แผนยุทธศาสตร์จังหวัด และแผนอื่น ๆ ตามความเหมาะสม

๒.๓) ส่งเสริมให้กลุ่มปราชญ์ กลุ่มแกนนำและผู้รู้ ถ่ายทอดความรู้และภูมิปัญญาท้องถิ่น ผ่านการเรียนรู้และการจัดการความรู้ในชุมชน โดยเชื่อมโยงความหลากหลายทางชีวภาพและความหลากหลายทางวัฒนธรรมกับวิถีชีวิตความเป็นอยู่จริง ควบคู่กับการค้นหาผู้นำตามธรรมชาติรุ่นใหม่ที่เข้มแข็ง มีคุณธรรมจริยธรรม มีความเพียร และมีจิตสำนึกต่อส่วนรวมให้เป็นพลังขับเคลื่อน และขยายผลกิจกรรมการเรียนรู้ของชุมชนในวงกว้างและระยะยาว

๒.๔) สนับสนุนการจัดการองค์ความรู้และการทำวิจัยเพื่อสร้างองค์ความรู้ใหม่ที่สอดคล้องกับความหลากหลายของทุนในชุมชน ควบคู่กับการฟื้นฟูความรู้พื้นบ้าน โดยสนับสนุนบทบาทนักวิจัยท้องถิ่นร่วมกับนักวิจัยของสถาบันการศึกษาในการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม ที่ผสมผสานภูมิปัญญาท้องถิ่นและเทคโนโลยีอย่างเหมาะสม เช่น การทำเกษตรผสมผสาน และการทำหัตถกรรมพื้นบ้าน เป็นต้น โดยรวบรวมความรู้ต่าง ๆ อย่างเป็นระบบ เผยแพร่สู่ชุมชนและมีกระบวนการพัฒนาต่อยอดให้เกิดประโยชน์สู่การพึ่งตนเองและการพึ่งพาอาศัยซึ่งกันและกัน<sup>๓๐</sup>

**๓) การสร้างภูมิคุ้มกันให้ชุมชนพร้อมเผชิญกับการเปลี่ยนแปลงในอนาคต** ด้วยการส่งเสริมความมั่นคงของครอบครัว การจัดบริการทางสังคมในชุมชน การปลูกฝังค่านิยมที่ดีงาม การสร้างระบบความสัมพันธ์แบบพึ่งพาอาศัยซึ่งกันและกันของชุมชนและระหว่างชุมชนอย่างเท่าเทียม ด้วยบริบททางศาสนาและวัฒนธรรมชุมชน และการให้ความคุ้มครองสิทธิชุมชน รวมถึงการเฝ้าระวังช่วยเหลือเยียวยาเมื่อชุมชนเผชิญกับภัยพิบัติต่าง ๆ โดยดำเนินการ ดังนี้

๓.๑) เสริมสร้างครอบครัวให้มีความมั่นคง มีสัมพันธภาพที่ดี มีความเข้มแข็งทางคุณธรรมจริยธรรมในครอบครัว โดยจัดกิจกรรมปฏิสัมพันธ์อย่างต่อเนื่อง ใช้สื่อชุมชนและสื่อสาธารณะ ให้ข้อมูลข่าวสารสนเทศที่เป็นประโยชน์ในการดำรงชีวิต เช่น ความรู้ด้านโภชนาการ คำปรึกษาการใช้ชีวิตสมรสและการเป็นพ่อแม่ที่ดี วิธีการเข้ารับบริการจากรัฐ ราคาผลิตภัณฑ์การเกษตร ช่องทางการตลาด ฯลฯ รวมถึงการสร้างค่านิยมครอบครัวอบอุ่นผ่านบทบาทชายหญิง การจัดกิจกรรมเชื่อมโยงบทบาทครอบครัว สถานศึกษา และสถาบันทางศาสนาอย่างสม่ำเสมอ

๓.๒) เสริมสร้างโอกาสและสภาพแวดล้อมในชุมชนให้เอื้อต่อการศึกษาและการเรียนรู้ตลอดชีวิตทั้งในระบบและนอกระบบอย่างต่อเนื่อง เชื่อมโยงแหล่งเรียนรู้ในชุมชน เช่น ศูนย์การเรียนรู้ของชุมชน ศูนย์สาธิตของหน่วยงานรัฐ พิพิธภัณฑสถานพื้นบ้าน ฯลฯ รวมทั้งอำนวยความสะดวกให้ชุมชน

<sup>๓๐</sup> ทัศยาวัฒน์ สุวรรณศรี, “บทบาทของคณะกรรมการการเลือกตั้งประจำจังหวัดต่อการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชน ศึกษากรณีอำเภอเมือง จังหวัดนครราชสีมา”, วิทยานิพนธ์รัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาสารคาม), ๒๕๔๗, หน้า ๑๐.



เข้าถึงแหล่งเรียนรู้ภายนอกอย่างสม่ำเสมอด้วยสาระและเครื่องมือที่หลากหลายในราคาถูก เช่น การศึกษาทางไกลผ่านดาวเทียม รายการวิทยุโทรทัศน์ที่สร้างสรรค์ อินเทอร์เน็ตประจำชุมชน สื่อสิ่งพิมพ์ ฯลฯ

๓.๓) เสริมสร้างความมั่นคงในการดำรงชีวิตของคนในชุมชน ทั้งการสร้างหลักประกันชีวิต สวัสดิการสังคม ความมั่นคงด้านอาหาร ความมั่นคงด้านสุขภาพและที่อยู่อาศัย การคุ้มครองผู้บริโภค และความมั่นคงในสิทธิมนุษยชน โดย

๑. สนับสนุนการระดมทุนในชุมชนเพื่อการออมทรัพย์ในรูปแบบต่าง ๆ เช่น กลุ่มสัจจะออมทรัพย์ สหกรณ์ออมทรัพย์ การออมวันละบาท ฯลฯ เพื่อเป็นแหล่งทุนในการพัฒนาอาชีพและจัดสวัสดิการขั้นต้นของชุมชน ควบคู่กับการสร้างวินัยในการใช้จ่าย รวมไปถึงการส่งเสริมให้มีการออมสินทรัพย์อื่น ๆ ของคนในชุมชน เพื่อช่วยลดรายจ่าย เพิ่มรายได้ในการประกอบอาชีพ และการดำรงชีวิต เช่น การออมความอุดมสมบูรณ์ของดิน น้ำ ป่า พืชผัก ผลไม้ และสัตว์ เป็นต้น

๒. สร้างประชาคมสุขภาพของชุมชนเพื่อใช้ประโยชน์จากความหลากหลายทางชีวภาพและภูมิปัญญาท้องถิ่นในการสร้างความมั่นคงทางอาหาร โดยการทำเกษตรผสมผสานให้มีกินตลอดปี การใช้สมุนไพรและภูมิปัญญาท้องถิ่นทดแทนการใช้สารเคมีและเพื่อความปลอดภัยของอาหาร ควบคู่กับการเสริมสร้างให้ชุมชนมีบทบาทในการส่งเสริมสุขภาพและเฝ้าระวังสุขภาพของชุมชนทั้งโรคอุบัติใหม่ โรคระบาดซ้ำ การมีสุขอนามัยที่ดีและสภาพแวดล้อมที่น่าอยู่ปลอดภัย

๓. เตรียมความพร้อมและยกระดับการพัฒนาคุณภาพบริการ ให้ชุมชนและองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมีความสามารถในการจัดบริการทางสังคมขั้นพื้นฐานได้อย่างมีประสิทธิภาพ สอดคล้องกับความต้องการของประชาชนแต่ละช่วงวัยและวิถีชีวิตในชุมชน เช่น การจัดศูนย์เด็กเล็กในชุมชนที่สอดคล้องกับวิถีชีวิตและเอื้อต่อการส่งเสริมบทบาทพ่อแม่ การจัดการดูแลผู้สูงอายุโดยชุมชน การดูแลสิทธิมนุษยชนและสิทธิชุมชน การให้ความช่วยเหลือ เด็ก สตรี คนพิการ ผู้สูงอายุ และผู้ด้อยโอกาสที่ถูกเอารัดเอาเปรียบ เป็นต้น รวมทั้งการขับเคลื่อนกระบวนการพัฒนาชุมชนน่าอยู่แบบองค์รวมที่มุ่งสู่ความสะอาด สงบ สะอาด ความปลอดภัย และความมีระเบียบวินัย

๔. พัฒนาศักยภาพของชุมชนและองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในการประสานงานกับหน่วยงานภายนอกในการจัดการความเสี่ยงของชุมชน เช่น ผลกระทบของการเปิดการค้าเสรีหรือการลงทุนขนาดใหญ่ของรัฐ อาชญากรรมข้ามชาติ ที่เกิดจากการเคลื่อนย้ายคนโดยเสรี โดยเฉพาะประเด็นการค้ามนุษย์ ยาเสพติดและการฟอกเงิน ฯลฯ รวมไปถึงการเฝ้าระวังความเสี่ยงจากภัยพิบัติจากธรรมชาติ ความเสี่ยงจากราคาผลิตภัณฑ์เกษตร ความเสี่ยงจากโรคอุบัติใหม่และโรคระบาดซ้ำ โดยมีระบบการให้ความช่วยเหลืออย่างครบวงจรและมีประสิทธิภาพ

๕. เชื่อมโยงบทบาทขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ชุมชน สถาบัน ทางศาสนา และสถานศึกษาในการสืบสานวัฒนธรรมจารีตประเพณีที่ดีงามของชุมชน การฟื้นฟูค่านิยมการทำงาน

ร่วมกัน เช่น ประเพณีลงแขก สืบชะตาแม่น้ำ เป็นต้น การปฏิบัติตามหลักธรรมและการทำนุบำรุงศาสนา การช่วยเหลือเกื้อกูลกันฉันท์เครือญาติ โดยเฉพาะคนยากจน การเฟื่องฟูของศิลปกรรมสิ่งของเครื่องใช้และเยาวชน รวมทั้งการสร้างความเข้าใจและเคารพความหลากหลายทางวัฒนธรรมและชนต่างชาติ พันธุ์ วัฒนธรรมสร้างจิตสำนึกสาธารณะให้คนในชุมชนเป็นพลเมืองดีมีความรับผิดชอบต่อส่วนรวม มีความซื่อสัตย์ รักและภาคภูมิใจในบ้านเกิด รวมทั้งสนับสนุนการเป็นอาสาสมัครชุมชน<sup>๓๓</sup>

**๒. การสร้างความมั่นคงของเศรษฐกิจชุมชน** ด้วยการบูรณาการกระบวนการผลิตบนฐานศักยภาพและความเข้มแข็งของชุมชนอย่างสมดุล เน้นการผลิตเพื่อการบริโภคอย่างพอเพียงภายในชุมชน สร้างความร่วมมือกับภาคเอกชนในการลงทุนสร้างอาชีพและรายได้ที่มีการจัดสรรประโยชน์อย่างเป็นธรรมแก่ชุมชน รวมทั้งการส่งเสริมบทบาทสตรีในการขับเคลื่อนเศรษฐกิจชุมชนและนำไปสู่การแก้ปัญหาค่าความยากจน โดยดำเนินการ ดังนี้

๑) สนับสนุนให้ชุมชนมีการรวมกลุ่มรูปแบบต่าง ๆ เช่น สหกรณ์กลุ่มออมทรัพย์สมาชิก กลุ่มปฎิอินทรีย์ ฯลฯ พัฒนาระบบเครือข่ายเพื่อดำเนินกิจกรรมการเกษตรหรือกิจกรรมอื่น ๆ ที่หลากหลาย มีการแปรรูปและการผลิตบนฐานทรัพยากรในชุมชนให้เพียงพอต่อการอุปโภคบริโภคภายในชุมชน และนำส่วนเกินไปแลกเปลี่ยนระหว่างชุมชน หรือเชื่อมโยงเครือข่ายสู่ตลาดภายนอกชุมชน โดยมีข้อตกลงและผลประโยชน์ที่ยอมรับร่วมกันอย่างเป็นธรรม

๒) หนุนเสริมและส่งเสริมภาคการผลิตและบริการในการเคลื่อนย้ายเครื่องจักร หรือกิจกรรมบางส่วนไปสร้างอาชีพและการจ้างงานในท้องถิ่นและพื้นที่ห่างไกล เพื่อลดการเคลื่อนย้ายแรงงานสู่เมืองหลวงและเมืองใหญ่ ทำให้ครอบครัวอบอุ่นอยู่พร้อมหน้าทุกวัย มีการสืบสานวัฒนธรรม ประเพณีท้องถิ่นและมีแกนนำ/ผู้นำชุมชนอย่างต่อเนื่อง โดยจะต้องคำนึงถึงผลกระทบต่อคุณภาพสิ่งแวดล้อมและวิถีชีวิตดั้งเดิมของชุมชนควบคู่ไปด้วย

๓) ส่งเสริมการร่วมลงทุนระหว่างเครือข่ายองค์กรชุมชนกับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น หรือภาครัฐหรือรัฐวิสาหกิจบนหลักของความโปร่งใส ใช้ฐานทรัพยากรในพื้นที่ อาทิ การสร้างโรงงานไปโอดีเซล เกษตรอินทรีย์ หัตถกรรม บริการสุขภาพและสปา ท่องเที่ยวเชิงนิเวศและท่องเที่ยว เป็นต้น และเชื่อมโยงการค้าการลงทุนระหว่างเศรษฐกิจชุมชนกับวิสาหกิจขนาดกลางและหรือวิสาหกิจขนาดใหญ่ สร้างเครือข่ายความร่วมมือเชิงธุรกิจตลอดห่วงโซ่การผลิต โดยทบทวนกฎ ระเบียบ และกฎหมาย ให้เอื้อต่อการร่วมทุน และการให้มีระบบการบริหารจัดการที่ดี

<sup>๓๓</sup>เฉลิมชัย จันทระเสนา, “บทบาทของผู้สูงอายุในเขตเทศบาลเมืองอำนาจเจริญที่มีต่อการพัฒนาชุมชน การศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรมประเพณี อำเภอเมือง จังหวัดอำนาจเจริญ”, วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต, อ้างแล้ว, หน้า ๕.

๔) สนับสนุนการนำภูมิปัญญาไทยและวัฒนธรรมท้องถิ่นมาใช้ในการสร้างสรรค์คุณค่าของสินค้าและบริการที่มีโอกาสทางการตลาดสูง เช่น อาหารสุขภาพ หัตถกรรม บริการสุขภาพ บริการการท่องเที่ยว เป็นต้น โดยรักษาคุณค่าเอกลักษณ์ของท้องถิ่นอย่างเข้มแข็งเมื่อนำภูมิปัญญา และวัฒนธรรมท้องถิ่นไปต่อยอดขยายผลในเชิงพาณิชย์

๕) พัฒนาระบบการบ่มเพาะวิสาหกิจชุมชน ควบคู่กับการสร้างผู้ประกอบการใหม่ด้วยการพัฒนาความรู้ด้านการจัดการ การตลาด องค์ความรู้เกี่ยวกับการผลิตสินค้าที่มีเอกลักษณ์เฉพาะถิ่น พัฒนามาตรฐานสินค้า การสร้างตราสินค้า การจัดการเรื่องทรัพย์สินทางปัญญา และการพัฒนาทักษะในการประกอบอาชีพของกลุ่มต่าง ๆ รวมทั้งคนพิการที่สอดคล้องกับความหลากหลายของอาชีพในชุมชน เพื่อลดความเสี่ยงทางเศรษฐกิจ

**๓. การเตรียมสร้างศักยภาพชุมชนในการอยู่ร่วมกันกับทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมอย่างยั่งยืนและเกื้อกูลกัน** ด้วยการส่งเสริมสิทธิชุมชนและกระบวนการมีส่วนร่วมของชุมชนในการสงวนอนุรักษ์ ฟื้นฟู พัฒนา ใช้ประโยชน์และเพิ่มประสิทธิภาพบริหารจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมในท้องถิ่น โดยการดำเนินการ ดังนี้

๑) สร้างความตระหนักรู้ของชุมชนในคุณค่าของทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมที่มีต่อวิถีชีวิต รวมทั้งกระจายอำนาจการจัดการทรัพยากรของท้องถิ่นให้ชุมชนที่มีศักยภาพเข้ามามีส่วนร่วมกับรัฐในการอนุรักษ์ ฟื้นฟูและพัฒนาทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมให้เป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ

๒) สนับสนุนกลไกชุมชนและเครือข่ายในการจัดการและปกป้องทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมที่เชื่อมโยงกับการผลิตเพื่อการยังชีพของชุมชนอย่างเป็นธรรม อาทิ การใช้ประโยชน์จากความหลากหลายทางชีวภาพในท้องถิ่นเพื่อความมั่นคงด้านอาหารและเป็นสมุนไพรเพื่อรักษาโรค โดยไม่ส่งผลกระทบต่อฐานทรัพยากรธรรมชาติ การบริหารจัดการป่าชุมชนเป็นแหล่งอาหาร การจัดการทรัพยากรประมงชายฝั่ง การบริหารจัดการลุ่มน้ำอย่างบูรณาการ การจัดการสิ่งแวดล้อมของชุมชนเมือง เช่น ขยะ น้ำเสีย เป็นต้น ตลอดจนโอกาสให้ได้รับการชดเชยหากเกิดการทำลายทรัพยากรของชุมชน โดยกิจการอื่นนอกชุมชน

๓) เสริมสร้างขีดความสามารถและองค์ความรู้ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ในการบริหารจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ให้เป็นภาคีหลักในการอนุรักษ์ ฟื้นฟู และจัดการทรัพยากร ธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมร่วมกับชุมชนและภาคีที่เกี่ยวข้อง เช่น การจัดการป่าและพื้นที่อนุรักษ์ การจัดการลุ่มน้ำ การจัดการและฟื้นฟูป่าชายเลน การจัดการการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ในท้องถิ่น เป็นต้น โดยมีการใช้และแบ่งปันผลประโยชน์ร่วมกันอย่างยุติธรรม

### ๒.๓.๖ บทบาทของภาคีการพัฒนา

ในการพัฒนาชุมชนให้เข้มแข็ง พึ่งตนเองได้อย่างมั่นคง ชุมชนมีการเรียนรู้เท่าทันการเปลี่ยนแปลง เป็นชุมชนที่น่าอยู่ มีความสุข และมีการเชื่อมต่อระหว่างชุมชนเป็นเครือข่ายขยายผลเพื่อการพัฒนา ทั่วทั้งประเทศ แต่ละภาคีการพัฒนามีบทบาท ดังนี้

#### ๑. ภาครัฐ

##### ๑) ส่วนกลาง

๑.๑) บริหารสังคมโดยการเชื่อมโยงแผนทุกระดับ ตั้งแต่แผนพัฒนาระดับชาติ แผนบริหารราชการแผ่นดิน แผนปฏิบัติราชการ ยุทธศาสตร์กลุ่มจังหวัด แผนที่ท้องถิ่น และแผนชุมชน อย่างเป็นขั้นเป็นตอน รวมทั้งบูรณาการกิจกรรมภายใต้วาระแห่งชาติด้านต่าง ๆ อาทิ ด้านยาเสพติด การแก้ปัญหาคาความยากจน ด้านเมืองไทยแข็งแรง การแก้ปัญหาใช้ที่ดินก ฯลฯ โดยใช้ชุมชนเป็นกลไกหลักในการดำเนินงาน

๑.๒) ประสานและอำนวยความสะดวกให้ภาคีต่าง ๆ ทั้งระดับชาติ จังหวัด ศตจ. ศตส. อปท. องค์กรพัฒนาเอกชน กลุ่มปราชญ์/แกนนำชุมชนมีบทบาทร่วมกันในการดำเนินกิจกรรมต่าง ๆ เพื่อชุมชน รวมทั้งการสนับสนุนงบประมาณและวิชาการ

๑.๓) ปรับปรุงกฎ ระเบียบ กฎหมาย เครื่องมือด้านการเงิน การคลัง การระดมทุนนอก ระบบงบประมาณ รวมทั้งการลดการนำเข้าสารเคมีด้านการเกษตร การลดภาษีหรือชดเชยค่าใช้จ่ายให้แก่ ธุรกิจเอกชนที่สร้างอาชีพในชุมชน การร่วมทุนในชุมชน

๑.๔) กระจายอำนาจการบริหารจัดการด้านบริการขั้นพื้นฐานสู่ท้องถิ่น และชุมชน พร้อมทั้งเสริมสร้างศักยภาพการดำเนินงานแก่ อปท. ทั้งในด้านการเงิน ด้านปัจจัยสี่ การดูแลทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม การคุ้มครองสิทธิต่าง ๆ ของประชาชนและชุมชน ดำเนินการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานด้านเศรษฐกิจและสังคมในส่วนที่เกินขีดความสามารถของท้องถิ่น

๑.๕) ปรับวิถีคิดของเจ้าหน้าที่ภาครัฐให้มีมุมมองในการแก้ไขปัญหาและการพัฒนาชุมชนแบบองค์รวม เป็นผู้หนุนเสริมศักยภาพ ชุมชน อำนวยความสะดวกให้ประชาชนสามารถดำเนินการได้ด้วยตัวเอง ตลอดทั้งทำความเข้าใจกับแนวทางปฏิบัติตามปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง และเพิ่มบทบาทในการดำเนินการและสนับสนุนให้ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมมากขึ้น

๑.๖) สร้างระบบเตือนภัยทางสังคมที่เชื่อมโยงตั้งแต่ระดับชุมชน จังหวัด ระดับชาติ และนานาชาติ โดยเฉพาะการเฝ้าระวังผลกระทบต่อชุมชนตามแนวชายแดนที่มีแนวโน้มการเกิดอาชญากรรมข้ามชาติ เนื่องจากการเคลื่อนย้ายคน โดยเสรีทั้งในเรื่องการค้ามนุษย์ ยาเสพติดและการฟอกเงิน

## ๒) ส่วนท้องถิ่น

๒.๑ นำแผนชุมชนมาประกอบการจัดสรรงบประมาณการพัฒนาท้องถิ่นและผลักดันการดำเนินงานภายใต้แผนชุมชนให้บังเกิดผลเป็นรูปธรรม โดยการระดมทรัพยากรภายในพื้นที่รับผิดชอบทั้งจากภาครัฐ เอกชน พัฒนาเอกชน และชุมชน เพื่อสร้างการมีส่วนร่วมและความเป็นเจ้าของที่นำไปสู่การพัฒนาชุมชน โดยชุมชน เพื่อชุมชน

๒.๒ จัดบริการทางเศรษฐกิจและสังคมขั้นพื้นฐานให้ชุมชนได้อย่างทั่วถึง และอย่างมีประสิทธิภาพ คนในชุมชนสามารถเข้าถึงแหล่งทุน การศึกษา สาธารณสุข และการคุ้มครองทางสังคมได้อย่างเท่าเทียมกัน

๒.๓ ประสานความร่วมมือระหว่างภาคีการพัฒนาต่างๆ ในทุกระดับตั้งแต่ชุมชน จังหวัด กลุ่มจังหวัด ภูมิภาค และประเทศ ในการดำเนิน โครงการและกิจกรรมการพัฒนาที่ก่อให้เกิดประโยชน์ต่อชุมชนอย่างกว้างขวางในหลายมิติ พร้อมทั้งสนับสนุนให้มีมาตรการทางสังคมเพื่อเฝ้าระวังและตรวจสอบบริการต่าง ๆ ให้มีความโปร่งใส เป็นธรรม โดยมีมาตรการคุ้มครองผู้ที่ทำประโยชน์เพื่อชุมชน/สังคม

๒.๔ พัฒนาระบบข้อมูลท้องถิ่น ให้เป็นระบบ และปรับให้ทันสมัยอยู่เสมอ ทั้งข้อมูลครัวเรือน ข้อมูลศักยภาพท้องถิ่นในประเด็นต่าง ๆ อาทิ การรวมกลุ่มและการจัดกิจกรรมของชุมชน ทุนทางเศรษฐกิจ ทุนทางทรัพยากรธรรมชาติ ทุนภูมิปัญญาท้องถิ่นและปราชญ์หรือผู้นำตามธรรมชาติ ในชุมชน สนับสนุนการจัดการองค์ความรู้ในชุมชน ประสานสถาบันการศึกษาในพื้นที่ และเปิดเวทีให้ภาคประชาสังคมมีบทบาทในการร่วมพัฒนา และเป็นแกนในการจัดการองค์ความรู้

๒.๕ พัฒนาระบบการติดตามประเมินผลของชุมชน และจัดทำตัวชี้วัดความเข้มแข็งของชุมชนในมิติต่าง ๆ เช่น ตัวชี้วัดความสุขของชุมชน ทั้งความสุขภายในจิตใจ เช่น การเข้าถึงหลักศาสนา ความภาคภูมิใจในท้องถิ่น เป็นต้น และความสุขภายนอก เช่น การมีครอบครัวอบอุ่น การมีปัจจัยสี่พอเพียง การมีหลักประกันในชีวิต เป็นต้น

### ๒. ภาคเอกชน

๑. สนับสนุนการวิจัยและพัฒนา เพื่อสร้างองค์ความรู้ และยกระดับภูมิปัญญาท้องถิ่น ทำวิจัยร่วมกับชุมชน เป็นหุ้นส่วนของชุมชนในการต่อยอดภูมิปัญญา ประสานและสร้างความสมดุลระหว่างภาคเศรษฐกิจและชุมชน

๒. สนับสนุนทรัพยากร วิทยากร สร้างอาชีพในชุมชน และร่วมรับผิดชอบต่อชุมชนรอบสถานประกอบการ ให้มีกิจกรรมอาสาสมัครเพื่อสังคม รวมทั้งมีการผลิตสินค้าที่ไม่เป็นอันตรายต่อผู้บริโภค ไม่ทำลายสิ่งแวดล้อมและวิถีชีวิตความเป็นอยู่ที่ดีงามของชุมชน

๓. สนับสนุนวิสาหกิจชุมชน การบ่มเพาะวิสาหกิจชุมชน การสร้างผู้ประกอบการใหม่ ร่วมสร้างผลิตภัณฑ์ของชุมชนจากความหลากหลายทรัพยากรและศักยภาพของชุมชน สนับสนุน ทั้งในรูปแบบเงินลงทุน โอกาสทางการตลาด องค์ความรู้ โดยมีการแบ่งปันผลประโยชน์อย่างเป็นธรรม

### ๓. ชุมชน (ประชาชน/ประชาคม)

๑. รวมกลุ่ม ร่วมคิด ร่วมทำ ร่วมพัฒนาฐานข้อมูลชุมชน กำหนดแนวทาง และกิจกรรม การพัฒนาของชุมชนที่ยึดหลักการพึ่งพาตนเองด้วยการคำนึงถึงศักยภาพทรัพยากร ภูมิปัญญา วิถีชีวิต วัฒนธรรมและสิ่งแวดล้อมในท้องถิ่น โดยนำข้อมูลชุมชน มาวิเคราะห์หาปัญหาและสาเหตุ ค้นหา ทางออก นำไปทดลองปฏิบัติจริงบนฐานองค์ความรู้และศักยภาพของชุมชน ศึกษาฐานแลกเปลี่ยน เรียนรู้จากเครือข่าย และจัดทำแผนชุมชนแบบมีส่วนร่วม

๒. ริเริ่มและเป็นแกนนำจัดกิจกรรมสร้างสรรค์ชุมชน โดยเฉพาะกิจกรรมที่เชื่อมโยง บทบาทระหว่างบ้าน สถาบันศาสนา โรงเรียน และองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นสร้างเครือข่ายการดูแล คွ่มครอง การจัดสวัสดิการสังคมภายในชุมชน รวมถึงการช่วยเหลือผู้ด้อยโอกาสทุกประเภทและดูแลรักษา ทรัพยากร ธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม

๓. จัดให้มีมาตรการทางสังคมในชุมชน ติดตาม ตรวจสอบบริการต่าง ๆ สร้างธรรมาภิบาล ในชุมชน และให้มีมาตรการคุ้มครองผู้ทำประ โยชน์เพื่อชุมชน/สังคม

### ๔. สถาบันทางสังคมอื่น ๆ

#### ๑. องค์กรพัฒนาเอกชน

๑.๑ มีบทบาทในการจัดการองค์ความรู้ ถ่ายทอดองค์ความรู้ให้แก่ชุมชน เป็นพี่เลี้ยง ที่ช่วยสร้างความเข้มแข็งของชุมชนในการเข้ามามีส่วนร่วมในการอนุรักษ์และบริหารจัดการ

๑.๒ เป็นหน่วยเติมเต็มช่วยเหลือเกื้อกูลในเรื่องที่ชุมชนขาดแคลน และประสบปัญหา แรงด่วนได้รวดเร็วและมีประสิทธิภาพ โดยเฉพาะการดูแลและเยียวยาผู้ด้อยโอกาส เด็ก สตรี และผู้สูงอายุ

#### ๒. สถาบันการศึกษา/นักวิชาการ

๒.๑ ทำวิจัยร่วมกับชุมชนโดยชุมชนเป็นนักวิจัยหลัก ถอดรหัสความรู้ที่อยู่ในตัวภูมิปัญญา ท้องถิ่นให้เป็นความรู้ที่เปิดเผย รวมทั้งเป็นแหล่งข้อมูลและที่ปรึกษาของชุมชน

๒.๒ สร้างศักยภาพชุมชนให้สามารถจัดการความรู้ในชุมชนของตนเอง และร่วมสร้าง กระบวนการเรียนรู้ให้ชุมชน รวมทั้งต่อยอดภูมิปัญญาท้องถิ่นด้วยเทคโนโลยีสมัยใหม่ที่ชุมชนสามารถ นำไปสร้างมูลค่าทางเศรษฐกิจเกิดรายได้แก่ชุมชน

๒.๓ กระตุ้นเผยแพร่ให้ความรู้ข้อมูลข่าวสารความรู้ใหม่ ๆ ที่จำเป็นต่อการดำรงชีวิต ในโลกยุคใหม่ เช่น ภาษาต่างประเทศ ผลของภาวะโลกร้อนต่อระบบนิเวศและการทำมาหาเลี้ยงชีพ ภัยไซเบอร์ ฯลฯ

### ๓. สถาบันศาสนา

๓.๑ ปลุกฝังทัศนคติและแนวธรรมเนียมปฏิบัติที่ถูกต้องในการดำรงชีวิตเพื่อสร้างภูมิคุ้มกัน และให้บุคลากรทางศาสนเป็นตัวอย่างที่ดีในการดำรงชีวิตอย่างพอเพียง

๓.๒ ร่วมมือกับสถาบันการศึกษา ชุมชน และสถาบันครอบครัวในการทำกิจกรรม สาธารณประโยชน์ การปลูกฝังค่านิยม จิตสำนึก และการสืบสานจารีตประเพณี

๓.๓ เป็นศูนย์รวมใจเชื่อมโยงสายใยของคนให้มาร่วมในการพัฒนาครอบครัว ชุมชน

### ๔. สื่อ

๔.๑ เป็นแกนกลางในการไหลเวียนข้อมูลสารสนเทศที่เป็นประโยชน์ในการปรับตัว ของชุมชน กระจายข้อมูลข่าวสารที่ถูกต้องให้แก่ชุมชนผลกระทบการค้าเสรีการคุ้มครองผู้บริโภคทั้ง สินค้าและบริการ ตลอดจนทั้งการสร้าง ความเข้าใจและความตระหนักถึงสิทธิอันพึงมีพึงได้ของประชาชน ชุมชน

๔.๒ ปลุกจิตสำนึกด้านคุณธรรม จริยธรรม สร้างค่านิยมรักถิ่น ครอบครัวยุบย่นพฤติกรรม การดำรงชีวิตแบบพออยู่พอกินบนพื้นฐานวัฒนธรรมที่ดีงามแก่เด็กและเยาวชนและสังคมไทย และ ทั้งร่วมกันดูแลฟื้นฟูทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม

๔.๓ สอดแทรกสาระสร้างสรรค์สังคมในสื่อทุกรูปแบบ เพื่อเสริมสร้างภูมิคุ้มกันให้แก่ เด็กและครอบครัว และเปิดโอกาสให้เด็กมีบทบาทร่วมผลิตสื่อสร้างสรรค์ เช่น สื่อสะท้อนการดูแล รักษาทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม การเฝ้าระวังทางสังคมและการเผยแพร่ความรู้ เป็นต้น

๔.๔ ใช้สื่อในชุมชนทุกรูปแบบในการให้ความรู้/สร้างค่านิยมที่ดีแก่ชุมชน เช่น ข้อมูล เกี่ยวกับสินค้าอันตราย การอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม การสร้างกิจกรรมให้ครอบครัว การสร้างสำนึกรักบ้านเกิด การเชิดชูคนดี และการสร้างระเบียบวินัยของคน ชุมชน เป็นต้น<sup>๒</sup>

### ๒.๔ บทบาทของกำนัน ผู้ใหญ่บ้านในการพัฒนาชุมชน

#### ๒.๔.๑ ประวัติความเป็นมาของกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน

ถ้าจะกล่าวถึงสถาบันทางการปกครองที่มีประวัติความเป็นมายาวนาน และผูกพันวิถีชีวิต ประชาชนชาวไทยมาตลอด โดยเฉพาะผู้ที่เติบโตขึ้นมาในชนบทไทย ทุกคนคงรู้จักมักคุ้นกับกำนัน ผู้ใหญ่บ้านเป็นอย่างดี รู้ว่ากำนัน ผู้ใหญ่บ้านเป็นเจ้าหน้าที่ที่จะคอยดูแลรักษาความสงบเรียบร้อย

<sup>๒</sup>ไพรัตน์ เดชะรินทร์, “นโยบาย และกลวิธีการมีส่วนร่วมของชุมชนในยุทธศาสตร์การ พัฒนาปัจจุบัน”, วารสารข้าราชการ, ปีที่ ๒๕ ฉบับที่ ๖ (เมษายน ๒๕๔๘) : ๘๔ - ๑๐๕.

และปกครองลูกบ้านในตำบล หมูบ้าน ให้ได้รับความผาสุก แต่จะมีใครสักกี่คนทราบว่าตำแหน่ง  
กำนันผู้ใหญ่บ้านมีประวัติความเป็นมาอย่างไร

หากมองย้อนกลับไปในอดีต จากการศึกษาประวัติความเป็นมา อาจกล่าวได้ว่าตำแหน่ง  
กำนัน ผู้ใหญ่บ้านเกิดขึ้นมานานแล้วเพียงแต่ในสมัยก่อนเจ้าพนักงานผู้ปกครองตำบล หมูบ้านมีชื่อ  
เรียกอย่างอื่นมากมายหลายอย่าง เช่น ในสมัยสุโขทัย เรียกนายบ้าน (ผู้ใหญ่บ้าน) ปกครองคนราว  
ร้อยหลังคาเรือน ขึ้นตรงต่อนายแคว้น (กำนัน) หรือในกฎหมายเก่าสมัยกรุงศรีอยุธยาบัญญัติไว้ว่า  
ให้ผู้มีทุกข์ภัยจากโจรผู้ร้ายฯ นำความร้องต่อแขวงกำนัน พันทนายบ้าน เป็นต้น โดยผู้ที่จะเป็น  
กำนัน หรือผู้ใหญ่บ้าน จะมาจากการแต่งตั้งของผู้ว่าราชการเมือง

ตำแหน่งกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ได้รับการปรับปรุงฟื้นฟูให้เป็นระบบระเบียบแบบแผนเดียวกัน  
ทั่วประเทศในรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ ๕ เนื่องจากสมัยนั้นประเทศ  
ไทยกำลังเผชิญกับการคุกคามของมหาอำนาจตะวันตกที่แผ่ขยายอิทธิพลเข้ามาถึงประเทศเพื่อน  
บ้านของไทย ได้แก่ อังกฤษทางพรมแดนไทยด้านตะวันตกและด้านใต้และฝรั่งเศสทางพรมแดน  
ไทยด้านตะวันออก ขณะที่การปกครองของไทยขณะนั้นยังคงล้าสมัย ไม่มีเอกภาพในทางการ  
ปกครองอย่างแท้จริง เป็นอันตรายต่อความมั่นคงของราชอาณาจักร พระบาทสมเด็จพระ  
จุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว จึงทรงตัดสินพระทัยที่จะปฏิรูปการปกครอง เพื่อเสริมสร้างความเข้มแข็งและ  
รักษาเอกราชของชาติไว้

#### ๒.๔.๒ สถาบันกำนัน ผู้ใหญ่บ้านในปัจจุบัน

สถาบันกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน เป็นสถาบันที่เก่าแก่ อายุกว่าหนึ่งร้อยปีแล้ว เป็นที่ประจักษ์ชัดว่า  
มีส่วนดูแลบ้านเมืองมาตลอดระยะเวลาอันยาวนาน สถาบันหลักนี้ ได้ปฏิบัติหน้าที่ในฐานะเป็น  
ตัวแทนของทางราชการในการดูแลทุกข์สุขของพี่น้องประชาชน อำนวยความเป็นธรรมให้แก่พี่น้อง  
ประชาชนมาตลอดด้วยความเรียบร้อย

ความเปลี่ยนแปลงครั้งสำคัญของกำนัน ผู้ใหญ่บ้านเกิดขึ้นอีกครั้งเมื่อมีกระแสโลกาภิวัตน์  
เกิดขึ้นในสังคมโลก กระแสการเรียกร้องให้กระจายอำนาจการปกครองเริ่มคึกคักและในที่สุด ก็ได้  
มีการประกาศใช้พระราชบัญญัติสภาพัฒนาการปกครองส่วนตำบล พ.ศ. ๒๕๓๗ การประกาศ  
ให้รัฐธรรมนูญ ฉบับปีพุทธศักราช ๒๕๔๐ การออกกฎหมายแผนและขั้นตอนการกระจายอำนาจ  
ให้แก่องค์กรปกครองท้องถิ่น รวมถึงการเปลี่ยนแปลงฐานะของสุขาภิบาลเป็นเทศบาลตำบล ผล  
ของกฎหมายเหล่านี้ ทำให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เข้ามามีบทบาทในการพัฒนาชีวิตความ  
เป็นอยู่ของประชาชนมากขึ้นและยังมีผลให้กำนัน ผู้ใหญ่บ้านต้องพ้นจากตำแหน่งในองค์กร  
ปกครองส่วนท้องถิ่นด้วยเช่นเดียวกัน



แต่อย่างไรก็ตาม ถึงแม้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นจะเข้ามามีบทบาทมากขึ้นในตำบล หมู่บ้าน ก็มีได้หมายความว่าบทบาทกำนันผู้ใหญ่บ้านจะลดน้อยถอยลง จากการศึกษาของ กระทรวงมหาดไทยพบว่า กำนัน ผู้ใหญ่บ้านยังมีบทบาทภารกิจ อีกมากมาย ทั้งตามกฎหมายลักษณะ ปกครองท้องที่ พ.ศ. ๒๔๕๗ และกฎหมายอื่น ๆ รวมถึงงานตามนโยบายของรัฐบาลและ กระทรวงมหาดไทย ยังมีงานของภูมิภาคอีกมากที่จะต้องอาศัย กำนัน ผู้ใหญ่บ้านเป็นผู้ปฏิบัติไม่ว่า จะเป็นงานด้านการปกครองและการรักษาความสงบเรียบร้อย การอำนวยความสะดวก การป้องกัน ภัยฝ่ายพลเรือน การส่งเสริมการปฏิบัติงานร่วมกับหน่วยงานต่าง ๆ ของรัฐในพื้นที่งานเสริมสร้าง ความเข้มแข็งให้กับชุมชน งาน โครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริเศรษฐกิจแบบพอเพียงเฉลิมพระ เกียรติ เป็นต้น

กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน เป็นสถาบันทางการปกครองที่มีประวัติความเป็นมายาวนาน ผ่านการ ปรับปรุงเปลี่ยนแปลงให้สอดคล้องกับสถานการณ์ในช่วงเวลาต่าง ๆ อยู่หลายครั้ง แต่ไม่ว่าจะมีการ ปรับปรุงเปลี่ยนแปลงไปอย่างไร กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ก็ยังคงปฏิบัติหน้าที่เพื่อความผาสุกของพี่น้อง ประชาชนในตำบล หมู่บ้านตลอดมา และด้วยปณิธานอันแน่วแน่ที่จะบำบัดทุกข์ บำรุงสุขให้กับ ราษฎรนี้จะส่งผลให้กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ยังคงเป็นสถาบันหลักทางการปกครองของไทยต่อไปใน อนาคต<sup>๓๓</sup>

ในปัจจุบันโลกมีการเปลี่ยนแปลงไปอย่างรวดเร็ว ในประเทศไทยก็มีการเปลี่ยนแปลงเกิดขึ้น เช่นเดียว กันผลกระทบของการเปลี่ยนแปลงเป็นปรากฏการณ์ที่พี่น้องประชาชนต้องการที่จะให้มี การดูแลปกครองตนเองมากขึ้น ฉะนั้น ในระยะหลังนี้จึงมีการพูดถึงเรื่องการกระจายอำนาจไปสู่ การปกครองส่วนท้องถิ่นกันมากขึ้น กระแสดังกล่าวกระทบต่อสถาบันของกระทรวงมหาดไทยทุก ระดับ มากน้อยแตกต่างกันไปท่านผู้ว่าราชการจังหวัดก็ดี ท่านนายอำเภอก็ดี ล้วนแต่จะต้องปรับเปลี่ยน วิธีการคิดวิธีการทำงานให้สอดคล้องกับสถานการณ์ที่เปลี่ยนแปลงไปทำให้กำนันผู้ใหญ่บ้านในฐานะ ที่เป็นผู้ปฏิบัติงานขั้นพื้นฐานอยู่ในหมู่บ้านตำบล ก็อยู่ในวิถีทางเดียวกัน ที่จะต้องปรับบทบาท วิธีการคิด วิธีการทำงานให้สอดคล้องกับความเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้น

สิ่งที่เป็นความหวังไหวของพี่น้องกำนัน ผู้ใหญ่บ้านขณะนี้ก็คือเมื่อท้องถิ่นเติบโตขึ้นแล้ว ต่อไปกำนันผู้ใหญ่บ้านจะทำหน้าที่อะไร ซึ่งเรื่องนี้กรมการปกครองมีความเป็นห่วงในแง่ความรู้สึก ของพี่น้องกำนัน ผู้ใหญ่บ้านเป็นอย่างยิ่ง ดังนั้นในช่วง ๒ - ๓ ปี ที่ผ่านมาจึงได้เร่งจัดให้มีการสัมมนา หรือจัดการประชุมเพื่อที่จะชี้แจงให้พี่น้องกำนันผู้ใหญ่บ้านได้เห็นถึงสถานการณ์เปลี่ยนแปลงไป

<sup>๓๓</sup>กรมการปกครอง กระทรวงมหาดไทย, “วารสาร อส.”, บทบาทกำนันผู้ใหญ่บ้านใน การทำสงครามกับยาเสพติด, ปีที่ ๔๔ เล่มที่ ๓ (สิงหาคม - ตุลาคม ๒๕๔๖) : ๕๘ - ๖๒.

และแนวทางที่คาดหวังให้กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน แสดงบทบาทต่อไปในอนาคต เฉพาะในปี พ.ศ. ๒๕๔๓ ที่ผ่านมา ได้มีการจัดสัมมนากำนัน ผู้ใหญ่บ้านที่ได้รับเลือกจากพี่น้องประชาชนเข้ามาปฏิบัติหน้าที่ใหม่ในศูนย์การประชุมทั่วประเทศถึง ๒๓ รุ่น รวมทั้งสิ้น ๗,๕๕๐ คน

จากประสบการณ์ที่ได้ไปพบกับพี่น้องกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ณ ศูนย์ การประชุมทั่วประเทศผม ได้เห็นถึงความเปลี่ยนแปลงมาเป็นลำดับในช่วงแรก ๆ อาจจะมี ความสับสนกันบ้างถึงบทบาท และหน้าที่ระหว่างการปกครองท้องถิ่นที่กับการปกครองส่วนท้องถิ่น ว่าจะเป็นอย่างใดกันแน่แต่ต่อ มาความกระฉ่างก็ค่อย ๆ เกิดขึ้นพี่น้องกำนัน ผู้ใหญ่บ้านส่วนใหญ่เข้าใจถึงสถานการณ์ที่เปลี่ยนแปลง ไปว่ามีความจำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องร่วมกันหาวิธีการทำงานใหม่ ๆ ให้สอดคล้องกับสถานการณ์ที่เรา กำลังเผชิญอยู่

ในอนาคตการปกครองท้องถิ่นจะเติบโตขยายตัวขึ้น โดยลำดับ ตามกฎหมายกำหนดแผน และขั้นตอนการกระจายอำนาจให้แก่องค์การปกครองส่วนท้องถิ่นจะทำให้ท้องถิ่นมีความพร้อมใน การที่จะแบ่งเบาภาระในส่วนที่ฝ่ายท้องถิ่นที่เคยปฏิบัติอยู่เดิมนำไปปฏิบัติให้เกิดผลดีในแง่ของการ พัฒนาท้องถิ่น แต่ในแง่ของการรักษาความสงบเรียบร้อย การอำนวยความสะดวกรวมทั้งการช่วยเหลือ พี่น้องประชาชนในภาวะที่เกิดสถานการณ์ภัยพิบัติต่าง ๆ ก็ยังคงเป็นภารกิจหลักของฝ่ายปกครอง ทุกระดับกำนัน ผู้ใหญ่บ้านในฐานะที่เป็นผู้เผชิญเหตุอยู่ในหมู่บ้าน ตำบลและในฐานะที่เป็นผู้ช่วยท่าน นายอำเภอผู้ช่วยท่านผู้ว่าราชการจังหวัดในส่วนภูมิภาค ก็จะต้องแบกรับภาระหน้าที่เหล่านี้อย่างถี่ เลี้ยงไม่ได้ โดยเฉพาะอย่างยิ่ง พี่น้องประชาชนยังคงมีความมั่นใจ ไว้วางใจต่อกำนันผู้ใหญ่บ้าน เกิด เรื่องอะไรขึ้น มีปัญหาความเดือดร้อนคำคั้นคึกคั้นมีปัญหาโจรผู้ร้าย พี่น้องประชาชนก็ยัง ไปหากำนัน ผู้ใหญ่บ้านอยู่

ดังนั้น ควบคู่ที่การปกครอง ไทยยังมีราชการบริหารส่วนกลางส่วนภูมิภาค และส่วนท้องถิ่น กำนันผู้ใหญ่บ้านก็จะต้องเป็นกำลังหลักในการที่จะช่วยแบ่งภาระความรับผิดชอบในราชการ ส่วนภูมิภาคต่อไป ความเปลี่ยนแปลงที่จะเกิดขึ้นกับบทบาทอำนาจหน้าที่ของกำนันผู้ใหญ่บ้านใน อนาคต ถูกวางน้ำหนักในเรื่องของการปกครองและการรักษาความสงบเรียบร้อย การพัฒนาท้องถิ่นจะ ไม่สามารถบรรลุผลสำเร็จหรือเกิดผลดีได้ ถ้าพี่น้องประชาชนยังไม่มีความปลอดภัยในชีวิต และ ทรัพย์สิน การอำนวยความสะดวกให้กับพี่น้อง ประชาชนเพื่อที่จะไม่ต้องเสียเวลาไปขึ้น โรงขึ้น ศาล การให้บริการต่าง ๆ ในฐานะที่เป็นตัวแทนของรัฐบาลในหมู่บ้านตำบล ก็เป็นเรื่องที่มีความ จำเป็นที่จะต้องกระทำต่อไป และจะยิ่งมีภาระเพิ่มมากขึ้นโดยลำดับ เรื่องการป้องกันภัยฝ่ายพลเรือน ซึ่งเป็นบทบาทและภารกิจหนึ่งที่ฝ่ายปกครองรับผิดชอบอยู่ ก็นับวันจะทวีความสลับซับซ้อนมาก ขึ้น ความพร้อม ในการที่จะเตรียมช่วยเหลือพี่น้องประชาชนทั้งภัยสาธารณะ และภัยจากน้ำมือมนุษย์ การสนับสนุนบทบาทและเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชน การสนองนโยบาย สำคัญ ๆ ของ

รัฐบาล เช่น โครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริเศรษฐกิจ แบบพอเพียงเฉลิมพระเกียรติ ถือเป็นนโยบายที่ปฏิบัติมาหลายปีแล้วและเป็นผลดีอย่างยิ่ง ก็โดยพี่น้องกำนันผู้ใหญ่บ้านมีส่วนสนับสนุนอย่างสำคัญ การแก้ไขปัญหาสังคมอื่น ๆ โดยเฉพาะการแก้ไขปัญหาเสาพืดเป็นปัญหาเสาพืดเป็นปัญหาซึ่งน่าห่วงใยสำหรับเยาวชนของชาติ พี่น้องกำนัน ผู้ใหญ่บ้านซึ่งอยู่ใกล้ชิดกับพี่น้องประชาชนในหมู่บ้าน ตำบล จะมีส่วนทั้งในการป้องกัน การปราบปรามและการฟื้นฟูได้เป็นอย่างดี

บทบาทของสถาบันกำนันผู้ใหญ่บ้าน ในปัจจุบัน จึงยังคงมีอยู่อีกมากมายหลายด้านและมีความยุ่งยากสลับซับซ้อนของปัญหาในงานที่จะต้องปฏิบัติมากขึ้นกว่าในอดีตที่ผ่านมา ดังนั้น พี่น้องกำนัน ผู้ใหญ่บ้านจะต้องใช้ความรู้ ความคิดสติปัญญา ในการวิเคราะห์ปัญหาใช้ความสามารถในการประสานระดมสรรพกำลังและทรัพยากรในหมู่บ้านตำบล เพื่อให้บรรลุซึ่งเป้าหมายในการ “บำบัดทุกข์ บำรุงสุข” ให้แก่พี่น้องประชาชน ซึ่งเป็นเป้าหมายสุดท้ายของการปกครองท้องถิ่น นี่คือการคาดหวังของกรมการปกครอง ต่อบทบาทของสถาบันกำนัน ผู้ใหญ่บ้านในปัจจุบัน<sup>๓๔</sup> อย่างเป็นผลในขณะนี้

#### ๒.๔.๓ โครงการ กำนัน ผู้ใหญ่บ้านของแผ่นดินยุคใหม่

สืบเนื่องมาจากความเจริญทางด้านสังคม และวัตถุประสงค์การเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจ และการเมืองทั้งภายในประเทศและสังคมโลก บวกกับกระแสหลักค่านิยมของการกระจายอำนาจสู่ท้องถิ่น ส่งผลให้กำนันผู้ใหญ่บ้านต้องเตรียมความพร้อมทั้งทางด้านร่างกาย จิตใจในการปฏิบัติงานพร้อมที่จะเผชิญปัญหา และอุปสรรคต่าง ๆ รวมทั้งต้องมีการปรับบทบาทภารกิจ หน้าที่ ให้เหมาะสมและสอดคล้อง กับสถานการณ์การเมือง การปกครองที่เปลี่ยนแปลงไปกระทรวงมหาดไทยจึงได้พิจารณาปรับบทบาทของกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน<sup>๓๕</sup> ดังนี้

๑) เป็นผู้เร่งรัดการปฏิบัติงานตามอำนาจหน้าที่ ตามพระราชบัญญัติลักษณะปกครองท้องถิ่นที่พระพุทธศักราช ๒๔๕๗ และกฎหมายอื่นที่เกี่ยวข้องกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน เป็นพนักงานฝ่ายปกครองมีอำนาจ และหน้าที่ในการปกครองมีอำนาจและหน้าที่ในการปกครอง ดูแลรักษาความสงบเรียบร้อยจับกุมผู้กระทำความผิดอาญาเป็นนายทะเบียนในเรื่องการตรวจความถูกต้องของการทะเบียนราษฎรรวมทั้งการดูแลรักษาสิ่งซึ่งเป็นสาธารณประโยชน์ต่าง ๆ

๒) การป้องกันภัยฝ่ายพลเรือนในกรณีฉุกเฉินเมื่อมีสาธารณภัย ในกรณีฉุกเฉินเมื่อมีสาธารณภัยทางอากาศหรือก่อวินาศกรรมเกิดขึ้น และยังไม่มีการป้องกันหรือระงับให้ทันทั่วถึงให้

<sup>๓๔</sup> เรื่องเดียวกัน, หน้า ๓๔ - ๓๖.

<sup>๓๕</sup> ทิตยา สุวรรณชญ, **สังคมวิทยา**, (กรุงเทพมหานคร : ไทยวัฒนาพานิช, ๒๕๒๗), หน้า ๒๕.

กำนัน ผู้ใหญ่บ้านมีอำนาจเข้าจัดการ และสั่งให้บุคคลใด ๆ เข้าช่วยเหลือเท่าที่จำเป็น เพื่อจัดภัย เช่นว่านั้นไปพลางก่อนได้

๓) การปฏิบัติงานร่วมกับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น หน่วยราชการ หน่วยงานของ รัฐและรัฐวิสาหกิจในพื้นที่ทำหน้าที่ประสานงานให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นทราบถึงความ ต้องการของประชาชน และประชาชนสัมพันธ์สร้างความเข้าใจระหว่างประชาชน กับองค์กรส่วน ท้องถิ่นสอดส่อง ดูแล ตรวจสอบการทำงานขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น หน่วยราชการ และ รัฐวิสาหกิจให้เป็นไปตามกฎหมายและเจตนารมณ์ของราษฎรในท้องถิ่นนั้น ๆ เมื่อเห็นว่ามีการ ปฏิบัติหรือละเว้นการปฏิบัติที่ผิดกฎหมายให้รายงานนายอำเภอทราบ

๔) การเสริมสร้างความเข้มแข็งให้กับชุมชนโดยกระบวนการชุมชน กระตุ้นการ ดำเนินการจัดการให้มีเวทีประชาคมเพื่อให้กลุ่มหรือองค์กรประชาชน รวมกลุ่มกันอย่างหลากหลาย ร่วมกันระดมความคิดเห็น เพื่อศึกษาปัญหาวิเคราะห์ปัญหา ระดมทรัพยากรให้ชุมชนและจาก ภายนอกเพื่อใช้ในแผนพัฒนาชุมชน ส่งเสริมการจัดเวทีชาวบ้านอย่างต่อเนื่องเพื่อให้เกิด กระบวนการเรียนรู้ การร่วมกันแก้ไขปัญหา การช่วยเหลือซึ่งกันและกัน

๕) การดำเนินโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริเศรษฐกิจแบบพอเพียงเฉลิมพระ เกียรติ เป็นคณะทำงานโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริเศรษฐกิจแบบพอเพียงเฉลิมพระเกียรติ ในระดับตำบลรับผิดชอบดำเนินการและประสานงาน รวบรวมแผนงาน/โครงการรายงานผลการ ดำเนินการเสนอไปยังคณะกรรมการดำเนินโครงการ รวมทั้งสนับสนุนบุคคลและองค์กรเอกชนใน พื้นที่ในการดำเนินงาน

๖) การปฏิบัติตามนโยบายของรัฐและของกระทรวงมหาดไทย ดำเนินการใน กระบวนการประชาคมหมู่บ้านต่อต้านยาเสพติด ในลักษณะพหุภาคี ผนึกกำลังราษฎรรัฐร่วมใจด้าน ภัยยาเสพติด เพื่อแสดงประชามติประกาศเป็นหมู่บ้านเฉลิมพระเกียรติปลอดยาเสพติด

#### ๒.๔.๔ คำตั้งกรมการปกครอง

หนังสือกระทรวงมหาดไทย ที่ มท ๐๓๑๑.๒/ว ๒๑๔๕ ลงวันที่ ๔ ต.ค. ๒๕๔๒

เรื่อง การปรับบทบาทกำนันผู้ใหญ่บ้าน ให้สอดคล้องกับสถานการณ์เมือง การปกครอง ที่เปลี่ยนแปลงไป ลงนามโดยรัฐมนตรีว่าการกระทรวงมหาดไทย พลตรีสนั่น ขจรประศาสน์ ถึง ผู้ว่าราชการจังหวัดทุกจังหวัด และผู้ว่าราชการกรุงเทพมหานคร โดยมีเนื้อหาสาระที่สำคัญ ๆ ดังนี้

๑. หนังสือฉบับนี้ มีวัตถุประสงค์เพื่อเพิ่มเติมรายละเอียดของหนังสือกระทรวงมหาดไทย ที่ มท ๐๓๑๑.๒/ว ๑๙๖๕ (หนังสือฉบับข้างต้น) เพื่อให้การปฏิบัติงานของกำนันผู้ใหญ่บ้าน เป็น ไป ตามนโยบายกระทรวงมหาดไทยด้วยความถูกต้องชัดเจน และสามารถปฏิบัติได้จริง

๒. ขยายความการปฏิบัติงานหน้าที่ต่าง ๆ ตามกฎหมายลักษณะการปกครองท้องถิ่น และกฎหมายอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้อง ได้แก่

๒.๑ ด้านการปกครองและการรักษาความสงบเรียบร้อย ได้แก่ เป็นพนักงานฝ่ายปกครอง มีอำนาจหน้าที่จับกุม ผู้กระทำความผิดกฎหมายตามประมวลกฎหมายอาญา พระราชบัญญัติป่าไม้ พระราชบัญญัติป่าสงวนแห่งชาติ พระราชบัญญัติสงวนและคุ้มครองสัตว์ป่า นอกจากนี้ยังต้องดูแลรักษาสวนหวงห้าม และดำเนินการคุ้มครองป้องกันที่ดินอันเป็นสาธารณสมบัติของแผ่นดิน จัดหมู่บ้าน ตำบลให้เป็นระเบียบเรียบร้อย ประชุมชี้แจงข้อราชการแก่ราษฎร ดูแลลูกบ้านให้ปฏิบัติหน้าที่ซึ่งจะต้องกระทำตามกฎหมาย หรือระเบียบแบบแผนของทางราชการ กระทำตนให้เป็นตัวอย่างแก่ราษฎร

๒.๒ ด้านการพัฒนาเศรษฐกิจและพัฒนาสังคม ได้แก่ เป็นผู้นำการพัฒนาและส่งเสริมอาชีพให้แก่ราษฎรในด้านการเกษตรกรรม พาณิชยกรรม และอุตสาหกรรม ตรวจตราและรักษาประโยชน์ในการอาชีพของราษฎร เป็นผู้สนับสนุนให้เกิดร้านค้าชุมชน ลานค้าชุมชน กลุ่มอาชีพ กลุ่มออมทรัพย์ในรูปแบบต่าง ๆ เป็นผู้นำในการอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรม ประเพณี และอบรมสั่งสอนให้ราษฎรเป็นคนดี มีคุณธรรม

๒.๓ ด้านการอำนวยความสะดวกให้ประชาชน ได้แก่ เป็นผู้ไกล่เกลี่ยประนีประนอมข้อพิพาทต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นในตำบล หมู่บ้าน ตามข้อบังคับกระทรวงมหาดไทย ว่าด้วยการปฏิบัติงานประนีประนอมข้อพิพาทของคณะกรรมการหมู่บ้าน พ.ศ. ๒๕๓๐ ตลอดจนเป็นผู้สร้างความสามัคคีให้เกิดขึ้นในตำบล หมู่บ้าน เป็นต้น

๒.๔ ด้านการบริการ ได้แก่ เป็นนายทะเบียนผู้รับแจ้งประจำตำบล หมู่บ้าน หน้าที่รับแจ้งการเกิด การตาย การย้ายที่อยู่ การสร้างบ้านใหม่ การรื้อบ้าน การกำหนดเลขที่บ้าน เป็นผู้รับรองผู้ขอทำบัตรประจำตัวประชาชน เป็นผู้มอบบัตรประจำตัวประชาชนให้แก่ราษฎรในตำบล หมู่บ้าน

๒.๕ กำนัน เป็นผู้รับคำร้องของจดทะเบียนสมรสของคู่สมรสที่มีถิ่นที่อยู่ในตำบลนั้น ซึ่งขอจดทะเบียนสมรสนอกสำนักทะเบียน ในท้องที่ที่ผู้ว่าราชการจังหวัดโดยอนุมัติของรัฐมนตรีว่าการกระทรวงมหาดไทยกำหนด เป็นผู้สำรวจและจัดทำบัญชีสัตว์พาหนะที่ยังไม่ได้ทำตัวรูปพรรณ เป็นเจ้าพนักงานตรวจบัตรประจำตัวประชาชน ตามด้านตรวจต่าง ๆ เป็นผู้กำกับดูแล ควบคุม ตรวจตราการมีและใช้อาวุธปืนในตำบล หมู่บ้านให้เป็นไปด้วยความถูกต้องเรียบร้อย

๓. ขยายความบทบาทของกำนัน ผู้ใหญ่บ้านในการป้องกันฝ่ายพลเรือน ซึ่ง ได้แก่

๓.๑ กำนันผู้ใหญ่บ้าน เป็นหัวหน้าพนักงานป้องกันภัยระดับตำบล หมู่บ้าน โดยในกรณีฉุกเฉินเมื่อสาธารณภัย ภัยทางอากาศ หรือการก่อวินาศกรรมเกิดขึ้น และยังไม่มีการป้องกันหรือระงับให้ทันท่วงที ให้กำนันผู้ใหญ่บ้าน มีอำนาจเข้าจัดการใด ๆ และสั่งให้บุคคลใด เข้าช่วยเหลือเท่าที่

จำเป็น เพื่อจัดภัยเช่นว่านั้น ไปพลางก่อนได้จนกว่าผู้อำนวยการป้องกันฝ่ายพลเรือนเขตท้องที่จะมาอำนาจการแทน แต่ไม่ให้ใช้บังคับแก่เจ้าหน้าที่และทรัพย์สินของทางราชการ

๓.๒ กำหนดผู้ใหญ่บ้าน ต้องให้ความช่วยเหลือผู้ประสบภัยพิบัติต่าง ๆ สั่งให้ราษฎรช่วยเหลือในการสาธารณประโยชน์เพื่อบำบัดป้องกันอันตราย ซึ่งมีมาเป็นสาธารณะโดยฉุกเฉิน และให้การช่วยเหลือบรรเทาทุกข์ราษฎรผู้ประสบภัยสาธารณะต่าง ๆ

๔. ขยายความบทบาทของกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ในการปฏิบัติงานร่วมกับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น หน่วยราชการ หน่วยงานของรัฐ และรัฐวิสาหกิจในพื้นที่

๔.๑ เป็นผู้ส่งเสริม สนับสนุนการปฏิบัติงานของหน่วยงานดังกล่าวในพื้นที่ให้สามารถปฏิบัติงานตามอำนาจหน้าที่ และความรับผิดชอบได้อย่างมีประสิทธิภาพ ด้วยความร่วมมือของกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน

๔.๒ เป็นผู้เชื่อมประสานนโยบายของหน่วยงานดังกล่าวกับความต้องการของราษฎร นำความเดือดร้อน หรือความทุกข์ยากของราษฎรขอรับการสนับสนุน และรับความช่วยเหลือจากหน่วยงานดังกล่าว

๔.๓ เป็นผู้ติดตาม สอดส่อง ดูแล และประสานการปฏิบัติงานกับหน่วยงานดังกล่าว ให้เป็นไปตามกฎหมาย และเจตนารมณ์ของราษฎรในท้องที่และท้องถื่นนั้น ๆ

๕. กำหนดให้กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน เป็นผู้ดำเนินการสร้างความเข้มแข็งให้กับชุมชน โดย

๕.๑ เป็นกลุ่มแกนนำตำบลในการกระตุ้นเร่งเร้าให้เกิดการรวมกลุ่มที่หลากหลาย และขยายเครือข่ายความร่วมมือ ร่วมใจ

๕.๒ เป็นผู้ดำเนินการเปลี่ยนแปลงร่วมกำหนดทิศทางของกลุ่มในหมู่บ้าน ชุมชน เพื่อส่งเสริมประชาชนในหมู่บ้าน ชุมชน เข้ามามีส่วนร่วมในการพัฒนาหมู่บ้าน ชุมชน

๕.๓ ส่งเสริมให้เกิดเวทีชาวบ้าน เพื่อให้ประชาชน ผู้นำท้องถิ่น ปราชญ์ชาวบ้าน ได้มีโอกาสพบปะแลกเปลี่ยนประสบการณ์ ความคิดเห็นและแนวทางการแก้ไขปัญหาาร่วมกันและช่วยเหลือซึ่งกันและกันในตำบล หมู่บ้าน

๕.๔ เป็นผู้ติดตาม และกระตุ้นให้กลุ่มองค์กรประชาชนที่หลากหลายและเครือข่ายสร้างความเคลื่อนไหวและร่วมมือร่วมใจในการพัฒนาหมู่บ้าน ชุมชนอย่างต่อเนื่อง

๕.๕ เป็นผู้ดำเนินการระดมทรัพยากรของหมู่บ้าน ชุมชน รวมทั้งประสานแหล่งทรัพยากรจากภายนอกมาใช้ให้เกิดประโยชน์ต่อหมู่บ้าน ชุมชน อย่างเต็มที่

๖. ขยายความบทบาทของกำนันผู้ใหญ่บ้าน ในการดำเนินโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริ เศรษฐกิจแบบพอเพียงเฉลิมพระเกียรติ ซึ่งระบุไว้ให้กำนันผู้ใหญ่บ้าน เป็นหัวหน้าคณะทำงานรับผิดชอบดำเนินการและประสานในระดับตำบล ตามที่คณะทำงานโครงการฯ ระดับตำบล

มอบหมาย โดยรวบรวมแผนงาน โครงการที่บุคคล กลุ่มหรือชุมชน เสนอผ่านความเห็นชอบของ ประชาคมตำบล หมู่บ้านแล้วเสนอไปยังคณะกรรมการดำเนินงานระดับอำเภอเพื่อปฏิบัติการต่อไป

๗. กำหนดให้กำนันผู้ใหญ่บ้านปฏิบัติตามนโยบายของกระทรวงมหาดไทยในด้านต่าง ๆ ให้ สัมฤทธิ์ผล

๘. กำหนดให้ ทุกจังหวัด และกรุงเทพมหานคร ปฏิบัติต่อกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ดังนี้

๘.๑ กำชับอำเภอ กิ่งอำเภอ สำนักงานเขต ชี้แจง ทำความเข้าใจให้กำนันผู้ใหญ่บ้าน ศึกษาทำความเข้าใจบทบาทดังกล่าวให้ชัดเจน

๘.๒ สร้างความเข้าใจกับทุกส่วนราชการ และหน่วยงานที่เกี่ยวข้องทุกระดับให้ทราบ ถึงบทบาทของกำนันผู้ใหญ่บ้าน และให้การส่งเสริมสนับสนุนการปฏิบัติงานตามอำนาจหน้าที่ของ กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน

๘.๓ ติดตาม นิเทศการปฏิบัติหน้าที่ของกำนันผู้ใหญ่บ้าน โดยสม่ำเสมอ หากกำนัน ผู้ใหญ่บ้านผู้ใด มีผลการปฏิบัติงานดีเด่นเป็นที่ยอมรับของราษฎรให้จังหวัด/กรุงเทพมหานครประกาศ ชมเชย และประชาสัมพันธ์ผลการปฏิบัติงานดังกล่าว แล้วพิจารณาให้รางวัลกำนันผู้ใหญ่บ้านยอดเยี่ยม ประจำปี

๘.๔ บทลงโทษ สำหรับกำนันผู้ใหญ่บ้านที่ไม่ปฏิบัติตามนโยบายข้างต้น คือ ผู้บังคับบัญชา ซึ่งหมายถึงผู้ว่าราชการจังหวัด และผู้ว่าราชการกรุงเทพมหานคร สามารถพิจารณาดำเนินการลงโทษ ตามอำนาจหน้าที่โดยเฉียบขาด เพื่อมิให้เป็นเยี่ยงอย่างต่อไป<sup>๖๖</sup>

กรมการปกครอง ได้มีคำสั่งแต่งตั้ง คณะทำงานขึ้นมาคณะหนึ่งเพื่อทำหน้าที่ในการกำหนด บทบาทที่ควรจะเป็นของกำนันผู้ใหญ่บ้านในยุคปัจจุบัน และวางวิสัยทัศน์ในอนาคต โดยเรียกคณะทำงาน ชุดดังกล่าวนี้ว่า “คณะกรรมการปรับบทบาทกำนัน ผู้ใหญ่บ้านฯ” คณะกรรมการดังกล่าวนี้ ถูกแต่งตั้งขึ้นตามคำสั่งกรมการปกครองที่ ๒๘๒/๒๕๔๒ เรื่อง แต่งตั้งคณะกรรมการปรับบทบาทกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ให้สอดคล้องกับสถานการณ์การเมือง การปกครองที่เปลี่ยนแปลงไป สั่ง ณ วันที่ ๑๒ เมษายน ๒๕๔๒ ลงนามโดยอธิบดีกรมการปกครอง นายประมวล รุจนเสรี

คำสั่งกรมการปกครองฉบับนี้ให้เหตุผลในการแต่งตั้งคณะกรรมการชุดดังกล่าวว่า “...เพื่อให้ การปฏิบัติงานของกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน สอดคล้องกับสถานการณ์การเมือง การปกครองที่เปลี่ยนแปลงไป เป็นที่เชื่อถือศรัทธาและเป็นที่ยิ่งของประชาชนได้อย่างแท้จริง...”<sup>๖๗</sup>

<sup>๖๖</sup>สำนักบริหารการปกครองท้องที่ กรมการปกครอง กระทรวงมหาดไทย, “คำสั่งกรมการ ปกครองที่ ๒๘๒ /๒๕๔๒ สั่ง ณ วันที่ ๑๒ เมษายน พ.ศ. ๒๕๔๒”, กรุงเทพมหานคร : สำนักบริหาร การปกครองท้องที่ กรมการปกครอง กระทรวงมหาดไทย, ๒๕๔๒, (อัดสำเนา).

คณะกรรมการชุดดังกล่าว ประกอบด้วยกรรมการ ๒๔ คน โดยมีตัวแทนทั้งจากกระทรวงมหาดไทย และกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน (โดยมีสัดส่วน ๑๘ : ๖ ตามลำดับ) และผลจากการแต่งตั้งคณะกรรมการชุดดังกล่าวนี้เอง จึงเป็นผลให้ กระทรวงมหาดไทยส่งหนังสือหนังสือกระทรวงมหาดไทยที่ มท ๐๓๑๑.๒/ว ๒๑๔๕ ลงวันที่ ๔ ส.ค. ๒๕๔๒ (ตามที่ได้อธิบายในหัวข้อที่แล้ว) ทั่วประเทศรวมทั้งกรุงเทพมหานครด้วย

จากการเปลี่ยนแปลงทางกฎหมายต่าง ๆ และ นโยบายของรัฐบาลที่อธิบายมาข้างต้น ทำให้สามารถสรุปบทบาทของกำนัน ผู้ใหญ่บ้านตามสถานะทางกฎหมาย ภายหลังปี พ.ศ. ๒๕๔๐ ได้ดังนี้

๑) บทบาทของกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ในองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในรูปแบบต่าง ๆ ถูกลดทอนลงไปจนกระทั่งกล่าวได้ว่า กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ไม่มีบทบาทในองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเลยไม่ว่าจะเป็นองค์การบริหารส่วนตำบล หรือสุขาภิบาลที่ถูกเปลี่ยนแปลงฐานะไปหมดแล้ว

๒) บทบาทของกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน เปลี่ยนแปลงไปจากคำสั่งและนโยบายของราชการส่วนกลาง โดยเฉพาะกรมการปกครอง กระทรวงมหาดไทย โดยมีการเน้นให้กำนันผู้ใหญ่บ้านปฏิบัติหน้าที่ ดังนี้

- เป็นผู้เร่งรัดการปฏิบัติตามอำนาจหน้าที่ และความรับผิดชอบที่บัญญัติไว้ในพระราชบัญญัติ ลักษณะการปกครองท้องถิ่น พ.ศ. ๒๕๕๑

- การป้องกันฝ่ายพลเรือน

- การปฏิบัติร่วมกับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น และหน่วยราชการอื่น ๆ

- การเสริมสร้างความเข้มแข็งให้กับชุมชนโดยกระบวนการประชาคม

- การดำเนิน โครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริเศรษฐกิจพอเพียง

- การปฏิบัติตามนโยบายของรัฐและกระทรวงมหาดไทย

งานทั้ง ๖ ด้านข้างต้นนี้ ในอดีตที่ผ่านมามีบางประการที่กำหนดอยู่ในกฎหมายก่อน พ.ศ. ๒๕๔๐ แล้ว เช่น การปฏิบัติตามอำนาจหน้าที่ ตามพระราชบัญญัติลักษณะปกครองท้องถิ่น พ.ศ. ๒๕๕๑ การป้องกันฝ่ายพลเรือน เป็นต้น แต่หลังจากเกิดวิกฤตการณ์ทางเศรษฐกิจ เมื่อปี พ.ศ. ๒๕๔๐ รัฐบาลกลางได้หันมาให้ความสำคัญกับบทบาทหน้าที่ดังกล่าวของกำนันผู้ใหญ่บ้านอย่างเป็นรูปธรรมมากขึ้น นอกเสียจากการบัญญัติไว้เพียงแต่ในกฎหมายเท่านั้น

ในขณะที่ การเสริมสร้างความเข้มแข็งให้กับชุมชนโดยกระบวนการประชาคม และการดำเนินโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริเศรษฐกิจพอเพียง ก็เป็นอีกตัวอย่างหนึ่งที่ได้เห็น ได้ชัดว่าเป็นผลมาจากวิกฤตการณ์ทางเศรษฐกิจ เมื่อปี พ.ศ. ๒๕๔๐ ที่ส่งผลกระทบต่อบทบาทของกำนันผู้ใหญ่บ้านโดยตรง



๓) บทบาทของกำนันผู้ใหญ่บ้าน เน้นการเป็นผู้เชื่อมประสานมากขึ้น โดยเฉพาะระหว่างองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นกับราษฎร และ ระหว่างราชการส่วนภูมิภาคกับราษฎร

#### ๒.๔.๔ บทบาทและอำนาจหน้าที่ของกำนันผู้ใหญ่บ้านในฐานะตัวแทนของรัฐ

จากแนวความคิดของนักวิชาการกล่าวไว้ว่า บทบาทเป็นพฤติกรรมที่บุคคลแสดงออกตามสถานภาพของตน และบทบาทของบุคคลย่อมเป็นไปตามสถานภาพของบุคคลนั้นซึ่งบทบาทของแต่ละคนอาจแตกต่างกันไปตามวิสัย ความคิด ความสามารถ สภาพจิตใจ และร่างกายของแต่ละบุคคล และบทบาทจะมีลักษณะที่เปลี่ยนแปลงได้ตามบรรทัดฐานทางสังคมที่เปลี่ยนแปลงไปตามกาลเวลา และบทบาทตามฐานะตำแหน่งและบทบาททางสังคมของบุคคลมีลักษณะต่าง ๆ ดังนี้

- ๑) บทบาทมีอยู่ในทุก ๆ สังคม และมีอยู่ก่อนที่คนจะเข้าไปครอง
- ๒) บทบาทมีอยู่ในตำแหน่งละตำแหน่ง
- ๓) วัฒนธรรม ขนบธรรมเนียม และประเพณีในสังคมนั้น ๆ เป็นส่วนหนึ่งในการกำหนดตำแหน่งและบทบาทที่ควรจะเป็น
- ๔) การที่คนเราจะทราบฐานะตำแหน่งและบทบาทได้ เป็นเพราะการปฏิบัติสัมพันธ์ของคนในสังคมนั้นๆ
- ๕) บทบาทที่ควรจะเป็นนั้นไม่แน่นอนเสมอไปว่าจะเหมือนกับพฤติกรรมจริงๆ ของคนที่อยู่ในฐานะตำแหน่งนั้น<sup>๓๔</sup>

ตามมาตรา ๒๗ แห่งพ.ร.บ.ลักษณะปกครองท้องที่ พระพุทธศักราช ๒๔๕๗ แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ ๑๑) พ.ศ. ๒๕๕๑

- ๑) อำนาจความเป็นธรรมและดูแลรักษาความสงบเรียบร้อยและความปลอดภัยให้แก่ราษฎรในหมู่บ้าน
- ๒) สร้างความสามัคคีและความสามัคคีให้เกิดขึ้นในหมู่บ้าน รวมทั้งส่งเสริมวัฒนธรรมและประเพณีในท้องที่
- ๓) ประสานหรืออำนวยความสะดวกแก่ราษฎรในหมู่บ้านในการติดต่อหรือรับบริการกับส่วนราชการ หน่วยงานของรัฐ หรือองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น
- ๔) รับฟังปัญหา และนำความเดือดร้อนทุกข์สุข และความจำเป็นที่จำเป็น ของราษฎรในหมู่บ้าน แจ้งต่อส่วนราชการ หน่วยงานของรัฐ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นหรือองค์กรอื่นที่เกี่ยวข้อง เพื่อให้การแก้ไขหรือช่วยเหลือ

<sup>๓๔</sup> ประมวล รัตนวงศ์, จิตวิทยาเบื้องต้น, (กรุงเทพมหานคร : ไทยวัฒนาพานิช, ๒๕๑๕), หน้า ๒๐.

- ๕) ให้การสนับสนุน ส่งเสริม และอำนวยความสะดวกในการปฏิบัติหน้าที่หรือการให้บริการของส่วนราชการ หน่วยงานของรัฐ หรือองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น
- ๖) ควบคุมดูแลราษฎรในหมู่บ้านให้ปฏิบัติให้เป็นไปตามกฎหมายหรือระเบียบแบบแผนของทางราชการ โดยกระทำตนให้เป็นตัวอย่างแก่ราษฎรตามที่ทางราชการได้แนะนำ
- ๗) อบรมหรือชี้แจง ให้ราษฎรมีความรู้ความเข้าใจในข้อราชการ กฎหมาย หรือระเบียบแบบแผนของทางราชการ ในการนี้ สามารถเรียกรายกรมาประชุมได้ตามสมควร
- ๘) แจ้งให้ราษฎรให้ความช่วยเหลือในกิจการสาธารณประโยชน์ เพื่อบำบัดป้องกัันตรายสาธารณณะอันมีมา โดยฉุกเฉิน รวมตลอดทั้งการช่วยเหลือ บรรเทาทุกข์แก่ผู้ประสบภัย
- ๙) จัดให้มีการประชุมราษฎรและคณะกรรมการหมู่บ้านเป็นประจำอย่างน้อยเดือนละหนึ่งครั้ง
- ๑๐) ปฏิบัติตามคำสั่งของกำนัน หรือทางราชการ และรายงานเหตุการณ์ที่ไม่ปกติซึ่งที่เกิดขึ้นในหมู่บ้านให้กำนันทราบ พร้อมทั้งรายงานต่อนายอำเภอด้วย
- ๑๑) ปฏิบัติตามภารกิจหรืองานอื่นตามกฎหมายหรือระเบียบแบบแผนของทางราชการ หรือตามที่กระทรวง ทบวง กรม หน่วยงานอื่นของรัฐ ผู้ว่าราชการจังหวัด หรือนายอำเภอมอบหมาย
- มาตรา ๓๔ บรรดาการที่จะตรวจตรารักษาความปกติเรียบร้อยในตำบล คือการที่จะว่ากล่าวราษฎรในตำบลนั้น ให้ประพฤติตามพระราชกำหนดกฎหมายก็ดีหรือการที่จะป้องกันกัันตรายและรักษาความสุขสำราญของราษฎรในตำบลนั้นก็ดี หรือการที่จะรับกิจสุขทุกข์ของราษฎรในตำบลนั้นขึ้นร้องเรียนต่อผู้ว่าราชการเมือง กรมการอำเภอ และจะรับข้อราชการมาประกาศแก่ราษฎรในตำบลนั้นก็ดี หรือที่จะจัดการตามพระราชกำหนดกฎหมาย เช่นการตรวจและนำเก็บภาษีในตำบลนั้นก็ดี การทั้งนี้อยู่ในหน้าที่ของกำนันผู้เป็นนายตำบลผู้ใหญ่บ้านทั้งปวงในตำบลนั้นและแพทย์ประจำตำบลจะต้องช่วยกันเอาเป็นธุระจัดการให้เรียบร้อยได้ตามสมควรแก่หน้าที่
- มาตรา ๓๕ ทวิ นอกจากอำนาจหน้าที่ที่กล่าวโดยเฉพาะ ให้เป็นอำนาจหน้าที่ของกำนัน ให้กำนันมีอำนาจหน้าที่เช่นเดียวกับผู้ใหญ่บ้านด้วย
- มาตรา ๓๕ กำนันมีหน้าที่และอำนาจในการที่เกี่ยวข้องกับความอาญาดังต่อไปนี้คือ
- ข้อ ๑ เมื่อทราบข่าวว่ามีการกระทำผิดกฎหมายเกิดขึ้น หรือสงสัยว่าได้เกิดขึ้นในตำบลของตนต้องแจ้งความต่อกรมการอำเภอให้ทราบ
- ข้อ ๒ เมื่อทราบข่าวว่ามีการกระทำผิดกฎหมายเกิดขึ้น หรือสงสัยว่าได้เกิดขึ้นในตำบลที่ใกล้เคียง ต้องแจ้งความต่อกำนันนายตำบลนั้นให้ทราบ
- ข้อ ๓ เมื่อปรากฏว่าผู้ใดกำลังกระทำผิดกฎหมายก็ดีหรือมีเหตุควรสงสัยว่าเป็นผู้ที่ได้กระทำผิดกฎหมายก็ดี ให้จับผู้นั้นได้ และรีบนำส่งต่อกรมการอำเภอ

ข้อ ๔ ถ้ามีหมายหรือคำสั่งตามหน้าที่ราชการให้จับผู้ใดในตำบลนั้นเป็นหน้าที่ของ  
กำนันที่จะจับผู้นั้นแล้วรีบส่งต่อกรมการอำเภอตามสมควร

ข้อ ๕ เมื่อเจ้าพนักงานผู้มีหน้าที่ออกกฎหมายสั่งให้ค้นหรือให้ยึด กำนันต้องจัดการ  
ให้เป็นไปตามกฎหมาย

ข้อ ๖ ถ้ามีผู้มาขออายัดตัวคนหรือสิ่งของก็ดี หรือผู้ต้องโจรกรรมจะต้องทำกฎหมาย  
ตราสินหรือมีผู้จะมาขอทำชั้นสูตรบาดแผลก็ดี ทั้งนี้ให้กำนันสืบสวนฟังข้อความแล้วรีบนำตัวผู้ขอ  
และผู้ต้องอายัดและทรัพย์สินของบรรดาที่จะพาไปด้วยนั้นไปยังกรมการอำเภอ ถ้าสิ่งของอย่างใด  
จะพาไปไม่ได้ ก็ให้กำนันชั้นสูตรให้รู้เห็น แล้วนำความไปแจ้งต่อกรมการอำเภอในขณะนั้น

มาตรา ๓๖ ถ้ากำนันรู้เห็นเหตุทุกข์ร้อนของราษฎร หรือการแปรทกประหลาดเกิดขึ้นในตำบล  
ต้องรีบรายงานต่อกรมการอำเภอให้ทราบ

มาตรา ๓๗ ถ้าเกิดกลางจลก็ดี ฆ่ากันตายก็ดี ชิงทรัพย์ก็ดี ปล้นทรัพย์ก็ดี ไฟไหม้ก็ดี หรือเหตุร้าย  
สำคัญอย่างใด ๆ ในตำบลของตน หรือในตำบลที่ใกล้เคียงอันสมควรจะช่วยได้ก็ตีหรือมีผู้ร้ายแต่ที่  
อื่น ๆ มาแล้วในตำบลนั้นก็ตี หรือมีเหตุอันควรว่าลูกบ้านในตำบลนั้น บางคนจะเกี่ยวข้องเป็นโจร  
ผู้ร้ายก็ดี เป็นหน้าที่ของกำนันจะต้องเรียกผู้ใหญ่บ้านและลูกบ้านในตำบลออกช่วยต่อสู้ตามจับผู้ร้าย  
หรือ ติดตามเอาของกลางคืน หรือดับไฟหรือช่วยอย่างอื่นตามสมควรแก่การ โดยเต็มกำลัง

มาตรา ๓๘ ให้กำนันดูแลคนเดินทาง ซึ่งไม่มีเหตุควรสงสัยว่าจะเป็นผู้ร้ายให้ ได้มีที่พักตามควร

มาตรา ๓๙ ถ้าผู้เดินทางด้วยราชการจะต้องการคนนำทางหรือขาดแคลนพาหนะเสบียงอาหาร  
ลงในระหว่างทาง และจะร้องขอต่อกำนันให้ช่วยสงเคราะห์ กำนันต้องช่วยจัดหาให้ตามที่จะทำได้  
ถ้าหากว่าการที่จะช่วยเหลือนั้นจะต้องออกราคาค่าจ้างเพียงใดให้กำนันเรียกเอาแก่ผู้เดินทางนั้น

มาตรา ๔๐ กำนันต้องตรวจจัดการรักษาสิ่งซึ่งเป็นสาธารณประโยชน์อันอยู่ในตำบลนั้น เช่น  
สระน้ำ ศาลาอาศัย ที่เลี้ยงปลสุสัตว์ เป็นต้น

มาตรา ๔๑ กำนันต้องรักษาบัญชีสำมะโนครัวและทะเบียนบัญชีของรัฐบาลในตำบลนั้น  
และคอยแก้ไขเพิ่มเติมให้ถูกต้องตรงกับบัญชีของผู้ใหญ่บ้าน

มาตรา ๔๒ กำนันต้องทำบัญชีสิ่งของ ซึ่งต้องเสียภาษีอากรในแขวงนั้นขึ้นต่อกรมการอำเภอ  
และนำราษฎรไปเสียภาษีอากรตามพระราชบัญญัติอากร

มาตรา ๔๓ กำนันกระทำการหน้าที่จะเรียกผู้ใดมาหาหรือให้ช่วยก็ได้<sup>๓๕</sup>

<sup>๓๕</sup> สุริยะ วิริยะสวัสดิ์, “บทบาทหน้าที่ความรับผิดชอบของกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน”, วารสารกำนัน  
ผู้ใหญ่บ้าน, ฉบับที่ ๖๒ ปีที่ ๓ (มีนาคม ๒๕๕๒) : ๑๑ - ๑๕.

### ๒.๔.๕ บทบาทกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน กับการทำงานร่วมกับ อบต.

สถานภาพของกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ในอบต. ตั้งแต่ปี พ.ศ. ๒๕๔๒

กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน จะมีสถานภาพใน อบต. ตั้งแต่ปี พ.ศ. ๒๕๔๒ พอสรุปได้ดังนี้

๑) ตำแหน่งสมาชิกสภา อบต. ตั้งแต่ ปี พ.ศ. ๒๕๔๒ กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน จะพ้นจากการเป็นสมาชิกสภา อบต. โดยตำแหน่ง ตาม ม. ๓๓๕ (๗) ของรัฐธรรมนูญ ตามระยะเวลาการจัดตั้ง อบต. รวม ๓ ครั้ง ดังนี้

(๑) อบต. จัดตั้งในปี ๒๕๓๘ (๖๑๗ แห่ง) จะพ้นจากการเป็นสมาชิกสภา อบต. ในวันที่ ๒๑ พ.ค. ๒๕๔๒ (เพราะครบวาระ ๔ ปี ในวันที่ ๒๐ พ.ค. ๒๕๔๒)

(๒) อบต. จัดตั้งในปี ๒๕๓๙ (๒,๑๔๓ แห่ง) จะพ้นจากการเป็นสมาชิกสภา อบต. ในวันที่ ๒๘ เม.ย. ๒๕๔๓ (เพราะครบวาระ ๔ ปี ในวันที่ ๒๗ เม.ย. ๒๕๔๓)

(๓) อบต. จัดตั้งในปี ๒๕๔๐ (๓,๖๓๗ แห่ง) จะพ้นจากการเป็นสมาชิกสภา อบต. ในวันที่ ๑๑ พ.ค. ๒๕๔๔ (เพราะครบวาระ ๔ ปี วันที่ ๑๐ พ.ค. ๒๕๔๔)

๒) ตำแหน่งกรรมการบริหารกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ซึ่งได้รับเลือกจาก สภา อบต. ให้เป็นกรรมการบริหาร โดยตำแหน่ง จะพ้นจากตำแหน่งตาม ม. ๓๓๕ (๗) ของรัฐธรรมนูญ ตามระยะเวลาการจัดตั้ง อบต. รวม ๓ ครั้งเช่นเดียวกับการพ้นจากตำแหน่งสมาชิกสภา อบต. โดยตำแหน่งในข้อ ๑)

๓) ตำแหน่งประธานกรรมการบริหาร กำนัน ซึ่งเป็นประธานกรรมการบริหารโดยตำแหน่ง เป็นเวลา ๔ ปี นับแต่วันบังคับใช้ พ.ร.บ. สถาปนาและ อบต. พ.ศ. ๒๕๓๗ (๓ มี.ค. ๒๕๓๘) จะพ้นจากตำแหน่งประธานกรรมการบริหารโดยตำแหน่ง พร้อมกันทั่วประเทศ (๖,๓๕๗ แห่ง) ในวันที่ ๒ มี.ค. ๒๕๔๒ แต่ยังคงเป็นกรรมการบริหารอยู่

### ๒.๔.๖ บทบาทหน้าที่ของกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน หลังพ้นจาก อบต.

เมื่อกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ต้องพ้นจากตำแหน่งใน อบต. จะมีบทบาท และอำนาจหน้าที่ในการปฏิบัติงานร่วมกับอบต. ดังนี้

๑) การวางแผนพัฒนาตำบล ตามระเบียบ มท. ว่าด้วยการวางแผนพัฒนาขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น พ.ศ. ๒๕๔๑ กำหนดให้กำนันในเขตพื้นที่เป็นกรรมการในคณะกรรมการพัฒนา อบต. ซึ่งจะช่วยให้กำนันสามารถ เสนอแนวทางการวางแผนพัฒนาตำบล ให้สอดคล้องกับสภาพปัญหาและความต้องการของประชาชนในเขตพื้นที่ ตำบล หมู่บ้าน ได้อย่างแท้จริง โดยคณะกรรมการดังกล่าว มีอำนาจหน้าที่ดังนี้

(๑) กำหนดแนวทางการพัฒนา ให้สอดคล้องกับแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ แผนพัฒนาอำเภอ การเมือง ปัญหาของ อบต. และให้คำปรึกษาหารือเกี่ยวกับการพัฒนาท้องถิ่น

(๒) เสนอแนะแนวทางการแก้ไขปัญหาการพิจารณาให้ข้อคิดเห็นเกี่ยวกับแผนพัฒนา และติดตามประเมินผลแผนพัฒนา

(๓) ให้ความเห็นชอบร่างแผนพัฒนา

**๒. เป็นกลไกที่สำคัญของราชการส่วนภูมิภาค** ในการประสาน และตรวจสอบการปฏิบัติงาน ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในพื้นที่ เพื่อให้เป็นไปตามกฎหมายและเจตนารมณ์ของราษฎรใน ท้องที่และท้องถิ่นนั้น ๆ

**๓. บทบาทในการส่งเสริมและสนับสนุนให้เกิดประชาคมในเขตพื้นที่ และเสริมสร้าง ชุมชนให้เข้มแข็ง** โดยกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ในฐานะผู้ปกครองท้องที่ที่ได้รับการเลือกตั้งจากประชาชน ในเขตตำบล หมู่บ้านจึงมีศักยภาพสูงในการระดมความร่วมมือ ร่วมใจ จากประชาชนกลุ่ม องค์กร ต่าง ๆ หน่วยงานราชการ และอบต. ในการพัฒนาเขตพื้นที่ตำบล หมู่บ้าน ในรูปของประชาคมตำบล/ หมู่บ้าน

**๔) บทบาทในฐานะพนักงานฝ่ายปกครอง** ซึ่งมีอำนาจหน้าที่รักษาความสงบเรียบร้อยตาม พ.ร.บ. ลักษณะปกครองท้องที่ พระพุทธศักราช ๒๔๕๗ และประมวลกฎหมายอาญา ในการปฏิบัติ หน้าที่ในเขตพื้นที่ อบต.

**๕) บทบาทในฐานะตัวแทนอำนาจรัฐ** ที่จะต้องดูแลงานของ ทุกกระทรวง ทบวง กรม ที่จะต้องปฏิบัติงานในพื้นที่ตำบล หมู่บ้าน ซึ่งมีบทบาทหลายด้าน ได้แก่ ด้านการปกครองและรักษา ความสงบเรียบร้อย ด้านการพัฒนาอาชีพ ด้านการสาธารณสุข ด้านอาญา ดังนั้น กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน จะต้องประสานการปฏิบัติงานของ อบต. ในด้านต่าง ๆ ดังกล่าวอย่างใกล้ชิด

**๖) บทบาทในฐานะประชาชน**

(๑) ขอรับรู้ข้อมูลข่าวสารการบริหารและการปฏิบัติงานของ อบต. ในเขตพื้นที่ตำบล หมู่บ้าน

(๒) เสนอให้ อบต. ออกข้อบังคับตำบลต่าง ๆ เพื่อแก้ไขปัญหาและตอบสนองความ ต้องการของประชาชนในเขตตำบล หมู่บ้าน

(๓) เข้าชื่อกันเพื่อถอดถอนกรรมการบริหารฯ เฉพาะตัว คณะกรรมการบริหารฯ ทั้งคณะ และสมาชิกสภา อบต. ออกจากตำแหน่ง ตามบทบัญญัติของรัฐธรรมนูญ

(๔) เข้าร่วมประชุมกับสภา อบต. ได้ และให้ อบต. ปิดประกาศรายงานการประชุม สภา อบต. ให้ประชาชนทราบ

(๕) ตรวจสอบการปฏิบัติงานของคณะกรรมการบริหารฯ ว่าได้ดำเนินการตาม ประกาศมติของคณะกรรมการบริหารฯ ที่แจ้งให้ประชาชนในตำบล หมู่บ้าน ทราบแล้ว

(๖) ร่วมเป็นกรรมการที่ปรึกษา อบต. ตามที่ อบต. แต่งตั้ง บทสรุป<sup>๔๐</sup>

กล่าวโดยสรุป การเกิดขึ้นของ อบต. ในฐานะองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นระดับฐานราก ไม่สามารถแยกบทบาทของ กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ออกจาก อบต. ได้อย่างสิ้นเชิง จะเห็นได้จากการเข้ามาเป็นผู้บริหาร และสมาชิกสภา อบต. โดยตำแหน่ง ในระยะแรก และได้ผลักดันให้เกิดการพัฒนาท้องถิ่นในระดับตำบล หมู่บ้านในด้านต่าง ๆ ได้อย่างมากมาย แต่โดยผลของ รัฐธรรมนูญ ทำให้ กำนันต้องถอนตัวออกจาก อบต. มาเป็นผู้ปกครองท้องถิ่น ซึ่งก็ยังคงมีบทบาทสำคัญในการนำความรู้ และประสบการณ์ที่เป็นประโยชน์ร่วมทำงาน และพัฒนาตำบลในด้านต่าง ๆ กับอบต. องค์กรเอกชน หน่วยงานต่าง ๆ ตลอดจนประชาชนกลุ่มต่าง ๆ อันจะทำให้ประเทศชาติเจริญพัฒนาก้าวหน้าต่อไป อย่างมีทิศทาง และมีประสิทธิภาพในที่สุด

ถึงแม้ว่า รัฐธรรมนูญฉบับปัจจุบันจะได้ลดทอนบทบาทและอำนาจหน้าที่ของกำนันผู้ใหญ่บ้าน ไปไม่ว่าทางตรงหรือทางอ้อม แต่กำนัน ผู้ใหญ่บ้านก็ยังคงต้องปฏิบัติหน้าที่ตามกฎหมายอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องที่มอบหมายภารกิจให้ทั้งกำนันและผู้ใหญ่บ้านทำอีกเป็นจำนวนมาก ในที่นี้ผู้วิจัยขออธิบาย ถึงบทบาทและหน้าที่ของกำนัน ผู้ใหญ่บ้านในฐานะตัวแทนของรัฐออกเป็น ๖ ประการ คือ

**(๑) การเป็นตัวแทนของรัฐ เพื่ออำนวยความสะดวกให้แก่ประชาชนในการติดต่อกับทางราชการ**

ในปัจจุบัน (ภายหลังปี พ.ศ. ๒๕๔๐) หน้าที่ในการอำนวยความสะดวกให้แก่ประชาชนในการติดต่อกับทางราชการ ยังคงมีความจำเป็นอยู่โดยเฉพาะในพื้นที่ตำบลห่างไกล หรือ พื้นที่ชนบทต่าง ๆ เพราะพื้นที่เหล่านี้ความเจริญยังเข้าไปไม่ถึง บางหมู่บ้านยังคงไม่มีไฟฟ้าใช้ บางหมู่บ้านยากต่อการเดินทางเพราะไม่มีถนนที่ดีพอที่เหมาะสมกับการเดินทางด้วยรถยนต์ ดังนั้นพื้นที่เหล่านี้ ยังคงต้องพึ่งพากำนัน และผู้ใหญ่บ้านในการติดต่อกับทางราชการ เนื่องจากกำนันผู้ใหญ่บ้านต้องเดินทางเข้ามาอ้างที่ว่าการอำเภออยู่เป็นประจำ นอกจากนี้ทางอำเภอยังได้กำหนดให้มีการประชุมกำนันผู้ใหญ่บ้านทุกพื้นที่อยู่ทุก ๆ เดือน และจากการเดินทางเข้ามาอ้างอำเภออยู่เสมอ ๆ นี้เองที่ทำให้บทบาท และหน้าที่ของกำนัน ผู้ใหญ่บ้านในการอำนวยความสะดวกให้แก่ประชาชนในการติดต่อทางราชการ ยังคงมีอยู่ต่อไป

สำหรับเรื่องที่กำนันผู้ใหญ่บ้านอำนวยความสะดวกให้กับประชาชนในการติดต่อทางราชการมากที่สุด คือ งานเอกสารหลักฐานต่าง ๆ เช่น การทำบัตรประชาชน การทำบัตรประจำตัวเกษตรกร การทำหนังสือรับรองกรรมสิทธิ์ต่าง ๆ เป็นต้น รองลงมาได้แก่ การให้คำรับรองแก่ลูกบ้านในการย้ายเข้า ย้ายออก หรือรับรองสถานการณเป็นลูกบ้าน ทั้งนี้เพื่อนำคำรับรองดังกล่าว ไปประกอบการ

<sup>๔๐</sup> กองราชการส่วนตำบล, บทบาทกำนันผู้ใหญ่บ้าน กับการทำงานร่วมกับ อบต., (กรุงเทพมหานคร : กองราชการส่วนตำบล กรมการปกครอง กระทรวงมหาดไทย, ๒๕๔๒), หน้า ๓๕.

ดำเนินงานอื่น ๆ นอกจากนี้ ผู้ใหญ่บ้านยังมีบทบาทแบบไม่เป็นทางการอีกในการให้ความช่วยเหลือชาวบ้าน เช่น ช่วยเหลือนำลูกบ้านเดินทางเข้าไปในตัวอำเภอ โดยให้อาศัยรถยนต์ของตนเข้าไปด้วยการนำลูกบ้านส่งโรงพยาบาลเมื่อลูกบ้านเจ็บไข้ได้ป่วย เป็นต้น

ทั้งหมดนี้ จะเห็นได้ว่างานต่าง ๆ เหล่านี้ยังจำเป็นอยู่มากสำหรับพื้นที่ที่ห่างไกลความเจริญ และมีสภาพเป็นชนบท ในทำนองกลับกันพื้นที่ที่อยู่ใกล้ความเจริญ หรือ อยู่รอบ ๆ ตัวเมือง ความเจริญเข้าถึง ไม่ว่าจะเป็น ไฟฟ้า ประปา โทรศัพท์ ถนนและเส้นทางคมนาคม บทบาทของกำนัน ผู้ใหญ่บ้านก็ลดน้อยลงไปด้วย เพราะประชาชนสามารถเดินทางไปติดต่อกับทางอำเภอได้เอง ความจำเป็นในการพึ่งพากำนัน และผู้ใหญ่บ้านก็ลดลงด้วย

บทบาทในการอำนวยความสะดวกให้แก่ประชาชนในการติดต่อราชการในปัจจุบันมีหลักๆ เช่น รับแจ้งการเกิด การตาย การย้ายที่อยู่ การสร้างบ้านใหม่ การรื้อบ้าน การกำหนดเลขที่บ้าน เป็นผู้รับรองผู้ขอทำบัตรประจำตัวประชาชน เป็นผู้มอบบัตรประจำตัวประชาชนให้กับราษฎรในหมู่บ้าน รับคำร้องจดทะเบียนสมรส ดำรวจและจัดทำบัญชีสัตว์พาหนะ รวมถึงควบคุมดูแลการใช้อาวุธปืนอีกด้วย<sup>๔๑</sup>

#### (๒) การเป็นตัวแทนของรัฐ เพื่อตอบสนองนโยบายของรัฐ

การทำให้กำนันผู้ใหญ่บ้านตอบสนองนโยบายของรัฐ ถือเป็นเรื่องใหญ่ที่นายอำเภอทุกคนจะต้องกระทำให้ได้ เพราะเมื่อรัฐบาลไม่ว่าจะโดยกระทรวงมหาดไทย หรือกระทรวงอื่น ๆ มีนโยบายใด ๆ แล้วต้องการให้ประชาชนปฏิบัติตามก็จะอาศัยกลไกที่มีอยู่ นั่นก็คือ กลไกทางการปกครอง และตัวจักรสำคัญที่เป็นฟันเฟืองให้กับกลไกนี้ก็คือ กำนันและผู้ใหญ่บ้าน เพราะในปัจจุบันกลไกที่เข้าถึงประชาชนได้มากที่สุดและใกล้ชิดกับประชาชนมากที่สุดก็คือ กำนันและผู้ใหญ่บ้าน

ในแต่ละเดือน นายอำเภอจะเรียกประชุมกำนัน และผู้ใหญ่บ้านที่หอประชุมอำเภอ กำนัน สารวัตรกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้าน แพทย์ประจำตำบล ก็มาประชุมอย่างพร้อมเพรียงกัน ซึ่งเมื่อนับรวมจำนวนผู้เข้าประชุมในแต่ละครั้งมีหลายร้อยคน ซึ่งโอกาสนี้เองที่นายอำเภอจะใช้เป็นเวทีสำคัญถ่ายทอดนโยบายที่ได้มาจากรัฐบาลกลางไปยังประชาชน โดยผ่านกำนันผู้ใหญ่บ้านการประชุมแต่ละครั้งมีระเบียบวาระที่แน่นอน ชัดเจนและค่อนข้างเป็นทางการ

<sup>๔๑</sup> สำนักบริหารการปกครองท้องที่ กรมการปกครอง กระทรวงมหาดไทย, “หนังสือกระทรวงมหาดไทย ที่ มท ๐๓๑๑.๒/ว๒๑๔๕ ลงวันที่ ๔ ส.ค. ๒๕๔๒”, กรุงเทพมหานคร : สำนักบริหารการปกครองท้องที่ กรมการปกครอง กระทรวงมหาดไทย, ๒๕๔๒, (อัคราณา).

ดังนั้น กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน จะต้องปฏิบัติตามนโยบายของรัฐอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ เพราะรัฐบาลกลางมีกระบวนการทำให้กำนัน ผู้ใหญ่บ้านทำหน้าที่เป็นผู้ประสานกับประชาชนในพื้นที่ เพื่อปฏิบัติตามนโยบายของรัฐอย่างเป็นระบบ

หลังปี พ.ศ. ๒๕๔๐ เป็นต้นมา มีนโยบายจากรัฐบาลกลางลงไปสู่ประชาชนโดยผ่านกำนัน ผู้ใหญ่บ้านมีอยู่หลายโครงการ เช่น โครงการเศรษฐกิจพอเพียงตามแนวพระราชดำริเมื่อปี พ.ศ. ๒๕๔๑ โครงการประกาศสงครามกับยาเสพติด โครงการกองทุนหมู่บ้าน โครงการหนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์ เป็นต้น โครงการต่างๆ เหล่านี้ จะสามารถดำเนินการ ได้หรือไม่ขึ้นอยู่กับความร่วมมือของกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน เป็นสำคัญ หากขาดกำนัน ผู้ใหญ่บ้านแล้ว รัฐบาลกลางและภูมิภาคก็จะต้องหากกลไก อื่นๆ มาทำหน้าที่ดังกล่าวนี้แทน ซึ่งผู้วิจัยเห็นว่า ยังไม่มีองค์กรหรือหน่วยงานใดเข้ามาทำหน้าที่นี้ แทนได้เต็มที่นัก เพราะรัฐบาลกลางขาดอำนาจสั่งการ เช่น รัฐบาลกลางไม่มีอำนาจในการสั่งการให้ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น (อบต.) ทำตามซึ่งไม่เหมือนกำนัน และผู้ใหญ่บ้าน ทั้งนี้ รัฐบาลกลาง ทำได้เพียงขอความร่วมมือกับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเท่านั้น

### (๓) การเป็นตัวแทนของรัฐ เพื่อช่วยเหลือพนักงานของรัฐในงานต่าง ๆ

บทบาทของกำนัน ผู้ใหญ่บ้านในการช่วยเหลือพนักงานของรัฐในงานด้านต่าง ๆ ในยุคปัจจุบัน ยังคงเห็นได้อยู่ทั่วไปในสังคมไทย เพราะการบริหารราชการส่วนกลางและส่วนภูมิภาคไม่มีเจ้าหน้าที่ ในระดับพื้นที่ที่อยู่ใกล้ชิดกับประชาชนและรู้จักประชาชนอย่างแท้จริง ดังนั้น งานต่างๆ ของ รัฐบาลที่ต้องอาศัยคนในพื้นที่ จึงจำเป็นต้องอาศัยกำลังของกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน เช่น การสำรวจจำนวน ประชากรของประเทศ การจัดหาสถานที่ในงานสำคัญต่าง ๆ เช่น การเลือกตั้ง งานพระราชพิธี งาน ประจำจังหวัด งานเทศกาลประเพณีประจำปี งานเฉพาะกิจพิเศษ ฯลฯ

หากรัฐบาลกลางและส่วนภูมิภาคไม่มีกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน งานเหล่านี้คงจะสำเร็จลุล่วงไปได้ ยาก อย่างไรก็ตามงานในลักษณะนี้ ในพื้นที่ที่มีความเจริญ ปรากฏว่า บทบาทของกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน มีความจำเป็นน้อยลงไปโดยปริยาย เพราะโดยธรรมชาติกำนันผู้ใหญ่บ้านจะใกล้ชิดสนิทสนมกับ ประชาชนได้มากในพื้นที่ที่มีขนาดเล็ก สภาพความเป็นเมืองต่ำ ทางเลือกในการหาผู้นำชุมชนมีอยู่ อย่างจำกัด ประชาชนขาดความรู้ แต่สำหรับในพื้นที่ที่มีความเจริญสูงแล้ว การทำหน้าที่เหล่านี้ของ กำนันผู้ใหญ่บ้านจะลดน้อยลง ไม่สามารถเข้าถึงประชาชนได้อย่างทั่วถึง ดังนั้นในความเป็นเมือง จึงต้องมีหน่วยงานหรือองค์กรอื่น ๆ เข้ามาทำหน้าที่ในการให้ความช่วยเหลือเจ้าหน้าที่ของรัฐบาล กลางแทนกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ตัวอย่างเช่น องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ซึ่งองค์กรปกครองส่วน ท้องถิ่นจะมีลักษณะที่เป็นทางการมากกว่ากำนันผู้ใหญ่บ้าน และมีการจัดองค์กรที่เป็นระบบและ ระเบียบมากกว่า เช่น ในการจัดงานพระราชพิธีต่าง ๆ ของกรุงเทพมหานคร เจ้าหน้าที่จากส่วนกลาง มักจะได้รับการช่วยเหลือและอำนวยความสะดวกจากกรุงเทพมหานครอยู่เป็นประจำสม่ำเสมอหรือ



การจัดงานประเพณีประจำอำเภอ องค์การบริหารส่วนตำบลและองค์การบริหารส่วนจังหวัดมักจะเข้ามามีส่วนร่วมช่วยเหลือเจ้าหน้าที่ส่วนภูมิภาคเสมอ ๆ เช่น เทศกาลทุ่งทานตะวันบาน ที่จังหวัดลพบุรีและจังหวัดสระบุรี เป็นต้น นับเป็นความร่วมมือกันระหว่างรัฐบาลกลาง ส่วนภูมิภาคและองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ที่เห็นได้ชัดและเป็นรูปธรรมมากที่สุด โครงการหนึ่ง

กล่าวโดยสรุป บทบาทในการเป็นผู้ช่วยเจ้าหน้าที่ของรัฐของกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน จำเป็นในพื้นที่ที่มีความเจริญต่ำและเป็นชุมชนที่มีขนาดเล็ก แต่สำหรับในเขตที่มีความเป็นเมืองสูง บทบาทของกำนันผู้ใหญ่บ้านพบได้ว่ามีบทบาทลดน้อยลงตามธรรมชาติ เพราะยิ่งชุมชนใหญ่มากขึ้นเท่าใด การเข้าถึงชุมชนก็ยิ่งมีน้อยลงเท่านั้น ดังนั้น จึงจำเป็นต้องหาองค์กรที่มีความเป็นทางการและเป็นระบบมากกว่าเข้ามาทำหน้าที่แทนกำนัน ผู้ใหญ่บ้านในการให้ความร่วมมือกับเจ้าหน้าที่ของรัฐและองค์กรที่เป็นทางการและเป็นระบบมากกว่า ได้แก่ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น และองค์กรประชาสังคมอื่น ๆ

#### (๔) การเป็นตัวแทนของรัฐ เพื่อช่วยเหลือราษฎรในยามประสบภัยพิบัติต่าง ๆ

บทบาทของกำนันผู้ใหญ่บ้านในด้านนี้ปรากฏให้เห็นอยู่เป็นประจำเสมอ ๆ ทุกปี เพราะประเทศไทยมักจะประสบภัยพิบัติทางธรรมชาติทุกปี โดยเฉพาะอุทกภัย หรือน้ำท่วมและภัยแล้งอย่างไรก็ตาม หน่วยงานที่ให้ความช่วยเหลือแก่ราษฎรผู้ประสบภัยดังกล่าวมีอยู่หลายหน่วยงาน ไม่เฉพาะแต่กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน หรือองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเท่านั้น ยังรวมไปถึงรัฐบาลกลางอีกด้วย แต่หน่วยงานอื่นๆ ที่ลงไปช่วยเหลือส่วนใหญ่จะต้องอาศัย ๒ องค์กรที่จะทำการช่วยเหลือนั้นไปถึงประชาชนผู้ประสบภัย ซึ่ง ๒ องค์กรนั้น คือ กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน และองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในพื้นที่ เนื่องจาก ๒ องค์กรนี้รู้จักพื้นที่ของตนเป็นอย่างดี

บทบาทของกำนัน ผู้ใหญ่บ้านในเรื่องนี้ จะได้รับการบัญญัติไว้อย่างเป็นรูปธรรมมากกว่า บทบาทขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น โดยดูได้จากมาตรา ๓๓ แห่งพระราชบัญญัติป้องกันภัยฝ่ายพลเรือน ที่ระบุให้เป็นหน้าที่ของกำนัน ผู้ใหญ่บ้านโดยตรง และต้องปฏิบัติตามกฎหมายที่ระบุไว้อย่างเป็นขั้นตอน<sup>๑๒</sup> ในขณะที่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ไม่มีมาตรการให้ความช่วยเหลือแก่ผู้ประสบภัยอย่างชัดเจน หรือเป็นขั้นตอนเท่าที่ควร ระเบียบของทางราชการในเรื่องนี้ก็ได้ให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นไว้อย่างละเอียดอย่างบทบาทของกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน

<sup>๑๒</sup> กองบรรณาธิการ, "กำนัน ผู้ใหญ่บ้านกับการช่วยเหลือผู้ประสบภัยพิบัติ", วารสารกำนัน - ผู้ใหญ่บ้าน, ฉบับที่ ๔๖ (มกราคม ๒๕๔๓) : ๓.

### (๕) การเป็นตัวแทนของรัฐเพื่อการประชาสัมพันธ์

การประชาสัมพันธ์ ถือเป็นหน้าที่หลักของกำนันผู้ใหญ่บ้านมาตั้งแต่สมัยก่อตั้งสถาบันกำนันผู้ใหญ่บ้านในยุคเริ่มต้นแล้ว หน้าที่ของการเป็นสื่อกลางระหว่างรัฐกับราษฎรในพื้นที่หมู่บ้านเป็นหน้าที่ที่ผู้ใหญ่บ้านจะต้องกระทำโดยตรง ในยุคปัจจุบันมีสื่อหลากหลายประเภทมากขึ้น เช่นวิทยุ หนังสือพิมพ์ โทรทัศน์ โทรทัศน์ หรือแม้แต่ Internet เป็นต้น ทำให้หน้าที่ในการเป็นสื่อกลางการประชาสัมพันธ์ของกำนันผู้ใหญ่บ้านลดน้อยลงไป อย่างไรก็ตามไม่ใช่สื่อต่าง ๆ ที่กล่าวถึงจะลดหน้าที่ของกำนันผู้ใหญ่บ้านลงไปจนหมดเสียทีเดียว เพราะยังมีข่าวสารบางประเภทที่จำกัดเฉพาะในอำเภอใดอำเภอหนึ่ง ตำบลและหมู่บ้านที่เฉพาะเจาะจง ดังนั้นการใช้สื่อมวลชนที่สามารถกินพื้นที่ได้อย่างกว้างขวางและครอบคลุมจึงไม่จำเป็นต้องการประชาสัมพันธ์ของทางราชการ ไปยังหมู่บ้านที่เฉพาะเจาะจงเหล่านั้น

กำนันผู้ใหญ่บ้าน ยังคงทำหน้าที่ในการนำข่าวสารของทางราชการไปแจ้งให้ประชาชนทราบอยู่ตนเอง เช่น ประกาศของทางราชการ การเตือนภัยต่าง ๆ การบอกสภาพดิน ฟ้า อากาศ การบอกระยะเวลาในการนำสินค้าการเกษตรไปรับจำหน่ายกับรัฐบาล การรับซื้อผลิตผลทางการเกษตรของทางราชการ การแจ้งข่าวเกี่ยวกับอาชญากรรม ประกาศรางวัลนำจับ หรือผู้ที่ชี้เบาะแส การประชาสัมพันธ์งานท่องเที่ยว งานประเพณี งานเทศกาลต่าง ๆ หรือ แม้กระทั่งประชาสัมพันธ์เพื่อหาอาสาสมัครเพื่อทำสาธารณประโยชน์ให้หมู่บ้านหรือตำบลของตน เป็นต้น

การเป็นสื่อกลางระหว่างลูกบ้าน กับ ผู้ใหญ่บ้าน นี้ นับเป็นเครื่องมืออันหนึ่งที่รัฐบาลใช้ในการ “ควบคุม” ราษฎรในหมู่บ้าน ซึ่งนั่นก็หมายความว่า หากเครื่องมือชนิดนี้ใช้ได้ดี การควบคุมประชาชนทั้งประเทศให้สนองตอบความต้องการของราชการส่วนกลางหรือรัฐบาลก็ไม่ใช่ว่าเรื่องยากแต่อย่างใด เพราะรัฐบาลเป็นผู้สั่งการกำนันผู้ใหญ่บ้านได้โดยตรง โดยผ่านกระทรวงมหาดไทย

### (๖) การเป็นตัวแทนของรัฐเพื่อเป็นแหล่งข่าวให้กับทางราชการ

การเป็นตัวแทนของรัฐเพื่อเป็นแหล่งข่าวให้กับทางราชการของกำนันผู้ใหญ่บ้านนั้นนับว่าเป็นการกระทำอยู่ทั่วไปในสังคมชนบทของไทย เพราะกำนันผู้ใหญ่บ้านเป็นผู้ที่ใกล้ชิดกับประชาชนมากที่สุด อีกทั้งยังมีลักษณะของการเป็นผู้นำชุมชนโดยธรรมชาติอีกด้วย เมื่อประชาชนหรือลูกบ้านมีกิจกรรมหรือความเคลื่อนไหวใด ๆ ผู้ใหญ่บ้านและกำนันจะเป็นผู้ทราบข่าวสารหรือความเคลื่อนไหวก่อนเสมอ

ในปัจจุบัน กำนันผู้ใหญ่บ้านก็ยังคงทำหน้าที่เป็นแหล่งข่าวให้กับทางราชการ โดยเฉพาะกับอำเภออยู่ เพียงแต่อาจจะถูกลดบทบาทไปบ้างตามยุคโลกาภิวัตน์ที่ ข้อมูลข่าวสารสามารถเดินทางไปได้อย่างรวดเร็ว ข้อมูลที่ทางราชการมักจะได้จากกำนันผู้ใหญ่บ้านในยุคปัจจุบันมักจะเป็นเรื่องทางปกครองทั่วไป เช่น ข้อมูลของลูกบ้านทั่วไปเพื่อประกอบการดำเนินงานของราชการ การตรวจสอบ

ความเคลื่อนไหวของประชาชนในหมู่บ้าน เบาะแสในคดีอาญาหรือคดีอาเสพติด หรือแม้กระทั่งความนิยมของนโยบายของรัฐบาลในเรื่องต่าง ๆ

ราชการส่วนกลางและส่วนภูมิภาค มีกำนันผู้ใหญ่บ้านเป็นเครื่องมือสำคัญในบริหารราชการ และในยุคปัจจุบันบทบาทของกำนันผู้ใหญ่บ้านก็ยังคงทำหน้าที่เหล่านี้อยู่แม้ในบางพื้นที่ บทบาทของกำนันผู้ใหญ่บ้านจะลดน้อยลงบ้างโดยเฉพาะในเขตที่มีความเป็นเมืองสูง และประชาชนอาศัยหนาแน่น ดังนั้น หากองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นโดยเฉพาะองค์การบริหารส่วนตำบลยังไม่เข้มแข็งและเป็นที่ยอมรับกับประชาชนได้ บทบาทของกำนันผู้ใหญ่บ้านก็ยังคงมีความจำเป็นอยู่นั่นเอง

#### **๒.๔.๗ บทบาทและอำนาจหน้าที่ ของกำนัน ผู้ใหญ่บ้านในฐานะผู้นำชุมชน**

บทบาทของกำนัน ผู้ใหญ่บ้านในการเป็นผู้นำชุมชน มีลักษณะหลายประการซึ่งผู้วิจัยจะขออธิบายเรียงลำดับ ดังต่อไปนี้

##### **(๑) การเป็นผู้นำชุมชนในฐานะเป็นผู้รวบรวมความเดือดร้อนแล้วนำเสนอต่อทางราชการ**

การรวบรวมข้อเรียกร้องต่าง ๆ แล้วผลักดันให้เกิดการแก้ไขปัญหาอย่างเป็นรูปธรรมในสังคมประชาธิปไตยนั้น มักจะผ่านกลไกที่เราเรียกว่า “พรรคการเมือง” แต่ในสังคมชนบทของประเทศไทยนั้นบทบาทของพรรคการเมืองจะยังคงมีน้อยอยู่ อีกทั้งพรรคการเมืองไทยยังขาดลักษณะของพรรคการเมืองมหาชนอยู่มาก ประกอบกับสถาบันพรรคการเมืองถือได้ว่าเป็นสถาบันใหม่ที่เพิ่งเกิดขึ้นในสังคมไทย ดังนั้น พรรคการเมืองไทยจึงไม่สามารถทำหน้าที่เหล่านั้นได้ดีพอหรือทำได้อย่างมีข้อจำกัด

สถาบันกำนันและผู้ใหญ่บ้านเป็นสถาบันหนึ่งที่เข้ามาทำหน้าที่ดังกล่าวแทนพรรคการเมือง โดยเฉพาะการรวบรวมข้อเรียกร้องและความเดือดร้อนต่าง ๆ ของราษฎรลูกบ้านให้เข้ามาเป็นหนึ่งเดียว และจัดการกับข้อเรียกร้องต่าง ๆ เหล่านั้น แล้วนำเสนอต่อนายอำเภอหรือราชการส่วนภูมิภาคเพื่อหาแนวทางในการแก้ไขปัญหาต่อไป

ในอดีตที่ผ่านมา ชาวบ้านโดยส่วนใหญ่ เมื่อประสบความเดือดร้อนใด ๆ มักจะเข้าหากำนันผู้ใหญ่บ้านก่อนเสมอ แต่ในยุคปัจจุบันนับตั้งแต่ที่ประเทศไทยสนับสนุนในองค์การบริหารส่วนตำบลเข้ามามีบทบาทในการแก้ไขปัญหาให้ท้องถิ่นมากขึ้น ทำให้บทบาทของกำนันผู้ใหญ่บ้านในด้านนี้ลดน้อยลงไปอย่างมาก เพราะประชาชนจะหันไปพึ่งองค์การบริหารส่วนตำบลแทน อย่างไรก็ตามไม่ได้หมายความว่า บทบาทขององค์การบริหารส่วนตำบลจะเข้ามาทำหน้าที่นี้แทนกำนันผู้ใหญ่บ้านได้เต็มที่เพราะประชาชนส่วนใหญ่ยังไม่เข้าใจในบทบาทขององค์การบริหารตำบลเท่าที่ควร อีกทั้งยังมีข้อมูลปรากฏว่าประชาชนไม่รู้ว่าจะ้องค์การบริหารส่วนตำบลทำหน้าที่อะไร และมีความแตกต่างอย่างไรจากกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน

อาจสรุปได้ว่า บทบาทในด้านการรวบรวมข้อเรียกร้องและความเดือดร้อนของประชาชนในพื้นที่ชนบทของกำนันผู้ใหญ่บ้านยังจำเป็นอยู่ หากองค์การบริหารส่วนตำบลได้รับการสนับสนุนทำให้เข้มแข็งและมีบทบาทมากขึ้นแล้ว บทบาททางด้านนี้ของกำนันผู้ใหญ่บ้านอาจไม่จำเป็นต้องมีอีกต่อไป

## (๒) การเป็นผู้นำชุมชนในฐานะเป็นผู้ไกล่เกลี่ยความขัดแย้งที่เกิดขึ้นในท้องถิ่น

ความขัดแย้งที่เกิดขึ้นในท้องถิ่นปัจจุบัน มีกลไกในการแก้ไขความขัดแย้งหลายประการทั้งกลไกแบบทางการ คือ การพึ่งพาเจ้าหน้าที่ของรัฐ เช่น ตำรวจ เจ้าหน้าที่ฝ่ายปกครอง หรือการฟ้องร้องต่อศาล เป็นต้น และกลไกที่แก้ไขความขัดแย้งอย่างไม่เป็นทางการ เช่น การให้ผู้ใหญ่ในชุมชนตัดสินการเจรจาไกล่เกลี่ยกันเอง และการแก้ไขปัญหาด้วยตัวเอง

การแก้ไขความขัดแย้งในท้องถิ่น โดยกำนันผู้ใหญ่บ้าน ถือเป็นกรแก้ไขปัญหความขัดแย้งแบบกึ่งทางการ กล่าวคือ กำนันผู้ใหญ่บ้านมี ๒ สถานะในคน ๆ เดียว สถานะหนึ่งเป็นเจ้าหน้าที่ของรัฐ อีกสถานะหนึ่งเป็นผู้นำชุมชน ดังนั้นการแก้ไขปัญหความขัดแย้งโดยให้กำนันผู้ใหญ่บ้านเป็นผู้ไกล่เกลี่ยนั้น จึงเป็นการแสดงบทบาทของทั้งเจ้าหน้าที่ของรัฐและผู้นำชุมชนแบบธรรมชาติไปพร้อม ๆ

ในปัจจุบัน กำนันผู้ใหญ่บ้าน ยังคงมีบทบาทอยู่มากในการเจรจาไกล่เกลี่ยความขัดแย้งของลูกบ้าน เพราะเมื่อลูกบ้านเกิดข้อพิพาทระหว่างกันแล้ว มักจะมากำนันผู้ใหญ่บ้านก่อนไปหาเจ้าหน้าที่ของรัฐในตำแหน่งอื่น ๆ ก่อนเสมอ จึงอาจกล่าวได้ว่า กำนันผู้ใหญ่บ้าน เป็นเสมือนการกระบวนกรในการแก้ไขปัญหความขัดแย้งขั้นปฐมภูมิ ที่จะต้องรับฟังเหตุผลของทั้งสองฝ่ายหากกำนันผู้ใหญ่บ้านเห็นว่าความขัดแย้งดังกล่าวเกินกว่าที่ตนจะแก้ไขปัญหได้ กำนันผู้ใหญ่บ้านก็จะส่งเรื่องให้แก่เจ้าหน้าที่ผู้เกี่ยวข้อง ซึ่งในขั้นตอนนี้ถือเป็นขั้นตอนแก้ไขความขัดแย้งแบบปฐมภูมิ

กล่าวได้ว่า หากกลไกการแก้ไขความขัดแย้งของกำนันผู้ใหญ่บ้าน ไม่มีอยู่ หน้าที่ดังกล่าวก็จะถูกแบ่งออกไป ๒ ทาง ทางที่หนึ่ง หน้าที่ดังกล่าวจะถูกแบ่งไปให้เจ้าหน้าที่ของรัฐหรือกลไกแก้ไขปัญหแบบเป็นทางการ เช่น องค์การบริหารส่วนตำบล ตำรวจ และการฟ้องร้องต่อศาล ทางที่สองหน้าที่จะถูกแบ่งไปให้ผู้นำธรรมชาติอื่น ๆ เช่น ผู้อาวุโสในหมู่บ้าน ผู้นำที่มีบทบาทในหมู่บ้านซึ่งบุคคลต่าง ๆ เหล่านี้ ส่วนใหญ่จะเป็นกำนัน หรือผู้ใหญ่บ้านเสียส่วนใหญ่ แต่หากไม่มีสถาบันกำนันผู้ใหญ่บ้านในสังคมไทยแล้ว บุคคลเหล่านั้นก็จะยังคงแก้ไขปัญหาดังกล่าวอยู่นั่นเอง เพียงแต่ไม่มีตำแหน่งเป็นกำนัน หรือผู้ใหญ่บ้านเท่านั้น

จะเห็นได้ว่า แม้ไม่มีตำแหน่งกำนันผู้ใหญ่บ้าน แต่กลไกในการแก้ไขปัญหความขัดแย้งในสังคมก็ยังคงมีอยู่ต่อไปได้ โดยอาศัยกลไกอื่น ๆ ทั้งแบบทางการและไม่เป็นทางการ สำหรับในยุค

ปัจจุบัน กลไกในการแก้ไขปัญหาความขัดแย้งอาจมีมากขึ้นกว่าในสมัยก่อน และรูปแบบอาจมีการเปลี่ยนแปลงไปตามเทคโนโลยีที่เพิ่มสูงขึ้น

กล่าวโดยสรุป ความจำเป็นของกำนันผู้ใหญ่บ้านในการเข้ามาแก้ไขความขัดแย้งที่เกิดขึ้นในท้องถิ่นมีจำกัดอยู่แต่เฉพาะความขัดแย้งของลูกบ้านเล็ก ๆ น้อย ๆ สามารถเจรจาไกล่เกลี่ยกันได้ และไม่เกินอำนาจหน้าที่ของกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน

### (๓) การเป็นผู้นำชุมชนในสถานะที่เป็นผู้นำทางความคิดของประชาชนในหมู่บ้าน

บทบาทในเรื่องนี้ของกำนัน ผู้ใหญ่บ้านในยุคปัจจุบัน ก็ยังคงมีอยู่ และไม่ได้จางหายไปแต่อย่างใด เนื่องจากในสังคมชนบทที่ความเป็นเมืองยังเข้าไปไม่ถึง วิถีชีวิตแบบโบราณก็ยังคงมีอยู่ การพึ่งพาอาศัยผู้นำ หรือการทำตามสิ่งที่ผู้นำบอกเป็นกฎเกณฑ์หรือระเบียบของสังคม ดังนั้นกำนันผู้ใหญ่บ้าน ซึ่งถือเป็นผู้นำชุมชนจึงได้รับการยอมรับนับถือจากลูกบ้าน เมื่อลูกบ้านมีปัญหาประการใดมักจะคิดถึงกำนันผู้ใหญ่บ้านและกำนันเสมอ

เมื่อความสัมพันธ์ระหว่างกำนันผู้ใหญ่บ้านกับลูกบ้านมีใกล้ชิดกันแบบนี้แล้ว บทบาทในฐานะเป็นผู้นำทางความคิดของกำนัน ผู้ใหญ่บ้านจึงหลีกเลี่ยงไม่ได้

ความคิดส่วนใหญ่ที่ผู้ใหญ่บ้านมีบทบาทในการนำมาที่สุด คือ ความคิดที่ได้รับการส่งต่อมาจากรัฐบาลกลาง เช่น การเทิดทูนสถาบันพระมหากษัตริย์ การดำรงตนให้เป็นคนดีของสังคมการปฏิบัติตนตามหลักศาสนา เป็นต้น

อย่างไรก็ตาม ในสภาวะปัจจุบันต้องยอมรับว่าบทบาทในการเป็นผู้นำทางความคิดของกำนันผู้ใหญ่บ้านลดน้อยลงไป เพราะสังคมปัจจุบันมีการใช้เทคโนโลยีในการติดต่อสื่อสารมากและกว้างขวางมากขึ้น โทรศัพท์และวิทยุเป็นเครื่องมือสื่อสารอย่างดีที่ชาวบ้านใช้ในการรับความคิดใหม่ ๆ มาจากสังคมภายนอก ดังนั้น การผูกขาดทางความคิดของกำนัน ผู้ใหญ่บ้านจึงมีโอกาสเกิดขึ้นได้ยาก

อย่างไรก็ตาม มีลักษณะบางอย่างแสดงให้เห็นว่า กำนันผู้ใหญ่บ้านในยุคปัจจุบันยังคงมีบทบาทในการเป็นผู้นำทางความคิดอยู่มาก เช่น การที่ชาวบ้านประสบกับปัญหาหรือความเดือดร้อนใด ๆ มักจะไปหากำนัน ผู้ใหญ่บ้านเสมอ ๆ แม้ว่ากำนันผู้ใหญ่บ้านในขณะนั้นไม่อยู่ก็จะรองจนกว่ากำนันผู้ใหญ่บ้านจะกลับเพื่อรอคำชี้แนะจากกำนันผู้ใหญ่บ้าน ถึงแม้ระหว่างนั้นจะมีบุคคลอื่นชี้แนะแทนลูกบ้านก็ยังไม่เชื่อ

คำแนะนำหรือคำชี้แนะของกำนันผู้ใหญ่บ้าน ก็เสมือนเป็นการนำทางความคิดให้แก่ลูกบ้านได้อีกทางหนึ่ง และเป็นการนำทางความคิดที่มีนัยสำคัญต่อระบบการปกครองของไทยประการหนึ่งที่เดียว เพราะมันคือสัญลักษณ์ของสายการบังคับบัญชาจากส่วนกลางจนถึงระดับรากหญ้าในสังคมชนบท ดังนั้นการแก้ไขปัญหาการรวมศูนย์อำนาจของรัฐไทย จึงจำเป็นที่จะต้องนำบทบาทของกำนัน ผู้ใหญ่บ้านในฐานะเป็นผู้นำทางความคิดในสังคมชนบทมาพิจารณาประกอบด้วย

#### **(๔) การเป็นผู้นำชุมชนในสถานะที่เป็นผู้นำความเจริญจากภายนอกเข้ามาในหมู่บ้าน**

การเป็นผู้นำชุมชนในฐานะเป็นผู้นำความเจริญจากภายนอกเข้ามาในหมู่บ้านของผู้ใหญ่บ้าน ในยุคปัจจุบัน ถือได้ว่ายังคงมีบทบาทอยู่เพียงแต่อาจจะถูกลดทอนลงไปบ้างจากการเกิดขึ้นของ องค์การบริหารส่วนตำบล เพราะองค์การบริหารส่วนตำบลเป็นผู้รับผิดชอบงานด้านการบริหารและ งานพัฒนาโดยตรง ส่วนกำนัน ผู้ใหญ่บ้านนั้นหน้าที่หลักคืองานปกครอง และงานดูแลทุกข์สุขของ ประชาชน

ในอดีตก่อนที่องค์การบริหารส่วนตำบลจะได้รับการสนับสนุนอย่างจริงจังนั้น กำนัน ผู้ใหญ่บ้านต้องรับภาระทั้งการปกครอง และงานพัฒนาไปพร้อม ๆ กัน โดยงานพัฒนาของกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน จะต้องกระทำผ่านอำเภอ กล่าวคือ กำนันผู้ใหญ่บ้านไม่มีงบประมาณในการพัฒนาพื้นที่ ได้โดยตรง ทำได้เพียงแต่การจัดทำแผนพัฒนาตำบล และเสนอขอให้อำเภอจัดสรรงบประมาณ ลงมาให้ในพื้นที่ผ่านโครงการพัฒนาต่าง ๆ เช่น โครงการขุดบ่อน้ำประจำหมู่บ้าน โครงการก่อสร้าง ถนนลาดยางเข้าหมู่บ้าน โครงการพัฒนาระบบชลประทาน ฯลฯ

เมื่อองค์การบริหารส่วนตำบลได้รับการสนับสนุนอย่างจริงจังนับตั้งแต่ ปี พ.ศ. ๒๕๓๗ เป็นต้นมา โครงการพัฒนาต่าง ๆ เหล่านี้ ถูกโอนไปให้องค์การบริหารส่วนตำบลเป็นผู้รับผิดชอบ เพราะงบประมาณจากส่วนภูมิภาคที่เคยให้กับทางจังหวัดกับอำเภอเป็นผู้รับผิดชอบดูแล ส่วนหนึ่ง ถูกโอนไปให้องค์การปกครองส่วนท้องถิ่นเป็นผู้รับผิดชอบแทนเพื่อให้เป็นไปตามแผนขั้นตอนการ กระจายอำนาจให้แก่องค์การปกครองส่วนท้องถิ่น

อาจกล่าวได้ว่า บทบาทของกำนันผู้ใหญ่บ้านในยุคปัจจุบันในเรื่องการเป็นผู้นำในการ พัฒนานั้นมีความจำเป็นลดลงอย่างต่อเนื่อง ในบางพื้นที่อาจไม่มีความจำเป็นเลย และอาจสรุปได้ว่า บทบาทในด้านนี้เป็นเพียงบทบาทด้านเดียวที่องค์การปกครองส่วนท้องถิ่น โดยเฉพาะองค์การบริหาร ส่วนตำบลที่ทำหน้าที่แทนกำนันผู้ใหญ่บ้านได้อย่างเต็มที่ที่สุดเมื่อเปรียบเทียบกับบทบาทของกำนัน ผู้ใหญ่บ้านในด้านอื่น ๆ

#### **(๕) การเป็นผู้นำชุมชนในสถานะที่เป็นผู้สร้างสามัคคีในหมู่บ้าน**

บทบาทที่จำเป็นต้องมีของ “ผู้นำ” ประการหนึ่ง ก็คือ การสร้างความสามัคคีให้เกิดขึ้นใน หมู่ประชาชนหรือหมู่ผู้ตาม การเป็นผู้นำของกำนันผู้ใหญ่บ้านในสังคมไทยในอดีตที่ผ่านมาได้ กระทำหน้าที่เหล่านี้มาโดยตลอด ที่เป็นรูปธรรมมากที่สุดคือการระบุน้ำที่ของกำนันและ ผู้ใหญ่บ้าน ในหลายประการ ที่แสดงให้เห็นถึง บทบาทในการสร้างความสามัคคีในหมู่บ้าน เช่น ถ้าเกิดเหตุ กระจาจล ฆ่ากันตาย ปล้นทรัพย์ ฯ ให้กำนัน ผู้ใหญ่บ้านเรียกลูกบ้านของตนออกเพื่อป้องกันเหตุการณ์ ดังกล่าว การกระทำเพื่อเรียกกระดมคนในหมู่บ้านเพื่อชวนกันทำกิจกรรมใดกิจกรรมหนึ่งไม่ว่าจะ เป็นหน้าที่ตามกฎหมายหรือไม่ก็ตาม ล้วนแต่ทำให้เกิดความสามัคคีขึ้นในหมู่ลูกบ้าน ดังนั้นบทบาท

ที่ติดตัวกำนันผู้ใหญ่บ้านมาตั้งแต่ยุคแรกก็มีหน้าที่ในการสร้างความสามัคคีอยู่ด้วยเพียงแต่ไม่ได้มีการระบุไว้ในกฎหมายอย่างชัดเจนว่า หน้าที่ของกำนันผู้ใหญ่บ้านก็คือ การสร้างความสามัคคีให้เกิดขึ้นภายในหมู่บ้านหรือตำบล

ในปัจจุบัน ผู้ใหญ่บ้านเห็นว่าตนทำหน้าที่ดังกล่าวอยู่เสมอ ๆ โดยกระทำผ่านกิจกรรมต่าง ๆ ของหมู่บ้าน เช่น การเรียกประชุมแรงงานจากลูกบ้านในการจัดงานประจำปี หรือการขอความร่วมมือจากลูกบ้านในการสนองนโยบายรัฐบาลในเรื่องต่าง ๆ กิจกรรมต่าง ๆ เหล่านี้มีวัตถุประสงค์และเป้าหมายอย่างชัดเจน ดังนั้นเมื่อลูกบ้านได้ร่วมกันทำกิจกรรมต่าง ๆ โดยรู้ว่าตนทำกิจกรรมเพื่อประโยชน์ส่วนรวมของหมู่บ้านหรือตำบล ก็จะทำให้เกิดความสามัคคีกันได้ในหมู่ลูกบ้านด้วยกัน

กำนันก็เช่นกัน เป็นผู้มียุทธศาสตร์ในการรวบรวมความสามัคคีของแต่ละหมู่บ้านในตำบลเดียวกันให้เกิดความสามัคคีในระดับตำบลขึ้น แต่อย่างไรก็ตามความสามัคคีในระดับที่มีพื้นที่ใหญ่กว่าย่อมเกิดขึ้นได้ยากกว่าในพื้นที่ที่มีขนาดเล็กและประชากรที่น้อยกว่า

ในยุคปัจจุบันกิจกรรมหนึ่งที่สร้างความสามัคคีให้เกิดขึ้นได้ในระดับหมู่บ้านและตำบลก็คือ นโยบายหนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์ของรัฐบาล ผู้ใหญ่บ้านและกำนัน มีบทบาทมากในโครงการนี้เพราะเป็นผู้ที่รับผิดชอบโดยตรงอีกทั้งยังเป็นประธานในที่ประชุมกรรมการหมู่บ้านอีกด้วย ดังนั้นหมู่บ้านหรือตำบลใดต้องการจะผลิตสินค้าชนิดไหน ต้องมีการประชุมในระดับหมู่บ้านและตำบลเพื่อวางแผนพัฒนาผลิตภัณฑ์ของตำบลนั้น ๆ บทบาทของกำนันผู้ใหญ่บ้านในเรื่องการเสริมสร้างความสามัคคีในหมู่ประชาชนในยุคปัจจุบันจึงดูเหมือนได้รับการสนับสนุนขึ้นมาอีกครั้ง

อย่างไรก็ตาม การเกิดขึ้นขององค์การบริหารส่วนตำบลก็เป็นอีกปัจจัยหนึ่งที่ทำให้เกิดความขัดแย้งขึ้นในหมู่บ้าน เนื่องจากการเลือกตั้งสมาชิกองค์การบริหารส่วนตำบลในบางพื้นที่มีการแข่งขันสูงจึงหลีกเลี่ยงไม่ได้ที่จะต้องมีการกระทบกระทั่งกันบ้างในการณรงค์หาเสียงเลือกตั้ง อีกทั้งยังทำให้ประชาชนในตำบลเกิดความแตกแยกออกเป็นฝักฝ่าย การเผชิญหน้ากันของประชาชนในตำบลหรือหมู่บ้านก็มีโอกาสเกิดขึ้นได้<sup>๔๗</sup>

จะเห็นได้ว่าบทบาทในการสร้างความสามัคคีของกำนัน ผู้ใหญ่บ้านในยุคปัจจุบันนั้นจะมีมากขึ้นหรือน้อยลงนั้น เราไม่สามารถจะสรุปภาพรวมได้ทั้งหมดเพราะขึ้นอยู่กับสภาพการแข่งขันทางการเมืองของแต่ละพื้นที่ อีกทั้งยังขึ้นอยู่กับนโยบายของรัฐบาลในเรื่องต่าง ๆ อีกด้วย

<sup>๔๗</sup> เรื่องเดียวกัน.

## ๒.๕ สภาพพื้นที่ที่ใช้ในการวิจัย

### ประวัติความเป็นมา

ตำบลเมืองจันทร์ อำเภอเมืองจันทร์ จังหวัดศรีสะเกษ มีหมู่บ้านในเขตการปกครอง ๒๕ หมู่บ้าน พื้นที่เป็นที่ราบลุ่ม สภาพดินเป็นดินร่วนปนทราย มีพื้นที่ทั้งหมด ประมาณ ๒๕.๕๗ ตร.กม.

### อาณาเขตตำบล

ทิศเหนือ ติดกับ ตำบลโคด ตำบลเสียว กิ่งอำเภอโพธิ์ศรีสุวรรณ จังหวัดศรีสะเกษ

ทิศใต้ ติดกับ ตำบลเมืองจันทร์ อำเภอเมืองจันทร์ จังหวัดศรีสะเกษ

ทิศตะวันออก ติดกับ ตำบลเมืองจันทร์ อำเภอเมืองจันทร์ จังหวัดศรีสะเกษ

ทิศตะวันตก ติดกับ ตำบลตาโกน อำเภอเมืองจันทร์ จังหวัดศรีสะเกษ

### จำนวนประชากรของตำบล

จำนวนประชากร ๑.๓๖๖ คน และจำนวนหลังคาเรือน ๘๒๐ หลังคาเรือน

### ข้อมูลอาชีพของตำบล

- ๑) อาชีพหลัก ทำนา
- ๒) อาชีพเสริม เลี้ยงสัตว์

### ข้อมูลสถานที่สำคัญของตำบล

- ๑) องค์การบริหารส่วนตำบล 1 แห่ง
- ๒) วัด ๒ แห่ง
- ๓) โรงเรียน ๔ แห่ง
- ๔) สถานีอนามัย ๑ แห่ง
- ๕) โรงพยาบาล ๑ แห่ง
- ๖) สถานีตำรวจภูธร ๑ แห่ง<sup>๔</sup>

<sup>๔</sup>“องค์การบริหารส่วนตำบลเมืองจันทร์, “แผนพัฒนา ๓ ปี”, ศรีสะเกษ : องค์การบริหารส่วนตำบลเมืองจันทร์, ๒๕๕๑, (อัคราณา).



หมู่ที่	ชื่อหมู่บ้าน	หมู่ที่	ชื่อหมู่บ้าน
๑	บ้านบก	๑๔	บ้านหนองโน
๒	บ้านเมืองจันทร์	๑๕	บ้านกลาง
๓	บ้านโนนกลาง	๑๖	บ้านหนองแคน
๔	บ้านหนองแคนน้อย	๑๗	บ้านกลางคำ
๕	บ้านโคก	๑๘	บ้านทุ่งสว่าง
๖	บ้านอึ้งออย	๑๙	บ้านม่วงน้อย
๗	บ้านไผ่	๒๐	บ้านฮ่องคำ
๘	บ้านทุ่ม	๒๑	บ้านสวัสดิ์
๙	บ้านจิว	๒๒	บ้านขนวนสมบูรณ์
๑๐	บ้านเก็บงา	๒๓	บ้านหุ่งคำ
๑๑	บ้านหนองหว้า	๒๔	บ้านไผ่น้อย
๑๒	บ้านหนองแคนใหญ่	๒๕	บ้านหนองเรือ
๑๓	บ้านโนนสูง		

## ๒.๖ งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

**ทรงเกียรติ เตียงเจริญ** ได้ทำการวิจัยเรื่องบทบาทของกำนันและผู้ใหญ่บ้านในยุคปัจจุบัน : ศึกษาเฉพาะกรณี กำนันและผู้ใหญ่บ้านในอำเภอบึงนาราง จังหวัดพิจิตร ผลการวิจัยพบว่า “บทบาทของกำนันและผู้ใหญ่บ้านที่ปฏิบัติจริง อยู่ในระดับปานกลางบทบาทของกำนันและผู้ใหญ่บ้านที่ประชาชนคาดหวัง ก็อยู่ในระดับปานกลางเช่นกัน สำหรับบทบาทที่สอดคล้องหรือขัดแย้งระหว่างบทบาทในอุดมคติ บทบาทหน้าที่ปฏิบัติได้จริง และบทบาทที่ถูกคาดหวังของกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน พบว่า บทบาทที่ถูกคาดหวังสอดคล้องกับบทบาทของกำนันและผู้ใหญ่บ้านในอุดมคติ บทบาทของกำนันผู้ใหญ่บ้านในอุดมคติสอดคล้องกับบทบาทของกำนันผู้ใหญ่บ้านที่ปฏิบัติได้จริง และบทบาทของกำนันและผู้ใหญ่บ้านที่ปฏิบัติได้จริงสอดคล้องกับบทบาทที่ถูกคาดหวัง อย่างไรก็ตาม บทบาทของกำนันและผู้ใหญ่บ้านควรจะได้มีการกำหนดขอบเขตให้ชัดเจน และมีการสนับสนุน

ให้กำนันและผู้ใหญ่บ้านได้ปฏิบัติหน้าที่ตามบทบาทอย่างมีประสิทธิภาพยิ่งขึ้นและสอดคล้องกับ  
ความคาดหวังของประชาชน”<sup>๔๕</sup>

**นิพนธ์ จำปาไทย** ที่ได้รับการวิจัยเรื่อง บทบาทกำนัน ผู้ใหญ่บ้านกับการทำงานร่วมกับ  
องค์การบริหารส่วนตำบล (อบต.) ที่อำเภอศรีนคร จังหวัดสุโขทัย ผลการวิจัยพบว่า ระดับความรู้  
ความเข้าใจบทบาทหน้าที่ของกำนัน ผู้ใหญ่บ้านของอำเภอศรีนคร จังหวัดสุโขทัย อยู่ในระดับที่ดี  
พอสมควร ทั้งในบทบาทหน้าที่ด้านการปกครองท้องถิ่น (พระราชบัญญัติสภาตำบล) และองค์การ  
บริหารส่วนตำบล พ.ศ. ๒๕๓๗ และแก้ไขเพิ่มเติม พ.ศ. ๒๕๔๒) ถึงแม้ว่าจะมีประสบการณ์ในการ  
ปฏิบัติหน้าที่ ๑ - ๕ ปี คิดเป็นร้อยละ ๕๗.๔ แต่ก็สามารถเข้าใจบทบาทหน้าที่ของตนเองได้เป็น  
อย่างดี โดยเฉพาะอย่างยิ่งบทบาทหน้าที่ ต่อการทำงานร่วมกับองค์การบริหารส่วนตำบล (อบต.)  
ทั้งนี้เพราะ

๑. มาตรา ๔๕ แห่งพระราชบัญญัติสภาตำบลและองค์การบริหารส่วนตำบล พ.ศ. ๒๕๓๗  
กำหนดให้สมาชิกองค์การบริหารส่วนตำบลประกอบด้วยสมาชิกโดยตำแหน่ง ได้แก่ กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน  
ของทุกหมู่บ้านในตำบล และแพทย์ประจำตำบล ดังต่อไปนี้

๑.๑ ให้ความเห็นชอบแผนพัฒนาตำบล เพื่อเป็นแนวทางในการบริหารกิจการของ  
องค์การบริหารส่วนตำบล

๑.๒ พิจารณาและให้ความเห็นชอบร่างข้อบังคับงบประมาณรายจ่ายประจำปีและร่าง  
ข้อบังคับงบประมาณรายจ่ายเพิ่มเติม

๑.๓ ควบคุมการปฏิบัติงานของคณะกรรมการบริหารให้เป็นไปตามนโยบายและ  
แผนพัฒนาตำบล และกฎหมาย ระเบียบข้อบังคับของทางราชการ

๒. มาตรา ๕๘ แห่งพระราชบัญญัติสภาตำบลและองค์การบริหารส่วนตำบล พ.ศ. ๒๕๓๗  
กำหนดให้องค์การบริหารส่วนตำบลมีคณะกรรมการบริหารองค์การบริหารส่วนตำบลคณะหนึ่ง ซึ่ง  
นายอำเภอแต่งตั้งจากกำนัน และสมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนตำบล ซึ่งเป็นผู้ใหญ่บ้านไม่เกิน  
สองคน โดยให้คณะกรรมการบริหารมีอำนาจหน้าที่ ดังนี้

๒.๑ บริหารกิจการขององค์การบริหารส่วนตำบล (อบต.) ให้เป็นไปตามมติ ข้อบังคับ  
และแผนพัฒนาตำบล และรับผิดชอบการบริหารกิจการขององค์การบริหารส่วนตำบล (อบต.) ต่อ  
สภาองค์การบริหารส่วนตำบล (อบต.)

<sup>๔๕</sup> ทรงเกียรติ เสียงเจริญ, “บทบาทของกำนันและผู้ใหญ่บ้านในยุคปัจจุบัน : ศึกษาเฉพาะ  
กรณี กำนันและผู้ใหญ่บ้านในอำเภอกบินทร์บุรี จังหวัดปราจีนบุรี”, **วิทยานิพนธ์รัฐประศาสนศาสตร  
มหาบัณฑิต**, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยบูรพา), ๒๕๔๓, ๖๒ หน้า.

๒.๒ จัดทำแผนพัฒนาตำบล และงบประมาณรายจ่ายประจำปี เพื่อเสนอสภาองค์การบริหารส่วนตำบล (อบต.) ทราบอย่างน้อยปีละ ๒ ครั้ง

๒.๓ รายงานผลการปฏิบัติงาน และการใช้จ่ายเงินให้สภาองค์การบริหารส่วนตำบล (อบต.) ทราบอย่างน้อยปีละ ๒ ครั้ง

๒.๔ ปฏิบัติหน้าที่อื่น ๆ ตามที่ทางราชการมอบหมาย

การวิจัย พบว่า ระดับความรู้ความเข้าใจในบทบาทหน้าที่ของกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ในส่วนการปกครองท้องที่มีระดับความรู้ความเข้าใจในบทบาทหน้าที่ตามพระราชบัญญัติลักษณะปกครองท้องที่ พ.ศ. ๒๕๕๗ และกฎหมายพระราชบัญญัติสภาตำบลและองค์การบริหารส่วนตำบล พ.ศ. ๒๕๓๗ และแก้ไขเพิ่มเติม พ.ศ. ๒๕๔๒ อยู่ในระดับที่ดีพอสมควร และสามารถร่วมมือกับองค์การบริหารส่วนตำบล (อบต.) ในการพัฒนาท้องถิ่นให้มีความเจริญก้าวหน้าได้ และสอดคล้องกับความคิดเห็นของสมาชิกองค์การบริหารส่วนตำบล (อบต.) ที่พบว่า กำนัน สามารถรู้และเข้าใจในบทบาทหน้าที่ของตนอยู่ในระดับที่ดีพอสมควร ทั้งในด้านการปกครองท้องที่ และด้านการปกครองท้องถิ่น (อบต.) ถึงแม้ว่าผลของกฎหมายสภาตำบลและองค์การบริหารส่วนตำบลจะเป็นผลทำให้กำนันพ้นจากตำแหน่งสมาชิกองค์การบริหารส่วนตำบล (อบต.) ก็ตาม แต่ก็สามารถร่วมมือกันทำงานได้เหมือนเดิมไม่มีปัญหาอุปสรรคใด ๆ<sup>๖๖</sup>

**ผู้วิจัย** **บริษัท** ได้ทำการวิจัยเรื่อง บทบาทของกำนัน ผู้ใหญ่บ้านหลังการประกาศใช้พระราชบัญญัติสภาตำบล และองค์การบริหารส่วนตำบล พุทธศักราช ๒๕๓๗ : ศึกษาเฉพาะกรณีอำเภอเมือง จังหวัดนครสวรรค์ ผลการวิจัยพบว่า

๑. บทบาทของกำนัน ผู้ใหญ่บ้านในอำเภอเมือง จังหวัดนครสวรรค์ อยู่ในระดับปานกลาง
๒. สถานภาพของกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ในด้านการศึกษา มีความสัมพันธ์กับบทบาทในการปกครองท้องที่ของกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน
๓. ภาวะความเป็นผู้นำของกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ได้แก่ ความสามารถในการสร้างแรงจูงใจ ความคิดริเริ่มกล้าตัดสินใจ ความรับผิดชอบ และการได้รับความเชื่อถือ มีความสัมพันธ์กับบทบาทในการปกครองท้องที่ของกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน
๔. ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับหน้าที่ของกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ได้แก่ ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการปกครองและรักษาความสงบเรียบร้อย และความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการป้องกันภัยฝ่ายพลเรือน

<sup>๖๖</sup> นิพนธ์ จำปาไทย, “บทบาทกำนัน ผู้ใหญ่บ้านกับการทำงานร่วมกับองค์การบริหารส่วนตำบล (อบต.) ที่อำเภอศรีนคร จังหวัดสุโขทัย”, **วิทยานิพนธ์รัฐศาสตรมหาบัณฑิต**, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยรามคำแหง), ๒๕๔๓, ๑๓๘ หน้า.

มีความสัมพันธ์กับบทบาทในการปกครองท้องถิ่นของกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ส่วนปัจจัยด้านอื่น ได้แก่ อายุ ระยะเวลาในการดำรงตำแหน่ง รายได้ ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการปฏิบัติงานร่วมกับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการเสริมสร้างความเข้มแข็งให้ชุมชน ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการดำเนินโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริเศรษฐกิจแบบพอเพียงเฉลิมพระเกียรติ และความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการปฏิบัติตามนโยบายของรัฐและของกระทรวงมหาดไทย ไม่มี ความสัมพันธ์กับบทบาทในการปกครองท้องถิ่นของกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน<sup>๔๗</sup>

**เจลิยว โนรี** ได้ทำการวิจัยเรื่อง บทบาทของกำนันผู้ใหญ่บ้านในการแก้ไขปัญหาภายในหมู่บ้าน : ศึกษาเฉพาะในเขตอำเภอบ้านบึง จังหวัดชลบุรี ผลการวิจัยพบว่า “บทบาทของกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ในเขตอำเภอบ้านบึงเกี่ยวกับการแก้ไขปัญหาภายในหมู่บ้าน ส่วนใหญ่ให้ความสำคัญบทบาทในฐานะผู้ปฏิบัติตามนโยบายของรัฐบาลมากกว่าการปฏิบัติตามตัวบทกฎหมาย โดยเน้นบทบาทของประชาคมหมู่บ้านด้วยวิธีการสนีกกำลังของประชาชนใหญ่หมู่บ้านให้มีส่วนร่วมในการแก้ไขปัญหาภายในหมู่บ้านส่วนปัญหาและอุปสรรคในการปฏิบัติงาน ได้แก่ กำนันผู้ใหญ่บ้าน ขาดความรู้ความเข้าใจในวิธีการทำงาน ขาดความรู้ในเทคนิควิธีการแก้ไขปัญหา ขาดจิตสำนึกในการปฏิบัติงาน และมีทัศนคติที่ไม่ดีต่อการปฏิบัติงาน”<sup>๔๘</sup>

**ดรศักดิ์ จิรธรรมประคับ** ได้ทำการวิจัยเรื่อง บทบาทของกำนัน ผู้ใหญ่บ้านที่มีต่อองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในรูปแบบองค์การบริหารส่วนตำบล : ศึกษากรณีอำเภอองครักษ์ จังหวัดนครนายก ผลการวิจัยพบว่า “บทบาทของกำนัน ผู้ใหญ่บ้านสอดคล้องกับบทบาทอำนาจหน้าที่ของกำนันผู้ใหญ่บ้านตามพระราชบัญญัติลักษณะปกครองท้องถิ่นที่ พ.ศ. ๒๕๔๗ และที่แก้ไขเพิ่มเติม บทบาทของกำนันผู้ใหญ่บ้านในการประสานงานกับองค์การบริหารส่วนตำบล (อบต.) พบว่า มีความขัดแย้งในการทำงานร่วมกันเนื่องจากไม่มีการประสานงานกันระหว่างหน่วยงาน ใดๆก็ตาม จะต้องมีการทบทวนพิจารณาถึงบทบาทอำนาจหน้าที่ของกำนันผู้ใหญ่บ้านและองค์การบริหาร

<sup>๔๗</sup> สุธีร์ บรรณรักษ์, “บทบาทของกำนัน ผู้ใหญ่บ้านหลังการประกาศใช้พระราชบัญญัติสภาตำบล และองค์การบริหารส่วนตำบล พุทธศักราช ๒๕๓๗ : ศึกษาเฉพาะกรณีอำเภอเมือง จังหวัดนครสวรรค์”, **วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต**, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยรามคำแหง), ๒๕๔๔, ๑๓๔ หน้า.

<sup>๔๘</sup> เจลิยว โนรี, “บทบาทของกำนันผู้ใหญ่บ้านในการแก้ไขปัญหาภายในหมู่บ้าน : ศึกษาเฉพาะในเขตอำเภอบ้านบึง จังหวัดชลบุรี”, **วิทยานิพนธ์รัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต**, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยบูรพา), ๒๕๔๕, ๖๔ หน้า.

ส่วนตำบล (อบต.) ให้ชัดเจนมิให้ปฏิบัติงานซ้ำซ้อนกัน เพื่อให้สามารถปฏิบัติภารกิจและประสานงานกันได้อย่างมีประสิทธิภาพ”<sup>๔๔</sup>

**วิรัตน์ ไชยสิทธิ์** ได้ทำการวิจัยเรื่อง ปัจจัยที่มีผลต่อการปฏิบัติหน้าที่ของกำนันและผู้ใหญ่บ้าน ตามกฎหมายว่าด้วยลักษณะปกครองท้องที่ และกฎหมายอื่นที่กำหนดเป็นอำนาจหน้าที่ของกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน : ศึกษากรณีกำนันและผู้ใหญ่บ้านในจังหวัดนครนายก ผลการวิจัยพบว่า ผลการปฏิบัติงานตามอำนาจหน้าที่ของกำนันและผู้ใหญ่บ้าน ตามกฎหมายว่าด้วยลักษณะปกครองท้องที่และกฎหมายอื่นที่เกี่ยวข้อง ที่มีผลการปฏิบัติงานมากที่สุดเรียงตามลำดับลงมาได้ ดังนี้ (๑) ด้านการพัฒนาอาชีพและสังคม (๒) ด้านการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย (๓) ด้านการปกครองและการรักษาความสงบเรียบร้อย (๔) ด้านอื่น ๆ เกี่ยวกับการปกครองในตำบลหมู่บ้าน (๕) ด้านการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม และ (๖) ด้านการทะเบียน สำหรับปัจจัยที่มีผลต่อการปฏิบัติหน้าที่ที่กำหนดไว้จำนวน ๘ ประการ ได้แก่ ความรู้ความเข้าใจในอำนาจหน้าที่ของกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน การควบคุมกำกับดูแลของอำเภอ การสนับสนุนด้านงบประมาณค่าใช้จ่าย การสนับสนุนวัสดุอุปกรณ์ เครื่องมือเครื่องใช้ที่ การได้รับการยอมรับและการยกย่องจากราษฎรในหมู่บ้านตำบล ความพึงพอใจในอัตราค่าตอบแทน สิทธิสวัสดิการที่รัฐกำหนด การได้รับการสนับสนุนจากฝ่ายการเมืองระดับท้องถิ่นและความสามารถในการเจรจาต่อรองในการแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นในหมู่บ้านตำบล ผลการศึกษพบว่า “ทุกปัจจัยมีความสัมพันธ์กับผลการปฏิบัติงานตามอำนาจหน้าที่ของกำนันและผู้ใหญ่บ้านตามที่ตั้งสมมติฐานการวิจัยไว้และทุกปัจจัยมีความสัมพันธ์กับผลการปฏิบัติงานในระดับน้อย”<sup>๔๕</sup>

**ฉลวย พ่วงพลับ** ได้ทำการวิจัยเรื่อง บทบาทของกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน : ศึกษากรณีอำเภอคลองหอยโข่ง จังหวัดสงขลา ผลการวิจัยพบว่า “บทบาทด้านการปกครองและรักษาความสงบเรียบร้อย ที่ปฏิบัติได้จริงในปัจจุบันโดยเฉลี่ย และรายด้านอยู่ในระดับปานกลางทั้งหมด ส่วนบทบาทที่ประชาชนคาดหวัง โดยเฉลี่ย และรายด้านอยู่ในระดับมากที่สุด ยกเว้นการจัดการตามหมายสั่งให้คืนหรือให้ยึดของเจ้าพนักงาน อยู่ในระดับปานกลาง บทบาทด้านการพัฒนาและส่งเสริมอาชีพ

<sup>๔๔</sup> สรศักดิ์ จิรธรรมประดับ, “บทบาทของกำนัน ผู้ใหญ่บ้านที่มีต่อองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในรูปแบบองค์การบริหารส่วนตำบล : ศึกษากรณีอำเภอองครักษ์ จังหวัดนครนายก”, **วิทยานิพนธ์รัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต**, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยบูรพา), ๒๕๔๗, ๑๑๘ หน้า.

<sup>๔๕</sup> วิรัตน์ ไชยสิทธิ์, “ปัจจัยที่มีผลต่อการปฏิบัติหน้าที่ของกำนันและผู้ใหญ่บ้านตามกฎหมายว่าด้วยลักษณะปกครองท้องที่ และกฎหมายอื่นที่กำหนดเป็นอำนาจหน้าที่ของกำนันผู้ใหญ่บ้าน : ศึกษากรณีกำนันและผู้ใหญ่บ้านในจังหวัดนครนายก”, **วิทยานิพนธ์รัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต**, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยบูรพา), ๒๕๔๗, ๑๐๖ หน้า.

ที่ปฏิบัติได้จริงในปัจจุบัน โดยเฉลี่ยและรายชื่อส่วนใหญ่อยู่ในระดับปานกลาง สำหรับบทบาทที่ประชาชนคาดหวัง โดยเฉลี่ยอยู่ในระดับมากบทบาทด้านการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ที่ปฏิบัติได้จริงในปัจจุบัน โดยเฉลี่ยและรายชื่อส่วนใหญ่อยู่ในระดับปานกลาง สำหรับบทบาทที่ประชาชนคาดหวัง โดยเฉลี่ยและรายชื่อคำถาม อยู่ในระดับมากทั้งหมด ด้านการทะเบียนต่าง ๆ ที่ปฏิบัติได้จริงในปัจจุบัน โดยเฉลี่ยและรายชื่ออยู่ในระดับปานกลางทั้งหมด สำหรับบทบาทที่ประชาชนคาดหวัง โดยเฉลี่ยและรายชื่ออยู่ในระดับมาก ด้านการป้องกันภัยฝ่ายพลเรือน ที่ปฏิบัติได้จริงในปัจจุบัน โดยเฉลี่ยและรายชื่ออยู่ในระดับปานกลางทั้งหมด สำหรับบทบาทที่ประชาชนคาดหวัง โดยเฉลี่ยและรายชื่ออยู่ในระดับมากทั้งหมด และด้านนโยบายเรื่องด่วนอื่น ๆ ที่ปฏิบัติได้จริงในปัจจุบันเฉลี่ยและรายชื่ออยู่ในระดับปานกลางทั้งหมดสำหรับบทบาทที่ประชาชนคาดหวัง โดยเฉลี่ยและรายชื่ออยู่ในระดับมากทั้งหมด และพบว่า การดำเนินการป้องกันปราบปรามเสพติด มีคะแนนเฉลี่ยสูงสุด<sup>๕๐</sup>

**สมชาย หงษ์รัมย์** ได้ทำการวิจัยเรื่อง บทบาทของกำนันในการพัฒนาชนบท : ศึกษากรณีกำนันที่ได้รับรางวัลประจำปีของจังหวัดอุบลราชธานี ผลการวิจัยพบว่า

๑. บทบาทของกำนันในการพัฒนาชนบทตามความคิดเห็นของกำนัน สารวัตรกำนัน และนายกองค์การบริหารส่วนตำบล ประกอบด้วยบทบาท ๖ ด้าน คือ (๑) บทบาทตามพระราชบัญญัติลักษณะปกครองท้องที่ พ.ศ. ๒๔๕๗ และกฎหมายอื่นที่เกี่ยวข้อง (๒) การป้องกันภัยฝ่ายพลเรือน (๓) การปฏิบัติหน้าที่ร่วมกับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น หน่วยราชการ รัฐวิสาหกิจในพื้นที่ (๔) การเสริมสร้างความเข้มแข็งให้แก่ชุมชน โดยกระบวนการประชาคม (๕) บทบาทในโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริ เศรษฐกิจแบบพอเพียงเฉลิมพระเกียรติ และ (๖) การปฏิบัติตามนโยบายของรัฐและกระทรวงมหาดไทย ในภาพรวมมีการปฏิบัติอยู่ในระดับมาก และเมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า กำนันมีบทบาทในระดับมากทุกด้าน

๒. กำนัน สารวัตรกำนัน และนายกองค์การบริหารส่วนตำบลมีความคิดเห็นต่อบทบาทของกำนันในด้านต่าง ๆ ทั้ง ๖ ด้าน แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ

<sup>๕๐</sup>ฉลวย พ่วงพลับ, “บทบาทของกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน : ศึกษากรณีอำเภอคลองหอยโข่ง จังหวัดสงขลา”, **วิทยานิพนธ์รัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต**, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยบูรพา), ๒๕๔๘, ๕๗ หน้า.

๓. กำนัน สารวัตรกำนัน และนายกองต์การบริหารส่วนตำบลที่มีระดับการศึกษาต่างกัน มีความคิดเห็นต่อบทบาทของกำนันในด้านต่าง ๆ ทั้ง ๖ ด้านไม่แตกต่างกัน<sup>๕๒</sup>

จากการศึกษางานวิจัยที่เกี่ยวข้องพอสรุปได้ว่า กำนันผู้ใหญ่ คือ หัวหน้าของตำบล และหมู่บ้าน ซึ่งเป็นหน่วยการปกครองของรัฐในระดับล่างที่ได้รับการจัดตั้งขึ้นอย่างเป็นทางการ ทำหน้าที่เป็นกลไกรวมทั้งอาณาบริเวณเขตพื้นที่ของการปฏิบัติงานของทางราชการในระดับล่างสุด

ซึ่งผู้วิจัยจะนำไปประยุกต์ใช้ในการกำหนดกรอบแนวคิดในการวิจัย และนำผลการวิจัยเหล่านี้ไปประกอบการอภิปรายผลต่อไป

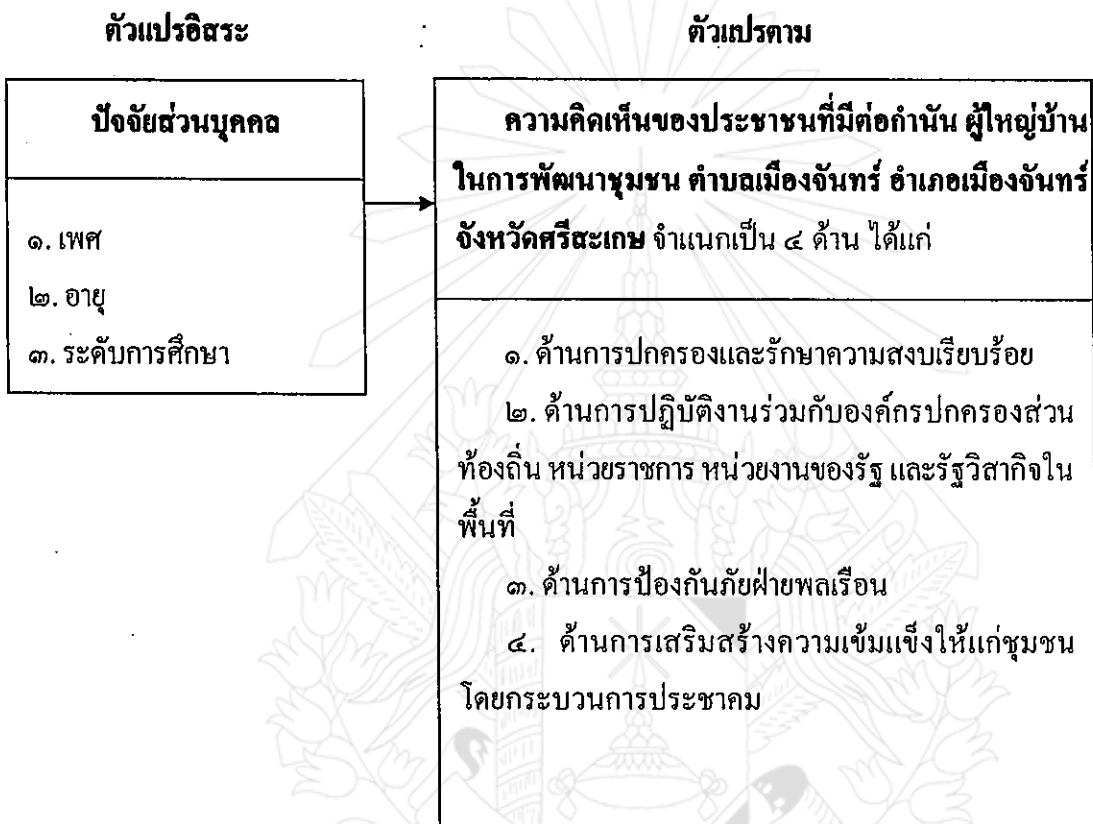


---

<sup>๕๒</sup>สมชาย หงษ์รัมย์, "บทบาทของกำนันในการพัฒนาชนบท : ศึกษากรณีกำนันที่ได้รับรางวัลประจำปีของจังหวัดอุบลราชธานี", **วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต**, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี), ๒๕๔๘, ๑๒๖ หน้า.

## ๒.๘ สรุปกรอบแนวคิดที่ใช้ในการวิจัย

กรอบแนวคิดเกี่ยวกับ ความคิดเห็นของประชาชนที่มีต่อกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ในการพัฒนาชุมชน ตำบลเมืองจันทร์ อำเภอเมืองจันทร์ จังหวัดศรีสะเกษ ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยบูรณาการมาจากใน เอกสารของ **ทิตยา สุวรรณชฎ** ซึ่งได้กล่าวถึง ความคาดหวังบทบาทของพัฒนากรคณะกรรมการ พัฒนาหมู่บ้าน และเจ้าหน้าที่ระดับอำเภอ<sup>๕๓</sup> ดังนี้



แผนภูมิที่ ๒.๑ แสดงสรุปกรอบแนวคิดที่ใช้ในการวิจัย

<sup>๕๓</sup>ทิตยา สุวรรณชฎ, **สังคมวิทยา**, อ่างแล้ว, หน้า ๒๕.



## บทที่ ๓

### วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยความคิดเห็นของประชาชนที่มีต่อกำนัน ผู้ใหญ่บ้านในการพัฒนาชุมชน : ศึกษาเฉพาะกรณี ตำบลเมืองจันทร์ อำเภอเมืองจันทร์ จังหวัดศรีสะเกษ ในครั้งนี้ ผู้วิจัยได้เสนอวิธีการดำเนินการวิจัยตามขั้นตอนดังต่อไปนี้

- ๓.๑ ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง
- ๓.๒ เทคนิควิธีการสุ่มตัวอย่าง
- ๓.๓ เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย
- ๓.๔ การสร้างและตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือ
- ๓.๕ การเก็บรวบรวมข้อมูล
- ๓.๖ การวิเคราะห์ข้อมูล
- ๓.๗ สถิติที่ใช้ในการวิจัย

#### ๓.๑ ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ในการวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยได้กำหนดประชากรและกลุ่มตัวอย่างดังนี้

##### ๓.๑.๑ ประชากร

ได้แก่ หัวหน้าครัวเรือนที่อาศัยในเขตตำบลเมืองจันทร์ อำเภอเมืองจันทร์ จังหวัดศรีสะเกษ จำนวน ๒๕ หมู่บ้าน รวมทั้งสิ้น ๑,๓๖๖ คน

##### ๓.๑.๒ กลุ่มตัวอย่าง

ได้แก่ หัวหน้าครัวเรือนที่อาศัยในเขตตำบลเมืองจันทร์ อำเภอเมืองจันทร์ จังหวัดศรีสะเกษ จำนวน ๓๐๐ คน จะได้นำเสนอเทคนิคและวิธีการสุ่มตัวอย่างต่อไป

### ๓.๒ เทคนิควิธีการสุ่มตัวอย่าง

ผู้วิจัยได้ดำเนินการสุ่มตัวอย่างตามลำดับขั้นตอน ดังนี้

๓.๒.๑ กำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างโดยการเทียบจากตาราง เครจซี และมอร์แกน (Krejcie and Morgan)<sup>๑</sup> จากจำนวนประชากร ๑,๓๖๖ คน ได้ขนาดกลุ่มตัวอย่าง จำนวน ๒๕๗ คน

๓.๒.๒ ในกรณีนี้จำนวนประชากรไม่ตรงกับจำนวนประชากรในตารางจึงเทียบบัญญัติไตรยางค์ ดังนี้

$$\begin{aligned} \text{ประชากร } ๑,๓๐๐ \text{ เป็น } ๑,๔๐๐ \text{ มีประชากรเพิ่มขึ้น } ๑๐๐ \text{ คน} \\ \text{กลุ่มตัวอย่างเพิ่มขึ้น (๓๐๒ - ๒๕๗)} &= ๕ \\ \text{ประชากร } ๑,๓๐๐ \text{ เป็น } ๑,๓๖๖ \text{ มีประชากรเพิ่มขึ้น } ๖๖ \text{ คน} &= \frac{๕ \times ๖๖}{๑๐๐} \\ &= ๓.๓๐ \text{ หรือ } ๓ \text{ คน} \end{aligned}$$

$$\begin{aligned} \text{ดังนั้น ถ้ามีจำนวนประชากร } ๑,๓๖๖ \text{ คน ขนาดของกลุ่มตัวอย่าง} \\ &= ๒๕๗ + ๓ \\ &= ๓๐๐ \text{ คน} \end{aligned}$$

จากการเทียบบัญญัติไตรยางค์ จะได้ขนาดกลุ่มตัวอย่าง จำนวนทั้งสิ้น ๓๐๐ คน

๓.๒.๓ กำหนดจำนวนตัวอย่างตามจำนวนครัวเรือนมากน้อยแต่ละหมู่บ้าน มีวิธีกำหนด

ดังนี้

$$\text{ขนาดกลุ่มตัวอย่าง} = \frac{\text{จำนวนกลุ่มตัวอย่าง} \times \text{ครัวเรือนของหมู่บ้าน}}{\text{ครัวเรือนทั้งหมด}}$$

จึงทำให้ได้กลุ่มตัวอย่างในการวิจัย แยกออกเป็นแต่ละหมู่บ้าน ดังรายละเอียดที่ปรากฏในตารางที่ ๓.๑

<sup>๑</sup>บุญชม ศรีสะอาด, การวิจัยเบื้องต้น, พิมพ์ครั้งที่ ๖, (กรุงเทพมหานคร : สุวีริยาสาส์น, ๒๕๓๕),

ตารางที่ ๓.๑ แสดงจำนวนประชากรและกลุ่มตัวอย่าง จำแนกตามหมู่บ้าน

หมู่บ้าน	จำนวนประชากร	วิธีคำนวณ	จำนวนกลุ่มตัวอย่าง
หมู่ที่ ๑ บ้านบก	๕๒	$\frac{๓๐๐ \times ๕๒}{๑,๓๖๖}$	๑๑
หมู่ที่ ๒ บ้านเมืองจันทร์	๑๑๕	$\frac{๓๐๐ \times ๑๑๕}{๑,๓๖๖}$	๒๖
หมู่ที่ ๓ บ้านโนนกลาง	๖๖	$\frac{๓๐๐ \times ๖๖}{๑,๓๖๖}$	๑๕
หมู่ที่ ๔ บ้านหนองแคนน้อย	๕๕	$\frac{๓๐๐ \times ๕๕}{๑,๓๖๖}$	๑๒
หมู่ที่ ๕ บ้านโคก	๕๗	$\frac{๓๐๐ \times ๕๗}{๑,๓๖๖}$	๑๓
หมู่ที่ ๖ บ้านอึ้งอย	๔๓	$\frac{๓๐๐ \times ๔๓}{๑,๓๖๖}$	๙
หมู่ที่ ๗ บ้านไผ่	๕๒	$\frac{๓๐๐ \times ๕๒}{๑,๓๖๖}$	๑๑
หมู่ที่ ๘ บ้านทุ่ม	๔๗	$\frac{๓๐๐ \times ๔๗}{๑,๓๖๖}$	๑๐
หมู่ที่ ๙ บ้านจิว	๖๓	$\frac{๓๐๐ \times ๖๓}{๑,๓๖๖}$	๑๔
หมู่ที่ ๑๐ บ้านเก็บงา	๑๒๔	$\frac{๓๐๐ \times ๑๒๔}{๑,๓๖๖}$	๒๗
หมู่ที่ ๑๑ บ้านหนองหัว	๕๖	$\frac{๓๐๐ \times ๕๖}{๑,๓๖๖}$	๑๒
หมู่ที่ ๑๒ บ้านหนองแคนใหญ่	๗๔	$\frac{๓๐๐ \times ๗๔}{๑,๓๖๖}$	๑๖
หมู่ที่ ๑๓ บ้านโนนสูง	๔๘	$\frac{๓๐๐ \times ๔๘}{๑,๓๖๖}$	๑๑
หมู่ที่ ๑๔ บ้านหนองโน	๒๔	$\frac{๓๐๐ \times ๒๔}{๑,๓๖๖}$	๕
หมู่ที่ ๑๕ บ้านกลาง	๕๖	$\frac{๓๐๐ \times ๕๖}{๑,๓๖๖}$	๑๒
หมู่ที่ ๑๖ บ้านหนองแคน	๑๐๕	$\frac{๓๐๐ \times ๑๐๕}{๑,๓๖๖}$	๒๔
หมู่ที่ ๑๗ บ้านกลางคำ	๒๔	$\frac{๓๐๐ \times ๒๔}{๑,๓๖๖}$	๕
หมู่ที่ ๑๘ บ้านทุ่งสว่าง	๕๑	$\frac{๓๐๐ \times ๕๑}{๑,๓๖๖}$	๑๑
หมู่ที่ ๑๙ บ้านม่วงน้อย	๒๗	$\frac{๓๐๐ \times ๒๗}{๑,๓๖๖}$	๖
หมู่ที่ ๒๐ บ้านฮ่องคำ	๔๒	$\frac{๓๐๐ \times ๔๒}{๑,๓๖๖}$	๑๐
หมู่ที่ ๒๑ บ้านสวัสดิ์	๒๖	$\frac{๓๐๐ \times ๒๖}{๑,๓๖๖}$	๖

## ตารางที่ ๓.๑ (ต่อ)

หมู่บ้าน	จำนวนประชากร	วิธีคำนวณ	จำนวนกลุ่มตัวอย่าง
หมู่ที่ ๒๒ บ้านขนวนสมบุรณ์	๔๐	$\frac{๓๐๐ \times ๔๐}{๑,๓๖๖}$	๕
หมู่ที่ ๒๓ บ้านหุงคำ	๒๒	$\frac{๓๐๐ \times ๒๒}{๑,๓๖๖}$	๕
หมู่ที่ ๒๔ บ้านไผ่น้อย	๕๗	$\frac{๓๐๐ \times ๕๗}{๑,๓๖๖}$	๑๓
หมู่ที่ ๒๕ บ้านหนองเรือ	๓๒	$\frac{๓๐๐ \times ๓๒}{๑,๓๖๖}$	๗
<b>รวม</b>	<b>๑,๓๖๖</b>	$\frac{๓๐๐ \times ๑,๓๖๖}{๑,๓๖๖}$	<b>๓๐๐</b>

๓.๒.๔ สุ่มแบบบังเอิญ (Accidental Sampling)<sup>๒</sup> คือ การสุ่มที่มีได้กำหนดไว้ล่วงหน้าว่าจะมีหัวหน้าครัวเรือนคนใดเป็นตัวอย่างบ้าง และไม่จำกัดว่าเป็นเพศชายหรือเพศหญิง การเก็บรวบรวมข้อมูลครั้งนี้ผู้วิจัยได้ไปเก็บรวบรวมข้อมูลในแต่ละหมู่บ้าน โดยสุ่มบ้านที่พบก่อน และสามารถให้ข้อมูลที่ผู้วิจัยต้องการได้จนครบถ้วน

### ๓.๓ เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยเป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับความคิดเห็นของประชาชนที่มีต่อกำนันผู้ใหญ่บ้านในการพัฒนาชุมชน ตำบลเมืองจันทร์ อำเภอเมืองจันทร์ จังหวัดศรีสะเกษ โดยแบ่งออกเป็น ๓ ตอน ดังนี้

**ตอนที่ ๑** แบบสอบถามปัจจัยส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถาม ได้แก่ เพศ อายุ และระดับการศึกษา ลักษณะแบบสอบถามเป็นแบบตรวจสอบรายการ (Check List)

**ตอนที่ ๒** แบบสอบถามความคิดเห็นของประชาชนที่มีต่อกำนันผู้ใหญ่บ้านในการพัฒนาชุมชน ตำบลเมืองจันทร์ อำเภอเมืองจันทร์ จังหวัดศรีสะเกษ มีลักษณะแบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) โดยแบ่งระดับของการวัดออกเป็น ๕ ระดับ โดยกำหนดเกณฑ์การให้คะแนน<sup>๓</sup> ดังนี้

<sup>๒</sup> เรื่องเดียวกัน, หน้า ๔๑.

<sup>๓</sup> เรื่องเดียวกัน, หน้า ๑๐๐.

๕	คะแนน	หมายถึง	มากที่สุด
๔	คะแนน	หมายถึง	มาก
๓	คะแนน	หมายถึง	ปานกลาง
๒	คะแนน	หมายถึง	น้อย
๑	คะแนน	หมายถึง	น้อยที่สุด

**ตอนที่ ๓** แบบสอบถามปลายเปิด (Open - ended) เพื่อสอบถามข้อเสนอแนะเกี่ยวกับบทบาทของกำนัน ผู้ใหญ่บ้านในการพัฒนาชุมชน ตำบลเมืองจันทร์ อำเภอเมืองจันทร์ จังหวัดศรีสะเกษ

### ๓.๔ การสร้างและตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือ

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้เป็นแบบสอบถาม (Questionnaire) มีขั้นตอนการสร้างและตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือ ดังนี้

๓.๔.๑ ศึกษาเอกสาร หนังสือ และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

๓.๔.๒ กำหนดประเด็นต่าง ๆ ที่ต้องการทราบ เกี่ยวกับการพัฒนาชุมชนของกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน เพื่อจะนำไปใช้ในการสร้างเป็นข้อคำถาม ในแบบสอบถาม

๓.๔.๓ สร้างแบบสอบถาม แล้วนำเสนอต่ออาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ พิจารณาตรวจสอบประเด็นต่าง ๆ ตลอดจนความถูกต้องของภาษาที่ใช้ และให้คำแนะนำเพื่อปรับปรุงแก้ไข

๓.๔.๔ แก้ไขตามอาจารย์ที่ปรึกษาเสนอแนะ และนำแบบทดสอบที่สร้างขึ้นตามเนื้อหาและวัตถุประสงค์ เสนอผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบเพื่อปรับปรุงแก้ไขความเที่ยงตรงทั้งด้าน โครงสร้างเนื้อหา และสำนวนภาษา โดยใช้ดัชนีความสอดคล้อง (IOC : Item - objective Congruence Index)<sup>๕</sup> มีเกณฑ์ ดังนี้

+ ๑	หมายถึง	แน่ใจว่าข้อคำถามหรือข้อความนั้นสอดคล้องกับวัตถุประสงค์
๐	หมายถึง	ไม่แน่ใจ
- ๑	หมายถึง	แน่ใจว่าข้อคำถามนั้นหรือข้อความนั้นว่าไม่สอดคล้องกับวัตถุประสงค์

โดยใช้สูตรดัชนีความสอดคล้อง ดังนี้

<sup>๕</sup>บุทร โภยวรรณ, **พื้นฐานการวิจัยฉบับปรับปรุงใหม่**, (กรุงเทพมหานคร : สุวีริยาสาส์น, ๒๕๔๕), หน้า ๑๕๕.

$$IOC = \frac{\sum R}{N}$$

เมื่อ

IOC	แทน	ดัชนีความสอดคล้อง
$\sum R$	แทน	ผลรวมของคะแนนความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญ
N	แทน	จำนวนผู้เชี่ยวชาญ

ผู้เชี่ยวชาญสามท่านประกอบด้วย

๑) ดร. ประพิศ โบราณมูล ตำแหน่งเจ้าหน้าที่งานสารบรรณ มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตศรีอยุธยา

๒) นายเอี่ยม อามาตย์มุลตรี ตำแหน่ง อาจารย์พิเศษ มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัยวิทยาเขตศรีอยุธยา

๓) นายกำธร สุอรุณ ตำแหน่ง นายอำเภอเมืองจันทร์ จังหวัดศรีสะเกษ

๓.๔.๕ นำแบบสอบถามที่ปรับปรุงแล้วไปวิเคราะห์ค่า IOC ( $0.67 \leq IOC \leq 1.0$ )

๓.๔.๖ นำแบบสอบถามที่ปรับปรุงแก้ไขตามข้อเสนอแนะของผู้เชี่ยวชาญแล้วไปทดลองใช้ (Try - out) กับหัวหน้าครัวเรือนที่ตำบลหนองใหญ่ อำเภอเมืองจันทร์ จังหวัดศรีสะเกษ ที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่าง จำนวน ๕๐ คน เพื่อหาคุณภาพของเครื่องมือ

๓.๔.๗ การทดสอบคุณภาพของแบบสอบถาม ดำเนินการเป็นลำดับ ดังนี้

๑) หาค่าอำนาจจำแนกรายข้อ (Power of Discrimination) โดยวิธีหาค่า t - test<sup>๕</sup> พิจารณาข้อที่มีคุณภาพผ่านเกณฑ์ จำนวน ๒๒ ข้อ ได้ค่าอำนาจจำแนกระหว่าง ๑.๗๗ - ๔.๕๒

๒) นำข้อที่มีค่าอำนาจจำแนกผ่านเกณฑ์ หาค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถามทั้งหมด<sup>๖</sup> โดยใช้วิธีคำนวณหาค่าสัมประสิทธิ์แอลฟา ( $\alpha$  - Coefficient) ตามวิธีการของครอนบาค (Cronbach)<sup>๖</sup> ได้ค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ ๐.๘๒

๓) เสนออาจารย์ที่ปรึกษาตรวจสอบอีกครั้ง เป็นครั้งสุดท้าย

๓.๔.๘ จัดพิมพ์แบบสอบถามฉบับสมบูรณ์ เพื่อนำไปใช้กับกลุ่มตัวอย่างต่อไป

<sup>๕</sup> บุญชม ศรีสะอาด, การวิจัยเบื้องต้น, อ่างแก้ว, หน้า ๘๔.

<sup>๖</sup> เรื่องเดียวกัน, หน้า ๘๖.

### ๓.๕ การเก็บรวบรวมข้อมูล

การดำเนินการจัดเก็บข้อมูล ผู้วิจัยได้ดำเนินการจัดเก็บข้อมูลตามขั้นตอน ดังนี้

๓.๕.๑ ขอนหนังสือขอความอนุเคราะห์จากบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตร้อยเอ็ด นำเรียนนายอำเภอเมืองจันทร์ เพื่อขอความอนุเคราะห์ ในการเก็บรวบรวมข้อมูลเพื่อการวิจัย

๓.๕.๒ ผู้วิจัยนำแบบสอบถามไปดำเนินการเก็บข้อมูลด้วยตนเอง โดยทำการชี้แจงรายละเอียดของแบบสอบถามให้กลุ่มตัวอย่างฟัง โดยให้เวลาในการตอบแบบสอบถาม และได้รับแบบสอบถามกลับคืนมาทั้งหมด

๓.๕.๓ ผู้วิจัยเก็บรวบรวมแบบสอบถามที่ได้จากการตอบแล้วทั้งหมด เพื่อดำเนินการวิเคราะห์ข้อมูลต่อไป

### ๓.๖ การวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยดำเนินการวิเคราะห์ข้อมูลมีลำดับขั้นตอน ดังนี้

๓.๖.๑ นำแบบสอบถามที่ได้รับกลับคืนมาตรวจสอบความสมบูรณ์ทุกฉบับ

๓.๖.๒ นำแบบสอบถามที่คัดเลือกไว้แล้วมาดำเนินการให้คะแนนตามเกณฑ์

๓.๖.๓ นำคะแนนที่ได้ไปวิเคราะห์ข้อมูลด้วยเครื่องคอมพิวเตอร์ โดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูป

๓.๖.๔ วิเคราะห์ข้อมูลระดับความคิดเห็นของประชาชนที่มีต่อกำนัน ผู้ใหญ่บ้านในการพัฒนาชุมชน ตำบลเมืองจันทร์ อำเภอเมืองจันทร์ จังหวัดศรีสะเกษ โดยวิเคราะห์ค่าเฉลี่ย ( $\bar{X}$ ) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) ทั้งในภาพรวม รายด้าน และรายข้อ แล้วแปลผลตามเกณฑ์การวิเคราะห์<sup>๑</sup> ดังนี้

ค่าเฉลี่ยระหว่าง ๔.๕๑ - ๕.๐๐ หมายถึง มีความคิดเห็นอยู่ในระดับมากที่สุด

ค่าเฉลี่ยระหว่าง ๓.๕๑ - ๔.๕๐ หมายถึง มีความคิดเห็นอยู่ในระดับมาก

ค่าเฉลี่ยระหว่าง ๒.๕๑ - ๓.๕๐ หมายถึง มีความคิดเห็นอยู่ในระดับปานกลาง

ค่าเฉลี่ยระหว่าง ๑.๕๑ - ๒.๕๐ หมายถึง มีความคิดเห็นอยู่ในระดับน้อย

ค่าเฉลี่ยระหว่าง ๑.๐๐ - ๑.๕๐ หมายถึง มีความคิดเห็นอยู่ในระดับน้อยที่สุด

๓.๖.๕ วิเคราะห์ข้อมูลเพื่อหาค่าความแตกต่างของความคิดเห็นของประชาชนที่มีต่อกำนัน ผู้ใหญ่บ้านในการพัฒนาชุมชน ตำบลเมืองจันทร์ อำเภอเมืองจันทร์ จังหวัดศรีสะเกษ กับปัจจัยส่วนบุคคลด้านเพศ โดยใช้ค่า t - test ส่วนด้านอายุ และระดับการศึกษา ใช้ค่า (One way ANOVA) หรือ F - test

<sup>๑</sup>เรื่องเดียวกัน, หน้า ๑๐๐.

และเมื่อพบความแตกต่างอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติจะทดสอบความแตกต่างของค่าเฉลี่ยเป็นรายคู่ ด้วยวิธีการของเซฟเฟ (Scheffe's Method)

๓.๖.๖ วิเคราะห์ข้อมูลข้อเสนอแนะเกี่ยวกับกำนัน ผู้ใหญ่บ้านในการพัฒนาชุมชน ตำบลเมืองจันทร์ อำเภอเมืองจันทร์ จังหวัดศรีสะเกษ โดยการแจกแจงความถี่ (Frequency)

๓.๖.๗ นำเสนอผลการวิจัยโดยการพรรณนาวิเคราะห์ (Descriptive Analysis)

### ๓.๗ สถิติที่ใช้ในการวิจัย

๓.๗.๑ การหาคุณภาพของแบบสอบถาม

๑) การหาค่าอำนาจจำแนกของแต่ละข้อ โดยใช้ "t - test"<sup>๔</sup> คำนวณจากสูตร ดังนี้

$$t = \frac{\bar{X}_H - \bar{X}_L}{\sqrt{\frac{S_H^2 + S_L^2}{N}}}$$

เมื่อ	t	แทน	อำนาจจำแนก
	$\bar{X}_H$	แทน	ค่าเฉลี่ยของกลุ่มสูง
	$\bar{X}_L$	แทน	ค่าเฉลี่ยของกลุ่มต่ำ
	$S_H^2$	แทน	ความแปรปรวนของกลุ่มสูง
	$S_L^2$	แทน	ความแปรปรวนของกลุ่มต่ำ
	N	แทน	จำนวนคนในกลุ่มสูงและกลุ่มต่ำซึ่งมีจำนวนเท่ากัน

๒) การหาค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถามทั้งฉบับ โดยหาค่าสัมประสิทธิ์แอลฟา ( $\alpha$  - Coefficient) ตามวิธีการของครอนบาค (Cronbach)<sup>๕</sup> คำนวณจากสูตร ดังนี้

<sup>๔</sup>เรื่องเดียวกัน, หน้า ๕๔.

<sup>๕</sup>เรื่องเดียวกัน, หน้า ๕๖.



$$\alpha = \frac{k}{k-1} \left( 1 - \frac{\sum S_i^2}{S^2} \right)$$

เมื่อ	$\alpha$	แทน	ค่าสัมประสิทธิ์ความเชื่อมั่น
	$k$	แทน	จำนวนข้อของเครื่องมือวัด
	$S_i^2$	แทน	ผลรวมของความแปรปรวนของแต่ละข้อ
	$S^2$	แทน	ความแปรปรวนของคะแนนรวม

๓.๗.๒ ในการวิเคราะห์ข้อมูล ค่าสถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล มีดังนี้

๑) ค่าร้อยละ (Percentage) คำนวณจากสูตร ดังนี้

$$P = \frac{f}{N} \times 100$$

เมื่อ	$P$	แทน	ร้อยละ
	$f$	แทน	ความถี่ที่ต้องการแปลงให้เป็นร้อยละ
	$N$	แทน	จำนวนความถี่ทั้งหมด

๒) ค่าเฉลี่ย ( $\bar{X}$ ) คำนวณจากสูตร ดังนี้

$$\bar{X} = \frac{\sum X}{N}$$

เมื่อ	$\bar{X}$	แทน	ค่าเฉลี่ย
	$\sum X$	แทน	ผลรวมของคะแนนทั้งหมดในกลุ่ม
	$N$	แทน	จำนวนคน

๓) ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) คำนวณจากสูตร ดังนี้

$$S.D. = \sqrt{\frac{N \sum X^2 - (\sum X)^2}{N(N-1)}}$$

เมื่อ	S.D.	แทน	ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน
	X	แทน	ผลรวมของคะแนนทั้งหมดในกลุ่ม
	X <sup>2</sup>	แทน	ผลรวมกำลังสอง ของคะแนนในกลุ่ม
	N	แทน	จำนวนคน
	Σ	แทน	ผลรวม

๔) ค่า t - test ในการเปรียบเทียบตัวแปรอิสระสองกลุ่ม คำนวณจากสูตร ดังนี้

$$t = \frac{\bar{X}_1 - \bar{X}_2}{\sqrt{\frac{S_1^2}{n_1} + \frac{S_2^2}{n_2}}}$$

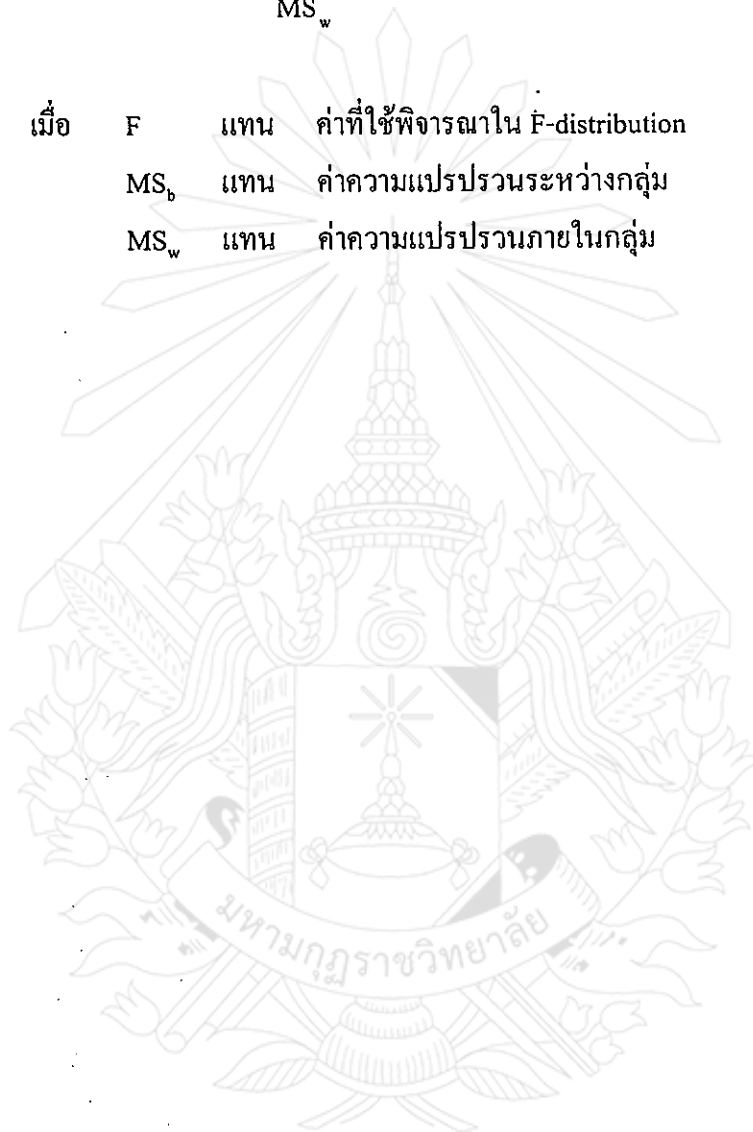
เมื่อ	t	แทน	ค่าสถิติที่จะใช้เปรียบเทียบกับค่าวิกฤตในการ แจกแจงแบบ t เพื่อทราบความมีนัยสำคัญ
	$\bar{X}_1, \bar{X}_2$	แทน	ค่าเฉลี่ยของกลุ่มตัวอย่างกลุ่มที่ ๑ และกลุ่มที่ ๒ ตามลำดับ
	$S_1^2, S_2^2$	แทน	ความแปรปรวนของกลุ่มตัวอย่างที่ ๑ และกลุ่มที่ ๒ ตามลำดับ
	$n_1, n_2$	แทน	จำนวนสมาชิกกลุ่มตัวอย่างในกลุ่มที่ ๑ และกลุ่มที่ ๒ ตามลำดับ

๕) ค่า F - test ในการเปรียบเทียบตัวแปรอิสระตั้งแต่สามกลุ่มขึ้นไป จำนวนจากสูตร

ดังนี้

$$F = \frac{MS_b}{MS_w}$$

เมื่อ F แทน ค่าที่ใช้พิจารณาใน F-distribution  
 $MS_b$  แทน ค่าความแปรปรวนระหว่างกลุ่ม  
 $MS_w$  แทน ค่าความแปรปรวนภายในกลุ่ม



## บทที่ ๔

### ผลการวิเคราะห์ข้อมูล

การวิจัยความคิดเห็นของประชาชนที่มีต่อกำนัน ผู้ใหญ่บ้านในการพัฒนาชุมชน : ศึกษาเฉพาะกรณี ตำบลเมืองจันทร์ อำเภอเมืองจันทร์ จังหวัดศรีสะเกษ ผลการวิเคราะห์ข้อมูลได้เสนอรายละเอียดตามลำดับ ดังนี้

- ๔.๑ สัญลักษณ์ที่ใช้ในการเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูล
- ๔.๒ ขั้นตอนการวิเคราะห์ข้อมูล
- ๔.๓ ผลการวิเคราะห์ข้อมูล

#### ๔.๑ สัญลักษณ์ที่ใช้ในการเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูล

สัญลักษณ์ที่ใช้ในการเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูล ผู้วิจัยได้ให้ความหมายไว้ดังนี้

$\bar{X}$	แทน	ค่าเฉลี่ย (Mean)
S.D.	แทน	ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation)
n	แทน	จำนวนกลุ่มตัวอย่าง
t	แทน	ทดสอบความแตกต่างของค่าเฉลี่ยระหว่างกลุ่มสองกลุ่ม (Independent)
F	แทน	ทดสอบความแตกต่างตั้งแต่สามกลุ่มขึ้นไป
df	แทน	ขั้นแห่งความเป็นอิสระ (Degree of Freedom)
SS	แทน	ผลบวกของคะแนนเบี่ยงเบนยกกำลังสอง (Sum of Square)
MS	แทน	ค่าเฉลี่ยผลบวกของคะแนนยกกำลังสอง (Mean of Square)
Sig	แทน	ค่าความน่าจะเป็น
*	แทน	มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .๐๕

#### ๔.๒ ขั้นตอนการวิเคราะห์ข้อมูล

**ตอนที่ ๑** ผลการวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับปัจจัยส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถาม

**ตอนที่ ๒** ผลการวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับความคิดเห็นของประชาชนที่มีต่อกำนัน ผู้ใหญ่บ้านในการพัฒนาชุมชน ตำบลเมืองจันทร์ อำเภอเมืองจันทร์ จังหวัดศรีสะเกษ

**ตอนที่ ๓** ผลการเปรียบเทียบความคิดเห็นของประชาชนที่มีต่อกำนัน ผู้ใหญ่บ้านในการพัฒนาชุมชน ตำบลเมืองจันทร์ อำเภอเมืองจันทร์ จังหวัดศรีสะเกษ

**ตอนที่ ๔** ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับกำนัน ผู้ใหญ่บ้านในการพัฒนาชุมชน ตำบลเมืองจันทร์ อำเภอเมืองจันทร์ จังหวัดศรีสะเกษ

#### ๔.๓ ผลการวิเคราะห์ข้อมูล

**ตอนที่ ๑** ผลการวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับปัจจัยส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถาม

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลปรากฏตามตารางที่ ๔.๑ - ๔.๓

**ตารางที่ ๔.๑** แสดงจำนวน และร้อยละของผู้ตอบแบบสอบถาม จำแนกตามเพศ

เพศ	จำนวนคน	ร้อยละ
ชาย	๒๐๔	๖๘.๐๐
หญิง	๙๖	๓๒.๐๐
<b>รวม</b>	<b>๓๐๐</b>	<b>๑๐๐</b>

จากตารางที่ ๔.๑ พบว่า ประชาชนส่วนใหญ่เป็นเพศชาย จำนวน ๒๐๔ คน คิดเป็นร้อยละ ๖๘.๐๐ และเพศหญิง จำนวน ๙๖ คน คิดเป็นร้อยละ ๓๒.๐๐

**ตารางที่ ๔.๒** แสดงจำนวน และร้อยละของผู้ตอบแบบสอบถาม จำแนกตามอายุ

อายุ	จำนวนคน	ร้อยละ
ไม่เกิน ๓๐ ปี	๒๑	๗.๐๐
๓๑ - ๕๐ ปี	๑๕๘	๖๖.๐๐
๕๑ ปีขึ้นไป	๘๑	๒๗.๐๐
<b>รวม</b>	<b>๓๐๐</b>	<b>๑๐๐</b>

จากตารางที่ ๔.๒ พบว่า ประชาชนส่วนใหญ่มีอายุระหว่าง ๓๑-๕๐ ปี จำนวน ๑๕๘ คน คิดเป็นร้อยละ ๖๖.๐๐ รองลงมา มีอายุ ๕๑ ปีขึ้นไป จำนวน ๘๑ คน คิดเป็นร้อยละ ๒๗.๐๐ และมีอายุไม่เกิน ๓๐ ปี จำนวน ๒๑ คน คิดเป็นร้อยละ ๗.๐๐

ตารางที่ ๔.๓ แสดงจำนวน และร้อยละของผู้ตอบแบบสอบถาม จำแนกตามระดับการศึกษา

ระดับการศึกษา	จำนวนคน	ร้อยละ
ประถมศึกษา	๑๑๘	๓๙.๓๓
มัธยมศึกษา หรือปวช.	๖๕	๒๑.๐๐
ปวส./อนุปริญญา หรือเทียบเท่า	๘๗	๒๘.๐๐
ปริญญาตรีและสูงกว่า	๒๖	๘.๖๗
<b>รวม</b>	<b>๓๐๐</b>	<b>๑๐๐</b>

จากตารางที่ ๔.๓ พบว่า ประชาชนส่วนใหญ่สำเร็จการศึกษาในระดับประถมศึกษาจำนวน ๑๑๘ คน คิดเป็นร้อยละ ๓๙.๓๓ สำเร็จการศึกษาในระดับ ปวส./อนุปริญญา หรือเทียบเท่า จำนวน ๘๗ คน คิดเป็นร้อยละ ๒๘.๐๐ สำเร็จการศึกษาในระดับมัธยมศึกษา หรือปวช. จำนวน ๖๕ คน คิดเป็นร้อยละ ๒๑.๐๐ และสำเร็จการศึกษาในระดับปริญญาตรีและสูงกว่า จำนวน ๒๖ คน คิดเป็นร้อยละ ๘.๖๗



**ตอนที่ ๒ ผลการวิเคราะห์ข้อมูลความคิดเห็นของประชาชนที่มีต่อกำนัน ผู้ใหญ่บ้านในการพัฒนาชุมชน ตำบลเมืองจันทร์ อำเภอเมืองจันทร์ จังหวัดศรีสะเกษ**

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลปรากฏตามตารางที่ ๔.๔ - ๔.๘

**ตารางที่ ๔.๔ แสดงค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับความคิดเห็นของประชาชนที่มีต่อกำนัน ผู้ใหญ่บ้านในการพัฒนาชุมชน ตำบลเมืองจันทร์ อำเภอเมืองจันทร์ จังหวัดศรีสะเกษ โดยรวมและรายด้าน**

ข้อ	บทบาทในการพัฒนาชุมชน	$\bar{X}$	S.D.	แปลผล
๑.	ด้านการปกครองและรักษาความสงบเรียบร้อย	๓.๕๖	๐.๖๖	มาก
๒.	ด้านการปฏิบัติงานร่วมกับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น หน่วยราชการ หน่วยงานของรัฐ และรัฐวิสาหกิจในพื้นที่	๓.๘๓	๐.๗๑	มาก
๓.	ด้านการป้องกันภัยฝ่ายพลเรือน	๓.๕๗	๐.๖๖	มาก
๔.	ด้านการเสริมสร้างความเข้มแข็งให้แก่ชุมชน โดยกระบวนการ ประชาคม	๔.๐๘	๐.๕๔	มาก
<b>รวม</b>		<b>๓.๕๖</b>	<b>๐.๖๔</b>	<b>มาก</b>

(n = ๓๐๐)

จากตารางที่ ๔.๔ พบว่า ความคิดเห็นของประชาชนที่มีต่อกำนัน ผู้ใหญ่บ้านในการพัฒนาชุมชน ตำบลเมืองจันทร์ อำเภอเมืองจันทร์ จังหวัดศรีสะเกษ โดยรวมทั้งสี่ด้านอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านอยู่ในระดับมากทุกด้าน เรียงลำดับตามค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย คือ ด้านการเสริมสร้างความเข้มแข็งให้แก่ชุมชน โดยกระบวนการประชาคม ด้านการป้องกันภัยฝ่ายพลเรือน ด้านการปกครอง และรักษาความสงบเรียบร้อย และด้านการปฏิบัติงานร่วมกับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น หน่วยราชการ หน่วยงานของรัฐ และรัฐวิสาหกิจในพื้นที่

ตารางที่ ๔.๕ แสดงค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับความคิดเห็นของประชาชนที่มีต่อ  
 กำนันผู้ใหญ่บ้านในการพัฒนาชุมชน ตำบลเมืองจันทร์ อำเภอเมืองจันทร์ จังหวัดศรีสะเกษ  
 ด้านการปกครองและรักษาความสงบเรียบร้อย โดยรวมและรายข้อ

ข้อ	ด้านการปกครองและรักษาความสงบเรียบร้อย	$\bar{X}$	S.D.	แปลผล
๑.	ปกครองดูแลราษฎร และความสงบเรียบร้อยภายในตำบล และหมู่บ้านที่รับผิดชอบ	๔.๑๕	๐.๓๑	มาก
๒.	ทำการอบรมสั่งสอน และชี้แจงข้อราชการกับราษฎร	๓.๘๐	๐.๓๕	มาก
๓.	การดูแลลูกบ้านให้ปฏิบัติตามกฎหมาย และระเบียบ แบบแผนของทางราชการ	๔.๑๐	๐.๕๖	มาก
๔.	รายงานเรื่องทุกข์ร้อนของราษฎรให้ทางราชการทราบ เพื่อหาแนวทางแก้ไข	๓.๕๑	๐.๓๐	มาก
๕.	ประนีประนอมข้อพิพาทของราษฎรภายในตำบล หมู่บ้าน	๔.๐๖	๐.๔๘	มาก
๖.	การปฏิบัติหน้าที่เกี่ยวกับงานทะเบียนราษฎร เช่น การรับรอง ตัวบุคคลในตำบลหมู่บ้าน เป็นผู้นำบัตรประจำตัวมา มอบให้กับประชาชน ฯลฯ	๓.๕๓	๐.๓๐	มาก
๗.	แนะนำให้ราษฎรเสียภาษีอากรประเภทต่าง ๆ ให้แก่รัฐ	๓.๗๖	๐.๖๕	มาก
<b>รวม</b>		<b>๓.๘๖</b>	<b>๐.๖๖</b>	<b>มาก</b>

(n = ๓๐๐)

จากตารางที่ ๔.๕ พบว่า ความคิดเห็นของประชาชนที่มีต่อกำนันผู้ใหญ่บ้านในการพัฒนาชุมชน ตำบลเมืองจันทร์ อำเภอเมืองจันทร์ จังหวัดศรีสะเกษ ด้านการปกครองและรักษาความสงบเรียบร้อย โดยรวมทั้งเจ็ดข้ออยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายข้ออยู่ในระดับมากทุกข้อ โดยเรียงลำดับตามข้อที่มีค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย คือ ปกครองดูแลราษฎร และความสงบเรียบร้อยภายในตำบล และหมู่บ้านที่รับผิดชอบ การดูแลลูกบ้านให้ปฏิบัติตามกฎหมาย และระเบียบแบบแผนของทางราชการ ประนีประนอมข้อพิพาทของราษฎรภายในตำบล หมู่บ้าน การปฏิบัติหน้าที่เกี่ยวกับงานทะเบียนราษฎร เช่น การรับรองตัวบุคคลในตำบลหมู่บ้าน เป็นผู้นำบัตรประจำตัวมามอบให้กับประชาชน ฯลฯ รายงานเรื่องทุกข์ร้อนของราษฎรให้ทางราชการทราบเพื่อหาแนวทางแก้ไข ทำการอบรมสั่งสอน และชี้แจงข้อราชการกับราษฎร และแนะนำให้ราษฎรเสียภาษีอากรประเภทต่าง ๆ ให้แก่รัฐ



ตารางที่ ๔.๖ แสดงค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับความคิดเห็นของประชาชนที่มีต่อ  
 กำหนดผู้ใหญ่บ้านในการพัฒนาชุมชน ตำบลเมืองจันทร์ อำเภอเมืองจันทร์ จังหวัดศรีสะเกษ  
 ด้านการปฏิบัติงานร่วมกับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น หน่วยราชการ หน่วยงานของรัฐ  
 และรัฐวิสาหกิจในพื้นที่ โดยรวมและรายข้อ

ข้อ	ด้านการปฏิบัติงานร่วมกับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น หน่วยราชการ หน่วยงานของรัฐและรัฐวิสาหกิจในพื้นที่	$\bar{X}$	S.D.	แปลผล
๑.	ส่งเสริม สนับสนุนให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น หน่วยงานในพื้นที่ให้สามารถปฏิบัติงานตามหน้าที่ และความรับผิดชอบ ได้อย่างมีประสิทธิภาพ	๓.๘๓	๐.๗๔	มาก
๒.	เป็นผู้เชื่อมประสานนโยบายของหน่วยงานต่าง ๆ กับ ความต้องการของราษฎร นำความเดือดร้อนของราษฎร มาขอรับการสนับสนุนช่วยเหลือจากหน่วยงาน	๓.๗๑	๐.๘๓	มาก
๓.	ติดตาม สอดส่อง ดูแล ประสานการปฏิบัติงานของ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ตลอดจนหน่วยงานต่าง ๆ ให้เป็นไป ตามเจตนารมณ์ของกฎหมาย	๓.๗๕	๐.๗๕	มาก
๔.	เสนอแนวทางการวางแผนพัฒนาตำบลให้สอดคล้อง กับสภาพปัญหาความต้องการของประชาชนในพื้นที่	๔.๑๓	๐.๔๖	มาก
๕.	ตรวจสอบและติดตามการดำเนินการพัฒนา ตลอดจน การใช้งบประมาณเพื่อการพัฒนา ในพื้นที่ตำบล หมู่บ้านขององค์กร และหน่วยงานต่าง ๆ	๓.๖๘	๐.๗๖	มาก
<b>รวม</b>		<b>๓.๘๓</b>	<b>๐.๗๑</b>	<b>มาก</b>

(n = ๓๐๐)

จากตารางที่ ๔.๖ พบว่า ความคิดเห็นของประชาชนที่มีต่อกำหนด ผู้ใหญ่บ้านในการพัฒนาชุมชน  
 ตำบลเมืองจันทร์ อำเภอเมืองจันทร์ จังหวัดศรีสะเกษ ด้านการปฏิบัติงานร่วมกับองค์กรปกครอง  
 ส่วนท้องถิ่น หน่วยราชการ หน่วยงานของรัฐ และรัฐวิสาหกิจในพื้นที่ โดยรวมทั้งห้าข้ออยู่ในระดับ  
 มาก เมื่อพิจารณาเป็นรายข้ออยู่ในระดับมากทุกข้อ เรียงลำดับตามข้อที่มีค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย  
 คือ เสนอแนวทางการวางแผนพัฒนาตำบลให้สอดคล้องกับสภาพปัญหาความต้องการของประชาชน  
 ในพื้นที่ ส่งเสริม สนับสนุนให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น หน่วยงานในพื้นที่ให้สามารถปฏิบัติงานตาม  
 หน้าที่และความรับผิดชอบ ได้อย่างมีประสิทธิภาพ ติดตาม สอดส่อง ดูแล ประสานการปฏิบัติงาน

ขององค์กรปกครองท้องถิ่น ตลอดจนหน่วยงานต่าง ๆ ให้เป็นไปตามเจตนารมณ์ของกฎหมาย เป็นผู้เชื่อมประสานนโยบายของหน่วยงานต่าง ๆ กับความต้องการของราษฎร นำความเดือดร้อนของราษฎร มาขอรับการสนับสนุนช่วยเหลือจากหน่วยงาน และตรวจสอบและติดตามการดำเนินการพัฒนา ตลอดจนการใช้งบประมาณเพื่อการพัฒนา ในพื้นที่ตำบล หมู่บ้านขององค์กร และหน่วยงานต่าง ๆ

**ตารางที่ ๔.๗ แสดงค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับความคิดเห็นของประชาชนที่มีต่อกำหนดผู้ใหญ่บ้านในการพัฒนาชุมชน ตำบลเมืองจันทร์ อำเภอเมืองจันทร์ จังหวัดศรีสะเกษ ด้านการป้องกันภัยฝ่ายพลเรือน โดยรวมและรายข้อ**

ข้อ	ด้านการป้องกันภัยฝ่ายพลเรือน	$\bar{X}$	S.D.	แปลผล
๑.	นำราษฎรระงับสาธารณภัยต่าง ๆ ในเขตพื้นที่ กรณีฉุกเฉินจนกว่าผู้มีหน้าที่โดยตรงจะมาดำเนินการ	๓.๕๐	๐.๗๐	มาก
๒.	การให้ความช่วยเหลือ และบรรเทาทุกข์ให้แก่ราษฎรที่ประสบภัยพิบัติต่าง ๆ	๔.๐๔	๐.๖๖	มาก
๓.	กระตุ้น ปลุกจิตสำนึกให้ประชาชนตื่นตัวเกิดกระแสสังคมต่อต้านยาเสพติด	๔.๐๓	๐.๖๑	มาก
๔.	วิเคราะห์สถานการณ์ปัญหาเสพติดในหมู่บ้าน/ชุมชนมีการจำแนกกลุ่มเป้าหมาย	๔.๐๐	๐.๖๔	มาก
๕.	การตั้งดูยามและจัดเวรยามรักษาความปลอดภัย	๓.๘๗	๐.๖๘	มาก
<b>รวม</b>		<b>๓.๘๗</b>	<b>๐.๖๖</b>	<b>มาก</b>

(n = ๓๐๐)

จากตารางที่ ๔.๗ พบว่า ความคิดเห็นของประชาชนที่มีต่อกำหนดผู้ใหญ่บ้านในการพัฒนาชุมชน ตำบลเมืองจันทร์ อำเภอเมืองจันทร์ จังหวัดศรีสะเกษ ด้านการป้องกันภัยฝ่ายพลเรือน โดยรวม ทั้งห้าข้ออยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายข้ออยู่ในระดับมากทุกข้อ เรียงลำดับตามข้อที่มีค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย คือ การให้ความช่วยเหลือ และบรรเทาทุกข์ให้แก่ราษฎรที่ประสบภัยพิบัติต่าง ๆ กระตุ้น ปลุกจิตสำนึกให้ประชาชนตื่นตัวเกิดกระแสสังคมต่อต้านยาเสพติด วิเคราะห์สถานการณ์ปัญหาเสพติดในหมู่บ้าน/ชุมชนมีการจำแนกกลุ่มเป้าหมาย นำราษฎรระงับสาธารณภัยต่าง ๆ ในเขตพื้นที่ กรณีฉุกเฉินจนกว่าผู้มีหน้าที่โดยตรงจะมาดำเนินการ และการตั้งดูยามและจัดเวรยามรักษาความปลอดภัย

ตารางที่ ๔.๘ แสดงค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับความคิดเห็นของประชาชนที่มีต่อ  
 กำหนดผู้ใหญ่บ้านในการพัฒนาชุมชน ตำบลเมืองจันทร์ อำเภอเมืองจันทร์ จังหวัดศรีสะเกษ  
 ด้านการเสริมสร้างความเข้มแข็งให้แก่ชุมชน โดยกระบวนการประชาคม โดยรวมและ  
 รายข้อ

ข้อ	ด้านการเสริมสร้างความเข้มแข็งให้แก่ชุมชน โดย กระบวนการประชาคม	$\bar{X}$	S.D.	แปลผล
๑.	ร่วมกับกลุ่มแกนนำระดับตำบลจัดให้มีเวทีประชาคม เพื่อให้กลุ่มหรือองค์กรประชาชนร่วมกันระดมความ คิดเห็นเพื่อศึกษาปัญหา วิเคราะห์และหาแนวทางแก้ไข ปัญหาของชุมชนร่วมกัน	๔.๐๕	๐.๕๔	มาก
๒.	เป็นผู้นำการเปลี่ยนแปลง ร่วมกันกำหนดทิศทางของ กลุ่มในหมู่บ้าน ชุมชน เพื่อส่งเสริมประชาชนให้เข้ามา มีส่วนร่วมในการพัฒนาหมู่บ้าน ชุมชน	๔.๑๓	๐.๔๘	มาก
๓.	ส่งเสริมให้เกิดเวทีชาวบ้านเพื่อให้ประชาชน ผู้นำท้องถิ่น ปราชญ์ชาวบ้าน ได้มีโอกาสพบปะ แลกเปลี่ยนความ คิดเห็นและประสบการณ์ เพื่อช่วยเหลือกันในบ้าน	๔.๐๘	๐.๔๖	มาก
๔.	นิเทศ ติดตาม และกระตุ้นให้กลุ่มองค์กรประชาชนที่ หลากหลายและเครือข่าย สร้างความเคลื่อนไหวและ ร่วมมือกันพัฒนาหมู่บ้าน	๔.๑๒	๐.๕๕	มาก
๕.	ระดมทรัพยากรของหมู่บ้าน ชุมชน รวมทั้งประสาน แหล่งทรัพยากรจากภายนอกชุมชนมาใช้ให้เกิดประโยชน์ ต่อหมู่บ้าน ชุมชน	๓.๕๘	๐.๖๖	มาก
<b>รวม</b>		<b>๔.๐๘</b>	<b>๐.๕๔</b>	<b>มาก</b>

(n = ๓๐๐)

จากตารางที่ ๔.๘ พบว่า ความคิดเห็นของประชาชนที่มีต่อกำนัน ผู้ใหญ่บ้านในการพัฒนาชุมชน ตำบลเมืองจันทร์ อำเภอเมืองจันทร์ จังหวัดศรีสะเกษ ด้านการเสริมสร้างความเข้มแข็งให้แก่ชุมชน โดยกระบวนการประชาคม โดยรวมทั้งห้าข้ออยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายข้ออยู่ในระดับมากทุกข้อ เรียงลำดับตามข้อที่มีค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย คือ เป็นผู้นำการเปลี่ยนแปลง ร่วมกันกำหนดทิศทางของกลุ่มในหมู่บ้าน ชุมชน เพื่อส่งเสริมประชาชนให้เข้ามามีส่วนร่วมในการพัฒนาหมู่บ้าน ชุมชน ร่วมกับกลุ่มแกนนำระดับตำบลจัดให้มีเวทีประชาคมเพื่อให้กลุ่มหรือองค์กรประชาชนร่วมกันระดมความคิดเห็นเพื่อศึกษาปัญหา วิเคราะห์และหาแนวทางแก้ไขปัญหของชุมชน ร่วมกัน ส่งเสริมให้เกิดเวทีชาวบ้านเพื่อให้ประชาชน ผู้นำท้องถิ่น ปราชญ์ชาวบ้าน ได้มีโอกาสพบปะ แลกเปลี่ยนความคิดเห็นและประสบการณ์ เพื่อช่วยเหลือกันในบ้าน ชุมชน ติดตาม และกระตุ้นให้กลุ่มองค์กรประชาชนที่หลากหลายและเครือข่าย สร้างความเคลื่อนไหวและร่วมมือกันพัฒนาหมู่บ้าน และระดมทรัพยากรของหมู่บ้าน ชุมชน รวมทั้งประสานแหล่งทรัพยากรจากภายนอกชุมชนมาใช้ให้เกิดประโยชน์ต่อหมู่บ้าน ชุมชน



**ตอนที่ ๓ ผลการเปรียบเทียบความคิดเห็นของประชาชนที่มีต่อกำนัน ผู้ใหญ่บ้านในการพัฒนาชุมชน ตำบลเมืองจันทร์ อำเภอเมืองจันทร์ จังหวัดศรีสะเกษ**

ผลการเปรียบเทียบปรากฏตามตารางที่ ๔.๘ - ๔.๑๘

**ตารางที่ ๔.๘ แสดงค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับความคิดเห็นของประชาชนที่มีต่อกำนัน ผู้ใหญ่บ้านในการพัฒนาชุมชน ตำบลเมืองจันทร์ อำเภอเมืองจันทร์ จังหวัดศรีสะเกษ โดยรวม จำแนกตามเพศ**

เพศ	n	$\bar{X}$	S.D.	แปลผล
ชาย	๒๐๔	๓.๘๗	๐.๖๕	มาก
หญิง	๘๖	๓.๘๕	๐.๖๓	มาก
<b>รวม</b>	<b>๓๐๐</b>	<b>๓.๘๖</b>	<b>๐.๖๔</b>	<b>มาก</b>

จากตารางที่ ๔.๘ พบว่า ประชาชนทั้งเพศชายและเพศหญิง มีความคิดเห็นต่อกำนัน ผู้ใหญ่บ้านในการพัฒนาชุมชน ตำบลเมืองจันทร์ อำเภอเมืองจันทร์ จังหวัดศรีสะเกษ โดยรวมอยู่ในระดับมาก

**ตารางที่ ๔.๑๐ แสดงค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการเปรียบเทียบความคิดเห็นของประชาชนที่มีต่อกำนัน ผู้ใหญ่บ้านในการพัฒนาชุมชน ตำบลเมืองจันทร์ อำเภอเมืองจันทร์ จังหวัดศรีสะเกษ โดยรวม จำแนกตามเพศ**

เพศ	n	$\bar{X}$	S.D.	t	Sig
ชาย	๒๐๔	๓.๘๗	๐.๖๕	๐.๕๑	๐.๓๗
หญิง	๘๖	๓.๘๕	๐.๖๓		
<b>รวม</b>	<b>๓๐๐</b>	<b>๓.๘๖</b>	<b>๐.๖๔</b>		

\* มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .๐๕

จากตารางที่ ๔.๑๐ พบว่า ประชาชนที่มีเพศต่างกัน มีความคิดเห็นต่อกำนัน ผู้ใหญ่บ้านในการพัฒนาชุมชน ตำบลเมืองจันทร์ อำเภอเมืองจันทร์ จังหวัดศรีสะเกษ โดยรวมไม่แตกต่างกัน

ตารางที่ ๔.๑๑ แสดงค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับความคิดเห็นของประชาชนที่มีต่อ  
 กำหนด ผู้ใหญ่บ้านในการพัฒนาชุมชน ตำบลเมืองจันทร์ อำเภอเมืองจันทร์ จังหวัด  
 ศรีสะเกษ โดยรวม จำแนกตามอายุ

อายุ	n	$\bar{X}$	S.D.	แปลผล
ไม่เกิน ๓๐ ปี	๒๑	๓.๕๕	๐.๗๓	มาก
๓๐ - ๕๐ ปี	๑๕๘	๓.๕๐	๐.๖๑	มาก
๕๑ ปีขึ้นไป	๘๑	๔.๐๔	๐.๕๘	มาก
รวม	๓๐๐	๓.๕๖	๐.๖๔	มาก

จากตารางที่ ๔.๑๑ พบว่า ประชาชนทุกกลุ่มอายุ มีความคิดเห็นต่อกำหนด ผู้ใหญ่บ้านในการ  
 พัฒนาชุมชน ตำบลเมืองจันทร์ อำเภอเมืองจันทร์ จังหวัดศรีสะเกษ โดยรวม อยู่ในระดับมาก

ตารางที่ ๔.๑๒ แสดงการเปรียบเทียบความคิดเห็นของประชาชนที่มีต่อกำหนด ผู้ใหญ่บ้านในการ  
 พัฒนาชุมชน ตำบลเมืองจันทร์ อำเภอเมืองจันทร์ จังหวัดศรีสะเกษ โดยรวม  
 จำแนกตามอายุ

แหล่งความแปรปรวน	SS	df	MS	F	Sig
ระหว่างกลุ่ม	๑.๑๒๕	๒	๐.๕๖๓	๑.๒๓	๐.๐๘
ภายในกลุ่ม	๑๘.๗๖๕	๒๕๗	๐.๑๓๓		
รวม	๑๙.๘๙๐	๒๕๙			

\* นัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .๐๕

จากตารางที่ ๔.๑๒ พบว่า ประชาชนที่มีอายุต่างกัน มีความคิดเห็นต่อกำหนด ผู้ใหญ่บ้านในการ  
 พัฒนาชุมชน ตำบลเมืองจันทร์ อำเภอเมืองจันทร์ จังหวัดศรีสะเกษ โดยรวมไม่แตกต่างกัน

ตารางที่ ๔.๑๓ แสดงค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับความคิดเห็นของประชาชนที่มีต่อ  
 กำหนด ผู้ใหญ่บ้านในการพัฒนาชุมชน ตำบลเมืองจันทร์ อำเภอเมืองจันทร์ จังหวัด  
 ศรีสะเกษ โดยรวม จำแนกตามระดับการศึกษา

ระดับการศึกษา	n	$\bar{X}$	S.D.	แปลผล
ประถมศึกษา	๑๑๘	๓.๕๒	๐.๖๕	มาก
มัธยมศึกษา หรือปวช.	๖๕	๓.๕๔	๐.๖๘	มาก
ปวส./อนุปริญญา หรือเทียบเท่า	๘๗	๓.๕๗	๐.๖๐	มาก
ปริญญาตรีและสูงกว่า	๒๖	๓.๕๕	๐.๕๘	มาก
รวม	๓๐๐	๓.๕๖	๐.๖๔	มาก

จากตารางที่ ๔.๑๓ พบว่า ประชาชนทุกระดับการศึกษา มีความคิดเห็นต่อกำหนด ผู้ใหญ่บ้าน  
 ในการพัฒนาชุมชน ตำบลเมืองจันทร์ อำเภอเมืองจันทร์ จังหวัดศรีสะเกษ โดยรวม อยู่ในระดับมาก

ตารางที่ ๔.๑๔ แสดงค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการเปรียบเทียบความคิดเห็นของ  
 ประชาชนที่มีต่อกำหนด ผู้ใหญ่บ้านในการพัฒนาชุมชน ตำบลเมืองจันทร์ อำเภอ  
 เมืองจันทร์ จังหวัดศรีสะเกษ โดยรวม จำแนกตามระดับการศึกษา

แหล่งความแปรปรวน	SS	df	MS	F	Sig
ระหว่างกลุ่ม	๑.๒๘๓	๓	๐.๓๒	๒.๔๐	๐.๐๖
ภายในกลุ่ม	๑๘.๖๐๗	๒๙๖	๐.๑๓		
รวม	๑๙.๘๙๐	๒๙๙			

\* นัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .๐๕

จากตารางที่ ๔.๑๔ พบว่า ประชาชนที่สำเร็จการศึกษาในระดับต่างกัน มีความคิดเห็นต่อ  
 กำหนด ผู้ใหญ่บ้านในการพัฒนาชุมชน ตำบลเมืองจันทร์ อำเภอเมืองจันทร์ จังหวัดศรีสะเกษ  
 โดยรวมไม่แตกต่างกัน

ตารางที่ ๔.๑๕ แสดงค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับความคิดเห็นของประชาชนที่มีต่อ  
 กำหนด ผู้ใหญ่บ้านในการพัฒนาชุมชน ตำบลเมืองจันทร์ อำเภอเมืองจันทร์ จังหวัด  
 ศรีสะเกษ ด้านการปกครองและรักษาความสงบเรียบร้อย จำแนกตามเพศ

เพศ	n	$\bar{X}$	S.D.	แปลผล
ชาย	๒๐๔	๓.๕๘	๐.๖๔	มาก
หญิง	๕๖	๓.๕๔	๐.๖๗	มาก
รวม	๓๐๐	๓.๕๖	๐.๖๖	มาก

จากตารางที่ ๔.๑๕ พบว่า ประชาชนทั้งเพศชายและเพศหญิง มีความคิดเห็นต่อกำหนด ผู้ใหญ่บ้าน  
 ในการพัฒนาชุมชน ตำบลเมืองจันทร์ อำเภอเมืองจันทร์ จังหวัดศรีสะเกษ ด้านการปกครองและ  
 รักษาความสงบเรียบร้อย อยู่ในระดับมาก

ตารางที่ ๔.๑๖ แสดงค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการเปรียบเทียบความคิดเห็นของ  
 ประชาชนที่มีต่อกำหนด ผู้ใหญ่บ้านในการพัฒนาชุมชน ตำบลเมืองจันทร์ อำเภอ  
 เมืองจันทร์ จังหวัดศรีสะเกษ ด้านการปกครองและรักษาความสงบเรียบร้อย  
 จำแนกตามเพศ

เพศ	n	$\bar{X}$	S.D.	t	Sig
ชาย	๒๐๔	๓.๕๘	๐.๖๔	๐.๖๒	๐.๕๔
หญิง	๕๖	๓.๕๔	๐.๖๗		
รวม	๓๐๐	๓.๕๖	๐.๖๖		

\* มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .๐๕

จากตารางที่ ๔.๑๖ พบว่า ประชาชนที่มีเพศต่างกัน มีความคิดเห็นต่อกำหนด ผู้ใหญ่บ้านในการ  
 พัฒนาชุมชน ตำบลเมืองจันทร์ อำเภอเมืองจันทร์ จังหวัดศรีสะเกษ ด้านการปกครองและรักษา  
 ความสงบเรียบร้อย ไม่แตกต่างกัน



ตารางที่ ๔.๑๗ แสดงค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับความคิดเห็นของประชาชนที่มีต่อ  
 กำนัน ผู้ใหญ่บ้านในการพัฒนาชุมชน ตำบลเมืองจันทร์ อำเภอเมืองจันทร์ จังหวัด  
 ศรีสะเกษ ด้านการปกครองและรักษาความสงบเรียบร้อย จำแนกตามอายุ

อายุ	n	$\bar{X}$	S.D.	แปลผล
ไม่เกิน ๓๐ ปี	๒๑	๓.๕๔	๐.๗๐	มาก
๓๐ - ๕๐ ปี	๑๕๘	๓.๕๕	๐.๖๖	มาก
๕๑ ปีขึ้นไป	๘๑	๔.๐๐	๐.๖๑	มาก
<b>รวม</b>	<b>๓๐๐</b>	<b>๓.๕๖</b>	<b>๐.๖๖</b>	<b>มาก</b>

จากตารางที่ ๔.๑๗ พบว่า ประชาชนทุกกลุ่มอายุ มีความคิดเห็นต่อกำนัน ผู้ใหญ่บ้านใน  
 การพัฒนาชุมชน ตำบลเมืองจันทร์ อำเภอเมืองจันทร์ จังหวัดศรีสะเกษ ด้านการปกครองและรักษา  
 ความสงบเรียบร้อย อยู่ในระดับมาก

ตารางที่ ๔.๑๘ แสดงการเปรียบเทียบความคิดเห็นของประชาชนที่มีต่อกำนัน ผู้ใหญ่บ้านในการ  
 พัฒนาชุมชน ตำบลเมืองจันทร์ อำเภอเมืองจันทร์ จังหวัดศรีสะเกษ ด้านการปกครอง  
 และรักษาความสงบเรียบร้อย จำแนกตามอายุ

แหล่งความแปรปรวน	SS	df	MS	F	Sig
ระหว่างกลุ่ม	๒.๕๖๕	๒	๑.๒๘๓	๖.๐๖	๐.๑๓
ภายในกลุ่ม	๒๕.๘๔๐	๒๕๗	๐.๑๑๒		
<b>รวม</b>	<b>๓๒.๔๐๕</b>	<b>๒๕๙</b>			

\* นัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .๐๕

จากตารางที่ ๔.๑๘ พบว่า ประชาชนที่มีอายุต่างกัน มีความคิดเห็นต่อกำนัน ผู้ใหญ่บ้านในการ  
 พัฒนาชุมชน ตำบลเมืองจันทร์ อำเภอเมืองจันทร์ จังหวัดศรีสะเกษ ด้านการปกครองและรักษาความสงบ  
 เรียบร้อย ไม่แตกต่างกัน

**ตารางที่ ๔.๑๘ แสดงค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับความคิดเห็นของประชาชนที่มีต่อ  
 กำนัน ผู้ใหญ่บ้านในการพัฒนาชุมชน ตำบลเมืองจันทร์ อำเภอเมืองจันทร์ จังหวัด  
 ศรีสะเกษ ด้านการปกครองและรักษาความสงบเรียบร้อย จำแนกตามระดับการศึกษา**

ระดับการศึกษา	n	$\bar{X}$	S.D.	แปลผล
ประถมศึกษา	๑๑๘	๓.๘๓	๐.๗๕	มาก
มัธยมศึกษา หรือปวช.	๖๕	๓.๕๑	๐.๖๕	มาก
ปวส./อนุปริญญา หรือเทียบเท่า	๘๗	๓.๕๗	๐.๖๘	มาก
ปริญญาตรีและสูงกว่า	๒๖	๔.๑๓	๐.๕๓	มาก
<b>รวม</b>	<b>๓๐๐</b>	<b>๓.๕๖</b>	<b>๐.๖๖</b>	<b>มาก</b>

จากตารางที่ ๔.๑๘ พบว่า ประชาชนทุกระดับการศึกษา มีความคิดเห็นต่อกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน  
 ในการพัฒนาชุมชน ตำบลเมืองจันทร์ อำเภอเมืองจันทร์ จังหวัดศรีสะเกษ ด้านการปกครองและรักษา  
 ความสงบเรียบร้อย อยู่ในระดับมาก

**ตารางที่ ๔.๒๐ แสดงค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการเปรียบเทียบความคิดเห็นของประชาชน  
 ที่มีต่อกำนัน ผู้ใหญ่บ้านในการพัฒนาชุมชน ตำบลเมืองจันทร์ อำเภอเมืองจันทร์  
 จังหวัดศรีสะเกษ ด้านการปกครองและรักษาความสงบเรียบร้อย จำแนกตามระดับ  
 การศึกษา**

แหล่งความแปรปรวน	SS	df	MS	F	Sig
ระหว่างกลุ่ม	๑.๗๓๕	๓	๐.๕๘	๑.๕๗	๐.๑๐
ภายในกลุ่ม	๓๐.๖๖๗	๒๙๖	๐.๑๐๖		
<b>รวม</b>	<b>๓๒.๔๐๒</b>	<b>๓๐๐</b>			

\* นัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .๐๕

จากตารางที่ ๔.๒๐ พบว่า ประชาชนที่สำเร็จการศึกษาในระดับต่างกัน มีความคิดเห็นของ  
 ประชาชนที่มีต่อกำนัน ผู้ใหญ่บ้านในการพัฒนาชุมชน ตำบลเมืองจันทร์ อำเภอเมืองจันทร์ จังหวัด  
 ศรีสะเกษ ด้านการปกครองและรักษาความสงบเรียบร้อย ไม่แตกต่างกัน

ตารางที่ ๔.๒๑ แสดงค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับความคิดเห็นของประชาชนที่มีต่อ  
 กำหนด ผู้ใหญ่บ้านในการพัฒนาชุมชน ตำบลเมืองจันทร์ อำเภอเมืองจันทร์ จังหวัด  
 ศรีสะเกษ ด้านการปฏิบัติงานร่วมกับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น หน่วยราชการ  
 หน่วยงานของรัฐ และรัฐวิสาหกิจในพื้นที่ จำแนกตามเพศ

เพศ	n	$\bar{X}$	S.D.	แปลผล
ชาย	๒๐๔	๓.๘๗	๐.๗๒	มาก
หญิง	๙๖	๓.๗๕	๐.๖๕	มาก
รวม	๓๐๐	๓.๘๓	๐.๗๑	มาก

จากตารางที่ ๔.๒๑ พบว่า ประชาชนทั้งเพศชายและเพศหญิง มีความคิดเห็นต่อกำหนด  
 ผู้ใหญ่บ้านในการพัฒนาชุมชน ตำบลเมืองจันทร์ อำเภอเมืองจันทร์ จังหวัดศรีสะเกษ ด้านการ  
 ปฏิบัติงานร่วมกับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น หน่วยราชการ หน่วยงานของรัฐ และรัฐวิสาหกิจในพื้นที่ อยู่  
 ในระดับมาก

ตารางที่ ๔.๒๒ แสดงค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการเปรียบเทียบความคิดเห็นของประชาชน  
 ที่มีต่อกำหนด ผู้ใหญ่บ้านในการพัฒนาชุมชน ตำบลเมืองจันทร์ อำเภอเมืองจันทร์  
 จังหวัดศรีสะเกษ ด้านการปฏิบัติงานร่วมกับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น หน่วย  
 ราชการ หน่วยงานของรัฐ และรัฐวิสาหกิจในพื้นที่ จำแนกตามเพศ

เพศ	n	$\bar{X}$	S.D.	t	Sig
ชาย	๒๐๔	๓.๘๗	๐.๗๒	๐.๐๗	๐.๕๔
หญิง	๙๖	๓.๗๕	๐.๖๕		
รวม	๓๐๐	๓.๘๓	๐.๗๑		

\* มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .๐๕

จากตารางที่ ๔.๒๒ พบว่า ประชาชนที่มีเพศต่างกัน มีความคิดเห็นต่อกำหนด ผู้ใหญ่บ้านใน  
 การพัฒนาชุมชน ตำบลเมืองจันทร์ อำเภอเมืองจันทร์ จังหวัดศรีสะเกษ ด้านการปฏิบัติงานร่วมกับ  
 องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น หน่วยราชการ หน่วยงานของรัฐ และรัฐวิสาหกิจในพื้นที่ ไม่แตกต่างกัน

ตารางที่ ๔.๒๓ แสดงค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับความคิดเห็นของประชาชนที่มีต่อ  
 กำนัน ผู้ใหญ่บ้านในการพัฒนาชุมชน ตำบลเมืองจันทร์ อำเภอเมืองจันทร์ จังหวัด  
 ศรีสะเกษ ด้านการปฏิบัติงานร่วมกับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น หน่วยราชการ  
 หน่วยงานของรัฐ และรัฐวิสาหกิจในพื้นที่ จำแนกตามอายุ

อายุ	n	$\bar{X}$	S.D.	แปลผล
ไม่เกิน ๓๐ ปี	๒๑	๓.๘๗	๐.๖๘	มาก
๓๐ - ๕๐ ปี	๑๕๘	๓.๘๓	๐.๗๐	มาก
๕๑ ปีขึ้นไป	๘๑	๓.๘๐	๐.๗๔	มาก
รวม	๓๐๐	๓.๘๓	๐.๗๑	มาก

จากตารางที่ ๔.๒๓ พบว่า ประชาชนทุกกลุ่มอายุ มีความคิดเห็นต่อกำนัน ผู้ใหญ่บ้านใน  
 การพัฒนาชุมชน ตำบลเมืองจันทร์ อำเภอเมืองจันทร์ จังหวัดศรีสะเกษ ด้านการปฏิบัติงานร่วมกับ  
 องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น หน่วยราชการ หน่วยงานของรัฐ และรัฐวิสาหกิจในพื้นที่ อยู่ในระดับมาก

ตารางที่ ๔.๒๔ แสดงการเปรียบเทียบความคิดเห็นของประชาชนที่มีต่อกำนัน ผู้ใหญ่บ้านในการ  
 พัฒนาชุมชน ตำบลเมืองจันทร์ อำเภอเมืองจันทร์ จังหวัดศรีสะเกษ ด้านการปฏิบัติงาน  
 ร่วมกับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น หน่วยราชการ หน่วยงานของรัฐ และรัฐวิสาหกิจใน  
 พื้นที่ จำแนกตามอายุ

แหล่งความแปรปรวน	SS	df	MS	F	Sig
ระหว่างกลุ่ม	๑.๕๒๓	๒	๐.๕๖๑	๓.๕๔	๐.๑๘
ภายในกลุ่ม	๓๘.๓๓๗	๒๕๗	๐.๑๔๗๒		
รวม	๔๐.๒๖๐	๒๕๙			

\* นัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .๐๕

จากตารางที่ ๔.๒๔ พบว่า ประชาชนที่มีอายุต่างกัน มีความคิดเห็นต่อกำนัน ผู้ใหญ่บ้านในการ  
 พัฒนาชุมชน ตำบลเมืองจันทร์ อำเภอเมืองจันทร์ จังหวัดศรีสะเกษ ด้านการปฏิบัติงานร่วมกับองค์กร  
 ปกครองส่วนท้องถิ่น หน่วยราชการ หน่วยงานของรัฐ และรัฐวิสาหกิจในพื้นที่ ไม่แตกต่างกัน

ตารางที่ ๔.๒๕ แสดงค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับความคิดเห็นของประชาชนที่มีต่อ  
 กำนัน ผู้ใหญ่บ้านในการพัฒนาชุมชน ตำบลเมืองจันทร์ อำเภอเมืองจันทร์ จังหวัด  
 ศรีสะเกษ ด้านการปฏิบัติงานร่วมกับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น หน่วยราชการ  
 หน่วยงานของรัฐ และรัฐวิสาหกิจในพื้นที่ จำแนกตามระดับการศึกษา

ระดับการศึกษา	n	$\bar{X}$	S.D.	แปลผล
ประถมศึกษา	๑๑๘	๓.๘๒	๐.๗๒	มาก
มัธยมศึกษา หรือปวช.	๖๕	๓.๘๓	๐.๗๑	มาก
ปวส./อนุปริญญา หรือเทียบเท่า	๘๗	๓.๘๐	๐.๗๖	มาก
ปริญญาตรีและสูงกว่า	๒๖	๓.๘๗	๐.๖๕	มาก
<b>รวม</b>	<b>๓๐๐</b>	<b>๓.๘๓</b>	<b>๐.๗๑</b>	<b>มาก</b>

จากตารางที่ ๔.๒๕ พบว่า ประชาชนทุกระดับการศึกษา มีความคิดเห็นต่อกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน  
 ในการพัฒนาชุมชน ตำบลเมืองจันทร์ อำเภอเมืองจันทร์ จังหวัดศรีสะเกษ ด้านการปฏิบัติงานร่วมกับ  
 องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น หน่วยราชการ หน่วยงานของรัฐ และรัฐวิสาหกิจในพื้นที่ อยู่ในระดับมาก

ตารางที่ ๔.๒๖ แสดงค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการเปรียบเทียบความคิดเห็นของประชาชน  
 ที่มีต่อกำนัน ผู้ใหญ่บ้านในการพัฒนาชุมชน ตำบลเมืองจันทร์ อำเภอเมืองจันทร์  
 จังหวัดศรีสะเกษ ด้านการปฏิบัติงานร่วมกับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น หน่วยราชการ  
 หน่วยงานของรัฐ และรัฐวิสาหกิจในพื้นที่ จำแนกตามระดับการศึกษา

แหล่งความแปรปรวน	SS	df	MS	F	Sig
ระหว่างกลุ่ม	๒.๖๕๕	๓	๐.๖๖	๒.๔๕	๐.๐๗
ภายในกลุ่ม	๓๗.๖๐๔	๒๙๖	๐.๑๓		
<b>รวม</b>	<b>๔๐.๒๖๐</b>	<b>๒๙๙</b>			

\* นัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .๐๕

จากตารางที่ ๔.๒๖ พบว่า ประชาชนที่สำเร็จการศึกษาในระดับต่างกัน มีความคิดเห็นที่มี  
 ต่อกำนัน ผู้ใหญ่บ้านในการพัฒนาชุมชน ตำบลเมืองจันทร์ อำเภอเมืองจันทร์ จังหวัดศรีสะเกษ ด้าน  
 การปฏิบัติงานร่วมกับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น หน่วยราชการ หน่วยงานของรัฐ และรัฐวิสาหกิจ  
 ในพื้นที่ ไม่แตกต่างกัน

ตารางที่ ๔.๒๗ แสดงค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับความคิดเห็นของประชาชนที่มีต่อ  
 กำนัน ผู้ใหญ่บ้านในการพัฒนาชุมชน ตำบลเมืองจันทร์ อำเภอเมืองจันทร์ จังหวัด  
 ศรีสะเกษ ด้านการป้องกันภัยฝ่ายพลเรือน จำแนกตามเพศ

เพศ	n	$\bar{X}$	S.D.	แปลผล
ชาย	๒๐๔	๔.๐๑	๐.๖๑	มาก
หญิง	๕๖	๓.๕๔	๐.๖๗	มาก
รวม	๓๐๐	๓.๕๗	๐.๖๔	มาก

จากตารางที่ ๔.๒๗ พบว่า ประชาชนทั้งเพศชายและเพศหญิง มีความคิดเห็นต่อกำนัน  
 ผู้ใหญ่บ้านในการพัฒนาชุมชน ตำบลเมืองจันทร์ อำเภอเมืองจันทร์ จังหวัดศรีสะเกษ ด้านการป้องกันภัย  
 ฝ่ายพลเรือน อยู่ในระดับมาก

ตารางที่ ๔.๒๘ แสดงค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการเปรียบเทียบความคิดเห็นของประชาชน  
 ที่มีต่อกำนัน ผู้ใหญ่บ้านในการพัฒนาชุมชน ตำบลเมืองจันทร์ อำเภอเมืองจันทร์  
 จังหวัดศรีสะเกษ ด้านการป้องกันภัยฝ่ายพลเรือน จำแนกตามเพศ

เพศ	n	$\bar{X}$	S.D.	t	Sig
ชาย	๒๐๔	๔.๐๑	๐.๖๑	๐.๗๑	๐.๔๘
หญิง	๕๖	๓.๕๔	๐.๖๗		
รวม	๓๐๐	๓.๕๗	๐.๖๔		

\* มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .๐๕

จากตารางที่ ๔.๒๘ พบว่า ประชาชนที่มีเพศต่างกัน มีความคิดเห็นต่อกำนัน ผู้ใหญ่บ้านใน  
 การพัฒนาชุมชน ตำบลเมืองจันทร์ อำเภอเมืองจันทร์ จังหวัดศรีสะเกษ ด้านการป้องกันภัย  
 พลเรือน ไม่แตกต่างกัน

ตารางที่ ๔.๒๘ แสดงค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับความคิดเห็นของประชาชนที่มีต่อกำหนด ผู้ใหญ่บ้านในการพัฒนาชุมชน ตำบลเมืองจันทร์ อำเภอเมืองจันทร์ จังหวัดศรีสะเกษ ด้านการป้องกันภัยฝ่ายพลเรือน จำแนกตามอายุ

อายุ	n	$\bar{X}$	S.D.	แปลผล
ไม่เกิน ๓๐ ปี	๒๑	๓.๕๕	๐.๖๘	มาก
๓๐ - ๕๐ ปี	๑๕๘	๓.๕๗	๐.๖๔	มาก
๕๑ ปีขึ้นไป	๘๑	๓.๕๘	๐.๖๐	มาก
รวม	๓๐๐	๓.๕๗	๐.๖๔	มาก

จากตารางที่ ๔.๒๘ พบว่า ประชาชนทุกกลุ่มอายุ มีความคิดเห็นต่อกำหนด ผู้ใหญ่บ้านในการพัฒนาชุมชน ตำบลเมืองจันทร์ อำเภอเมืองจันทร์ จังหวัดศรีสะเกษ ด้านการป้องกันภัยฝ่ายพลเรือน อยู่ในระดับมาก

ตารางที่ ๔.๓๐ แสดงการเปรียบเทียบความคิดเห็นของประชาชนที่มีต่อกำหนด ผู้ใหญ่บ้านในการพัฒนาชุมชน ตำบลเมืองจันทร์ อำเภอเมืองจันทร์ จังหวัดศรีสะเกษ ด้านการป้องกันภัยฝ่ายพลเรือน จำแนกตามอายุ

แหล่งความแปรปรวน	SS	df	MS	F	Sig
ระหว่างกลุ่ม	๐.๕๔๑	๒	๐.๒๗	๓.๖๔	๐.๐๕
ภายในกลุ่ม	๑๘.๒๒๑	๒๕๗	๐.๑๓		
รวม	๑๘.๗๖๒	๒๕๙			

\* นัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .๐๕

จากตารางที่ ๔.๓๐ พบว่า ประชาชนที่มีอายุต่างกัน มีความคิดเห็นต่อกำหนด ผู้ใหญ่บ้านในการพัฒนาชุมชน ตำบลเมืองจันทร์ อำเภอเมืองจันทร์ จังหวัดศรีสะเกษ ด้านการป้องกันภัยฝ่ายพลเรือน ไม่แตกต่างกัน

ตารางที่ ๔.๓๑ แสดงค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับความคิดเห็นของประชาชนที่มีต่อ  
 กำนัน ผู้ใหญ่บ้านในการพัฒนาชุมชน ตำบลเมืองจันทร์ อำเภอเมืองจันทร์ จังหวัด  
 ศรีสะเกษ ด้านการป้องกันภัยฝ่ายพลเรือน จำแนกตามระดับการศึกษา

ระดับการศึกษา	n	$\bar{X}$	S.D.	แปลผล
ประถมศึกษา	๑๑๘	๔.๐๐	๐.๕๗	มาก
มัธยมศึกษา หรือปวช.	๖๕	๓.๕๕	๐.๖๒	มาก
ปวส./อนุปริญญา หรือเทียบเท่า	๘๗	๓.๕๖	๐.๖๗	มาก
ปริญญาตรีและสูงกว่า	๒๖	๓.๕๔	๐.๖๘	มาก
รวม	๓๐๐	๓.๕๗	๐.๖๔	มาก

จากตารางที่ ๔.๓๑ พบว่า ประชาชนทุกระดับการศึกษา มีความคิดเห็นต่อกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน  
 ในการพัฒนาชุมชน ตำบลเมืองจันทร์ อำเภอเมืองจันทร์ จังหวัดศรีสะเกษ ด้านการป้องกันภัยฝ่าย  
 พลเรือน อยู่ในระดับมาก

ตารางที่ ๔.๓๒ แสดงค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการเปรียบเทียบความคิดเห็นของประชาชน  
 ที่มีต่อกำนัน ผู้ใหญ่บ้านในการพัฒนาชุมชน ตำบลเมืองจันทร์ อำเภอเมืองจันทร์  
 จังหวัดศรีสะเกษ ด้านการป้องกันภัยฝ่ายพลเรือน จำแนกตามระดับการศึกษา

แหล่งความแปรปรวน	SS	df	MS	F	Sig
ระหว่างกลุ่ม	๐.๖๖๐	๓	๐.๑๖๕	๑.๒๔	๐.๓๐
ภายในกลุ่ม	๑๘.๕๐๒	๒๙๖	๐.๑๓๓		
รวม	๑๙.๑๖๒	๒๙๙			

\* นัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .๐๕

จากตารางที่ ๔.๓๒ พบว่า ประชาชนที่สำเร็จการศึกษาในระดับต่างกัน มีความคิดเห็นของ  
 ประชาชนที่มีต่อกำนัน ผู้ใหญ่บ้านในการพัฒนาชุมชน ตำบลเมืองจันทร์ อำเภอเมืองจันทร์ จังหวัด  
 ศรีสะเกษ ด้านการป้องกันภัยฝ่ายพลเรือน ไม่แตกต่างกัน



ตารางที่ ๔.๓๓ แสดงค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับความคิดเห็นของประชาชนที่มีต่อ  
 กำหนด ผู้ใหญ่บ้านในการพัฒนาชุมชน ตำบลเมืองจันทร์ อำเภอเมืองจันทร์ จังหวัด  
 ศรีสะเกษ ด้านการเสริมสร้างความเข้มแข็งให้แก่ชุมชน โดยกระบวนการประชาคม  
 จำแนกตามเพศ

เพศ	n	$\bar{X}$	S.D.	แปลผล
ชาย	๒๐๔	๔.๐๕	๐.๕๖	มาก
หญิง	๙๖	๔.๐๖	๐.๕๑	มาก
รวม	๓๐๐	๔.๐๘	๐.๕๔	มาก

จากตารางที่ ๔.๓๓ พบว่า ประชาชนทั้งเพศชายและเพศหญิง มีความคิดเห็นต่อกำหนด ผู้ใหญ่บ้าน  
 ในการพัฒนาชุมชน ตำบลเมืองจันทร์ อำเภอเมืองจันทร์ จังหวัดศรีสะเกษ ด้านการเสริมสร้างความ  
 เข้มแข็งให้แก่ชุมชน โดยกระบวนการประชาคม อยู่ในระดับมาก

ตารางที่ ๔.๓๔ แสดงค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการเปรียบเทียบความคิดเห็นของประชาชน  
 ที่มีต่อกำหนด ผู้ใหญ่บ้านในการพัฒนาชุมชน ตำบลเมืองจันทร์ อำเภอเมืองจันทร์  
 จังหวัดศรีสะเกษ ด้านการเสริมสร้างความเข้มแข็งให้แก่ชุมชน โดยกระบวนการ  
 ประชาคม จำแนกตามเพศ

เพศ	n	$\bar{X}$	S.D.	t	Sig
ชาย	๒๐๔	๔.๐๕	๐.๕๖	๐.๕๓	๐.๖๐
หญิง	๙๖	๔.๐๖	๐.๕๑		
รวม	๓๐๐	๔.๐๘	๐.๕๔		

\* มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .๐๕

จากตารางที่ ๔.๓๔ พบว่า ประชาชนที่มีเพศต่างกัน มีความคิดเห็นต่อกำหนด ผู้ใหญ่บ้าน ในการ  
 พัฒนาชุมชน ตำบลเมืองจันทร์ อำเภอเมืองจันทร์ จังหวัดศรีสะเกษ ด้านการเสริมสร้างความเข้มแข็ง  
 ให้แก่ชุมชน โดยกระบวนการประชาคมไม่แตกต่างกัน

ตารางที่ ๔.๓๕ แสดงค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับความคิดเห็นของประชาชนที่มีต่อ  
 กำหนด ผู้ใหญ่บ้านในการพัฒนาชุมชน ตำบลเมืองจันทร์ อำเภอเมืองจันทร์ จังหวัด  
 ศรีสะเกษ ด้านการเสริมสร้างความเข้มแข็งให้แก่ชุมชน จำแนกตามอายุ

อายุ	n	$\bar{X}$	S.D.	แปลผล
ไม่เกิน ๓๐ ปี	๒๑	๔.๑๐	๐.๕๑	มาก
๓๐ - ๕๐ ปี	๑๕๘	๔.๐๕	๐.๕๘	มาก
๕๑ ปีขึ้นไป	๘๑	๔.๐๕	๐.๕๒	มาก
<b>รวม</b>	<b>๓๐๐</b>	<b>๔.๐๘</b>	<b>๐.๕๔</b>	<b>มาก</b>

จากตารางที่ ๔.๓๕ พบว่า ประชาชนทุกกลุ่มอายุ มีความคิดเห็นต่อกำหนด ผู้ใหญ่บ้านใน  
 การพัฒนาชุมชน ตำบลเมืองจันทร์ อำเภอเมืองจันทร์ จังหวัดศรีสะเกษ ด้านการเสริมสร้างความ  
 เข้มแข็งให้แก่ชุมชน อยู่ในระดับมาก

ตารางที่ ๔.๓๖ แสดงการเปรียบเทียบความคิดเห็นของประชาชนที่มีต่อกำหนด ผู้ใหญ่บ้านในการ  
 พัฒนาชุมชน ตำบลเมืองจันทร์ อำเภอเมืองจันทร์ จังหวัดศรีสะเกษ ด้านการเสริมสร้าง  
 ความเข้มแข็งให้แก่ชุมชน จำแนกตามอายุ

แหล่งความแปรปรวน	SS	df	MS	F	Sig
ระหว่างกลุ่ม	๐.๑๒๐	๒	๐.๐๖	๐.๓๗	๐.๖๕
ภายในกลุ่ม	๒๒.๕๖๔	๒๕๗	๐.๑๖		
<b>รวม</b>	<b>๒๒.๖๘๔</b>	<b>๒๕๙</b>			

\* นัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .๐๕

จากตารางที่ ๔.๓๖ พบว่า ประชาชนที่มีอายุต่างกัน มีความคิดเห็นต่อกำหนด ผู้ใหญ่บ้านในการ  
 พัฒนาชุมชน ตำบลเมืองจันทร์ อำเภอเมืองจันทร์ จังหวัดศรีสะเกษ ด้านการเสริมสร้างความเข้มแข็ง  
 ให้แก่ชุมชน ไม่แตกต่างกัน

ตารางที่ ๔.๓๗ แสดงค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับความคิดเห็นของประชาชนที่มีต่อ  
 กำนัน ผู้ใหญ่บ้านในการพัฒนาชุมชน ตำบลเมืองจันทร์ อำเภอเมืองจันทร์ จังหวัด  
 ศรีสะเกษ ด้านการเสริมสร้างความเข้มแข็งให้แก่ชุมชน จำแนกตามระดับการศึกษา

ระดับการศึกษา	n	$\bar{X}$	S.D.	แปลผล
ประถมศึกษา	๑๑๘	๔.๐๕	๐.๕๒	มาก
มัธยมศึกษา หรือปวช.	๖๕	๔.๑๑	๐.๔๖	มาก
ปวส./อนุปริญญา หรือเทียบเท่า	๘๗	๔.๐๕	๐.๖๐	มาก
ปริญญาตรีและสูงกว่า	๒๖	๔.๐๘	๐.๕๘	มาก
<b>รวม</b>	<b>๓๐๐</b>	<b>๔.๐๘</b>	<b>๐.๕๔</b>	<b>มาก</b>

จากตารางที่ ๔.๓๗ พบว่า ประชาชนทุกระดับการศึกษา มีความคิดเห็นต่อกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน  
 ในการพัฒนาชุมชน ตำบลเมืองจันทร์ อำเภอเมืองจันทร์ จังหวัดศรีสะเกษ ด้านการเสริมสร้างความ  
 เข้มแข็งให้แก่ชุมชน อยู่ในระดับมาก

ตารางที่ ๔.๓๘ แสดงค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการเปรียบเทียบความคิดเห็นของประชาชน  
 ที่มีต่อกำนัน ผู้ใหญ่บ้านในการพัฒนาชุมชน ตำบลเมืองจันทร์ อำเภอเมืองจันทร์  
 จังหวัดศรีสะเกษ ด้านการเสริมสร้างความเข้มแข็งให้แก่ชุมชน จำแนกตามระดับ  
 การศึกษา

แหล่งความแปรปรวน	SS	df	MS	F	Sig
ระหว่างกลุ่ม	๐.๕๗๗	๓	๐.๒๔๔	๑.๕๖	๐.๑๕
ภายในกลุ่ม	๒๑.๗๐๗	๒๙๖	๐.๑๕๖		
<b>รวม</b>	<b>๒๒.๒๘๔</b>	<b>๒๙๙</b>			

\* นัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .๐๕

จากตารางที่ ๔.๓๘ พบว่า ประชาชนที่สำเร็จการศึกษาในระดับต่างกัน มีความคิดเห็นของ  
 ประชาชนที่มีต่อกำนัน ผู้ใหญ่บ้านในการพัฒนาชุมชน ตำบลเมืองจันทร์ อำเภอเมืองจันทร์ จังหวัด  
 ศรีสะเกษ ด้านการเสริมสร้างความเข้มแข็งให้แก่ชุมชน ไม่แตกต่างกัน

**ตอนที่ ๔ ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับบทบาทกำนัน ผู้ใหญ่บ้านในการพัฒนาชุมชน ตำบลเมืองจันทร์ อำเภอเมืองจันทร์ จังหวัดศรีสะเกษ**

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลปรากฏตามตารางที่ ๔.๓๘

**ตารางที่ ๔.๓๘ ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับบทบาทของกำนัน ผู้ใหญ่บ้านในการพัฒนาชุมชน ตำบลเมืองจันทร์ อำเภอเมืองจันทร์ จังหวัดศรีสะเกษ**

ข้อ	ข้อเสนอแนะ	ความถี่
๑.	<b>ด้านการปกครองและรักษาความสงบเรียบร้อย</b> กำนัน ผู้ใหญ่บ้านควรให้คำแนะนำเกี่ยวกับข้อกฎหมายที่เกี่ยวกับชีวิตประจำวัน การเสียดายโอกาสประเภทต่าง ๆ	๖
๒.	กำนัน ผู้ใหญ่บ้านควรให้การอบรมสั่งสอน และชี้แจงข้อราชการกับราษฎรทุกครั้งที่ได้รับข้อมูลข่าวสารจากทางราชการ	๒
๑.	<b>ด้านการปฏิบัติงานร่วมกับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น หน่วยงานราชการ หน่วยงานของรัฐและรัฐวิสาหกิจในพื้นที่</b> กำนัน ผู้ใหญ่บ้านควรตรวจสอบและติดตามการดำเนินการพัฒนาท้องถิ่นร่วมกับหน่วยงานราชการต่าง ๆ รวมถึงการตรวจสอบการใช้งบประมาณเพื่อการพัฒนาในพื้นที่ตำบล หมู่บ้านขององค์กร และหน่วยงานต่าง ๆ	๓
๒.	กำนัน ผู้ใหญ่บ้านควรเป็นผู้เชื่อมประสานนโยบายของหน่วยงานต่าง ๆ ให้สอดคล้องกับปัญหาและความต้องการของราษฎร	๒
๓.	ควรนำความเดือดร้อนของราษฎรมาขอรับการสนับสนุนช่วยเหลือจากหน่วยงานต่าง ๆ	๑
๑.	<b>ด้านการป้องกันภัยฝ่ายพลเรือน</b> ควรจัดให้มีการตั้งผู้ยามและจัดเวรยามรักษาความปลอดภัยประจำหมู่บ้าน	๔
๒.	ควรนำราษฎรระงับสาธารณภัยต่าง ๆ ในเขตพื้นที่ กรณีฉุกเฉินจนกว่าผู้มีหน้าที่โดยตรงจะมาดำเนินการ	๓
๑.	<b>ด้านการเสริมสร้างความเข้มแข็งให้แก่ชุมชน โดยกระบวนการประชาคม</b> กำนัน ผู้ใหญ่บ้านควรระดมทรัพยากรที่มีอยู่ในหมู่บ้าน ชุมชน รวมทั้งประสานแหล่งทรัพยากรจากภายนอกชุมชนมาใช้ให้เกิดประโยชน์ต่อหมู่บ้าน ชุมชน	๕
๒.	กำนัน ผู้ใหญ่บ้านควรส่งเสริมให้เกิดเวทีชาวบ้านเพื่อให้ประชาชน ผู้นำท้องถิ่น ปรชาษฐ์ชาวบ้าน ได้มีโอกาสพบปะแลกเปลี่ยนความคิดเห็น	๒

จากตารางที่ ๔.๓๕ ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับบทบาทของกำนัน ผู้ใหญ่บ้านในการพัฒนาชุมชน ตำบลเมืองจันทร์ อำเภอเมืองจันทร์ จังหวัดศรีสะเกษ ในแต่ละด้านดังนี้

๑) เมื่อพิจารณาโดยรวม พบว่า ประชาชนส่วนใหญ่เสนอแนะให้กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ควรให้คำแนะนำเกี่ยวกับข้อกฎหมายที่เกี่ยวกับชีวิตประจำวัน การเสียภาษีอากรประเภทต่าง ๆ ควรระดมทรัพยากรที่มีอยู่ในหมู่บ้าน ชุมชน รวมทั้งประสานแหล่งทรัพยากรจากภายนอกชุมชนมาใช้ให้เกิดประโยชน์ต่อหมู่บ้าน ชุมชน และควรจัดมีการตั้งผู้ยามและจัดเวรยามรักษาความปลอดภัยประจำหมู่บ้าน

๑) **ด้านการปกครองและรักษาความสงบเรียบร้อย** ประชาชนเสนอแนะว่า กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ควรให้คำแนะนำเกี่ยวกับข้อกฎหมายที่เกี่ยวกับชีวิตประจำวัน การเสียภาษีอากรประเภทต่าง ๆ ให้แก่รัฐ และควรให้การอบรมสั่งสอน และชี้แจงข้อราชการกับราษฎรทุกครั้งที่ได้รับข้อมูลข่าวสารจากทางราชการ

๒) **ด้านการปฏิบัติงานร่วมกับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น หน่วยงานราชการ หน่วยงานของรัฐ และรัฐวิสาหกิจในพื้นที่** ประชาชนเสนอแนะว่า กำนัน ผู้ใหญ่บ้านควรตรวจสอบและติดตามการดำเนินการพัฒนาท้องถิ่นร่วมกับหน่วยงานราชการต่าง ๆ รวมถึงการตรวจสอบการใช้งบประมาณเพื่อการพัฒนาในพื้นที่ตำบล หมู่บ้านขององค์กร และหน่วยงานต่าง ๆ ควรเป็นผู้เชื่อมประสานนโยบายของหน่วยงานต่าง ๆ ให้สอดคล้องกับปัญหาและความต้องการของราษฎร และควรนำความเดือดร้อนของราษฎรมาขอรับการสนับสนุนช่วยเหลือจากหน่วยงานต่าง ๆ

๓) **ด้านการป้องกันภัยพิบัติเรือน** ประชาชนเสนอแนะว่า ควรจัดมีการตั้งผู้ยามและจัดเวรยามรักษาความปลอดภัยประจำหมู่บ้าน และควรนำราษฎรระงับสาธารณภัยต่าง ๆ ในเขตพื้นที่ กรณีฉุกเฉินจนกว่าผู้ที่มีหน้าที่โดยตรงจะมาดำเนินการ

๔) **ด้านการเสริมสร้างความเข้มแข็งให้แก่ชุมชน โดยกระบวนการประชาคม** ประชาชนเสนอแนะว่า กำนัน ผู้ใหญ่บ้านควรระดมทรัพยากรที่มีอยู่ในหมู่บ้าน ชุมชน รวมทั้งประสานแหล่งทรัพยากรจากภายนอกชุมชนมาใช้ให้เกิดประโยชน์ต่อหมู่บ้าน ชุมชน และควรส่งเสริมให้เกิดเวทีชาวบ้านเพื่อให้ประชาชน ผู้นำท้องถิ่น ประชาชนชาวบ้าน ได้มีโอกาสพบปะแลกเปลี่ยนความคิดเห็น

## บทที่ ๕

### สรุปผล อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

การวิจัยเรื่อง “ความคิดเห็นของประชาชนที่มีต่อกำนัน ผู้ใหญ่บ้านในการพัฒนาชุมชน : ศึกษาเฉพาะกรณีตำบลเมืองจันทร์ อำเภอเมืองจันทร์ จังหวัดศรีสะเกษ” มีวัตถุประสงค์ ๑) เพื่อศึกษาความคิดเห็นของประชาชนที่มีต่อกำนัน ผู้ใหญ่บ้านในการพัฒนาชุมชน ตำบลเมืองจันทร์ อำเภอเมืองจันทร์ จังหวัดศรีสะเกษ ๒) เพื่อเปรียบเทียบความคิดเห็นที่มีต่อกำนัน ผู้ใหญ่บ้านในการพัฒนาชุมชน ตำบลเมืองจันทร์ อำเภอเมืองจันทร์ จังหวัดศรีสะเกษ ของประชาชนเพศ อายุ และระดับการศึกษาต่างกัน และ ๓) เพื่อศึกษาข้อเสนอแนะเกี่ยวกับบทบาทกำนัน ผู้ใหญ่บ้านในการพัฒนาชุมชน ตำบลเมืองจันทร์ อำเภอเมืองจันทร์ จังหวัดศรีสะเกษ ผู้วิจัยได้ศึกษาแนวคิด ทฤษฎี เอกสารและงานวิจัยต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง เพื่อนำมากำหนดกรอบแนวคิดในการวิจัย โดยได้ตั้งสมมติฐานของการวิจัยว่า ประชาชนที่มีเพศ อายุ และระดับการศึกษาต่างกัน มีความเห็นต่อกำนัน ผู้ใหญ่บ้านในการพัฒนาชุมชน ตำบลเมืองจันทร์ อำเภอเมืองจันทร์ จังหวัดศรีสะเกษ แตกต่างกัน

ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ หัวหน้าครัวเรือนที่อาศัยในเขตตำบลเมืองจันทร์ อำเภอเมืองจันทร์ จังหวัดศรีสะเกษ จำนวน ๒๕ หมู่บ้าน รวมทั้งสิ้น ๑,๓๖๖ คน กำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างโดยการเทียบจากตาราง เครจซี และมอร์แกน (R.V. Krejcie and D.W. Morgan) จากจำนวนประชากร ๑,๓๖๖ คน ได้ขนาดกลุ่มตัวอย่าง จำนวน ๒๕๗ คน การวิจัยครั้งนี้จำนวนประชากรไม่ตรงกับจำนวนประชากรในตารางจึงเทียบบัญญัติไตรยางค์ ได้จำนวนกลุ่มตัวอย่างจำนวน ๓ คน รวมทั้งสิ้น ๓๐๐ คน

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ เป็นแบบสอบถามปลายปิดมีจำนวน ๒๒ ข้อ โดยแบ่งออกเป็น ๔ ด้าน ได้แก่ ๑) ด้านการปกครองและรักษาความสงบเรียบร้อย ๒) ด้านการปฏิบัติงานร่วมกับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น หน่วยราชการ หน่วยงานของรัฐ และรัฐวิสาหกิจในพื้นที่ ๓) ด้านการป้องกันภัยฝ่ายพลเรือน ๔) ด้านการเสริมสร้างความเข้มแข็งให้แก่ชุมชน โดยกระบวนการประชาคม ผู้วิจัยใช้ลักษณะคำถามแบบมาตราส่วนประมาณค่าห้าระดับ โดยใช้หลักของ Likert Scale คือ มากที่สุด มาก ปานกลาง น้อย และน้อยที่สุด และเป็นแบบสอบถามปลายเปิดข้อเสนอแนะเกี่ยวกับกำนัน ผู้ใหญ่บ้านในการพัฒนาชุมชน ตำบลเมืองจันทร์ อำเภอเมืองจันทร์ จังหวัดศรีสะเกษ สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ค่าร้อยละ (Percentage) ค่าเฉลี่ย ( $\bar{X}$ ) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) และสถิติอนุमानหรืออ้างอิง

ได้แก่ ทดสอบค่าที (t - test) การทดสอบความแปรปรวนทางเดียว F - test (One-Way ANOVA) ถ้าพบความแตกต่างอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติจะทดสอบความแตกต่างของค่าเฉลี่ยเป็นรายคู่ด้วยวิธีการของเชฟเฟ (Scheffe's Method) โดยใช้การวิเคราะห์ข้อมูลและประมวลผลด้วยคอมพิวเตอร์ ซึ่งสามารถสรุปผลการวิจัยตามหัวข้อค้นพบ ได้ดังต่อไปนี้

## ๕.๑ สรุปผล

การวิจัยเรื่อง ความคิดเห็นของประชาชนที่มีต่อกำนัน ผู้ใหญ่บ้านในการพัฒนาชุมชน : ศึกษาเฉพาะกรณีตำบลเมืองจันทร์ อำเภอเมืองจันทร์ จังหวัดศรีสะเกษ ผลของการวิจัยสามารถสรุปได้ดังนี้

### ๕.๑.๑ ผลการวิเคราะห์ปัจจัยส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถาม

ผลการวิจัยพบว่า ประชาชนส่วนใหญ่เป็นเพศชาย คิดเป็นร้อยละ ๖๘.๐๐ มีอายุระหว่าง ๓๑ - ๕๐ ปี คิดเป็นร้อยละ ๖๖.๐๐ สำเร็จการศึกษาในระดับประถมศึกษา คิดเป็นร้อยละ ๓๘.๓๓

### ๕.๑.๒ ผลการวิเคราะห์ความคิดเห็นของประชาชนที่มีต่อกำนัน ผู้ใหญ่บ้านในการพัฒนาชุมชน ตำบลเมืองจันทร์ อำเภอเมืองจันทร์ จังหวัดศรีสะเกษ

ผลการวิจัยพบว่า ความคิดเห็นของประชาชนที่มีต่อกำนัน ผู้ใหญ่บ้านในการพัฒนาชุมชน ตำบลเมืองจันทร์ อำเภอเมืองจันทร์ จังหวัดศรีสะเกษ โดยรวมทั้งสี่ด้านอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านอยู่ในระดับมากทุกด้าน เรียงลำดับตามค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย คือ ด้านการเสริมสร้างความเข้มแข็งให้แก่ชุมชน โดยกระบวนการประชาคม ด้านการป้องกันภัยฝ่ายพลเรือน ด้านการปกครองและรักษาความสงบเรียบร้อย และด้านการปฏิบัติงานร่วมกับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น หน่วยราชการ หน่วยงานของรัฐ และรัฐวิสาหกิจในพื้นที่ และเมื่อแยกออกเป็นรายด้าน พบว่า มีผลการวิจัยดังต่อไปนี้

๑) ด้านการปกครองและรักษาความสงบเรียบร้อย พบว่า ความคิดเห็นของประชาชนที่มีต่อกำนัน ผู้ใหญ่บ้านในการพัฒนาชุมชน ตำบลเมืองจันทร์ อำเภอเมืองจันทร์ จังหวัดศรีสะเกษ โดยรวมทั้งเจ็ดข้ออยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ **ข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด** คือ ปกครองดูแลราษฎร และความสงบเรียบร้อยภายในตำบล และหมู่บ้านที่รับผิดชอบ และ**ข้อที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด** คือ จัดแจงข้อราชการกับราษฎร และแนะนำให้ราษฎรเสียภาษีอากรประเภทต่าง ๆ ให้แก่รัฐ

๒) ด้านการปฏิบัติงานร่วมกับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น หน่วยราชการ หน่วยงานของรัฐ และรัฐวิสาหกิจในพื้นที่ พบว่า ความคิดเห็นของประชาชนที่มีต่อกำนัน ผู้ใหญ่บ้านในการพัฒนาชุมชน ตำบลเมืองจันทร์ อำเภอเมืองจันทร์ จังหวัดศรีสะเกษ โดยรวมทั้งห้าข้ออยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ **ข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด** คือ เสนอแนวทางการวางแผนพัฒนาตำบลให้สอดคล้อง

กับสภาพปัญหาความต้องการของประชาชนในพื้นที่ และ**ข้อที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด** คือ ตรวจสอบและติดตามการดำเนินการพัฒนา ตลอดจนการใช้งบประมาณเพื่อการพัฒนา ในพื้นที่ตำบล หมู่บ้านขององค์กร และหน่วยงานต่าง ๆ

**๓) ด้านการป้องกันภัยฝ่ายพลเรือน** พบว่า ความคิดเห็นของประชาชนที่มีต่อกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ในการพัฒนาชุมชน ตำบลเมืองจันทร์ อำเภอเมืองจันทร์ จังหวัดศรีสะเกษ โดยรวมทั้งหกข้ออยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ **ข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด** คือ การให้ความช่วยเหลือ และบรรเทาทุกข์ให้แก่ราษฎรที่ประสบภัยพิบัติต่าง ๆ และ**ข้อที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด** คือ การตั้งตู้ยามและจัดเวรยามรักษาความปลอดภัย

**๔) ด้านการเสริมสร้างพลังเข้มแข็งให้แก่ชุมชน โดยกระบวนการประชาคม** พบว่า ความคิดเห็นของประชาชนที่มีต่อกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ในการพัฒนาชุมชน ตำบลเมืองจันทร์ อำเภอเมืองจันทร์ จังหวัดศรีสะเกษ โดยรวมทั้งห้าข้ออยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ **ข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด** คือ เป็นผู้ดำเนินการเปลี่ยนแปลง ร่วมกันกำหนดทิศทางของกลุ่มในหมู่บ้าน ชุมชน เพื่อส่งเสริมประชาชนให้เข้ามามีส่วนร่วมในการพัฒนาหมู่บ้าน ชุมชน และ**ข้อที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด** คือ ระดมทรัพยากรของหมู่บ้าน ชุมชน รวมทั้งประสานแหล่งทรัพยากรจากภายนอกชุมชนมาใช้ให้เกิดประโยชน์ต่อหมู่บ้าน ชุมชน

#### **๕.๑.๓ ผลการทดสอบสมมติฐานการวิจัย**

การวิเคราะห์เปรียบเทียบความคิดเห็นของประชาชนที่มีต่อกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ในการพัฒนาชุมชน ตำบลเมืองจันทร์ อำเภอเมืองจันทร์ จังหวัดศรีสะเกษ โดยจำแนกตาม เพศ อายุ และระดับการศึกษา พบว่า ประชาชนที่มีเพศ อายุ และระดับการศึกษาต่างกัน มีความคิดเห็นต่อกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ในการพัฒนาชุมชน ตำบลเมืองจันทร์ อำเภอเมืองจันทร์ จังหวัดศรีสะเกษ โดยรวมไม่แตกต่างกัน และเมื่อแยกออกเป็นรายด้าน มีรายละเอียดดังต่อไปนี้

**๑) ด้านการปกครองและรักษาความสงบเรียบร้อย** พบว่า ประชาชนที่มีเพศ อายุ และระดับการศึกษาต่างกัน มีความคิดเห็นต่อกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ในการพัฒนาชุมชน ตำบลเมืองจันทร์ อำเภอเมืองจันทร์ จังหวัดศรีสะเกษ ไม่แตกต่างกัน

**๒) ด้านการปฏิบัติงานร่วมกับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น หน่วยงานของรัฐ และรัฐวิสาหกิจในพื้นที่** พบว่า ประชาชนที่มีเพศ อายุ และระดับการศึกษาต่างกัน มีความคิดเห็นต่อกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ในการพัฒนาชุมชน ตำบลเมืองจันทร์ อำเภอเมืองจันทร์ จังหวัดศรีสะเกษ ไม่แตกต่างกัน

**๓) ด้านการป้องกันภัยฝ่ายพลเรือน** พบว่า ประชาชนที่มีเพศ อายุ และระดับการศึกษาต่างกัน มีความคิดเห็นต่อกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ในการพัฒนาชุมชน ตำบลเมืองจันทร์ อำเภอเมืองจันทร์ จังหวัดศรีสะเกษ ไม่แตกต่างกัน



๔) **ด้านการเสริมสร้างความเข้มแข็งให้แก่ชุมชน โดยกระบวนการประชาคม** พบว่า ประชาชนที่มีเพศ อายุ และระดับการศึกษาต่างกัน มีความคิดเห็นต่อกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ในการพัฒนาชุมชน ตำบลเมืองจันทร์ อำเภอเมืองจันทร์ จังหวัดศรีสะเกษ ไม่แตกต่างกัน

#### ๕.๑.๔ ผลการวิเคราะห์ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับบทบาทกำนัน ผู้ใหญ่บ้านในการพัฒนาชุมชน ตำบลเมืองจันทร์ อำเภอเมืองจันทร์ จังหวัดศรีสะเกษ

พบว่าประชาชนส่วนใหญ่เสนอแนะบทบาทกำนัน ผู้ใหญ่บ้านในการพัฒนาชุมชน ตำบลเมืองจันทร์ อำเภอเมืองจันทร์ จังหวัดศรีสะเกษ เรียงลำดับจากความถี่มากไปหาน้อยสามลำดับแรก ดังนี้

- ๑) ควรให้คำแนะนำเกี่ยวกับข้อกฎหมายที่เกี่ยวกับชีวิตประจำวัน การเสียภาษีอากรประเภทต่าง ๆ
- ๒) ควรระดมทรัพยากรที่มีอยู่ในหมู่บ้าน ชุมชน รวมทั้งประสานแหล่งทรัพยากรจากภายนอกชุมชนมาใช้ให้เกิดประโยชน์ต่อหมู่บ้าน ชุมชน
- ๓) ควรจัดมีการตั้งตู้ยามและจัดเวรยามรักษาความปลอดภัยประจำหมู่บ้าน

#### ๕.๒ อภิปรายผล

จากการสรุปผลการวิจัยเรื่อง ความคิดเห็นของประชาชนที่มีต่อกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ในการพัฒนาชุมชน ตำบลเมืองจันทร์ อำเภอเมืองจันทร์ จังหวัดศรีสะเกษ มีผลการวิจัยที่น่าสนใจและนำมาอภิปรายผลเพิ่มเติมตามประเด็นต่าง ๆ ดังนี้

##### ๕.๒.๑ ความคิดเห็นของประชาชนที่มีต่อกำนัน ผู้ใหญ่บ้านในการพัฒนาชุมชน ตำบลเมืองจันทร์ อำเภอเมืองจันทร์ จังหวัดศรีสะเกษ

ผลการวิจัยพบว่า ความคิดเห็นของประชาชนที่มีต่อกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ในการพัฒนาชุมชน ตำบลเมืองจันทร์ อำเภอเมืองจันทร์ จังหวัดศรีสะเกษ โดยรวมทั้งสี่ด้านอยู่ในระดับมาก ไม่ว่าจะเป็นด้านการปกครองและรักษาความสงบเรียบร้อย ด้านการปฏิบัติงานร่วมกับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น หน่วยราชการ หน่วยงานของรัฐ และรัฐวิสาหกิจในพื้นที่ด้านการป้องกันภัยฝ่ายพลเรือน ด้านการเสริมสร้างความเข้มแข็งให้แก่ชุมชน โดยกระบวนการประชาคม ที่เป็นเช่นนี้เพราะบทบาทดังกล่าวเป็นบทบาทหลักของกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ที่บัญญัติไว้ในพระราชบัญญัติลักษณะปกครองท้องที่ พ.ศ. ๒๔๕๗ กำนัน ผู้ใหญ่บ้านในฐานะเจ้าหน้าที่ของรัฐ ซึ่งมีบทบาทและหน้าที่เป็นผู้ปกครองตำบลต้องปฏิบัติอย่างต่อเนื่องและสม่ำเสมอ เหตุผลดังกล่าวเป็นปัจจัยสำคัญที่ทำให้กำนัน ผู้ใหญ่บ้านมีการปฏิบัติหน้าที่อยู่ในระดับมาก ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ **สมชาย หงษ์รัมย์** ได้ทำการวิจัยเรื่อง บทบาทของกำนันในการพัฒนาชนบท : ศึกษากรณีกำนันที่ได้รับรางวัลประจำปีของจังหวัดอุบลราชธานี ผลการวิจัยพบว่า บทบาทของกำนันในการพัฒนาชนบทตามความคิดเห็นของกำนัน สารวัตรกำนัน และนายกองค์การบริหารส่วนตำบล ประกอบด้วยบทบาท ๖ ด้าน คือ (๑) บทบาทตาม

พระราชบัญญัติลักษณะปกครองท้องที่ พ.ศ. ๒๔๕๗ และกฎหมายอื่นที่เกี่ยวข้อง (๒) การป้องกันภัย  
ฝ่ายพลเรือน (๓) การปฏิบัติหน้าที่ร่วมกับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น หน่วยราชการ รัฐวิสาหกิจใน  
พื้นที่ (๔) การเสริมสร้างความเข้มแข็งให้แก่ชุมชน โดยกระบวนการประชาคม (๕) บทบาทใน  
โครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริ เศรษฐกิจแบบพอเพียงเฉลิมพระเกียรติ และ (๖) การปฏิบัติตาม  
นโยบายของรัฐและกระทรวงมหาดไทย ในภาพรวมมีการปฏิบัติอยู่ในระดับมาก

เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า ความคิดเห็นของประชาชนที่มีต่อกำนัน ผู้ใหญ่บ้านในการ  
พัฒนาชุมชน ตำบลเมืองจันทร์ อำเภอเมืองจันทร์ จังหวัดศรีสะเกษ ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดคือด้านการเสริมสร้าง  
ความเข้มแข็งให้แก่ชุมชน โดยกระบวนการประชาคม ที่เป็นเช่นนี้อธิบายได้ว่า กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน  
ในฐานะผู้นำของท้องถิ่นมีหน้าที่ในการบำบัดทุกข์บำรุงสุขของประชาชน เป็นบุคคลที่ใกล้ชิดกับ  
ประชาชนมากที่สุด และเป็นที่ยิ่งแรกของประชาชนมากที่สุด และเป็นที่ยิ่งแรกของประชาชนใน  
พื้นที่ จึงควรอย่างยิ่งที่กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ฯลฯ จะต้องเป็นผู้เชื่อมประสานความร่วมมือ ทั้งจากภาครัฐ  
โดยทุกส่วนราชการ ภาคเอกชน โดยประชาชนทุกกลุ่ม ทุกฝ่ายหรือองค์กรชุมชนต่าง ๆ ในตำบล  
หมู่บ้าน ร่วมแรงร่วมใจกันในลักษณะ พหุภาคี รวมถึงเป็น ประชาคม หมู่บ้าน / ตำบล รวมถึงจะต้อง  
พัฒนาประชาคมหมู่บ้าน ให้เข้มแข็งและมีศักยภาพในการจัดการแก้ไขปัญหาต่าง ๆ ในหมู่บ้าน  
(ร่วมคิด ร่วมทำ) เพื่อประชาชนในหมู่บ้าน (ร่วมรับผลประโยชน์ในผลลัพธ์สุดท้าย) ทำให้หมู่บ้าน  
เข้มแข็งอย่างต่อเนื่องและยั่งยืน ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ **นิพนธ์ จำปาไทย** ที่ได้การวิจัยเรื่อง  
บทบาทกำนัน ผู้ใหญ่บ้านกับการทำงานร่วมกับองค์การบริหารส่วนตำบล (อบต.) ที่อำเภอศรีนคร  
จังหวัดสุโขทัย ผลการวิจัยพบว่า ระดับความรู้ความเข้าใจในบทบาทหน้าที่ของกำนัน ตามพระราชบัญญัติ  
ลักษณะปกครองท้องที่ พ.ศ. ๒๔๕๗ และกฎหมายพระราชบัญญัติสภาตำบลและองค์การบริหาร  
ส่วนตำบล พ.ศ. ๒๕๓๗ และแก้ไขเพิ่มเติม พ.ศ. ๒๕๔๒ อยู่ในระดับที่ดีพอสมควร และสามารถ  
ร่วมมือกับองค์การบริหารส่วนตำบล (อบต.) ในการพัฒนาท้องถิ่นให้มีความเจริญก้าวหน้าได้ และ  
สอดคล้องกับความคิดเห็นของสมาชิกองค์การบริหารส่วนตำบล (อบต.) ที่พบว่า กำนัน สามารถรู้  
และเข้าใจในบทบาทหน้าที่ของตนอยู่ในระดับที่ดีพอสมควร ทั้งในด้านการปกครองท้องที่ และ  
ด้านการปกครองท้องถิ่น (อบต.) ถึงแม้ว่าผลของกฎหมายสภาตำบลและองค์การบริหารส่วนตำบล  
จะเป็นผลทำให้กำนันพ้นจากตำแหน่งสมาชิกองค์การบริหารส่วนตำบล (อบต.) ก็ตาม แต่ก็สามารถ  
ร่วมมือกันทำงานได้เหมือนเดิมไม่มีปัญหาอุปสรรคใด ๆ

ส่วนความคิดเห็นของประชาชนที่มีต่อกำนัน ผู้ใหญ่บ้านในการพัฒนาชุมชน ตำบลเมืองจันทร์  
อำเภอเมืองจันทร์ จังหวัดศรีสะเกษ ด้านที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด คือ ด้านการปฏิบัติงานร่วมกับองค์กรปกครอง  
ส่วนท้องถิ่น หน่วยราชการ หน่วยงานของรัฐ และรัฐวิสาหกิจในพื้นที่ ที่เป็นเช่นนี้อธิบายได้ว่า การปฏิบัติงาน  
ร่วมกับท้องถิ่น หน่วยราชการ หน่วยงานของรัฐ และรัฐวิสาหกิจในพื้นที่ กำนันผู้ใหญ่บ้าน มีฐานะ

เป็นเจ้าของหน้าทีของรัฐ เป็นตัวแทนของกระทรวงมหาดไทยและกระทรวงทบวง กรมอื่นในพื้นที่ มีหน้าที่ในการเป็นหูเป็นตา แทนนายอำเภอและส่วนราชการในการกำกับดูแลราชการส่วนท้องถิ่น ซึ่งกฎหมายหลายฉบับหลังการกระจายอำนาจ ให้อำนาจหน้าที่ในการกำกับ ควบคุม ดูแลท้องถิ่นได้ ไม่ว่าจะเป็นเทศบาลตำบล องค์การบริหารส่วนตำบล หรือองค์การบริหารส่วนจังหวัด เช่น พ.ร.บ. ว่าด้วยการลงคะแนนเสียงเพื่อถอดถอนสมาชิกสภาท้องถิ่น พ.ศ. ๒๕๒๔ ซึ่งกำหนดสัดส่วนจำนวนผู้เข้าชื่อไว้ว่า ในองค์การบริหารส่วนตำบลจำนวนเท่าไร พระราชบัญญัติว่าด้วยการเข้าชื่อเสนอข้อบัญญัติท้องถิ่น พ.ศ. ๒๕๒๔ ประชาชนสามารถเข้าชื่อเสนอให้ออกข้อบัญญัติ ข้อบังคับได้ กฎหมายป้องกันการฮั้ว ซึ่งออกเป็นระเบียบกระทรวงมหาดไทย กำหนดให้ไปทำการประกวดราคาที่หอประชุมอำเภอกฎหมายต่างๆ เหล่านี้ เป็นเครื่องมือของกำนันผู้ใหญ่บ้าน ในการกำกับดูแลท้องถิ่น หน้าที่ของกำนัน ผู้ใหญ่บ้านเกี่ยวกับท้องถิ่นจึงมิใช่การจัดซื้อ จัดจ้าง แต่เป็นการควบคุม กำกับ ดูแลการปฏิบัติงานของท้องถิ่นว่าถูกต้องหรือไม่ ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ **ประมวล รัตนวงศ์** ได้กล่าวถึงบทบาทไว้ว่า สถานะตำแหน่งและบทบาททางสังคมของบุคคลมีลักษณะต่าง ๆ ดังนี้

๑. บทบาทมีอยู่ในทุก ๆ สังคม และมีอยู่ก่อนที่คนจะเข้าไปครอง

๒. บทบาทมีอยู่ในตำแหน่งละตำแหน่ง

๓. วัฒนธรรม ขนบธรรมเนียม และประเพณีในสังคมนั้น ๆ เป็นส่วนหนึ่งในการกำหนดตำแหน่งและบทบาทที่ควรจะเป็น

๔. การที่คนเราจะทราบฐานะตำแหน่งและบทบาทได้ เป็นเพราะการปฏิบัติสัมพันธ์ของคนในสังคมนั้น ๆ

๕. บทบาทที่ควรจะเป็นนั้น ไม่น่าอนเสมอไปว่าจะเหมือนกับพฤติกรรมจริง ๆ ของคนที่อยู่ในฐานะตำแหน่งนั้น

เมื่อแยกออกเป็นรายด้านเกี่ยวกับความคิดเห็นของประชาชนที่มีต่อกำนัน ผู้ใหญ่บ้านในการพัฒนาชุมชน ตำบลเมืองจันทร์ อำเภอเมืองจันทร์ จังหวัดศรีสะเกษ สามารถนำมาอภิปรายผลได้ ดังนี้

**๑) ด้านการปกครองและรักษาความสงบเรียบร้อย** พบว่า ความคิดเห็นของประชาชนที่มีต่อกำนัน ผู้ใหญ่บ้านในการพัฒนาชุมชน ตำบลเมืองจันทร์ อำเภอเมืองจันทร์ จังหวัดศรีสะเกษ โดยรวมทั้งเจ็ดข้ออยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ ข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ ปกครองดูแลราษฎร และความสงบเรียบร้อยภายในตำบล และหมู่บ้านที่รับผิดชอบ ที่เป็นเช่นนี้อภิปรายได้ว่า การปกครองดูแลราษฎร และความสงบเรียบร้อยภายในตำบล และหมู่บ้านที่รับผิดชอบ ถือเป็นอำนาจหน้าที่ของกำนัน และผู้ใหญ่บ้านที่จะต้องปกครองราษฎรที่อยู่ในเขตหมู่บ้านที่ตนรับผิดชอบ จะต้องคอยดูแลรักษาความสงบเรียบร้อยในหมู่บ้าน เมื่อเกิดทุกข์ภัยแก่ลูกบ้าน ให้แจ้งกำนันเพื่อหาทางป้องกัน เมื่อ

มีเหตุร้ายเกิดขึ้น ให้เรียกลูกบ้านช่วยกันป้องกันและระงับได้ และแจ้งกำนัน ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ **สุริยะ วิริยะสวัสดิ์** ที่กล่าวถึงบทบาทหน้าที่ความรับผิดชอบของกำนัน ผู้ใหญ่บ้านว่า อำนาจ หน้าที่ ของผู้ใหญ่บ้าน ตามมาตรา ๒๗ แห่งพ.ร.บ.ลักษณะปกครองท้องที่ พระพุทธศักราช ๒๔๕๗ แก้ไข เพิ่มเติม(ฉบับที่ ๑๑) พ.ศ. ๒๕๕๑ ว่ากำนันผู้ใหญ่บ้านมีหน้าที่อำนวยความสะดวกและเป็นธรรมและดูแลรักษา ความสงบเรียบร้อยและความปลอดภัยให้แก่ราษฎรในหมู่บ้าน และอำนาจและหน้าที่ของกำนัน ตามมาตรา ๓๔ บรรดาการที่จะตรวจตรารักษาความปกติเรียบร้อยในตำบล คือการที่จะว่ากล่าวราษฎร ในตำบลนั้น ให้ประพฤติตามพระราชกำหนดกฎหมายก็ดี หรือการที่จะป้องกันอันตรายและรักษา ความสุขสำราญของราษฎรในตำบลนั้นก็ดี หรือการที่จะรับกิจสุขทุกข์ของราษฎรในตำบลนั้นขึ้น ร้องเรียนต่อผู้ว่าราชการเมือง กรมการอำเภอ และจะรับข้อราชการมาประกาศแก่ราษฎรในตำบลนั้น ก็ดี หรือที่จะจัดการตามพระราชกำหนดกฎหมาย เช่นการตรวจและนำเก็บภาษีในตำบลนั้นก็ดี การ ทั้งนี้อยู่ในหน้าที่ของกำนันผู้เป็นนายตำบลผู้ใหญ่บ้านทั้งปวงในตำบลนั้นและแพทย์ประจำตำบล จะต้องช่วยกันเขาเป็นธุระจัดการให้เรียบร้อยได้ตามสมควรแก่หน้าที่

ส่วนความคิดเห็นของประชาชนที่มีต่อกำนัน ผู้ใหญ่บ้านในการพัฒนาชุมชน ตำบลเมืองจันทร์ อำเภอเมืองจันทร์ จังหวัดศรีสะเกษ ด้านการปกครองและรักษาความสงบเรียบร้อย ข้อที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด คือ ชี้แจงข้อราชการกับราษฎร และแนะนำให้ราษฎรเสียภาษีอากรประเภทต่าง ๆ ให้แก่รัฐ ที่เป็นเช่นนี้ อภิปรายได้ว่า กำนันผู้ใหญ่บ้านยังขาดความรู้ความเข้าใจในเรื่องของกฎหมาย ระเบียบแบบแผนของ ทางราชการ รวมถึงความเข้าใจเกี่ยวกับการเสียภาษีประเภทต่าง ๆ จึงไม่สามารถให้คำแนะนำแก่ ประชาชนได้

**๒) ด้านการปฏิบัติงานร่วมกับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น หน่วยราชการ หน่วยงานของรัฐ และรัฐวิสาหกิจในพื้นที่** พบว่า ความคิดเห็นของประชาชนที่มีต่อกำนัน ผู้ใหญ่บ้านในการพัฒนาชุมชน ตำบลเมืองจันทร์ อำเภอเมืองจันทร์ จังหวัดศรีสะเกษ โดยรวมทั้งห้าข้ออยู่ในระดับมาก เมื่อ พิจารณาเป็นรายข้อ ข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ เสนอแนวทางการวางแผนพัฒนาตำบลให้สอดคล้อง กับสภาพปัญหาความต้องการของประชาชนในพื้นที่ ที่เป็นเช่นนี้อภิปรายได้ว่า การเสนอแนว ทางการวางแผนพัฒนาตำบลถือเป็นบทบาทหนึ่งที่กำนัน ผู้ใหญ่บ้านต้องกระทำร่วมกับ องค์กร ปกครองส่วนท้องถิ่น หน่วยราชการ หน่วยงานของรัฐ และรัฐวิสาหกิจในพื้นที่ โดยเสนอปัญหา และ ความต้องการของประชาชนเข้าในแผนพัฒนาตำบล ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ **กองราชการส่วน ตำบล** ที่กล่าวถึง บทบาทกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน กับการทำงานร่วมกับ อบต. ว่า บทบาทหน้าที่ของกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน หลังพ้นจาก อบต. เมื่อกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ต้องพ้นจากตำแหน่งใน อบต. จะมีบทบาทและอำนาจ หน้าที่ในการปฏิบัติงานร่วมกับอบต. ดังนี้

๑) การวางแผนพัฒนาตำบล ตามระเบียบ มท. ว่าด้วยการวางแผนพัฒนาขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น พ.ศ. ๒๕๔๑ กำหนดให้กำนันในเขตพื้นที่เป็นกรรมการในคณะกรรมการพัฒนา อบต. ซึ่งจะทำให้กำนันสามารถ เสนอแนวทางการวางแผนพัฒนาตำบล ให้สอดคล้องกับสภาพปัญหาและความต้องการของประชาชนในเขตพื้นที่ ตำบล หมู่บ้าน ได้อย่างแท้จริง โดยคณะกรรมการดังกล่าว มีอำนาจหน้าที่ดังนี้

(๑) กำหนดแนวทางการพัฒนา ให้สอดคล้องกับแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ แผนพัฒนาอำเภอ การเมือง ปัญหาของ อบต. และให้คำปรึกษาหารือเกี่ยวกับการพัฒนาท้องถิ่น

(๒) เสนอแนะแนวทางการแก้ไขปัญหาการพิจารณาให้ข้อคิดเห็นเกี่ยวกับแผนพัฒนา และติดตามประเมินผลแผนพัฒนา

(๓) ให้ความเห็นชอบร่างแผนพัฒนา

ส่วนความคิดเห็นของประชาชนที่มีต่อกำนัน ผู้ใหญ่บ้านในการพัฒนาชุมชน ตำบลเมืองจันทร์ อำเภอเมืองจันทร์ จังหวัดศรีสะเกษ ด้านการปฏิบัติงานร่วมกับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น หน่วยราชการ หน่วยงานของรัฐ และรัฐวิสาหกิจในพื้นที่ ข้อที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด คือ ตรวจสอบและติดตามการดำเนินการพัฒนา ตลอดจนการใช้งบประมาณเพื่อการพัฒนา ในพื้นที่ตำบล หมู่บ้านขององค์กร และหน่วยงานต่าง ๆ ที่เป็นเช่นนี้อธิบายได้ว่า หน่วยงานราชการยังไม่เปิดโอกาสให้เข้ามีส่วนร่วมในการตรวจสอบและติดตามการดำเนินการพัฒนา ตลอดจนการใช้จ่ายงบประมาณในการพัฒนาเท่าที่ควร

๓) **ด้านการป้องกันภัยฝ่ายพลเรือน** พบว่า ความคิดเห็นของประชาชนที่มีต่อกำนัน ผู้ใหญ่บ้านในการพัฒนาชุมชน ตำบลเมืองจันทร์ อำเภอเมืองจันทร์ จังหวัดศรีสะเกษ โดยรวมทั้งหกข้ออยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ ข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ การให้ความช่วยเหลือ และบรรเทาทุกข์ให้แก่ราษฎรที่ประสบภัยพิบัติต่างๆ ที่เป็นเช่นนี้อธิบายได้ว่า กำนัน ผู้ใหญ่บ้านเป็นบุคคลที่มีความใกล้ชิดกับประชาชนมากที่สุด การให้ความช่วยเหลือ และบรรเทาทุกข์ให้แก่ราษฎรที่ประสบภัยพิบัติต่างๆ กำนัน และผู้ใหญ่บ้านจะต้องเป็นผู้ที่ให้ความช่วยเหลือเป็นอันดับแรก หลังจากนั้นจึงแจ้งให้ส่วนราชการรับทราบ เพื่อขอความช่วยเหลือต่อไป ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ **สุริยะ วิริยะสวัสดิ์** ที่กล่าวถึงอำนาจหน้าที่ของผู้ใหญ่บ้านว่า กำนันผู้ใหญ่บ้านจะต้องรับฟังปัญหา และนำความเดือดร้อน ทุกข์ สุข และความจำเป็น ของราษฎรในหมู่บ้าน แจ้งต่อส่วนราชการ หน่วยงานของรัฐ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นหรือองค์กรอื่นที่เกี่ยวข้อง เพื่อให้การแก้ไขหรือช่วยเหลือ

ส่วนความคิดเห็นของประชาชนที่มีต่อกำนัน ผู้ใหญ่บ้านในการพัฒนาชุมชน ตำบลเมืองจันทร์ อำเภอเมืองจันทร์ จังหวัดศรีสะเกษ ด้านการป้องกันภัยฝ่ายพลเรือน ข้อที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด คือ การตั้งคุ้มยามและจัดเวรยามรักษาความปลอดภัย ที่เป็นเช่นนี้อธิบายได้ว่า การตั้งคุ้มยามและจัดเวรยาม

รักษาความปลอดภัยส่วนใหญ่จะเป็นหน้าที่ของตำรวจ ส่วนกำนัน ผู้ใหญ่บ้านจะคอยให้การช่วยเหลือ และสนับสนุนการป้องกันภัยอีกทางหนึ่ง จึงทำให้ไม่มีการจัดตั้งคุ้มหรือจัดเวรยามรักษาความปลอดภัยขึ้น

**๔) ด้านการเสริมสร้างความเข้มแข็งให้แก่ชุมชน โดยกระบวนการประชาคม** พบว่า ความคิดเห็นของประชาชนที่มีต่อกำนัน ผู้ใหญ่บ้านในการพัฒนาชุมชน ตำบลเมืองจันทร์ อำเภอเมืองจันทร์ จังหวัดศรีสะเกษ โดยรวมทั้งห้าข้ออยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ ข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ เป็นผู้นำการเปลี่ยนแปลง ร่วมกันกำหนดทิศทางของกลุ่มในหมู่บ้าน ชุมชน เพื่อส่งเสริมประชาชนให้เข้ามามีส่วนร่วมในการพัฒนาหมู่บ้าน ชุมชน ที่เป็นเช่นนี้อภิปรายได้ว่า กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน เป็นผู้ที่มีความตั้งใจและเสียสละในการทำงานเพื่อพัฒนาหมู่บ้านตลอดจนการประสานงานกับหน่วยที่เกี่ยวข้องเพื่อช่วยเหลือประชาชนในหมู่บ้าน ทั้งนี้การมุ่งใจให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการพัฒนาหมู่บ้าน ชุมชน ร่วมตัดสินใจ ร่วมวางแผน และร่วมติดตามตรวจสอบการทำงานของหน่วยงานรัฐ ถือเป็นความสามารถหนึ่งของกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน หากประชาชนมีส่วนร่วมมากขึ้นก็จะทำให้หมู่บ้านและชุมชนได้รับการพัฒนาอย่างตรงตามความต้องการ และปัญหาของตน ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ **สุธีร์ บรรวิทย์** ได้ทำการวิจัยเรื่อง บทบาทของกำนัน ผู้ใหญ่บ้านหลังการประกาศใช้พระราชบัญญัติสภาพัฒนาการปกครองส่วนตำบล พุทธศักราช ๒๕๓๗ : ศึกษาเฉพาะกรณีอำเภอเมือง จังหวัดนครสวรรค์ ผลการวิจัยพบว่า ภาวะความเป็นผู้นำของกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ได้แก่ความสามารถในการสร้างแรงจูงใจ ความคิดริเริ่มกล้าตัดสินใจ ความรับผิดชอบ และการได้รับความเชื่อถือมีความสัมพันธ์กับบทบาทในการปกครองท้องถิ่นของกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน

ส่วนความคิดเห็นของประชาชนที่มีต่อกำนัน ผู้ใหญ่บ้านในการพัฒนาชุมชน ตำบลเมืองจันทร์ อำเภอเมืองจันทร์ จังหวัดศรีสะเกษ ด้านการเสริมสร้างความเข้มแข็งให้แก่ชุมชน โดยกระบวนการประชาคม ข้อที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด คือ ระดมทรัพยากรของหมู่บ้าน ชุมชน รวมทั้งประสานแหล่งทรัพยากรจากภายนอกชุมชนมาใช้ให้เกิดประโยชน์ต่อหมู่บ้าน ชุมชน ที่เป็นเช่นนี้อภิปรายได้ว่า กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ยังไม่ได้รับการสนับสนุนจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง รวมถึงการเปิดโอกาสให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมเสริมสร้างศักยภาพชุมชนในการอยู่ร่วมกันกับทรัพยากรธรรมชาติ และสิ่งแวดล้อมอย่างสันติและเกื้อกูลกัน ด้วยการส่งเสริมสิทธิชุมชนและกระบวนการมีส่วนร่วมของชุมชนในการสงวน อนุรักษ์ ฟื้นฟู พัฒนา ใช้ประโยชน์และเพิ่มประสิทธิภาพบริหารจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ในท้องถิ่น และขาดการสร้างความรู้ความตระหนักรู้ของชุมชนในคุณค่าของทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมที่มีต่อวิถีชีวิต รวมทั้งกระจายอำนาจการจัดการทรัพยากรของท้องถิ่นให้ชุมชนที่มีศักยภาพเข้ามามีส่วนร่วมกับรัฐในการอนุรักษ์ ฟื้นฟูและพัฒนาทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมให้เป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ

### ๕.๒.๒ การทดสอบสมมติฐานการวิจัย

การเปรียบเทียบความคิดเห็นของประชาชนที่มีต่อกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ในการพัฒนาชุมชน ตำบลเมืองจันทร์ อำเภอเมืองจันทร์ จังหวัดศรีสะเกษ ผลการวิจัยพบว่า

ประชาชนที่มีเพศ อายุ และระดับการศึกษาต่างกัน มีความคิดเห็นต่อกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ในการพัฒนาชุมชน ตำบลเมืองจันทร์ อำเภอเมืองจันทร์ จังหวัดศรีสะเกษ โดยรวมไม่แตกต่างกัน ซึ่งไม่สอดคล้องกับสมมติฐานการวิจัยที่ตั้งไว้ ทั้งนี้เพราะประชาชนที่มีเพศ อายุ และระดับการศึกษาต่างกัน เป็นคนในพื้นที่จึงได้เห็นการปฏิบัติงานของกำนัน ผู้ใหญ่บ้านตามบทบาทหน้าที่ของตนที่ได้รับมอบหมาย จึงมีความคิดเห็นที่ไม่แตกต่างกัน ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ **สมชาย หงษ์รัมย์** ได้ทำการวิจัยเรื่องบทบาทของกำนันในการพัฒนาชนบท : ศึกษากรณีกำนันที่ได้รับรางวัลประจำปีของจังหวัดอุบลราชธานี ผลการวิจัยพบว่า กำนัน สารวัตรกำนัน และนายกองค์การบริหารส่วนตำบลที่มีระดับการศึกษาต่างกัน มีความคิดเห็นต่อบทบาทของกำนันในด้านต่าง ๆ ทั้ง ๖ ด้าน ไม่แตกต่างกัน

### ๕.๓ ข้อเสนอแนะ

จากการวิจัยเรื่องความคิดเห็นของประชาชนที่มีต่อกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ในการพัฒนาชุมชน ตำบลเมืองจันทร์ อำเภอเมืองจันทร์ จังหวัดศรีสะเกษ ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะ ดังนี้

#### ๕.๓.๑ ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

๑) ผลการวิจัยพบว่า ความคิดเห็นของประชาชนที่มีต่อบทบาทกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ในการพัฒนาชุมชน ตำบลเมืองจันทร์ อำเภอเมืองจันทร์ จังหวัดศรีสะเกษ โดยรวมทั้งสี่ด้านอยู่ในระดับมาก ดังนั้น กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ควรรักษามาตรฐาน และพัฒนาบทบาทการพัฒนาชุมชนให้อยู่ในระดับมากที่สุด โดยการปฏิบัติภารกิจหน้าที่ในการสร้างความรัก ความสามัคคีและสร้างความเป็นปึกแผ่นในการบริหารราชการแผ่นดินทั้งในส่วนกลาง ส่วนภูมิภาคและส่วนท้องถิ่น และส่งเสริมการปกครองในระบอบประชาธิปไตยอันเป็นพระมหากษัตริย์เป็นประมุข บำบัดทุกข์บำรุงสุขให้ประชาชนในตำบลที่หมู่บ้านมีความอยู่ดีกินดี และไม่เดือดร้อนเมื่อเกิดวิกฤต กำนันผู้ใหญ่บ้านถือว่าเป็นตัวแทนของกระทรวงมหาดไทย จึงเป็นผู้นำตำบลหมู่บ้านที่จะต้องมียุทธศาสตร์สำคัญในการประสานประชาชนในพื้นที่ให้เกิดความรัก ความสามัคคีสร้างความเป็นเอกภาพและส่งเสริมวิถีชีวิตประชาธิปไตยให้เกิดขึ้นในพื้นที่หมู่บ้าน ตำบล นำนโยบายของรัฐกระทรวง ทบวง กรมต่าง ๆ รวมทั้งประสานงานกับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น องค์กรพัฒนาเอกชนหรือภาคธุรกิจเอกชนร่วมกันพัฒนาเพื่อทำให้ประชาชนในตำบลหมู่บ้านมีความสงบสุข อยู่ดีกินดีอย่างเป็นรูปธรรม

๒) ความคิดเห็นของประชาชนที่มีต่อกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ในการพัฒนาชุมชน ตำบลเมืองจันทร์ อำเภอเมืองจันทร์ จังหวัดศรีสะเกษ **ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด** คือ ด้านการเสริมสร้างความเข้มแข็งให้แก่

ชุมชน โดยกระบวนการประชาคม ดังนั้นกำนัน ผู้ใหญ่บ้านควรรักษามาตรฐานการปฏิบัติหน้าที่ในการพัฒนาชุมชนด้านการเสริมสร้างความเข้มแข็งให้แก่ชุมชน โดยกระบวนการประชาคม ซึ่งกำนัน ผู้ใหญ่บ้านจะต้องพัฒนา ประชาคมหมู่บ้าน ให้เข้มแข็งและมีศักยภาพในการจัดการแก้ไขปัญหาต่าง ๆ ในหมู่บ้าน (ร่วมคิดร่วมทำ) เพื่อประชาชนในหมู่บ้าน (ร่วมรับผลประโยชน์ในผลลัพธ์สุดท้าย) อย่างต่อเนื่อง

๓) ความคิดเห็นของประชาชนที่มีต่อกำนัน ผู้ใหญ่บ้านในการพัฒนาชุมชน ตำบลเมืองจันทร์ อำเภอเมืองจันทร์ จังหวัดศรีสะเกษ **ด้านที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด** คือ ด้านการปฏิบัติงานร่วมกับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น หน่วยราชการ หน่วยงานของรัฐ และรัฐวิสาหกิจในพื้นที่ ดังนั้น กำนัน ผู้ใหญ่บ้านควรปรับปรุงแก้ไขให้ดียิ่งขึ้น โดยการปฏิบัติงานร่วมกับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น หน่วยราชการ หน่วยงานของรัฐ และรัฐวิสาหกิจในพื้นที่ โดยกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ซึ่งมีฐานะเป็นเจ้าหน้าที่ของรัฐ เป็นตัวแทนของกระทรวงมหาดไทยและกระทรวงทบวง กรมอื่นในพื้นที่ มีหน้าที่ในการเป็นหูเป็นตา แทนนายอำเภอและส่วนราชการในการกำกับดูแลราชการส่วนท้องถิ่น ควบคุมกำกับ ดูแลการปฏิบัติงานของท้องถิ่นว่าถูกต้องหรือไม่ เพื่อประโยชน์ของประชาชนในท้องถิ่น

๔) ความคิดเห็นของประชาชนที่มีต่อกำนัน ผู้ใหญ่บ้านในการพัฒนาชุมชน ตำบลเมืองจันทร์ อำเภอเมืองจันทร์ จังหวัดศรีสะเกษ **ข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด** คือ ปกครองดูแลราษฎร และความสงบเรียบร้อยภายในตำบล และหมู่บ้านที่รับผิดชอบ ดังนั้นกำนัน ผู้ใหญ่บ้านควรรักษามาตรฐานการปฏิบัติหน้าที่ของตนในการปกครองดูแลราษฎร การรักษาความสงบเรียบร้อยภายในตำบล และหมู่บ้านที่รับผิดชอบให้มีอยู่ในระดับมากที่สุด โดยควบคุมดูแลราษฎรในหมู่บ้านให้ปฏิบัติตามกฎหมาย โดยผู้ใหญ่บ้านจะต้องทำเป็นตัวอย่างแก่ราษฎร อบรมและชี้แจงให้ราษฎรมีความรู้ ความเข้าใจในข้อราชการและกฎหมาย ในการนี้สามารถเรียกราษฎรมาประชุมได้ตามสมควร แจ้งให้ราษฎรให้ความช่วยเหลือในกิจการสาธารณประโยชน์ เพื่อบำบัดป้องกันอันตรายสาธารณะ อันมาโดยฉุกเฉิน รวมทั้งช่วยเหลือบรรเทาทุกข์ผู้ประสบภัย และจัดให้มีการประชุมราษฎรและคณะกรรมการหมู่บ้านเป็นประจำอย่างน้อยเดือนละหนึ่งครั้ง

๕) ความคิดเห็นของประชาชนที่มีต่อกำนัน ผู้ใหญ่บ้านในการพัฒนาชุมชน ตำบลเมืองจันทร์ อำเภอเมืองจันทร์ จังหวัดศรีสะเกษ **ข้อที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด** คือ ตรวจสอบและติดตามการดำเนินการพัฒนา ตลอดจนการใช้งบประมาณเพื่อการพัฒนา ในพื้นที่ตำบล หมู่บ้านขององค์กร และหน่วยงานต่าง ๆ ดังนั้นกำนัน ผู้ใหญ่บ้านควรปรับปรุงแก้ไขให้ดียิ่งขึ้น โดยเข้ามามีส่วนร่วมในการตรวจสอบและติดตามการดำเนินงานพัฒนา รวมถึงการใช้จ่ายงบประมาณในการพัฒนาของหน่วยงานต่าง ๆ โดยเฉพาะอย่างยิ่ง องค์กรบริหารส่วนตำบล ทั้งนี้เพราะกำนัน ผู้ใหญ่บ้านถือเป็นประชาคมหมู่บ้าน โดยตำแหน่ง จึงสมควรที่จะเข้ามามีส่วนร่วมมากที่สุด



**๕.๓.๒ ข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัย**

๑) ควรมีการวิจัยเกี่ยวกับความคิดเห็นของประชาชนที่มีต่อบทบาทของกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ในการพัฒนาชุมชนในพื้นที่อื่น ๆ เพื่อเปรียบเทียบว่าเหมือนหรือแตกต่างกันอย่างไร

๒) ควรมีการวิจัยเกี่ยวกับปัจจัยที่มีผลต่อการปฏิบัติหน้าที่ของกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน เพื่อให้ทราบข้อมูลเกี่ยวกับปัจจัยที่ส่งเสริมและปัจจัยที่เป็นอุปสรรคต่อการปฏิบัติหน้าที่ของกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน



## บรรณานุกรม

### ๑. ภาษาไทย

#### ๑) หนังสือทั่วไป

การปกครอง, กรม. **คู่มือปฏิบัติงานกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน**. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์อาสารักษาดินแดน, ๒๕๔๔.

ทิตยา สุวรรณชฎ. **วิทยาศาสตร์สังคม**. กรุงเทพมหานคร : สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์, ๒๕๑๗.

..... **สังคมวิทยา**. กรุงเทพมหานคร : ไทยวัฒนาพานิช, ๒๕๒๗.

ธีระพงษ์ แก้วหาญชัย. **กระบวนการเสริมสร้างชุมชนเข้มแข็งประชาคมประชาสังคม**. พิมพ์ครั้งที่ ๔.

ขอนแก่น : ศูนย์ฝึกอบรมและพัฒนาการสาธารณสุขมูลฐาน, ๒๕๕๐.

ธีระพร อุวรรณโร. **จิตวิทยาสังคม**. กรุงเทพมหานคร : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๒๕.

บุญชม ศรีสะอาด. **การวิจัยเบื้องต้น**. พิมพ์ครั้งที่ ๖. กรุงเทพมหานคร : สุวีริยาสาส์น, ๒๕๓๕.

ประภาสพิชญ์ สุวรรณ. **ทัศนคติการวัดการเปลี่ยนแปลงและพฤติกรรมอนามัย**. พิมพ์ครั้งที่ ๒. กรุงเทพมหานคร : ไทยวัฒนาพานิช, ๒๕๓๖.

ประมวล รัตนวงศ์. **จิตวิทยาเบื้องต้น**. กรุงเทพมหานคร : ไทยวัฒนาพานิช, ๒๕๑๕.

พรเพ็ญ เพชรสุขศิริ. **การวัดทัศนคติ**. กรุงเทพมหานคร : มหาวิทยาลัยมหิดล, ๒๕๓๑.

พิชญ์ สมพอง. **สังคมวิทยาว่าด้วยการพัฒนา**. กรุงเทพมหานคร : กิ่งจันทร์การพิมพ์, ๒๕๒๕.

ไพบุตย์ วัฒนศิริธรรม. **ทำไหมมาช่วยกันให้ดีขึ้น**. กรุงเทพมหานคร : สถาบันพัฒนาองค์กรชุมชน, ๒๕๔๑.

ไพศาล หวังพานิช. **วิธีวิจัย**. กรุงเทพมหานคร : มหาวิทยาลัย ศรีนครินทรวิโรฒ, ๒๕๓๑.

ยูท ใภยวรรณ. **พื้นฐานการวิจัย ฉบับปรับปรุงใหม่**. กรุงเทพมหานคร : สุวีริยาสาส์น, ๒๕๔๕.

ยูวัฒน์ วุฒิเมธี. **หลักการพัฒนารวมชนและการพัฒนาชนบท**. กรุงเทพมหานคร : ส.ส.น.ไทยอนุเคราะห์ไทย, ๒๕๒๖.

ราชการส่วนตำบล, กอง. **บทบาทกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน กับการทำงานร่วมกับ อบต.** กรุงเทพมหานคร : กองราชการส่วนตำบล กรมการปกครอง กระทรวงมหาดไทย, ๒๕๔๒.

ราชบัณฑิตยสถาน. **พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. ๒๕๔๒**. พิมพ์ครั้งที่ ๖. กรุงเทพมหานคร : บริษัท นานมีบุ๊คส์พับลิเคชัน จำกัด, ๒๕๔๖.

วิทยากร เชียงกุล. **การพัฒนาเศรษฐกิจสังคมไทย : บทวิเคราะห์**. กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์ฉบับแกระ, ๒๕๒๗:

ศักดิ์ สุนทรเสณี. **เจตคติ**. กรุงเทพมหานคร : ดี.ดี.บุ๊คส์สโตร์, ๒๕๓๑.

ส. ศิวรักษ์. **สถาบันกับการพัฒนา**. กรุงเทพมหานคร : บริษัทประชาชนจำกัด, ๒๕๑๕.

สงวน สุทธิเลิศอรุณ. **จิตวิทยาสังคม**. กรุงเทพมหานคร : ศิริชัยการพิมพ์, ๒๕๒๒.

สัญญา สัญญาวิวัฒน์. **การพัฒนาชุมชน**. พิมพ์ครั้งที่ ๓. กรุงเทพมหานคร : ไทยวัฒนาพานิช, ๒๕๒๖.

สุชา จันทร์เอม. **จิตวิทยาทั่วไป**. กรุงเทพมหานคร : ไทยวัฒนาพานิช จำกัด, ๒๕๓๖.

สุโท เจริญสุข. **หลักจิตวิทยาและพัฒนาการของมนุษย์**. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์แพรววิทยา, ๒๕๒๔.

อมร รักษาสัตย์ และชัตติยา กระณสุต. **ทฤษฎีและแนวความคิดในการพัฒนาประเทศ**. กรุงเทพมหานคร : ชุมชนสหกรณ์การขายและการซื้อแห่งประเทศไทย, ๒๕๑๕.

อุทัย หิรัญโต. **หลักสังคมวิทยา**. กรุงเทพมหานคร : โอเดียนสโตร์, ๒๕๑๕.

## ๒) บทความในวารสาร

การปกครอง, กรม. กระทรวงมหาดไทย. “วารสาร อส.”. **บทบาทกำนันผู้ใหญ่บ้านในการทำ  
สงครามกับยาเสพติด**, ปีที่ ๔๔ เล่มที่ ๓ (สิงหาคม - ตุลาคม ๒๕๔๖) : ๕๘-๖๒.

บรรณาธิการ, กอง. “กำนัน ผู้ใหญ่บ้านกับการช่วยเหลือผู้ประสบภัยพิบัติ”. **วารสารกำนัน – ผู้ใหญ่บ้าน**,  
ฉบับที่ ๔๖ (มกราคม ๒๕๔๓) : ๓.

ไพรัตน์ เดชะรินทร์. “นโยบาย และกลวิธีการมีส่วนร่วมของชุมชนในยุทธศาสตร์การพัฒนาปัจจุบัน”.

**วารสารข้าราชการ**, ปีที่ ๒๕ ฉบับที่ ๖ (เมษายน ๒๕๔๘) : ๕๔ - ๑๐๕.

สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการสังคมและเศรษฐกิจแห่งชาติ. “ยุทธศาสตร์การสร้างเสริมความเข้มแข็ง  
ของชุมชนและสังคมเป็นรากฐานที่มั่นคงของประเทศ”. **แผนพัฒนาฯ ฉบับที่ ๑๐ : สังคมที่  
มีความสุขอย่างยั่งยืน**, (๑๕ มิถุนายน ๒๕๕๑) : ๗๕.

สุริยะ วิริยะสวัสดิ์. “บทบาทหน้าที่ความรับผิดชอบของกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน”. **วารสารกำนัน  
ผู้ใหญ่บ้าน**, ฉบับที่ ๖๒ ปีที่ ๓ (มีนาคม ๒๕๕๒) : ๑๑ - ๑๕.

### ๓) วิทยานิพนธ์

ฉลวย พ่วงพลับ. “บทบาทของกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน : ศึกษากรณีอำเภอคลองหอยโข่ง จังหวัดสงขลา”.

**วิทยานิพนธ์รัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต.** บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยบูรพา, ๒๕๔๘.

เฉลิมชัย จันทระเสนา. “บทบาทของผู้สูงอายุในเขตเทศบาลเมืองอำนาจเจริญที่มีต่อการพัฒนาชุมชน การศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรมประเพณี อำเภอเมือง จังหวัดอำนาจเจริญ”. **วิทยานิพนธ์**

**ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต.** บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาสารคาม, ๒๕๔๔.

เจลิยว โนรี. “บทบาทของกำนันผู้ใหญ่บ้านในการแก้ไขปัญหาบ้านภายในหมู่บ้าน : ศึกษาเฉพาะ

ในเขตอำเภอบ้านบึง จังหวัดชลบุรี”. **วิทยานิพนธ์รัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต.** บัณฑิต

วิทยาลัย : มหาวิทยาลัยบูรพา, ๒๕๔๕.

ตะติยาวัฒน์ สุวรรณศรี. “บทบาทของคณะกรรมการการเลือกตั้งประจำจังหวัดต่อการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชน ศึกษากรณีอำเภอเมือง จังหวัดนครราชสีมา”. **วิทยานิพนธ์รัฐประศาสนศาสตร**

**มหาบัณฑิต.** บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาสารคาม, ๒๕๔๖.

ทรงเกียรติ เสียงเจริญ. “บทบาทของกำนันและผู้ใหญ่บ้านในยุคปัจจุบัน : ศึกษาเฉพาะกรณี กำนัน

และผู้ใหญ่บ้านในอำเภอกบินทร์บุรี จังหวัดปราจีนบุรี”. **วิทยานิพนธ์รัฐประศาสนศาสตร**

**มหาบัณฑิต.** บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยบูรพา, ๒๕๔๓.

นิพนธ์ จำปาไทย. “บทบาทกำนัน ผู้ใหญ่บ้านกับการทำงานร่วมกับองค์การบริหารส่วนตำบล

อบต. ที่อำเภอศรีนคร จังหวัดสุโขทัย”. **วิทยานิพนธ์รัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต.** บัณฑิตวิทยาลัย :

มหาวิทยาลัยรามคำแหง, ๒๕๔๓.

ลาวัญย์ จักรานุกวัฒน์. “ความคิดเห็นของนิสิตนักศึกษาปริญญาโทภาคพิเศษ สาขาวิชาบริหารธุรกิจ M.B.A.

สังกัดมหาวิทยาลัยของรัฐ เขตกรุงเทพมหานครต่อการจัดการศึกษาภาคพิเศษ”. **ปริญญา**

**นิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต.** บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ, ๒๕๔๐.

วิทยา ศรีวิไล. “ความคิดเห็นของหัวหน้าครัวเรือนต่อการจัดการทรัพยากรธรรมชาติตามโครงการวนศาสตร์

ชุมชนบนพื้นที่สูง ในเขตพื้นที่หน่วยจัดการต้นน้ำแม่สำน จังหวัดเชียงราย”. **วิทยานิพนธ์**

**ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต.** บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยเชียงใหม่, ๒๕๔๓.

วิรัตน์ ไชยสิทธิ์. “ปัจจัยที่มีผลต่อการปฏิบัติหน้าที่ของกำนันและผู้ใหญ่บ้านตามกฎหมายว่าด้วย

ลักษณะปกครองท้องที่ และกฎหมายอื่นที่กำหนดเป็นอำนาจหน้าที่ของกำนันผู้ใหญ่บ้าน :

ศึกษากรณีกำนันและผู้ใหญ่บ้านในจังหวัดนครนายก”. **วิทยานิพนธ์รัฐประศาสนศาสตร**

**มหาบัณฑิต.** บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยบูรพา, ๒๕๔๖.

สมชาย หงส์รัมย์. “บทบาทของกำนันในการพัฒนาชนบท : ศึกษากรณีกำนันที่ได้รับรางวัลประจำปีของจังหวัดอุบลราชธานี”. **วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต**. บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี, ๒๕๔๕.

สรศักดิ์ จิระธรรมประดับ. “บทบาทของกำนัน ผู้ใหญ่บ้านที่มีต่อองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในรูปแบบองค์การบริหารส่วนตำบล : ศึกษากรณีอำเภอองครักษ์ จังหวัดนครนายก”.

**วิทยานิพนธ์รัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต**. บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยบูรพา, ๒๕๔๗.

สวาท ชมพล. “ความคิดเห็นของข้าราชการในหน่วยงานระดับจังหวัดลำปางต่อการจัดเขตปลอดภัยในสถานที่ทำงาน”. **วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต**. บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหิดล, ๒๕๓๕.

สุธีร์ บริรักษ์. “บทบาทของกำนัน ผู้ใหญ่บ้านหลังการประกาศใช้พระราชบัญญัติสภาพัฒนาการบริหารส่วนตำบล พุทธศักราช ๒๕๓๗ : ศึกษาเฉพาะกรณีอำเภอเมือง จังหวัดนครสวรรค์”.

**วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต**. บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยรามคำแหง, ๒๕๔๔.

#### ๔) เอกสารอื่นที่ไม่ได้ตีพิมพ์

สำนักบริหารการปกครองท้องที่ กรมการปกครอง กระทรวงมหาดไทย. “คำสั่งกรมการปกครองที่ ๒๘๒/๒๕๔๒ สั่ง ณ วันที่ ๑๒ เมษายน พ.ศ. ๒๕๔๒”. กรุงเทพมหานคร : สำนักบริหารการปกครองท้องที่ กรมการปกครอง กระทรวงมหาดไทย, ๒๕๔๒. (อัดสำเนา).

\_\_\_\_\_. “หนังสือกระทรวงมหาดไทย ที่ มท ๐๓๑๑.๒/ว๒๑๔๕ ลงวันที่ ๔ สิงหาคม ๒๕๔๒”. กรุงเทพมหานคร : สำนักบริหารการปกครองท้องที่ กรมการปกครอง กระทรวงมหาดไทย, ๒๕๔๒. (อัดสำเนา).

องค์การบริหารส่วนตำบลเมืองจันทร์. “แผนพัฒนา ๓ ปี”. ศรีสะเกษ : องค์การบริหารส่วนตำบลเมืองจันทร์, ๒๕๕๑. (อัดสำเนา).

## ๒. ภาษาอังกฤษ

### 1) Books

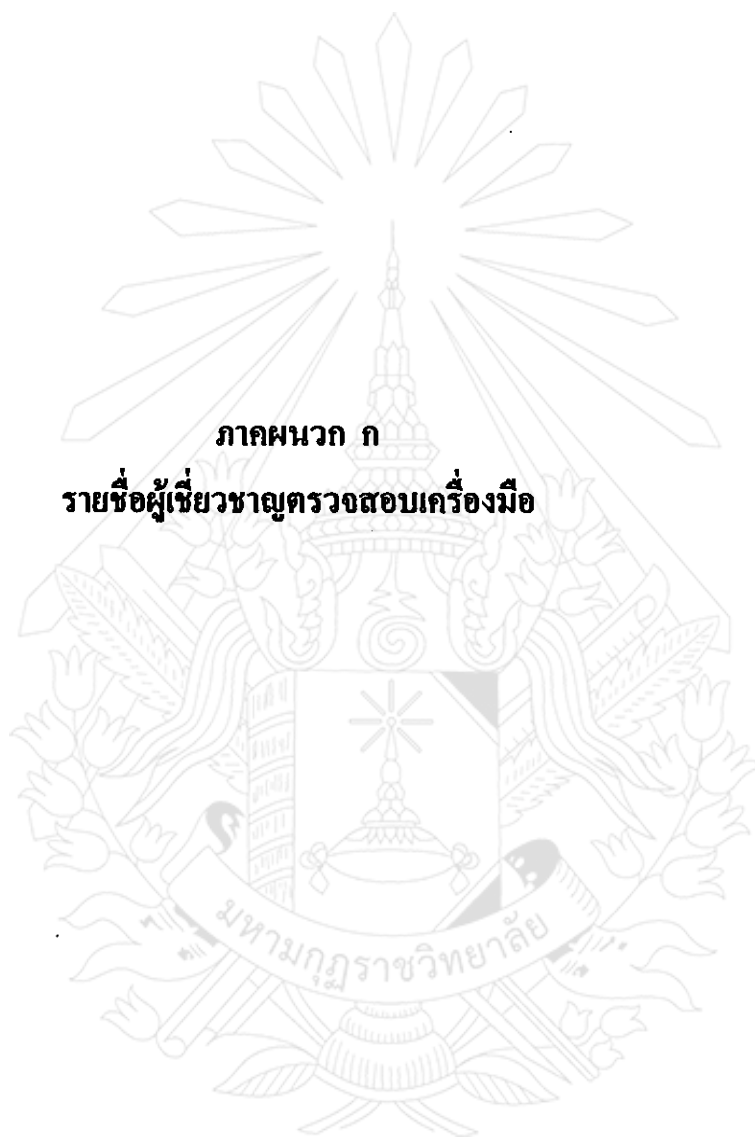
Remmer. **Introduction to Psychology**. New York : McGraw-Hill, 1996.

T. R. Batten. **Community and Their Development**. New York : McGraw-Hill, Book Company, 1994.



ภาคผนวก

มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย



ภาคผนวก ก

รายชื่อผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบเครื่องมือ

## รายชื่อผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบเครื่องมือ

### ๑) คร. ประพิศ ไบรามมุล

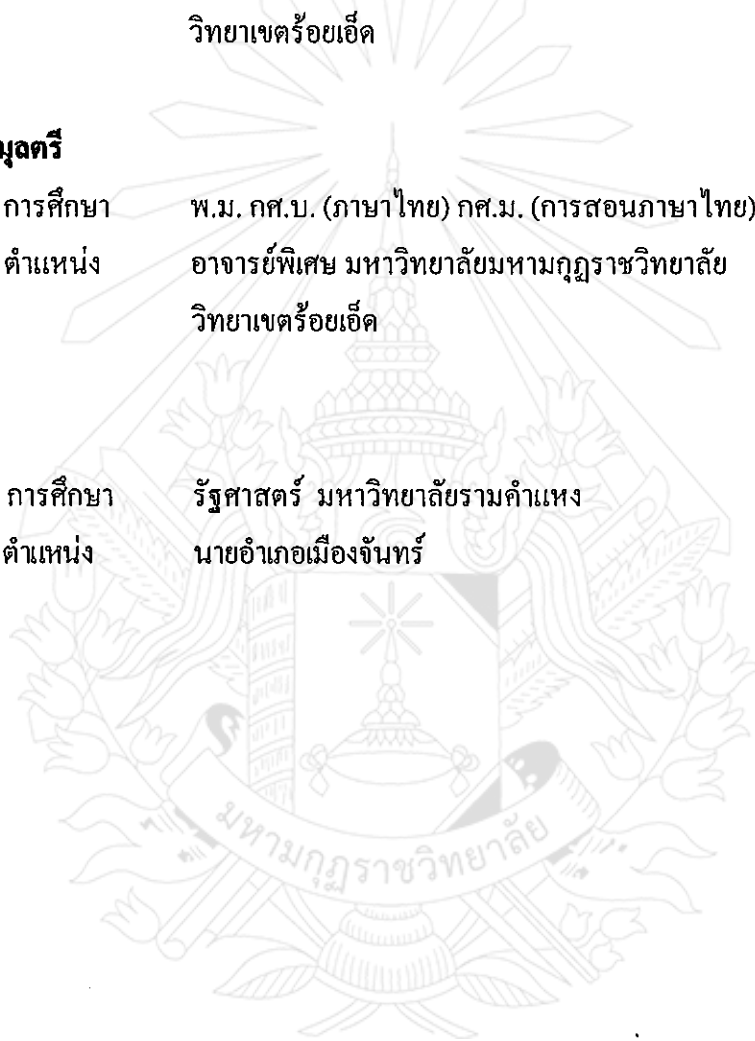
- การศึกษา กศ.ม. (สังคมศึกษา) ปร.ค. (วัฒนธรรมศาสตร์)  
มหาวิทยาลัยมหาสารคาม
- ตำแหน่ง เจ้าหน้าที่งานสารบรรณ มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย  
วิทยาเขตร้อยเอ็ด

### ๒) นายเอี่ยม อามาศย์มุลตรี

- การศึกษา พ.ม. กศ.บ. (ภาษาไทย) กศ.ม. (การสอนภาษาไทย)
- ตำแหน่ง อาจารย์พิเศษ มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย  
วิทยาเขตร้อยเอ็ด

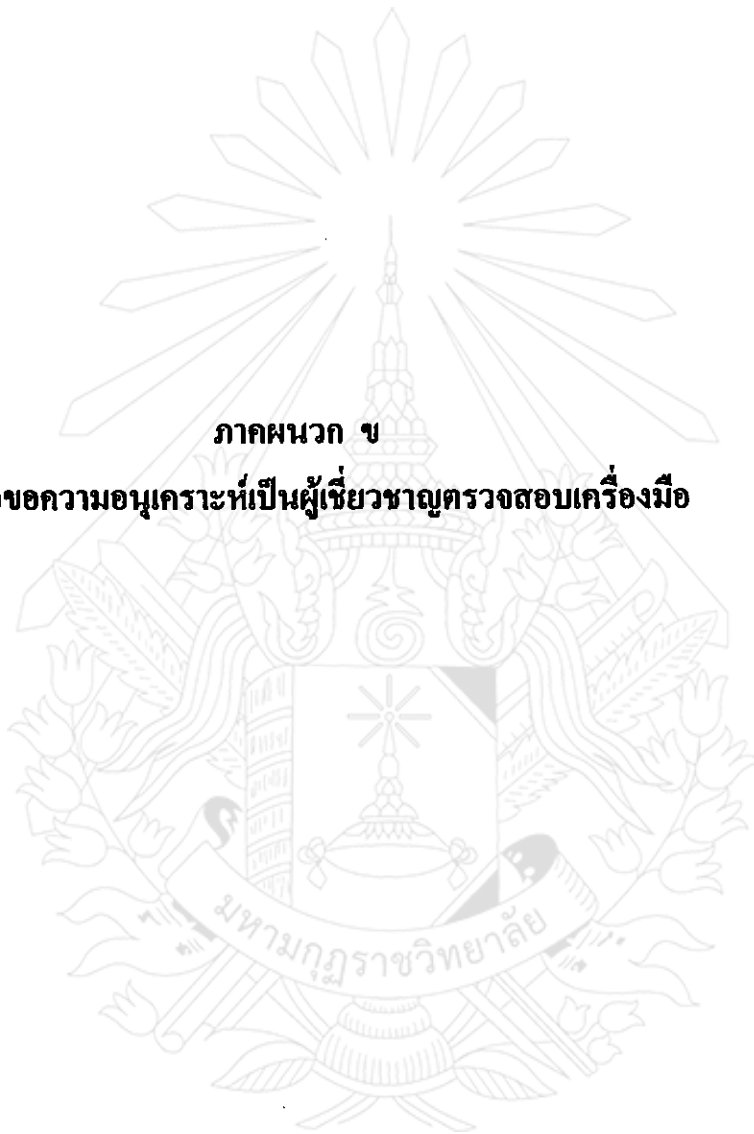
### ๓) นายกำธร ฤทธิธรรม

- การศึกษา รัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยรามคำแหง
- ตำแหน่ง นายอำเภอเมืองจันทร์





ภาคผนวก ข  
หนังสือขอความอนุเคราะห์เป็นผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบเครื่องมือ





ศษ 6015/ว 058

มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย  
วิทยาเขตร้อยเอ็ด ถนนเลียงเมือง  
ตำบลคงลาน อำเภอเมือง  
จังหวัดร้อยเอ็ด 45000

30 เมษายน 2552

เรื่อง ขอลความอนุเคราะห์เป็นผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบเครื่องมือเพื่อการวิจัย

เจริญพร ดร. ประพิศ ไบราณมูล

ด้วยพระอธิการสุพจน์ ฐานุตตโมเมืองจันทร์ นักศึกษาสาขาวิชารัฐศาสตร์การปกครอง มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตร้อยเอ็ด ได้ทำวิทยานิพนธ์ เรื่อง “ความคิดเห็นของประชาชนที่มีต่อกำนันผู้ใหญ่บ้านในการพัฒนาชุมชน : ศึกษาเฉพาะกรณี ตำบลเมืองจันทร์ อำเภอเมืองจันทร์ จังหวัดศรีสะเกษ” เพื่อเสนอต่อบัณฑิตวิทยาลัย ซึ่งเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรศาสนศาสตรมหาบัณฑิต (ศน.ม.)

ดังนั้น มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตร้อยเอ็ด ขอความอนุเคราะห์จากท่านซึ่งเป็นผู้มีความรู้ ความสามารถ เป็นผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบเครื่องมือเพื่อการวิจัย

จึงเจริญพรมาเพื่อโปรดทราบ และวิทยาเขตร้อยเอ็ด หวังเป็นอย่างยิ่งว่าจะได้รับความอนุเคราะห์จากท่านด้วยดี ขออนุโมทนาขอบคุณมา ณ โอกาสนี้.

ขอเจริญพร

(พระสุทธิสาร ไสภณ)

รองอธิการบดี

มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตร้อยเอ็ด  
ปฏิบัติการแทนอธิการบดี

ศูนย์การศึกษามัธยมศึกษาวิทยาลัย วิทยาเขตร้อยเอ็ด

โทร. 0-4351-8364, 0-4351-6076

โทรสาร. 0-4351-4618

[http:// www.rec.mbu.ac.th](http://www.rec.mbu.ac.th)



ศธ 6015/ว 058

มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย  
วิทยาเขตร้อยเอ็ด ถนนเลียงเมือง  
ตำบลคงลาน อำเภอเมือง  
จังหวัดร้อยเอ็ด 45000

30 เมษายน 2552

เรื่อง ขอลความอนุเคราะห์เป็นผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบเครื่องมือเพื่อการวิจัย

เจริญพร นายเอี่ยม อามาตย์มุลตรี

ด้วย พระอธิการสุพจน์ ฐานุตตโมเมืองจันทร์ นักศึกษาสาขาวิชารัฐศาสตร์การปกครอง มหาวิทยาลัย  
มหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตร้อยเอ็ด ได้ทำวิทยานิพนธ์ เรื่อง “ความคิดเห็นของประชาชนที่มีต่อกำนัน  
ผู้ใหญ่บ้านในการพัฒนาชุมชน : ศึกษาเฉพาะกรณี ตำบลเมืองจันทร์ อำเภอเมืองจันทร์ จังหวัดศรีสะเกษ”  
เพื่อเสนอต่อบัณฑิตวิทยาลัย ซึ่งเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรศาสนศาสตรมหาบัณฑิต (ศน.ม.)

ดังนั้น มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตร้อยเอ็ด ขอลความอนุเคราะห์จากท่านซึ่ง  
เป็นผู้มีความรู้ ความสามารถ เป็นผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบเครื่องมือเพื่อการวิจัย

จึงเจริญพรมาเพื่อโปรดทราบ และวิทยาเขตร้อยเอ็ด หวังเป็นอย่างยิ่งว่าจะได้รับความอนุเคราะห์  
จากท่านด้วยดี ขออนุโมทนาขอบคุณมา ณ โอกาสนี้.

ขอเจริญพร

(พระสุทธิสาร โสภณ)

รองอธิการบดี

มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตร้อยเอ็ด

ปฏิบัติการแทนอธิการบดี

ศูนย์การศึกษาบัณฑิตวิทยาลัย วิทยาเขตร้อยเอ็ด

โทร. 0-4351-8364,0-4351-6076

โทรสาร. 0-4351-4618

[http:// www.rec.mbu.ac.th](http://www.rec.mbu.ac.th)

ศษ 6015/ว 058



มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย  
วิทยาเขตร้อยเอ็ด ถนนเลียงเมือง  
ตำบลคงลาน อำเภอเมือง  
จังหวัดร้อยเอ็ด 45000

30 เมษายน 2552

เรื่อง ขอลความอนุเคราะห์เป็นผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบเครื่องมือเพื่อการวิจัย

เจริญพร นายกำธร สุอรุณ

ด้วยพระอธิการสุพจน์ ฐานาคตโมเมืองจันทร์ นักศึกษาศาสนาวิชารัฐศาสตร์การปกครอง มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตร้อยเอ็ด ได้ทำวิทยานิพนธ์ เรื่อง “ความคิดเห็นของประชาชนที่มีต่อกำนันผู้ใหญ่บ้านในการพัฒนาชุมชน : ศึกษาเฉพาะกรณี ตำบลเมืองจันทร์ อำเภอเมืองจันทร์ จังหวัดศรีสะเกษ” เพื่อเสนอต่อบัณฑิตวิทยาลัย ซึ่งเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรศาสนศาสตรมหาบัณฑิต (ศน.ม.)

ดังนั้น มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตร้อยเอ็ด ขอลความอนุเคราะห์จากท่านซึ่งเป็นผู้มีความรู้ ความสามารถ เป็นผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบเครื่องมือเพื่อการวิจัย

จึงเจริญพรมาเพื่อโปรดทราบ และวิทยาเขตร้อยเอ็ด หวังเป็นอย่างยิ่งว่าจะได้รับความอนุเคราะห์จากท่านด้วยดี ขออนุโมทนาขอขอบคุณมา ณ โอกาสนี้.

ขอเจริญพร

(พระสุทธิสาร ไสภณ)

รองอธิการบดี

มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตร้อยเอ็ด

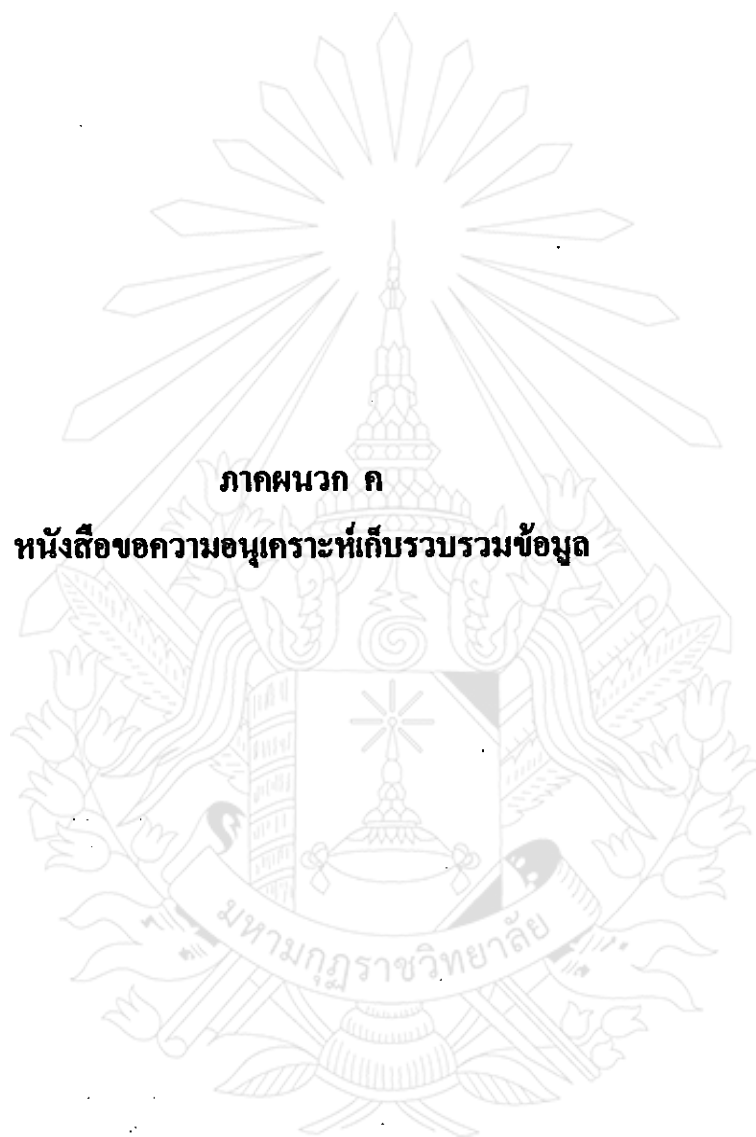
ปฏิบัติการแทนอธิการบดี

ศูนย์การศึกษามหาบัณฑิตวิทยาลัย วิทยาเขตร้อยเอ็ด

โทร. 0-4351-8364,0-4351-6076

โทรสาร. 0-4351-4618

[http:// www.rec.mbu.ac.th](http://www.rec.mbu.ac.th)



ภาคผนวก ก

หนังสือขอความอนุเคราะห์เก็บรวบรวมข้อมูล



ศธ 6015/ว 057

มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย  
วิทยาเขตร้อยเอ็ด ถนนเลียงเมือง  
ตำบลคงลาน อำเภอเมือง  
จังหวัดร้อยเอ็ด 45000

30 เมษายน 2552

เรื่อง ขอดความอนุเคราะห์เก็บรวบรวมข้อมูล

เจริญพร นายอำเภอเมืองจันทร์

ด้วยพระอริการสุพจน์ ฐานุตตโมเมืองจันทร์ นักศึกษาสาขาวิชารัฐศาสตร์การปกครอง มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตร้อยเอ็ด ได้ทำวิทยานิพนธ์ เรื่อง “ความคิดเห็นของประชาชนที่มีต่อกำนันผู้ใหญ่บ้านในการพัฒนาชุมชน : ศึกษาเฉพาะกรณี ตำบลเมืองจันทร์ อำเภอเมืองจันทร์ จังหวัดศรีสะเกษ” เพื่อเสนอต่อบัณฑิตวิทยาลัย ซึ่งเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรศาสตรมหาบัณฑิต (ศน.ม.)

ดังนั้น มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตร้อยเอ็ด ขอดความอนุเคราะห์ให้นักศึกษา ได้เข้าเก็บรวบรวมข้อมูลในหน่วยงานของท่าน ส่วน วัน เวลา นั้น นักศึกษาจะมาติดต่อประสานงานกับท่านโดยตรง

จึงเจริญพรมาเพื่อโปรดทราบ และวิทยาเขตร้อยเอ็ด หวังเป็นอย่างยิ่งว่าคงได้รับความอนุเคราะห์จากท่านด้วยดี ขอนุโมทนาขอขอบคุณมา ณ โอกาสนี้.

ขอเจริญพร

(พระสุทธิสาร ไสภณ)

รองอธิการบดี

มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตร้อยเอ็ด

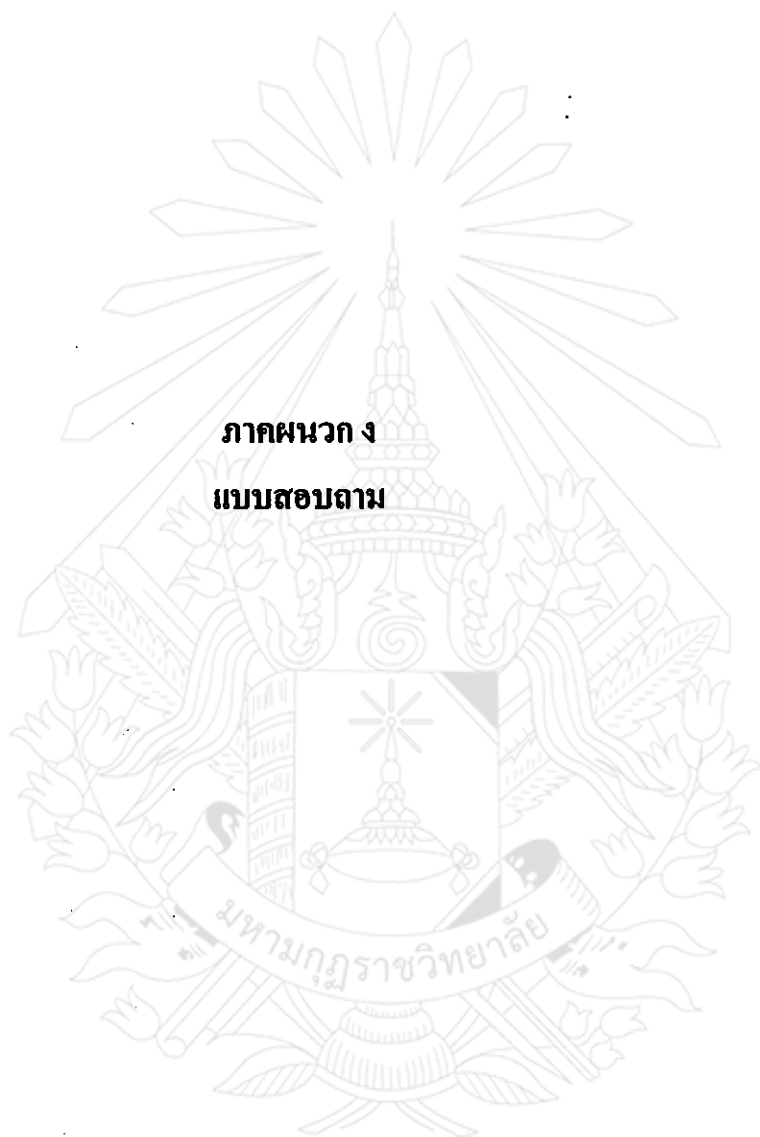
ปฏิบัติการแทนอธิการบดี

ศูนย์การศึกษามหาบัณฑิตวิทยาลัย วิทยาเขตร้อยเอ็ด

โทร. 0-4351-8364, 0-4351-6076

โทรสาร. 0-4351-4618

[http:// www.rec.mbu.ac.th](http://www.rec.mbu.ac.th)



ภาคผนวก ง  
แบบสอบถาม

## แบบสอบถาม

### เรื่อง

ความคิดเห็นของประชาชนที่มีต่อกำนัน ผู้ใหญ่บ้านในการพัฒนาชุมชน : ศึกษาเฉพาะ  
กรณีตำบลเมืองจันทร์ อำเภอเมืองจันทร์ จังหวัดศรีสะเกษ

\*\*\*\*\*

### คำชี้แจง

๑. แบบสอบถามนี้ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลเพื่อการวิจัยเรื่อง ความคิดเห็นของประชาชนที่มีต่อกำนัน ผู้ใหญ่บ้านในการพัฒนาชุมชน ตำบลเมืองจันทร์ อำเภอเมืองจันทร์ จังหวัดศรีสะเกษ ผู้วิจัยใคร่ขอความร่วมมือจากท่านได้กรุณาตอบแบบสอบถามและแสดงความคิดเห็นที่ตรงความเป็นจริงทุกข้อ ข้อมูลต่างๆ ที่ได้รับจากท่านในครั้งนี้ จะเป็นประโยชน์และมีคุณค่าอย่างสูง ต่อการศึกษาค้นคว้าครั้งนี้และคำตอบของท่านจะไม่มีผลกระทบต่อท่านแต่ประการใด

๒. แบบสอบถามนี้แบ่งออกเป็น ๓ ตอนคือ

**ตอนที่ ๑** แบบสอบถามปัจจัยส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถาม

**ตอนที่ ๒** แบบสอบถามเกี่ยวกับความคิดเห็นของประชาชนที่มีต่อกำนัน ผู้ใหญ่บ้านในการพัฒนาชุมชน ตำบลเมืองจันทร์ อำเภอเมืองจันทร์ จังหวัดศรีสะเกษ

**ตอนที่ ๓** แบบสอบถามข้อเสนอแนะเกี่ยวกับกำนัน ผู้ใหญ่บ้านในการพัฒนาชุมชน ตำบลเมืองจันทร์ อำเภอเมืองจันทร์ จังหวัดศรีสะเกษ

ผู้วิจัยหวังเป็นอย่างยิ่งว่าจะได้รับความร่วมมือจากท่านด้วยดี จึงเจริญพรขอขอบคุณ มา ณ โอกาสนี้

พระอธิการสุพจน์ ฐานุตตโม (เมืองจันทร์)

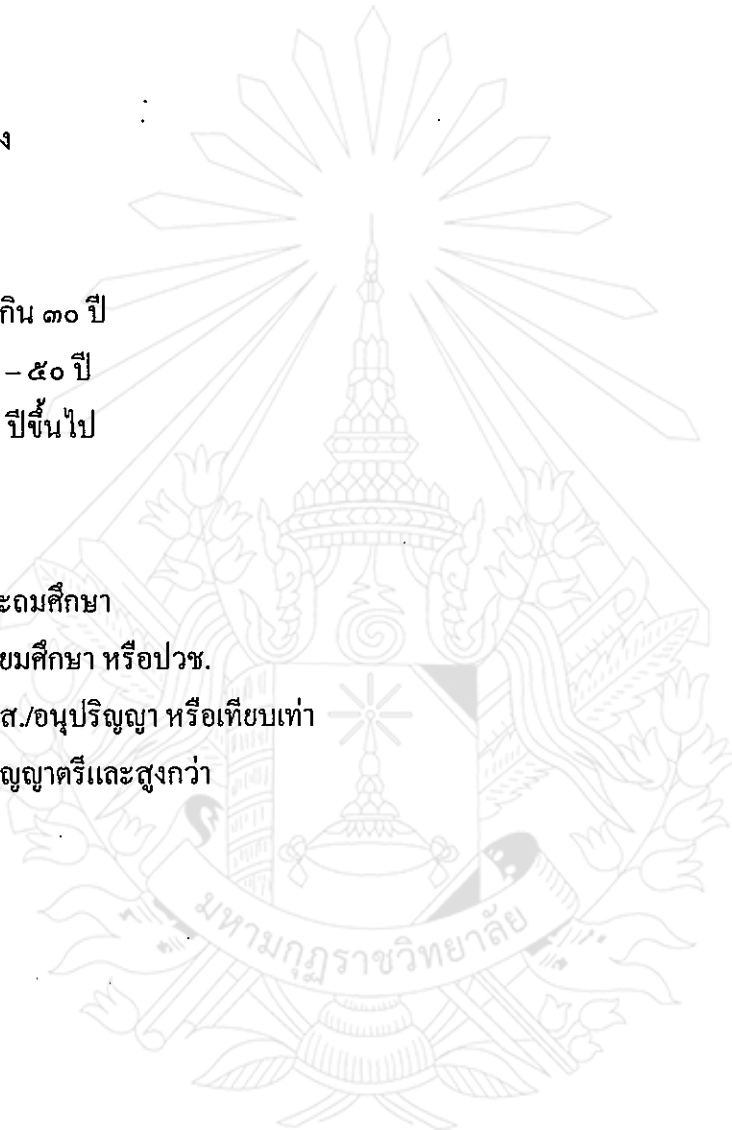
นักศึกษาระดับปริญญาโท สาขาวิชารัฐศาสตร์การปกครอง

มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย



**ตอนที่ ๑** ปัจจัยส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถาม

**คำชี้แจง** โปรดเขียนเครื่องหมาย ✓ ลงใน [ ] หน้าข้อความที่ตรงกับข้อมูลส่วนตัวของท่าน

**๑. เพศ** ชาย หญิง**๒. อายุ** ไม่เกิน ๓๐ ปี ๓๑ - ๕๐ ปี ๕๑ ปีขึ้นไป**๓. ระดับการศึกษา** ประถมศึกษา มัธยมศึกษา หรือปวช. ปวส./อนุปริญญา หรือเทียบเท่า ปริญญาตรีและสูงกว่า

**ตอนที่ ๒ แบบสอบถามเกี่ยวกับความคิดเห็นของประชาชนที่มีต่อกำนัน ผู้ใหญ่บ้านในการ  
พัฒนาชุมชน ตำบลเมืองจันทร์ อำเภอเมืองจันทร์ จังหวัดศรีสะเกษ**

**คำชี้แจง** โปรดทำเครื่องหมาย ✓ ในช่องคำตอบทางขวามือ ของแต่ละข้อเพียงช่องเดียว ที่ตรงกับ  
ความคิดเห็นของท่าน

ข้อ	ด้านการปกครองและรักษาความสงบเรียบร้อย	ระดับความคิดเห็น				
		มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด
๑.	ปกครองดูแลราษฎร และความสงบเรียบร้อย ภายในตำบล และหมู่บ้านที่รับผิดชอบ					
๒.	ทำการอบรมสั่งสอน และชี้แจงข้อราชการกับ ราษฎร					
๓.	การดูแลลูกบ้านให้ปฏิบัติตามกฎหมาย และ ระเบียบแบบแผนของทางราชการ					
๔.	รายงานเรื่องทุกข์ร้อนของราษฎรให้ทาง ราชการทราบเพื่อหาแนวทางแก้ไข					
๕.	ประนีประนอมข้อพิพาทของราษฎรภายใน ตำบล หมู่บ้าน					
๖.	การปฏิบัติหน้าที่เกี่ยวกับงานทะเบียนราษฎร เช่น การรับรองตัวบุคคลในตำบลหมู่บ้าน เป็นผู้นำบัตรประจำตัวมามอบให้กับประชาชน ฯลฯ					
๗.	แนะนำให้ราษฎรเสียภาษีอากรประเภทต่าง ๆ ให้แก่รัฐ					

ข้อ	ด้านการปฏิบัติงานร่วมกับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น หน่วยราชการ หน่วยงานของรัฐและรัฐวิสาหกิจในพื้นที่	ระดับความคิดเห็น				
		มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด
๑.	ส่งเสริม สนับสนุนให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น หน่วยงานในพื้นที่ให้สามารถปฏิบัติงานตามหน้าที่และความรับผิดชอบ ได้อย่างมีประสิทธิภาพ					
๒.	เป็นผู้เชื่อมประสานนโยบายของหน่วยงานต่าง ๆ กับความต้องการของราษฎร นำความเดือดร้อนของราษฎรมาขอรับการสนับสนุนช่วยเหลือจากหน่วยงาน					
๓.	ติดตาม สอดส่อง ดูแล ประสานการปฏิบัติงานขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ตลอดจนหน่วยงานต่าง ๆ ให้เป็นไปตามเจตนารมณ์ของกฎหมาย					
๔.	เสนอแนวทางการวางแผนพัฒนาตำบลให้สอดคล้องกับสภาพปัญหาความต้องการของประชาชนในพื้นที่					
๕.	ตรวจสอบและติดตามการดำเนินการพัฒนา ตลอดจนการใช้งบประมาณเพื่อการพัฒนา ในพื้นที่ตำบล หมู่บ้านขององค์กรและหน่วยงานต่าง ๆ					
<b>ด้านการป้องกันภัยฝ่ายพลเรือน</b>						
๑.	นำราษฎรระดับสาธารณภัยต่าง ๆ ในเขตพื้นที่กรณีฉุกเฉินจนกว่าผู้มีหน้าที่โดยตรงจะมาดำเนินการ					
๒.	การให้ความช่วยเหลือ และบรรเทาทุกข์ให้แก่ราษฎรที่ประสบภัยพิบัติต่าง ๆ					
๓.	กระตุ้น ปลุกจิตสำนึกให้ประชาชนตื่นตัวเกิดกระแสสังคมต่อต้านยาเสพติด					

ข้อ	ด้านการป้องกันภัยฝ่ายพลเรือน	ระดับความคิดเห็น				
		มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด
๔.	วิเคราะห์สถานการณ์ปัญหาสาเหตุติดในหมู่บ้าน/ชุมชนมีการจำแนกกลุ่มเป้าหมาย					
๕.	การตั้งดูยามและจัดเวรยามรักษาความปลอดภัย					
	<b>ด้านการเสริมสร้างความเข้มแข็งให้แก่ชุมชน</b> <b>โดยกระบวนการประชาคม</b>					
๑.	ร่วมกับกลุ่มแกนนำระดับตำบลจัดให้มีเวทีประชาคมเพื่อให้กลุ่มหรือองค์กรประชาชนร่วมกันระดมความคิดเห็นเพื่อศึกษาปัญหาวิเคราะห์และหาแนวทางแก้ไขปัญหาของชุมชนร่วมกัน					
๒.	เป็นผู้นำการเปลี่ยนแปลง ร่วมกันกำหนดทิศทางของกลุ่มในหมู่บ้าน ชุมชน เพื่อส่งเสริมประชาชนให้เข้ามามีส่วนร่วมในการพัฒนาหมู่บ้าน ชุมชน					
๓.	ส่งเสริมให้เกิดเวทีชาวบ้านเพื่อให้ประชาชนผู้นำท้องถิ่น ปราชญ์ชาวบ้าน ได้มีโอกาสพบปะ แลกเปลี่ยนความคิดเห็นและประสบการณ์ เพื่อช่วยเหลือกันในหมู่บ้าน					
๔.	นิเทศ ติดตาม และกระตุ้นให้กลุ่มองค์กรประชาชนที่หลากหลายและเครือข่าย สร้างความเคลื่อนไหวและร่วมมือกันพัฒนาหมู่บ้าน					
๕.	ระดมทรัพยากรของหมู่บ้าน ชุมชน รวมทั้งประสานแหล่งทรัพยากรจากภายนอกชุมชนมาใช้ให้เกิดประโยชน์ต่อหมู่บ้าน ชุมชน					

**ตอนที่ ๓ ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับกำนัน ผู้ใหญ่บ้านในการพัฒนาชุมชน ตำบลเมืองจันทร์  
อำเภอเมืองจันทร์ จังหวัดศรีสะเกษ**

**๑. ด้านการปกครองและรักษาความสงบเรียบร้อย**

.....  
.....  
.....  
.....

**๒. ด้านการปฏิบัติงานร่วมกับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น หน่วยราชการ หน่วยงานของรัฐ  
และรัฐวิสาหกิจในพื้นที่**

.....  
.....  
.....  
.....

**๓. ด้านการป้องกันภัยฝ่ายพลเรือน**

.....  
.....  
.....  
.....

**๔. ด้านการเสริมสร้างความเข้มแข็งให้แก่ชุมชน โดยกระบวนการประชาคม**

.....  
.....  
.....  
.....



**ภาคผนวก จ**  
**คำอำนาจจำแนก และค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถาม**

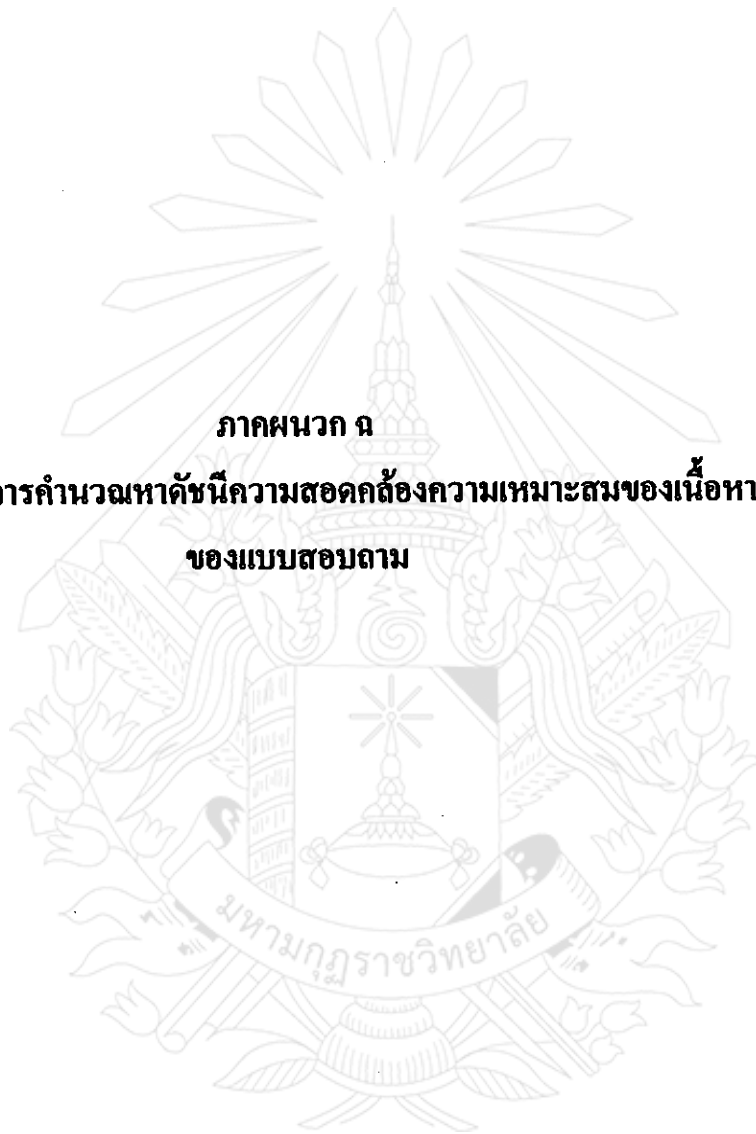
ตารางแสดง ค่าอำนาจจำแนกรายข้อ (t - test) และค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถาม (C)

ข้อ	ค่าอำนาจจำแนก	ข้อ	ค่าอำนาจจำแนก
๑.	๒.๔๕	๑๒.	๓.๒๔
๒.	๒.๗๐	๑๓.	๒.๖๕
๓.	๑.๙๖	๑๔.	๓.๑๖
๔.	๒.๕๑	๑๕.	๒.๙๔
๕.	๑.๙๐	๑๖.	๓.๗๓
๖.	๒.๙๔	๑๗.	๒.๗๖
๗.	๑.๙๓	๑๘.	๓.๒๑
๘.	๑.๙๐	๑๙.	๒.๒๖
๙.	๑.๗๗	๒๐.	๔.๕๒
๑๐.	๒.๖๐	๒๑.	๒.๙๓
๑๑.	๑.๗๗	๒๒.	๒.๗๒

ค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถามทั้งฉบับ = ๐.๙๒



**ภาคผนวก ฉ**  
**ตารางแสดงการกำหนดหาดัชนีความสอดคล้องความเหมาะสมของเนื้อหา**  
**ของแบบสอบถาม**

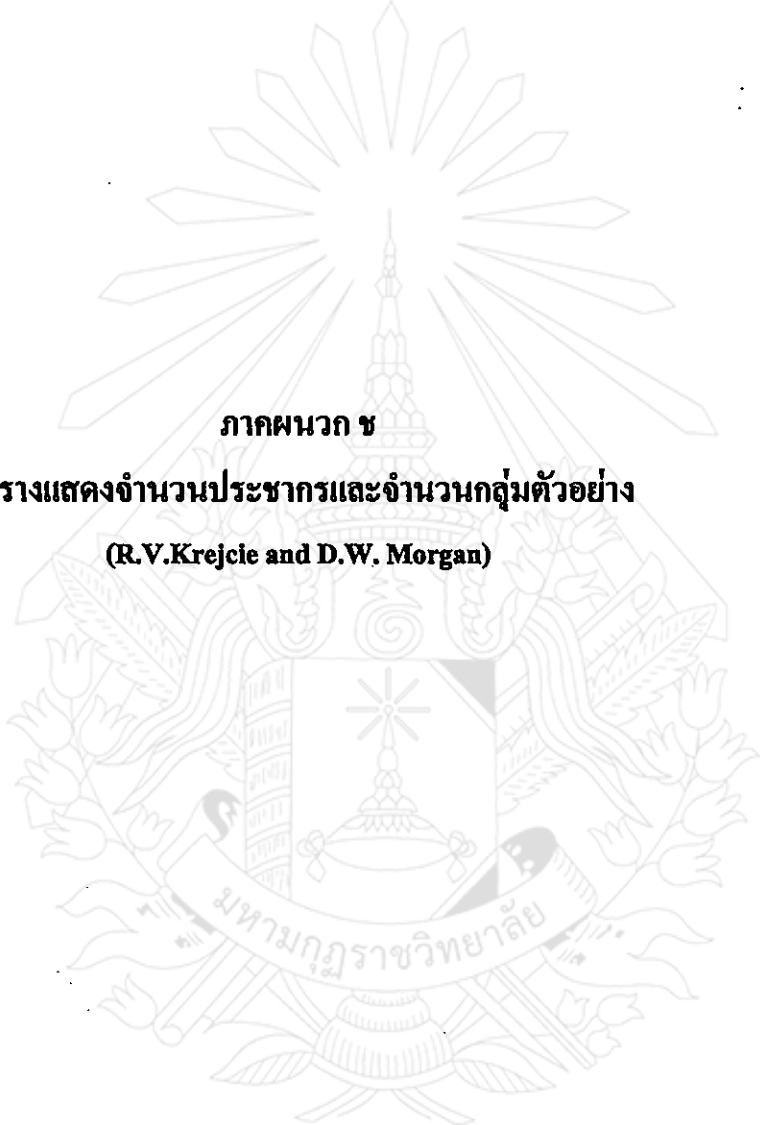




ตาราง แสดงการคำนวณหาดัชนีความสอดคล้องความเหมาะสมของเนื้อหา ของแบบสอบถาม  
ความคิดเห็นของประชาชนที่มีต่อกำนัน ผู้ใหญ่บ้านในการพัฒนาชุมชน : ศึกษาเฉพาะกรณี  
ตำบลเมืองจันทร์ อำเภอเมืองจันทร์ จังหวัดศรีสะเกษ

ปัจจัยส่วนบุคคล	คะแนนความคิดเห็นของ ผู้ทรงคุณวุฒิ			R	IOC ( $\Sigma R/N$ )	เทียบกับเกณฑ์
	คนที่ ๑	คนที่ ๒	คนที่ ๓			
ข้อ ๑	+๑	+๑	+๑	๓	๑.๐๐	ใช้ได้
ข้อ ๒	+๑	+๑	+๑	๓	๑.๐๐	ใช้ได้
ข้อ ๓	+๑	+๑	+๑	๓	๑.๐๐	ใช้ได้
ด้านการปกครองและ รักษาความสงบเรียบร้อย	คะแนนความคิดเห็นของ ผู้ทรงคุณวุฒิ			R	IOC ( $\Sigma R/N$ )	เทียบกับเกณฑ์
	คนที่ ๑	คนที่ ๒	คนที่ ๓			
ข้อ ๑	+๑	+๑	+๑	๓	๑.๐๐	ใช้ได้
ข้อ ๒	+๑	+๑	+๑	๓	๑.๐๐	ใช้ได้
ข้อ ๓	+๑	+๑	๐	๒	๐.๖๗	ใช้ได้
ข้อ ๔	+๑	+๑	๐	๒	๐.๖๗	ใช้ได้
ข้อ ๕	+๑	๐	+๑	๑	๐.๖๗	ใช้ได้
ข้อ ๖	+๑	+๑	+๑	๓	๑.๐๐	ใช้ได้
ข้อ ๗	+๑	+๑	+๑	๓	๑.๐๐	ใช้ได้
ด้านการปฏิบัติงานร่วมกับ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น หน่วยราชการ หน่วยงาน ของรัฐและรัฐวิสาหกิจในพื้นที่	คะแนนความคิดเห็นของ ผู้ทรงคุณวุฒิ			R	IOC ( $\Sigma R/N$ )	เทียบกับเกณฑ์
	คนที่ ๑	คนที่ ๒	คนที่ ๓			
ข้อ ๑	+๑	+๑	+๑	๓	๑.๐๐	ใช้ได้
ข้อ ๒	+๑	๐	+๑	๒	๐.๖๗	ใช้ได้
ข้อ ๓	+๑	+๑	๐	๒	๐.๖๗	ใช้ได้
ข้อ ๔	+๑	+๑	+๑	๓	๑.๐๐	ใช้ได้
ข้อ ๕	+๑	+๑	+๑	๓	๑.๐๐	ใช้ได้

ด้านการป้องกันภัยฝ่าย พลเรือน	คะแนนความคิดเห็นของ ผู้ทรงคุณวุฒิ			R	IOC ( $\Sigma R/N$ )	เทียบกับเกณฑ์
	คนที่ ๑	คนที่ ๒	คนที่ ๓			
ข้อ ๑	+๑	+๑	+๑	๑	๑.๐๐	ใช้ได้
ข้อ ๒	+๑	+๑	+๑	๓	๑.๐๐	ใช้ได้
ข้อ ๓	+๑	+๑	๐	๒	๐.๖๗	ใช้ได้
ข้อ ๔	+๑	+๑	+๑	๓	๑.๐๐	ใช้ได้
ข้อ ๕	+๑	+๑	๐	๒	๐.๗๐	ใช้ได้
ด้านการเสริมสร้างความ เข้มแข็งให้แก่ชุมชน โดย กระบวนการประชาคม	คะแนนความคิดเห็นของ ผู้ทรงคุณวุฒิ			R	IOC ( $\Sigma R/N$ )	เทียบกับเกณฑ์
	คนที่ ๑	คนที่ ๒	คนที่ ๓			
ข้อ ๑	+๑	+๑	+๑	๓	๑.๐๐	ใช้ได้
ข้อ ๒	+๑	+๑	+๑	๓	๑.๐๐	ใช้ได้
ข้อ ๓	+๑	+๑	๐	๒	๐.๖๗	ใช้ได้
ข้อ ๔	+๑	+๑	๐	๒	๐.๖๗	ใช้ได้
ข้อ ๕	+๑	+๑	๐	๒	๐.๖๗	ใช้ได้



**ภาคผนวก ข**  
**ตารางแสดงจำนวนประชากรและจำนวนกลุ่มตัวอย่าง**  
**(R.V.Krejcie and D.W. Morgan)**

ตารางแสดงจำนวนประชากรและจำนวนกลุ่มตัวอย่าง (R.V.Krejcie and D.W. Morgan)

จำนวนประชากร	จำนวนกลุ่มตัวอย่าง	จำนวนประชากร	จำนวนกลุ่มตัวอย่าง	จำนวนประชากร	จำนวนกลุ่มตัวอย่าง
๑๐	๑๐	๒๒๐	๑๔๐	๑๒๐๐	๒๕๑
๑๕	๑๔	๒๓๐	๑๔๔	๑๓๐๐	๒๕๗
๒๐	๑๕	๒๔๐	๑๔๘	๑๔๐๐	๓๐๒
๒๕	๒๔	๒๕๐	๑๕๒	๑๕๐๐	๓๐๖
๓๐	๒๘	๒๖๐	๑๕๕	๑๖๐๐	๓๑๐
๓๕	๓๒	๒๗๐	๑๕๙	๑๗๐๐	๓๑๓
๔๐	๓๖	๒๘๐	๑๖๒	๑๘๐๐	๓๑๗
๔๕	๔๐	๒๙๐	๑๖๕	๑๙๐๐	๓๒๐
๕๐	๔๔	๓๐๐	๑๖๙	๒๐๐๐	๓๒๒
๕๕	๔๘	๓๑๐	๑๗๓	๒๑๐๐	๓๒๖
๖๐	๕๒	๓๒๐	๑๗๖	๒๒๐๐	๓๓๑
๖๕	๕๖	๓๓๐	๑๗๙	๒๓๐๐	๓๓๕
๗๐	๕๙	๓๔๐	๑๘๓	๒๔๐๐	๓๓๘
๗๕	๖๓	๓๕๐	๑๘๖	๒๕๐๐	๓๔๑
๘๐	๖๖	๓๖๐	๑๙๐	๒๖๐๐	๓๔๖
๘๕	๗๐	๓๗๐	๑๙๓	๒๗๐๐	๓๕๑
๙๐	๗๓	๓๘๐	๑๙๖	๒๘๐๐	๓๕๔
๙๕	๗๖	๓๙๐	๑๙๙	๒๙๐๐	๓๕๗
๑๐๐	๘๐	๔๐๐	๒๐๓	๓๐๐๐	๓๖๑
๑๑๐	๘๖	๔๕๐	๒๑๖	๓๑๐๐	๓๖๔
๑๒๐	๙๒	๕๐๐	๒๒๙	๓๒๐๐	๓๖๗
๑๓๐	๙๗	๕๕๐	๒๔๒	๓๓๐๐	๓๖๘
๑๔๐	๑๐๓	๖๐๐	๒๕๕	๓๔๐๐	๓๗๐
๑๕๐	๑๐๘	๖๕๐	๒๖๘	๓๕๐๐	๓๗๕
๑๖๐	๑๑๓	๗๐๐	๒๘๑	๓๖๐๐	๓๗๗
๑๗๐	๑๑๘	๗๕๐	๒๙๔	๓๗๐๐	๓๗๙
๑๘๐	๑๒๓	๘๐๐	๓๐๗	๓๘๐๐	๓๘๑
๑๙๐	๑๒๗	๘๕๐	๓๒๐	๓๙๐๐	๓๘๓
๒๐๐	๑๓๒	๙๐๐	๓๓๓	๔๐๐๐	๓๘๕
๒๑๐	๑๓๖	๙๕๐	๓๔๖	๔๑๐๐	๓๘๗

จำนวน ประชากร	จำนวน กลุ่มตัวอย่าง	จำนวน ประชากร	จำนวน กลุ่มตัวอย่าง	จำนวน ประชากร	จำนวน กลุ่มตัวอย่าง
๒๐๐	๑๓๒	๑๐๐๐	๒๗๘	๗๕๐๐๐	๓๘๒
๒๑๐	๑๓๖	๑๑๐๐	๒๘๕	๑๐๐๐๐๐	๓๘๕

ที่มา: บุญชม ศรีสะอาด, **การวิจัยเบื้องต้น**, พิมพ์ครั้งที่ ๖, (กรุงเทพมหานคร : สุวีริยาสาส์น, ๒๕๓๕), หน้า ๔๐.



## ประวัติผู้วิจัย

- ชื่อ/ฉายา/นามสกุล** : พระอธิการสุพจน์ ฐานุตฺตโม (เมืองจันทร์)
- วัน/เดือน/ปี เกิด** : วันพุธ ที่ ๒ กุมภาพันธ์ พ.ศ. ๒๕๑๕
- ภูมิลำเนา** : บ้านเลขที่ ๑๗๐ หมู่ ๒ บ้านเมืองจันทร์ ตำบลเมืองจันทร์ อำเภอเมืองจันทร์ จังหวัดศรีสะเกษ
- ที่อยู่ปัจจุบัน** : วัดเมืองจันทร์ ตำบลเมืองจันทร์ อำเภอเมืองจันทร์ จังหวัดศรีสะเกษ
- การศึกษา**
- พ.ศ. ๒๕๔๕ : สำเร็จการศึกษาหลักสูตรประกาศนียบัตรวิชาชีพครู (ปวค.) คณะครูศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตอุบลราชธานี ห้องเรียนวัดสระกำแพงใหญ่
- พ.ศ. ๒๕๕๐ : สำเร็จการศึกษาระดับปริญญาตรี พุทธศาสตรบัณฑิต (พธ.บ.) สาขาวิชาพระพุทธศาสนา มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตอุบลราชธานี ห้องเรียนวัดสระกำแพงใหญ่
- งานปกครอง**
- พ.ศ. ๒๕๔๓-๒๕๔๔ : รองเจ้าอาวาสวัดเมืองจันทร์ ตำบลเมืองจันทร์ อำเภอเมืองจันทร์ จังหวัดศรีสะเกษ
- พ.ศ. ๒๕๔๕-ปัจจุบัน : เจ้าอาวาสวัดเมืองจันทร์ ตำบลเมืองจันทร์ อำเภอเมืองจันทร์ จังหวัดศรีสะเกษ